อิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดในโรงเรียน และครอบครัว กับความผูกพันทางสังคม ที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

สุภาพร ธนะชานันท์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ พฤษภาคม 2548

สุภาพร ธนะชานันท์. (2548). *อิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดในโรงเรียน และครอบครัวกับความผูกพันทางสังคม ที่มีต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ วท.ด. (พฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา, รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระในระดับนักเรียนและระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย โรงเรียน 36 โรง ครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 634 คน และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2,369 คน จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามสำหรับครูและนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version 12 และวิเคราะห์ข้อมูลแบบพหุระดับ (Multilevel Analysis) 2 ระดับ ได้แก่ระดับที่ 1 เป็นข้อมูลระดับนักเรียน ระดับที่ 2 เป็นข้อมูลระดับโรงเรียน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป HLM (Version 4.01) for Windows

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ :

1. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐานพบว่าปัจจัยระดับโรงเรียนและปัจจัยระดับนักเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญซึ่งแสดงว่าค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียน

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ประกอบด้วย ปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ และสัมพันธภาพของคนในครอบครัว ส่วนปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ภายหลังจากควบคุมความแตกต่างของปัจจัยอื่นๆ เรียบร้อยแล้ว

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ประกอบด้วย ปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ส่วนปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน ภายหลังจากควบคุมความแตกต่างของปัจจัยอื่นๆ เรียบร้อยแล้ว

4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับโรงเรียนกับตัวแปรระดับนักเรียน

4.1 การอบรมสั่งสอนของครูมีผลทางลบต่ออิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

4.2 มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติด มีผลทางลบต่ออิทธิพลของความผูกพันกับครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

5. สำหรับเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 57 ลักษณะความผูกพันทางสังคมได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 40 ลักษณะของครอบครัวได้แก่ เศรษฐานะ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 37 ส่วนปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร การอบรมสั่งสอนของครู มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 3.07

6. สำหรับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด พบว่า ลักษณะความผูกพันทางสังคมได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 69 ลักษณะของครอบครัวได้แก่ เศรษฐานะ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 50 ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 38 ส่วนปัจจัยระดับ โรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร การอบรมสั่งสอนของครู มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 18.75

THE EFFECTS OF NARCOTIC PREVENTION IN SCHOOLS AND FAMILIES, AND SOCIAL BONDS ON SELF-PROTECTION OF MATHAYOMSUKSA THREE STUDENTS IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN BANGKOK METROPOLITAN

AN ABSTRACT

BY

SUPAPORN THANACHANAN

Presented in partial fulfillment of the requirements

for the Doctor of Philosophy Degree in Applied Behavioral Science Research

at Srinakharinwirot University

April 2005

Supaporn Thanachanan. (2005). *The Effects of Narcotic Prevention in Schools and Families, and Social Bonds on Self-protection Against Narcotics of Mathayomsuksa 3 Students in the Secondary Schools Under the Office of the Basic Education Commission in Bangkok Metropolitan*. Dissertation, Ph.D. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University, Advisor Committee : Assoc. Prof. Dr.Dusadee Yolao, Assoc. Prof. Dr.Oraphin Choochom, Asst. Prof. Dr.Ong-Art Naiyapatana.

The purposes of this research were to study the influence of the independent variables at student level, school level and interactions between levels on self-protection against narcotics and attitudes toward drug use of Mathayomsuksa 3 students in secondary schools under the office of the basic education commission in bangkok metropolitan.

The sample consisted of 36 schools, 634 teachers who are the teachers of Mathayomsuksa 3 students and 2,369 students from Mathayomsuksa 3 in the academic year 2004 of secondary schools under the office of the basic education commission in Bangkok selected by using the multi-stage random sampling. The student and teacher subjects responded to the questionnaires which were administered by the researchers. The data analysis was preliminary analysis and Multilevel analysis technique through two levels Hierarchical Linear Models, using program SPSS (Version 12) for windows and HLM version 4.01, respectively.

The results of the study were as follows:

1. The base-only model indicated the effects of significant student-level and school-level factors on self-protection against narcotics and attitudes toward drug use. These showed the variation of self-protection against narcotics and attitudes toward drug use among students in the same school and among different schools.

2. The variables that effect the attitudes toward drug use at the student-level include gender, student achievement, self esteem, family bond, school bond, involvement in conventional activities and relationship between family members but at the school-level school variables did not had effects on attitudes toward drug use after controlling for the effects of other variables in the model.

3. The variables that had an effect on self-protection against narcotics at the student-level include student achievement, self esteem, family bond, school bond, involvement in conventional activities, relationship between family members and family's caring. At the school-level, the process on narcotic prevention in schools was the only one variable that had influence on the student self-protection against narcotics after controlling for the effects of other variables in the model.

4. The Multilevel Analysis demonstrated interaction between variables at different levels. These were,

4.1 Instruction of teachers at school level negatively effected the regression slope between self esteem of students and attitudes toward drug use.

4.2 Narcotic prevention in schools at school level negatively effected the regression slope between family bond and self-protection against narcotics.

5. For attitudes toward drug use, the individual student variables explained 56% of variance in attitudes toward drug use, the variance of social bond could explain attitudes toward drug use 40%, the variance of family variables could explain attitudes toward drug use 37%, the variance of school variables could explain attitudes toward drug use 3.07%

6. For self-protection against narcotics, the individual student variables explained 38% of varience in self-protection against nacrotics, the variance of social bond could explain self-protection against narcotics 69%, the variance of family variables could self-protection against narcotics 50%, the variance of school variables could explain self-protection against narcotics 18.75%

อิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดในโรงเรียน และครอบครัว กับความผูกพันทางสังคม ที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

สุภาพร ธนะชานันท์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

พฤษภาคม 2548

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

อิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดในโรงเรียน และครอบครัว กับความผูกพันทางสังคม
ที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร

ของ
นางสุภาพร ธนะชานันท์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อ้อมเดือน สดมณี)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ดร.นิภา กิมสูงเนิน)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รศ.ดร.ดุษฎี โยเหลา ที่กรุณารับเป็นประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ รวมทั้ง รศ.ดร.อรพินทร์ ชูชม และ ผศ.ดร.องอาจ นัยพัฒน์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ซึ่งอาจารย์ทั้งสามท่านนี้เป็นผู้ที่ให้กำลังใจ ดูแลเอาใจใส่ และแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.อ้อมเดือน สดมณี และ ดร.นิภา กิมสูงเนิน ที่ได้กรุณาสละเวลาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่ได้อนุมัติให้ผู้วิจัยได้ลาศึกษาต่อเพื่อเพิ่มวุฒิทางการศึกษา รวมทั้งคณาจารย์ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย และข้าราชการของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่ช่วยอำนวย ความสะดวกในการทำวิทยานิพนธ์ทุกขั้นตอน

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ใหญ่ และอาจารย์ทุกท่านของโรงเรียนที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และอนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทำการเก็บข้อมูลและขอขอบคุณนักเรียนในโรงเรียนเหล่านี้ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นที่คอยปลอบโยน ให้กำลังใจ และสละแรงกายแรงใจให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณนำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, ร.ต.อ.หญิงปานจักษ์ เหล่ารัตนวรพงษ์, คุณนริศว์ ปรารมภ์, คุณศักดินา บุญเปี่ยม และคุณเพ็ญนภา อิ่มคง ที่ได้ช่วยเหลือในการพิมพ์วิทยานิพนธ์และเก็บรวบรวมข้อมูล

นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังได้รับกำลังใจอันสำคัญ จากเครือญาติใกล้ชิดนับตั้งแต่ คุณแม่ พี่น้อง ลูก และหลาน รวมทั้งคู่ชีวิต ที่คอยให้กำลังใจและแก้ไขปัญหาอุปสรรคแก่ข้าพเจ้าเสมอมา

สุภาพร ธนะชานันท์

สารบัญ

บทที่ **หน้า**

1 บทนำ 1
ภูมิหลัง 1
ความมุ่งหมายของการวิจัย 8
ความสำคัญของการวิจัย 8
ขอบเขตของการวิจัย 9
นิยามปฏิบัติงาน..... 10
กรอบแนวคิดในการวิจัย 16
สมมติฐานในการวิจัย 18

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 19
ตอนที่ 1 แนวคิดทฤษฎีความผูกพันทางสังคม 19
ตอนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีในการป้องกันสิ่งเสพย์ติด 24
ทฤษฎีการป้องกันสิ่งเสพย์ติด 24
พัฒนาการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของประเทศไทย 27
ตอนที่ 3 นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาล 29
แนวคิดในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดสำหรับ
ดำเนินงานในแผน 9 (พ.ศ. 2546-2549) 29
นโยบายประกาศสงครามขั้นแตกหักเพื่อเอาชนะสิ่งเสพย์ติดของ
กระทรวงศึกษาธิการ 34
การดำเนินงานป้องกันและการแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดของ
กระทรวงศึกษาธิการ 35

ตอนที่ 4 การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติด 38
ความหมายของสิ่งเสพย์ติด 38
ประเภทของสิ่งเสพย์ติด 38
โทษพิษภัยของสิ่งเสพย์ติด 39

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

2 (ต่อ) ตอนที่ 5 ตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติด 41
เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด 41
พฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด 42
ตัวแปรที่เป็นสาเหตุของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกัน
ตนเองจากสิ่งเสพย์ติด 44
ตัวแปรลักษณะครอบครัว 50
ตัวแปรระดับโรงเรียน 58

3 วิธีดำเนินการวิจัย 67
ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง 67
เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรและการหาคุณภาพเครื่องมือวัด 68
การเก็บรวบรวมข้อมูล 80
การวิเคราะห์ข้อมูล 81

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 82
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 83
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนเบื้องต้น 83
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนหลัก 87

5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 159
ความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า 159
สรุปผลการวิจัย 162
การอภิปรายผล 167
ข้อเสนอแนะ 178
ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ 178
ข้อเสนอแนะสำหรับในการวิจัยครั้งต่อไป 179

บรรณานุกรม 181

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

ภาคผนวก 193
ภาคผนวก ก. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 194
ภาคผนวก ข. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 206
ภาคผนวก ค. การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย..... 244

ประวัติย่อผู้วิจัย 244

บัญชีตาราง

ตาราง **หน้า**

1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ 84
2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม 86
3 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐานของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด 88
4 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลที่มีต่อเจตคติต่อ
สิ่งเสพย์ติด 91
5 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อ
เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด 93
6 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะครอบครัวที่มีต่อเจตคติต่อ
สิ่งเสพย์ติด 95
7 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อ
เจตคติต่อสิ่ง เสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน..... 97
8 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะครอบครัวที่มีต่อ
เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน..... 100
9 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อเจตคติต่อสิ่ง
เสพย์ติด เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียน 103
10 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อ
สิ่งเสพย์ติด..... 105
11 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อ
สิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน..... 107
12 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อ
สิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคม..... 109
13 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อ
สิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัว..... 111

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
14	ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดเมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะ.....	113
15	ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแปรปรวนสัมประสิทธิ์อิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด	115
16	ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีต่ออิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด	118
17	ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐานของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด	120
18	ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด	122
19	ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด	124
20	ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด	126
21	ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน	128
22	ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน	131
23	ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคล และครอบครัวของนักเรียน.....	134
24	ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด.....	136
25	ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน.....	138

บัญชีตาราง

ตาราง **หน้า**

26 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคม..... 140

27 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวของนักเรียน..... 143

28 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะ..... 146

29 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแปรปรวนสัมประสิทธิ์อิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด 149

30 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีต่ออิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด 151

31 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด 153

32 จำนวนของอาจารย์และนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเขตและขนาดของโรงเรียน 195

33 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาของบิดา—มารดา รายได้ สถานภาพสมรสของบิดามารดา เหตุผลที่แยกกันอยู่ การพักอาศัยเกรดเฉลี่ยสะสม สิ่งเสพติดที่นักเรียนเคยใช้ การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด 197

34 ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพติดพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดและของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรอิสระ..... 201

35 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามทฤษฎีของเฮิร์สคีได้แก่ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียนและการเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษา รายได้ และรายชื่อของโรงเรียน..... 202

36 ค่า Item—total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร 229

บัญชีตาราง

ตาราง

37 ค่า Item—total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน 231

38 ค่า Item—total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง..... 233

39 ค่า Item—total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและสมาชิกในครอบครัว 235

40 ค่า Item—total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดความผูกพันกับครอบครัว 236

41 ค่า Item—total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดการอบรมสั่งสอนของอาจารย์……..... 237

42 ค่า Item—total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดความผูกพันกับโรงเรียน 238

43 ค่า Item—total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดเจตคติต่อสิ่งเสพติด 239

44 ค่า Item—total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง 240

45 ค่า Item—total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดป้องกันพฤติกรรมตนเองจากสิ่งเสพติด 241

46 ค่า Item—total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดการใช้เวลาในการทำกิจกรรมประจำวัน 242

47 ค่า Item—total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน 243

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ **หน้า**

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 17

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาสิ่งเสพย์ติดซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และกระจายไปทั่วทุกชุมชน โดยเฉพาะในสถานศึกษา ซึ่งได้สร้างความสูญเสียอย่างมหาศาลต่อชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว สังคม และ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดให้ปัญหาสิ่งเสพย์ติดเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) ที่จะต้องเร่งรัดดำเนินการให้บรรลุผลภายในเวลาอันรวดเร็ว พร้อมกับประกาศสงครามขั้นแตกหักเพื่อเอาชนะสิ่งเสพย์ติด **ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546** เป็นต้นมา โดยได้ดำเนินการตามแนวทางการต่อสู้เพื่อเอาชนะสิ่งเสพย์ติด (Roadmap) ภายใต้ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน หลังจากที่รัฐบาลได้ใช้มาตรการรุนแรง เฉียบขาดทั่วประเทศ เป็นเวลา 3 เดือน สถานการณ์การแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติดจึงได้**ลดความรุนแรงลงอย่างรวดเร็วเป็นครั้งแรก** เจ้าหน้าที่สามารถจับกุมยาบ้าได้ไม่ต่ำกว่า 37.5 ล้านเม็ด มีผู้ค้าสิ่งเสพย์ติดเข้ามารายงานตัวจำนวน 43,783 คน ถูกจับกุม 24,944 คน ผู้เสพสิ่งเสพย์ติดเข้ามารายงานตัว 325,541 คน และเข้ารับการบำบัดรักษาจำนวน 302,497 ราย ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร และกรรมกร ในจำนวนนี้มีนักเรียนเข้ารับการบำบัดจำนวน 16,818 คน หรือร้อยละ 5.56 มีเยาวชนถูกจับกุมในคดีสิ่งเสพย์ติด 8,448 คน ส่งผลให้การประกาศสงครามกับปัญหาสิ่งเสพย์ติดประสบผลสำเร็จหรือเบาบางลงจนอยู่ในระดับที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตโดยปกติของประชาชน รัฐบาลจึงสามารถประกาศชัยชนะต่อสิ่งเสพย์ติดได้ในวันที่ 3 ธันวาคม 2546 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพย์ติด [ป.ป.ส.] 2547: 25-59)

ปัจจุบันสถานการณ์ปัญหาสิ่งเสพย์ติดในประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิมมาก แต่ก็ยังมีการลักลอบการผลิตยาบ้า ฝิ่น เฮโรอีน กัญชา ในประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนบริเวณชายแดนพบว่ามีการลำเลียงสิ่งเสพย์ติดเข้ามายังชายแดน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้มากขึ้น แม้ว่าการค้าสิ่งเสพย์ติดโดยภาพรวมแล้วจะลดน้อยลงมาก แต่นักค้าบางกลุ่ม อาจรอโอกาสที่จะกลับมาอีก หรืออาจเกิดผู้ค้ารายใหม่ขึ้นมา ดังนั้นโดยภาพรวมแล้ว การแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติดในทุกพื้นที่ได้ลดระดับความรุนแรงลงมาจนถึงขั้นเบาบาง แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีผู้ใช้สิ่งเสพย์ติดหลงเหลืออยู่หรือผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้วอาจกลับมาเสพติดซ้ำ หรืออาจมีผู้เสพรายใหม่เกิดขึ้นมาอีก ซึ่งในระยะหลังนี้พบว่า มีการใช้สิ่งเสพย์ติดชนิดอื่น ทดแทนยาบ้า เช่น สาระเหย สุรา และอื่นๆ ที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและปราสาท และเปลี่ยนสถานที่เสพไปอยู่ตามหอพัก อพาร์ทเมนท์ คอนโดมิเนียม

มากขึ้นดังนั้นจึงควรที่จะต้องมีการเฝ้าระวังปัญหาสิ่งเสพย์ติดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สุคิด ลั่นซ้าย. 2547: 6-11)

กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ได้เล็งเห็นพิษภัยความร้ายแรงของสิ่งเสพย์ติดที่ระบาดเข้าสู่สถานศึกษา เนื่องจากสิ่งเสพย์ติดทำให้อนาคตทางการศึกษาของนักเรียนถูกทำลายลง นักเรียนที่ใช้สิ่งเสพย์ติดจะไม่เอาใจใส่ในการเรียน หนีเรียน ผลการเรียนตกต่ำ และเป็นการเพิ่มภาระความรับผิดชอบให้แก่ครูในการควบคุมดูแลความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย ทางโรงเรียนต้องสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการติดตามและแก้ไขปัญหา ผู้ปกครองของนักเรียนเกิดความทุกข์ใจในพฤติกรรมของบุตรหลานที่ติดสิ่งเสพย์ติด ทำให้ครอบครัวขาดความสงบสุข (สุจินต์ นิ่มอนงค์. 2544: 300) งานวิจัยที่พบว่าสิ่งเสพย์ติดทำให้นักเรียนต้องประสบความล้มเหลวทางการศึกษา ได้แก่ การศึกษาของอเยอร์วี (Ayerve. 1989: 3597) ที่พบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายราวร้อยละ 25 ที่ต้องออกจากสถานศึกษากลางคัน และพบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมากระหว่างการใช้สิ่งเสพย์ติดกับการออกกลางคันของนักเรียน ดังนั้นเพื่อช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดในสถานศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล ในการลดอุปสงค์สิ่งเสพย์ติดของกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติด (Potential demand) นับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2544 เป็นต้นมา โดยจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การให้ความรู้เรื่องสิ่งเสพย์ติดแก่นักเรียน การจัดบริการแนะแนวให้คำปรึกษา การใช้ศาสนา กีฬา วิชาการ ดนตรี ศิลปะ การบำเพ็ญประโยชน์ การฝึกอาชีพ การพัฒนาองค์กรนักเรียน การรณรงค์ต่อต้านสิ่งเสพย์ติด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประเพณี เป็นต้น โดยคาดว่ากิจกรรมเหล่านี้จะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนหันไปสนใจสิ่งเสพย์ติดได้

กรมสามัญศึกษาซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา และเป็นหน่วยงานที่ประสบกับปัญหาสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมากที่สุดในอดีต แต่หลังจากที่ได้ดำเนินมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ผ่านไปเป็นเวลา 2 ปี ก็พบว่านักเรียนในสถานศึกษาของกรมสามัญศึกษาที่ใช้สิ่งเสพย์ติดมีจำนวนลดลง ดังรายงานสรุปสถานการณ์การแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติดในโรงเรียน ณ วันที่ 30 เมษายน 2546 พบว่า จำนวนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนของกรมสามัญศึกษามีรวมทั้งสิ้น 2,445,331 คน จากการสำรวจหาสารเสพติดพบว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ใช้สารเสพติดมีจำนวนมากถึง 2,366,275 คน หรือร้อยละ 96.77 ส่วนกลุ่มที่ใช้สารเสพติดมีเพียงร้อยละ 3.23 (ศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะสิ่งเสพย์ติด กรมสามัญศึกษา. 2546: 20) นอกจากนั้น จำนวนนักเรียนนักศึกษาที่เข้ามาบำบัดรักษาสิ่งเสพย์ติดที่สถาบันธัญญารักษ์ (2548: ออนไลน์) ก็มีจำนวนลดลงเช่นกัน จากร้อยละ 25.74 ในปี พ.ศ. 2543 เหลือเพียงร้อยละ 4.10 ในปี พ.ศ. 2547 และเมื่อจำแนกตามอายุ กลุ่มอายุ 15-19 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุเดียวกันกับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3-6 ในปี 2543 ซึ่งเดิมเคยเป็นกลุ่มที่เข้ารับการบำบัดรักษามากที่สุดถึงร้อยละ 44.38 ก็ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 21.19 ในปี พ.ศ. 2547 (สถาบันธัญญารักษ์. 2548: ออนไลน์) การที่มีจำนวนนักเรียนใช้สิ่งเสพย์ติดลดลงในช่วงนี้ก็น่าจะกล่าวได้ว่าเกิดจากอิทธิพลของโรงเรียนที่ใช้มาตรการอย่างเหมาะสมในการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพย์ติดตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่งานวิจัยที่ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนยังมีอยู่น้อยมาก ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นประโยชน์ในการแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดจากการดำเนินงานของโรงเรียนนั้นมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนมากน้อยเพียงใด

นอกจากปัจจัยโรงเรียนที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดพบว่า สถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการป้องกันการติดสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนอีกแห่งหนึ่ง ก็คือครอบครัวของนักเรียน เพราะครอบครัวมีบทบาทและหน้าที่สำคัญที่สุดในการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกในการดำรงชีวิตที่ถูกต้องดีงาม และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดประการแรกในการหล่อหลอมบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ให้แก่เยาวชน เช่น ในงานวิจัยของ ลาดทองใบ ภูอภิรมย์ (2530: บทคัดย่อ) พบว่าครอบครัวที่อบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากและรักสนับสนุนมาก เด็กจะมีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเสพสิ่งเสพย์ติดมากกว่าและปฏิเสธการชักจูงจากเพื่อนมากกว่า เด็กที่ได้รับการ อบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อยและรักสนับสนุนน้อย ส่วนพจนี พรหมจิตต์ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบริบทของครอบครัวในการป้องกันการเสพเมทแอมเฟตามีน ก็พบผลเช่นเดียวกันว่าการอบรมสั่งสอนบุตรด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ การเอาใจใส่ดูแลบุตรอย่างใกล้ชิดให้ได้รับความอบอุ่นทางด้านจิตใจ เข้มงวดในเรื่องที่สมควร มีการกำหนดระเบียบวินัย ให้ทุกคนปฏิบัติตามหน้าที่ ยกย่องชมเชยเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมคิดตัดสินใจ รู้จักประสานความสัมพันธ์และลดความขัดแย้งในครอบครัว มีส่วนช่วยป้องกันการเสพเมทแอมเฟตามีนได้ นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยอยู่เป็นจำนวนมากที่ยืนยันตรงกันว่าปัจจัยด้านครอบครัวมีบทบาทมากที่สุดในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่เด็กวัยรุ่น เช่นงานวิจัยของ สนิท สมัครการ (2530: 163) ที่พบว่าสภาพความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการติดยาเสพติดในเด็กและเยาวชน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ไม่ราบรื่น ความร้าวฉานในครอบครัว เป็นเหตุจูงใจสำคัญที่ทำให้มีการเริ่มเสพยา แต่ผู้ที่ไม่ใช้ยาเสพติดมักจะเป็นผู้ที่มาจากครอบครัวที่เป็นระเบียบเรียบร้อย รักใคร่กลมเกลียวกัน นอกจากนั้นเศรษฐานะของครอบครัว ก็เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่มีงานวิจัยจำนวนมากพบว่า เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการใช้สิ่งเสพย์ติด (สุชาดา กุลสอน. 2543; ทรงศักดิ์ หิรัญเกิด. 2544; ชุติมา พัฒราช. 2546)

จากข้อค้นพบในงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการที่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ใช้สิ่งเสพย์ติดนั้น มิได้เกิดจากอิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดในโรงเรียนเพียงลำพัง แต่ยังอาจเกิดจากอิทธิพลของครอบครัวที่มีความแตกต่างกัน ในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพของคนในครอบครัว รวมทั้งลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน เช่น เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเอง ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยป้องกันมิให้เยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติดด้วย (เอื้อมพร พลอยประดิษฐ์. 2544; นิรมล เปลี่ยนจรูญ. 2530; ดุษฎี โยเหลา; ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. 2540; ศรีประกาย ทัตตานนท์. 2543; ละมุล ดีรนานนท์. 2545; เกษม จันทศร. 2541)

หลังจากที่ได้มีงานวิจัยค้นพบว่า มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติด ก็ได้เกิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดขึ้นมามากมาย สำหรับประเทศไทยได้นำทฤษฎีพื้นฐานของการสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งสิ่งเสพย์ติดมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติด โดยทฤษฎีนี้เน้นการลดความต้องการในการใช้สิ่งเสพย์ติด และการสร้างภูมิคุ้มกันโดยให้ความสำคัญกับบุคคลและสภาพภาวะแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลได้ได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม ด้วยการปราบปรามอย่างเฉียบขาดรุนแรงไปแล้วจนเห็นผลชัดเจนว่าในสังคมมีการแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติดลดลง แต่สำหรับการปรับเปลี่ยนที่ตัวบุคคลนั้นยังมีการศึกษาค่อนข้างน้อย ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาผลของการป้องกันสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นกับตัวของบุคคล ตามแนวคิดการเปลี่ยนแปลงที่ตัวบุคคล โดยแนวคิดนี้เชื่อว่า การที่จะแก้ไขปัญหาของระบบใหญ่ได้จำเป็นต้องแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงระบบย่อยแต่ละระบบให้ดีเสียก่อน ในกรณีของการป้องกันปัญหาสิ่งเสพย์ติด ก็จำเป็นต้องสร้างหรือเปลี่ยนแปลง บุคคลแต่ละคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจึงจะทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จได้โดยมีรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงในงานด้านการป้องกันปัญหาสิ่งเสพย์ติด หรือแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันโดยการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลสองแนวทางคือ

1. Socratic Rational Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีเหตุผลพร้อมจะตอบสนองข่าวสารใหม่ๆ ทำให้บุคคลสามารถสร้างหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติ ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันตามทฤษฎีนี้ ได้แก่ การจัดทำข่าวสารแจ้งให้ประชาชนได้เข้าใจถึงปัญหา อันเนื่องมาจากการใช้ยาในทางที่ผิดและการพึ่งสิ่งเสพย์ติด เป็นต้น

2. Social - Psychological Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากอิทธิพลของบรรทัดฐานจากกลุ่มที่ตนผูกพันอยู่ แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันตามทฤษฎีนี้ ได้แก่ การสร้างเสริมให้เยาวชนเกิดความผูกพันกับกลุ่มเพื่อน ครู และโรงเรียน จัดกลุ่มสัมพันธ์ ค่ายพักแรมทั้งในและนอกโรงเรียน การริเริ่มจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูเพื่อร่วมกันพัฒนาเยาวชน เป็นต้น

สำหรับแนวคิดแรกนั้น เชื่อว่าคนทุกคนมีเหตุผลพร้อมจะตอบสนองข่าวสารใหม่ๆ และสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลผลักดันให้คน เกิดพฤติกรรมการใช้หรือไม่ใช้สิ่งเสพย์ติด ดังนั้นสังคมจึงควรทำหน้าที่เสริมสร้างเจตคติ และพฤติกรรมของคนไม่ให้หันไปใช้สิ่งเสพย์ติด โดยพยายามให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่เยาวชน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติดให้โทษ เช่น สาเหตุของการติดสิ่งเสพย์ติด รวมทั้งโทษและพิษภัยของสิ่งเสพย์ติด ทำให้เยาวชนสามารถสร้างหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติ ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในอนาคต แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันสิ่งเสพย์ติดตามทฤษฎีนี้ ได้แก่การให้ข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน การพัฒนาบุคลิกภาพและทักษะทางสังคมให้แก่นักเรียน การแนะแนวและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เป็นต้น โดยมีสถาบันทางสังคมที่สำคัญ คือ ครอบครัวและสถานศึกษา เป็นตัวแทนที่ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร และควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่ได้วางไว้ ตัวแทนเหล่านี้จะทำหน้าที่ถ่ายทอดหรือขัดเกลา (Socialization) โดยการให้รางวัลหรือลงโทษนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนมีพฤติกรรมตามมาตรฐานของสังคม แนวคิดนี้สอดคล้องกับ แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ที่นำมาใช้กับนักเรียนที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการใช้สิ่งเสพย์ติด โดยมีเป้าหมายว่านักเรียนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดเป็นอย่างดี และมีเจตคติที่ต่อต้านสิ่งเสพย์ติด (ศรีประกาย ทัตตานนท์. 2543: 26-28; อ้างอิงจาก จรีรัตน์ เนาวจำเนียร. 2534: 13-14, แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา. 2542: 48-49)

ส่วนอีกแนวคิดหนึ่งที่เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากอิทธิพลของบรรทัดฐานของกลุ่มที่ตนผูกพันอยู่ ดังนั้นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความผูกพันกับครอบครัวและโรงเรียน จะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมตามบรรทัดฐานของครอบครัวและโรงเรียนที่ห้ามใช้สิ่งเสพย์ติด ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของเฮิร์สคิ (Travis Hirschi) ผู้ก่อตั้งทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond Theory) ทฤษฎีนี้จะไม่มองหาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนหันไปใช้สิ่งเสพย์ติด แต่กลับมองหาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ใช้สิ่งเสพย์ติด หรือมองว่ามีสิ่งใดมาคอยยับยั้งหรือควบคุมนักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนไม่ให้อยากลองใช้สิ่งเสพย์ติด เฮิร์สคิกล่าวว่า มนุษย์มีลักษณะที่จะต่อต้านสังคมอยู่แล้วตามธรรมชาติ แต่พฤติกรรมต่อต้านนั้นจะเกิดขึ้นน้อยมาก ถ้าบุคคลมีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับครอบครัว โรงเรียน และ สถาบันอื่นๆ ในสังคม แต่ถ้าความผูกพันระหว่างคนกับสถาบันทางสังคมอ่อนแอลง บุคคลจะถูกปลดปล่อยจากสิ่งยับยั้งหรือการควบคุม ทำให้เขามีอิสระเสรีที่จะทำความผิดพฤติกรรมต่อต้าน หรือเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมจะเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นสิ่งที่ทำหน้าที่ในการควบคุมพฤติกรรม หรือระงับยับยั้งไม่ให้คนกระทำผิดก็คือความผูกพันที่บุคคลมีต่อสังคม (Social Bond) นั่นเอง ความผูกพันทางสังคมนี้ มีลักษณะเป็นเหมือนเชือกเส้นน้อยๆ ที่รวมกันเป็นเชือกเส้นโตที่มีความเหนียวแน่นมาก เชือกเส้นน้อยๆ เหล่านี้ ได้แก่ ความรู้สึกผูกพัน (Attachment) ความยึดมั่น

(Commitment) ความเกี่ยวข้อง (Involvement) และความเชื่อ (Belief) ซึ่งความผูกพันทางสังคมทั้ง 4 องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการกระทำผิด

แนวคิดของ เฮิร์สคิ ไม่ได้มีการกล่าวถึงการยับยั้งการกระทำผิดโดยอิทธิพลจากภายนอกหรืออิทธิพลของสังคมที่มีต่อเยาวชน แต่กลับศึกษาถึงความรู้สึกของเยาวชนที่มีต่อการกระทำของคนในสังคม หรือกล่าวได้ว่า แทนที่แนวคิดนี้จะศึกษาอิทธิพลของการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียนที่มีต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติด ก็กลับศึกษาว่าเยาวชนรู้สึกผูกพันต่อผู้ปกครองหรือครูผู้อบรมสั่งสอนมากน้อยเพียงใด ซึ่งความรู้สึกนี้จะส่งผลให้เด็กเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอน ความรู้สึกนี้จึงอาจเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนไม่ให้หันไปใช้สิ่งเสพย์ติด เฮิร์สคิ เรียกความรู้สึกนี้ว่าความผูกพันทางสังคม เขากล่าวถึงสาระสำคัญของความผูกพันไว้ว่าเป็นเรื่องของการรับเอาบรรทัดฐานของสังคมเข้าไว้ในตัวเด็ก เช่น เด็กที่มีความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดามาก เด็กก็จะยิ่งผูกพันกับความคาดหวังของผู้ปกครองมากตามไปด้วยและจะมีผลให้เด็กผูกพันกับการยอมรับในกฎระเบียบของสังคมต่อไป ดังนั้นทฤษฎีความผูกพันทางสังคมจึงเน้น การมองไปที่ความรู้สึกผูกพันของเด็กที่มีต่อผู้ถ่ายทอดมากกว่าการมองไปที่วิธีการถ่ายทอดหรือการขัดเกลาของครูและผู้ปกครอง

จากความแตกต่างกันของแนวคิดในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจว่าแนวคิดใดจะมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนได้มากกว่ากัน ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจัยเกี่ยวกับการหาวิธีป้องกันสิ่งเสพย์ติดที่มีอยู่เป็นจำนวนมากนั้นมักไม่ได้ระบุลงไปให้ชัดเจนว่าแนวทางใดสามารถป้องกันสิ่งเสพย์ติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือได้ผลมากกว่าแนวทางอื่นๆ แต่มักจะเสนอพร้อมกันหลายแนวทางทำให้ผู้ปฏิบัติต้องใช้เวลาและงบประมาณจำนวนมากเพื่อดำเนินงานให้ได้ครบทุกแนวทางทั้งๆ ที่บางแนวทางอาจไม่เกิดประโยชน์แก่นักเรียนอย่างจริงจัง ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงได้นำแนวคิดที่กล่าวถึงอิทธิพลของสังคมภายนอก คือ การถ่ายทอดความรู้ด้านสิ่งเสพย์ติดจากโรงเรียนและครอบครัวกับแนวคิดที่กล่าวถึงอิทธิพลภายใน หรือความผูกพันทางสังคมของนักเรียน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันหรือการยับยั้งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลมาศึกษาร่วมกัน เพื่ออธิบายว่าแนวคิดใดมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนมากกว่ากัน เพื่อจะได้นำผลงานวิจัยไปใช้ในการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้บังเกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันกับสังคมของเฮิร์สคิ และแนวคิดในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของรัฐบาลมาเป็นทฤษฎีหลักในการอธิบาย เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันกับสังคมของเฮิร์สคิ ผู้วิจัยได้แยกความผูกพันทางสังคมออกเป็นสองด้านคือ ความผูกพันกับครอบครัวและความผูกพันกับโรงเรียน เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบอิทธิพลระหว่างครอบครัวและโรงเรียนได้ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังกำหนดให้ความผูกพันทางสังคมมีเพียง 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้สึกผูกพัน (Attachment) ความยึดมั่น (Commitment) และความเชื่อ (Belief) ส่วนองค์ประกอบที่ 4 คือ ความเกี่ยวข้อง (Involvement) นั้นผู้วิจัยได้แยกออกมาเป็นอีกตัวแปรหนึ่ง

ต่างหาก เนื่องจากมีผลการวิจัยพบว่า ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิด (สมนึก ชัชวาล. 2529: 97) ผู้วิจัยจึงต้องการนำตัวแปรนี้มาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งว่าจะมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่

นอกจากการนำอิทธิพลของตัวแปรจากสองแนวคิดมาเปรียบเทียบกันแล้วผู้วิจัยยังได้แบ่งตัวแปรอิสระออกเป็นสองระดับ เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในส่วนที่เป็นอิทธิพลของโรงเรียนมีลักษณะของข้อมูลหลายระดับ โดยตัวแปรระดับเดียวกันได้แก่ ลักษณะส่วนตัวของนักเรียนและลักษณะของครอบครัวต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และได้รับอิทธิพลร่วมกันจากอิทธิพลของโรงเรียน ซึ่งเป็นตัวแปรระดับที่สูงกว่า ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพหุระดับ เพื่อจะได้สามารถเปรียบเทียบอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามในแต่ละระดับที่แตกต่างกันตามขนาดของความแปรปรวนได้ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนกว่าการวิเคราะห์ระดับเดียว กล่าวคือ สามารถเปรียบเทียบได้ว่าปัจจัยจากโรงเรียน ปัจจัยจากครอบครัว หรือปัจจัยจากลักษณะส่วนตัวของนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมากที่สุด ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้น่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันสิ่งเสพย์ติด โดยเฉพาะครูอาจารย์ และผู้ปกครองของนักเรียน ที่จะคัดสรรเฉพาะตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดไปใช้ในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียน

ปัญหาการวิจัย

1. มีปัจจัยระดับนักเรียนใดบ้าง ระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัว ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปัจจัยใดที่สามารถอธิบายเจตคติสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดได้มากที่สุด
2. ในแต่ละปัจจัยระดับนักเรียน มีตัวแปรใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. ปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือไม่
4. ในปัจจัยระดับโรงเรียน มีตัวแปรใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
5. เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนแล้ว ในปัจจัยระดับโรงเรียน มีตัวแปรใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
6. ปัจจัยระดับโรงเรียนมีผลปฏิสัมพันธ์ต่ออิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือไม่

ความมุ่งหมายการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนตามลักษณะต่างๆ
4. เพื่อศึกษาตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อควบคุมตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน
5. เพื่อศึกษาผลปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่ออิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ความสำคัญของการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. ทำให้ทราบว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันสิ่งเสพย์ติด ระหว่างลักษณะของนักเรียน ลักษณะครอบครัว และมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน โดยพิจารณาจากอิทธิพลของปัจจัยเหล่านี้ที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและครูในโรงเรียนตลอดจนผู้ปกครองของนักเรียน ที่จะได้นำปัจจัยเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติที่ถูกต้องต่อสิ่งเสพย์ติดและมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดได้มากยิ่งขึ้น
2. การที่ได้ทราบว่า ตัวแปรอิสระในกลุ่มใดที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมาก มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจให้งบประมาณในการพัฒนาแก่หน่วยงานต่างๆ ว่าควรจะพัฒนาที่คุณลักษณะใดของนักเรียน หรือพัฒนาที่ลักษณะใดของครอบครัว หรือพัฒนาที่ลักษณะใดของโรงเรียน จึงจะส่งผลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนมากที่สุด
3. ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ช่วยให้ผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดได้เข้าใจว่าการที่จะปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมของนักเรียนไม่ให้หันไปใช้สิ่งเสพย์ติดได้นั้น การดำเนินมาตรการป้องกันในโรงเรียนแต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่ประสบความสำเร็จ ผู้ดำเนินงานจำเป็นต้องคำนึงถึงอิทธิพลของครอบครัว และความรู้สึกผูกพันทางสังคมของนักเรียนด้วย เพื่อให้เกิดการรับเอาบรรทัดฐานของสังคมเกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดมาไว้ในตัวของนักเรียนได้อย่างสมบูรณ์

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 114 โรง จากเขตพื้นที่ในกรุงเทพมหานครจำนวน 50 เขต ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 44 โรง ขนาดใหญ่ 42 โรง ขนาดกลาง 26 โรง ขนาดเล็ก 2 โรง ในปีการศึกษา 2547 มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 53,001 คน ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 13,041 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากประชากรโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) ตามเขตพื้นที่ และขนาดของโรงเรียน ได้ตัวอย่างโรงเรียนทั้งสิ้นจาก 25 เขต รวม 36 โรงเรียน หรือคิดเป็นร้อยละ 31.58 จากประชากรโรงเรียนทั้งหมด 25 เขต แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 17 โรง ขนาดใหญ่ 14 โรง ขนาดกลาง 5 โรง และครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนโรงเรียนละ 10-20 คน รวม 634 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนโรงเรียนละ 1-2 ห้องเรียนรวม 2,970 คน แต่เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่รายงานว่าไม่เคยใช้สิ่งเสพย์ติดใดๆ เลย ซึ่งมีเพียง 2,369 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

1. **ตัวแปรอิสระ** แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ตัวแปรระดับนักเรียน ถือเป็นตัวแปรระดับจุลภาค และตัวแปรระดับโรงเรียน เป็นตัวแปรระดับมหภาค

1.1 ตัวแปรอิสระระดับนักเรียน ประกอบด้วย 1. กลุ่มตัวแปรด้านลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง 2. กลุ่มตัวแปรด้านความผูกพันทางสังคมของนักเรียน ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ 3. กลุ่มตัวแปรด้านลักษณะครอบครัวของนักเรียน ได้แก่ เศรษฐานะ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพของคนในครอบครัว

1.2 ตัวแปรอิสระระดับโรงเรียน ได้แก่ มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร และการอบรมสั่งสอนของครู

2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ การป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

นิยามปฏิบัติการ

1. โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ผู้ปกครอง หมายถึงบิดา มารดา หรือผู้ให้การอบรมเลี้ยงดู นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

4. ครู หมายถึงผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

5. ผู้บริหาร หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน หรืออาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา 2547

6. สิ่งเสพย์ติด หมายถึง ยาหรือสารเคมี หรือวัตถุชนิดใดๆ ที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีการกิน ดม สูบ ฉีด หรือวิธีใดๆ ก็ตาม เป็นช่วงระยะเวลานานติดต่อกัน จะทำให้ร่างกายทรุดโทรม หากไม่ได้เสพจะทำให้เกิดอาการขาดยา ทำให้ทรมานทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว ในงานวิจัยนี้หมายถึง สิ่งเสพย์ติดทุกชนิด ทั้งที่ถูกกฎหมาย เช่น บุหรี่, สุรา และสิ่งเสพย์ติดผิดกฎหมาย เช่น ยาบ้า ยาอี กัญชา สาระเหย ฯลฯ

7. การป้องกันสิ่งเสพย์ติด หมายถึง การหยุดปัญหาที่เกิดจากสิ่งเสพย์ติดก่อนที่ปัญหานั้นจะเกิดขึ้น ผลที่เกิดจากการป้องกันจะเป็นการลดอุปสงค์ของสิ่งเสพย์ติด (Demand Reduction) ในกลุ่มนักเรียน ทำให้จำนวนนักเรียนที่ใช้สิ่งเสพย์ติดลดลง ปริมาณการใช้สิ่งเสพย์ติดลดลง และจำนวนนักเรียนที่ติดสิ่งเสพย์ติดลดลง โดยการทำให้นักเรียนมีทัศนคติไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติด และมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

7.1 เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด หมายถึง การที่นักเรียนรายงานว่า มีความรู้ในเชิงประเมินค่าเกี่ยวกับประโยชน์ หรือโทษของสิ่งเสพย์ติด จนเกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งเสพย์ติด และมุ่งเข้าไปเกี่ยวข้องหรือต่อต้านสิ่งเสพย์ติด วัดโดยแบบสอบถามที่ปรับปรุงจากจากแบบสอบถามของ วีรวรรณ สุธีรไกรลาส (2536) จำนวน 20 ข้อโดยใช้ประโยคประกอบด้วย มาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อคำถามมีทั้งทางบวกและทางลบ ให้นักเรียนเลือกตอบตามความคิดเห็นที่มีต่อข้อความ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ สำหรับข้อความเชิงบวก ถ้าตอบ

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วย ให้ 4 คะแนน เห็นด้วย ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 6 คะแนน และถ้าเป็นข้อความเชิงลบจะให้คะแนนกลับกัน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 20-120 คะแนน โดยผู้ที่ตอบได้คะแนนมากแสดงว่านักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดมาก ส่วนผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อยแสดงว่านักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดน้อย

7.2 พฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด หมายถึง การที่นักเรียนรายงานว่า มีการปฏิบัติตัวมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ตนเองปลอดภัยจากการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติดหรือถูกชักชวนให้อยากรู้อยากลองให้ใช้สิ่งเสพย์ติด ได้แก่ การเลือกคบเพื่อนที่ไม่ใช้สิ่งเสพย์ติด การปฏิเสธเมื่อมีผู้ชักชวนให้ใช้สิ่งเสพย์ติด อยู่ห่างไกลสิ่งเสพย์ติด หลีกเลี่ยงการไปเที่ยวสถานบันเทิงในเวลาค่ำคืน การคิดถึงความสำเร็จในอนาคต การเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติด การแก้ปัญหาโดยไม่ต้องพึ่งพาสิ่งเสพย์ติด และการใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ การวัดพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด วัดโดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 14 ข้อโดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จาก มากที่สุด ถึง ไม่เคยเลย ข้อคำถามมีทั้งทางบวกและทางลบ ให้นักเรียนเลือกตอบตามความคิดเห็นที่มีต่อข้อความ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ สำหรับข้อความเชิงบวก ถ้าตอบไม่เคยเลย ให้ 1 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างน้อย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างมาก ให้ 4 คะแนน มาก ให้ 5 คะแนน มากที่สุด ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 14-84 คะแนน โดยผู้ที่ตอบได้คะแนนมากแสดงว่ามีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมาก ส่วนผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อยแสดงว่ามีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดน้อย

8. มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน หมายถึง ระดับการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันสิ่งเสพย์ติดในโรงเรียนตามนโยบาย ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานสำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน ในด้าน การจัดกิจกรรม, การให้ความช่วยเหลือนักเรียน, และการคัดกรอง การวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน ใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วยข้อความที่ถามในเรื่อง ปริมาณการจัดกิจกรรมในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน จำนวน 15 ข้อเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จาก มากที่สุด ถึง ไม่เคยเลย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ถ้าตอบ ไม่เคยเลยให้ 1 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างน้อย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างมาก ให้ 4 คะแนน มาก ให้ 5 คะแนน มากที่สุด ให้ 6 คะแนน คะแนนของนักเรียนแต่ละคนจะมีพิสัยของคะแนนระหว่าง 15-90 คะแนน นักเรียนที่ได้คะแนนรวมมาก แสดงว่านักเรียนรับรู้ว่าโรงเรียนมีมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดมากกว่า นักเรียนที่ได้คะแนนรวมน้อย

9. ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึงการที่ผู้บริหารโรงเรียน มีความสามารถในการนำความรู้ วิธีการ ตลอดจนเทคนิคใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษามาใช้ในการบริหารการเรียนการสอน และพัฒนาวิชาชีพ อาทิเช่น การกำหนดเป้าหมาย และ

วัตถุประสงค์ของโรงเรียน การวางแผนและการนำแผนไปปฏิบัติ การนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียน การวัดภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารใช้แบบวัดที่พัฒนามาจากแบบวัดความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารของทรัสตี (Trusty. 1986) จำนวน 20 ข้อโดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จาก ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบสอบถามฉบับนี้ให้ครูเป็นผู้ตอบ เกณฑ์ในการให้คะแนน มีดังต่อไปนี้ ถ้าตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วย ให้ 4 คะแนน เห็นด้วย ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 20-120 คะแนน โดยครูผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงถึงครูมีการรับรู้ว่าผู้บริหาร โรงเรียนของตนมีความเป็นผู้นำทางการศึกษามากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมน้อย

10. การอบรมสั่งสอนของครู หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนด้วยการดูแล เอาใจใส่ให้คำปรึกษา สอนให้คิด/ทำอย่างมีเหตุผล จัดกิจกรรมทางเลือก ตามความสนใจของนักเรียน และไม่ทำให้นักเรียนรู้สึกเครียด การวัดการอบรมสั่งสอนของครู ใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากนโยบายในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของครู จำนวน 10 ข้อ โดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เป็นข้อคำถามทั้งทางบวกและทางลบ ให้นักเรียนเลือกตอบตามความคิดเห็นที่มีต่อข้อความ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ถ้าเป็นข้อความเชิงบวก คำตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วย ให้ 4 คะแนน เห็นด้วย ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 6 คะแนน และถ้าเป็นข้อความเชิงลบจะให้คะแนนกลับกัน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 10-60 คะแนน โดยนักเรียนที่ได้คะแนนมาก แสดงว่านักเรียนรับรู้ว่าครูมีการอบรมสั่งสอนมากกว่านักเรียนที่ได้คะแนนน้อย

11. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เกรดเฉลี่ยรวมทุกรายวิชาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

12. ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การมองตนเองของนักเรียนว่าเป็นคนมีประโยชน์ มีทัศนคติที่ดีต่อตัวเองในเรื่องความสำเร็จหรือ ความล้มเหลว การยอมรับตนเอง การพึ่งตนเอง และคิดว่าตนเองมีค่าในสังคม การวัดความภาคภูมิใจในตนเอง ใช้แบบสอบถามที่ปรับปรุงจากแบบวัดของโรเซนเบิร์ก (Rosenberg. 2004: online) จำนวน 10 ข้อ โดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย มากที่สุด ถึง ไม่เคยเลย การตรวจให้คะแนน มีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ สำหรับข้อความเชิงบวก ถ้าตอบ ไม่เคยเลยให้ 1 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างน้อย ให้ 3 คะแนน

ค่อนข้างมาก ให้ 4 คะแนน มาก ให้ 5 คะแนน มากที่สุด ให้ 6 คะแนน และถ้าเป็นข้อความเชิงลบจะให้คะแนนกลับกัน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 10-60 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนมากแสดงว่า มีความภาคภูมิใจในตนเองมาก ส่วนผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อยแสดงว่ามีความภาคภูมิใจในตนเองน้อย

13. ความผูกพันทางสังคม หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อ ครอบครัว และโรงเรียน การวัดความผูกพันทางสังคม เป็นแบบวัดที่ สมนึก ชัชวาลย์ (2529) พัฒนามาจากแบบวัดของเฮิร์สคิ (Hirschi. 1969) ซึ่งเดิมแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ 1. ความรู้สึกผูกพัน (Attachment) 2. การผูกมัด (Commitment) 3. ความเกี่ยวข้อง (Involvement) และ 4. ความเชื่อ (Belief) แต่เนื่องจากมีงานวิจัยบางเรื่องที่พบว่า ความเกี่ยวข้อง เป็นองค์ประกอบที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิด ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงแยกองค์ประกอบนี้ออกมาเป็นตัวแปรอิสระอีกตัวหนึ่งต่างหาก จึงทำให้แบบวัดความผูกพันกับโรงเรียน และแบบวัดความผูกพันกับครอบครัว ในงานวิจัยครั้งนี้มีเพียง 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้สึกผูกพัน การผูกมัด และความเชื่อ

13.1 ความผูกพันกับครอบครัว หมายถึง ระดับความมากน้อยของความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อคนในครอบครัว แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบคือ 1.ความรู้สึกผูกพัน (Attachment) หรือใส่ใจต่อความเห็นและความคาดหวังของคนในครอบครัว และมีความรู้สึกเคารพรัก เชื่อฟัง ผู้ใหญ่ในครอบครัว 2. นักเรียนยอมรับและมองเห็นประโยชน์ (Commitment) ที่จะได้รับจากการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ในครอบครัว 3. นักเรียนมีความเชื่อ (Belief) ว่าคำสั่งสอน รวมทั้งกฎระเบียบที่ผู้ปกครองกำหนดขึ้นมานั้นมีความถูกต้องชอบธรรม จึงสมควรที่จะปฏิบัติตาม

การวัดความผูกพันกับครอบครัว ใช้แบบสอบถามที่ปรับปรุงจากแบบสอบถามของสมนึก ชัชวาลย์ (2529 : 112) จำนวน 10 ข้อ โดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อคำถามมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ให้นักเรียนเลือกตอบตามความคิดเห็นที่มีต่อข้อความ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ สำหรับข้อความเชิงบวก ถ้าตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วย ให้ 4 คะแนน เห็นด้วย ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 10-60 คะแนน โดยผู้ที่ตอบได้คะแนนมากแสดงว่านักเรียนมีความผูกพันกับครอบครัวมาก ส่วนผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อยแสดงว่านักเรียนมีความผูกพันกับครอบครัวน้อย

13.2 ความผูกพันกับโรงเรียน หมายถึง ระดับความมากน้อยของความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ 1. ความรู้สึกรักและใส่ใจต่อโรงเรียน (Attachment) หมายถึง นักเรียนมีความรู้สึกสนุกสนาน กับการไปโรงเรียน และการทำกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียน รวมทั้งมีความรู้สึกที่ดีต่อครู ต่อความคิดเห็นและความคาดหวังของครู 2. นักเรียนยอมรับและมองเห็นประโยชน์ (Commitment) ที่จะได้รับจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ตลอดถึงการมี

ความปรารถนาที่จะอยู่ในโรงเรียนจนสำเร็จการศึกษาตามกำหนดเวลา 3. นักเรียนมีความเชื่อ (Belief) ว่ากฎระเบียบของโรงเรียนมีความถูกต้องชอบธรรม จึงสมควรที่จะปฏิบัติตาม

การวัดความผูกพันกับโรงเรียน ใช้แบบสอบถามที่ปรับปรุงจากแบบสอบถามของ สมนึก ชัชวาลย์ (2529 : 115) จำนวน 10 ข้อ โดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีข้อคำถามทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ให้นักเรียนเลือกตอบตามความคิดเห็นที่มีต่อข้อความ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ถ้าเป็นข้อความเชิงบวก คำตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วย ให้ 4 คะแนน เห็นด้วย ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 6 คะแนน และถ้าเป็นข้อความเชิงลบจะให้คะแนนกลับกัน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 10-60 คะแนน โดยนักเรียนที่ได้คะแนนมาก แสดงว่า มีความผูกพันกับโรงเรียน มากกว่านักเรียนที่ได้คะแนนน้อย

13.3 ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ (Involvement) หมายถึง การที่นักเรียนหมกมุ่น (engrossment) หรือทุ่มเท (invest) เวลาและพลังงาน ให้กับการกระทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมทางวิชาการ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียน การทำการบ้าน การเรียนพิเศษ ฯลฯ และกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับวิชาการ ได้แก่ การเล่นกีฬา การเข้ากลุ่มกิจกรรมหรือชมรม ตามแนวคิดของเฮร์สคิ (Hirschi. 1969) เชื่อว่า ถ้าบุคคลหมกมุ่นทุ่มเทอยู่กับการทำความดีหรือการกระทำต่างๆ อันเป็นไปตามระเบียบของสังคมแล้วเขาก็จะไม่มีเวลาหรือโอกาสที่จะไปกระทำผิด หรือแม้แต่จะคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดได้เลย ทั้งนี้เพราะเวลาเป็นสิ่งที่มีจำกัด คนเราไม่สามารถทำอะไรได้พร้อมกันหลายลักษณะ ฉะนั้น การกระทำตามแบบแผนที่สังคมยอมรับจะกินเวลาของบุคคลให้หมดไปจึงป้องกันบุคคลไม่ให้มีเวลาไปคบค้าหรือติดต่อเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด ซึ่งก็เท่ากับเป็นการลดโอกาส หรือยับยั้งไม่ให้บุคคลกระทำผิดได้อย่างหนึ่ง

การวัดความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ใช้แบบสอบถามที่ปรับปรุงจากแบบวัดของ สมนึก ชัชวาลย์ (2529 : 126) จำนวน 10 ข้อ เป็นประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วย จาก ทำเป็นประจำ ถึง ไม่เคยเลย การตรวจให้คะแนน มีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ ถ้าตอบ ไม่เคยเลยให้ 1 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างน้อย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างบ่อย ให้ 4 คะแนน บ่อยๆ ให้ 5 คะแนน ทำเป็นประจำ ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 10-60 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนมากแสดงว่า มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับมาก ส่วนผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อยแสดงว่ามีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับน้อย

14. การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองได้ให้การอบรมสั่งสอน สร้างกฎระเบียบทางสังคมและทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองให้นักเรียนปลอดภัยจากสิ่งเสพย์ติดด้วยการปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้ให้แก่นักเรียนมากน้อยเพียงใด 1. สร้างเวลาคุณภาพ 2. สร้างการสื่อสารที่มีคุณภาพ 3. สร้างการรู้คุณค่าของตนเอง 4. สร้างกฎระเบียบในบ้าน 5. สร้างหน้าที่และความรับผิดชอบ 6. สร้างทักษะในการจัดการกับอารมณ์ที่ไม่สุนทรีย์ 7. สร้างความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมของลูก 8. สร้างความรู้เรื่องสิ่งเสพย์ติดให้แก่ลูก 9. สร้างทักษะในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ 10. สร้างทักษะในการปฏิเสธสิ่งเสพย์ติด

แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดของนายแพทย์ทรงเกียรติ ปิยะกะ (2544) ซึ่งเป็นบุคคลดีเด่นด้านการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของสำนักป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพย์ติดประจำปี พ.ศ. 2544 แบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อความจำนวน 40 ข้อที่ถามนักเรียนถึงการปฏิบัติของผู้ปกครองเพื่อสร้างพลังป้องกันสิ่งเสพย์ติด 10 ประการ ให้เกิดขึ้นในครอบครัว โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scales) 6 ระดับ จากปฏิบัติมากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย ไม่เคยเลย ข้อความมีทั้งทางบวก และทางลบ โดยมีหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้ ถ้าเป็นข้อความเชิงบวก คำตอบ ไม่เคยเลย ให้ 1 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างน้อย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างมาก ให้ 4 คะแนน มาก ให้ 5 คะแนน มากที่สุด ให้ 6 คะแนน และถ้าเป็นข้อความเชิงลบจะให้คะแนนกลับกัน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 10-60 คะแนน โดย

ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมสูง แสดงว่านักเรียนรับรู้ว่าผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูเพื่อป้องกันสิ่งเสพย์ติดมากกว่านักเรียนที่ได้คะแนนรวมต่ำ

15. เศรษฐานะ หมายถึง การนำตัวแปรระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดาและรายได้ของครอบครัวไปแปลงเป็นคะแนนมาตรฐานเพื่อให้ตัวแปรมีหน่วยเดียวกันคือมีค่าเฉลี่ยเป็น 0 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 1 เมื่อตัวแปรมีหน่วยเดียวกันแล้วจึงนำมาเฉลี่ยกัน นักเรียนที่มีค่าตัวแปรเศรษฐานะสูงก็คือนักเรียนที่มีบิดาและมารดาที่จบการศึกษาในระดับสูง และมีรายได้สูงกว่านักเรียนที่มีค่าตัวแปรเศรษฐานะต่ำ

16. สัมพันธภาพของคนในครอบครัว หมายถึง ลักษณะการปฏิบัติต่อกันหรือการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดีจะมีการพูดคุยกันด้วยความรักใคร่ปรองดอง และมีความห่วงใยซึ่งกันและกันรวมทั้งมีการปรึกษาหารือ และช่วยเหลือกันเมื่อมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น ส่วนครอบครัวที่สัมพันธภาพไม่ดีจะมีลักษณะตรงกันข้ามคือ มีความห่างเหิน และขัดแย้งกัน การวัดสัมพันธภาพในครอบครัว วัดจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 10 ข้อ โดยใช้ประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 6 หน่วยจาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อคำถามมีทั้งทางบวกและทางลบ ให้นักเรียนเลือกตอบตามความคิดเห็นที่มีต่อข้อความ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ถ้าเป็นข้อความเชิงบวก คำตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย ให้ 2

คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วย ให้ 4 คะแนน เห็นด้วย ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 6 คะแนนและถ้าเป็นข้อความเชิงลบจะให้คะแนนกลับกัน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 10 - 60 คะแนน โดยนักเรียนที่ได้คะแนนรวมมาก แสดงว่า นักเรียนรับรู้ว่าคนในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมากกว่านักเรียนที่ได้คะแนนน้อย

17. การวิเคราะห์พหุระดับ หมายถึง เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีตัวแปรอิสระหลายตัว และตัวแปรอิสระเหล่านี้สามารถแบ่งเป็นระดับได้อย่างน้อย 2 ระดับขึ้นไป หรือเป็นลำดับชั้นลดหลั่น (Hierarchy) กันไป ตามลักษณะโครงสร้างของข้อมูล โดยตัวแปรระดับเดียวกันต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และได้รับผลร่วมกันจากตัวแปรระดับอื่น ๆ ในการค้นคว้าครั้งนี้ จะวิเคราะห์เพียง 2 ระดับ ดังนี้

17.1 ตัวแปรระดับที่ 1 เป็นตัวแปรเกี่ยวข้องกับนักเรียน ประกอบด้วย เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ เศรษฐานะ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

17.2 ตัวแปรระดับที่ 2 เป็นตัวแปรเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ประกอบด้วย มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร และการอบรมสั่งสอนของครู

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ได้นำตัวแปรจากทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond) ของเฮิร์สคิ (Hirschi) และตัวแปรจากผลการวิจัยที่พบว่ามีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน มากำหนดเป็นตัวแปรอิสระ โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. **ตัวแปรระดับที่ 1** ระดับนักเรียน ประกอบด้วยตัวแปร 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ลักษณะของนักเรียน ได้แก่ (1) เพศ (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (3) ความภาคภูมิใจในตนเอง

กลุ่มที่ 2 ลักษณะความผูกพันทางสังคม ได้แก่ (1) ความผูกพันกับครอบครัว (2) ความผูกพันกับโรงเรียน และ (3) ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ

กลุ่มที่ 3 ลักษณะของครอบครัว ได้แก่ (1) เศรษฐานะ (2) การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และ (3) สัมพันธภาพของคนในครอบครัว

2. ตัวแปรระดับที่ 2 ระดับโรงเรียน ประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัว ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร (2) การอบรมสั่งสอนของครู (3) มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน

ตัวแปรทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นได้นำมาจัดเป็นตัวแปรแบบสองระดับตามลักษณะการวิเคราะห์ที่ใช้โมเดลเชิงเส้นแบบลดหลั่นสองระดับ (Two-level hierarchical linear models) เพื่อเสนอเป็นกรอบความคิดในการวิจัย ดังนี้

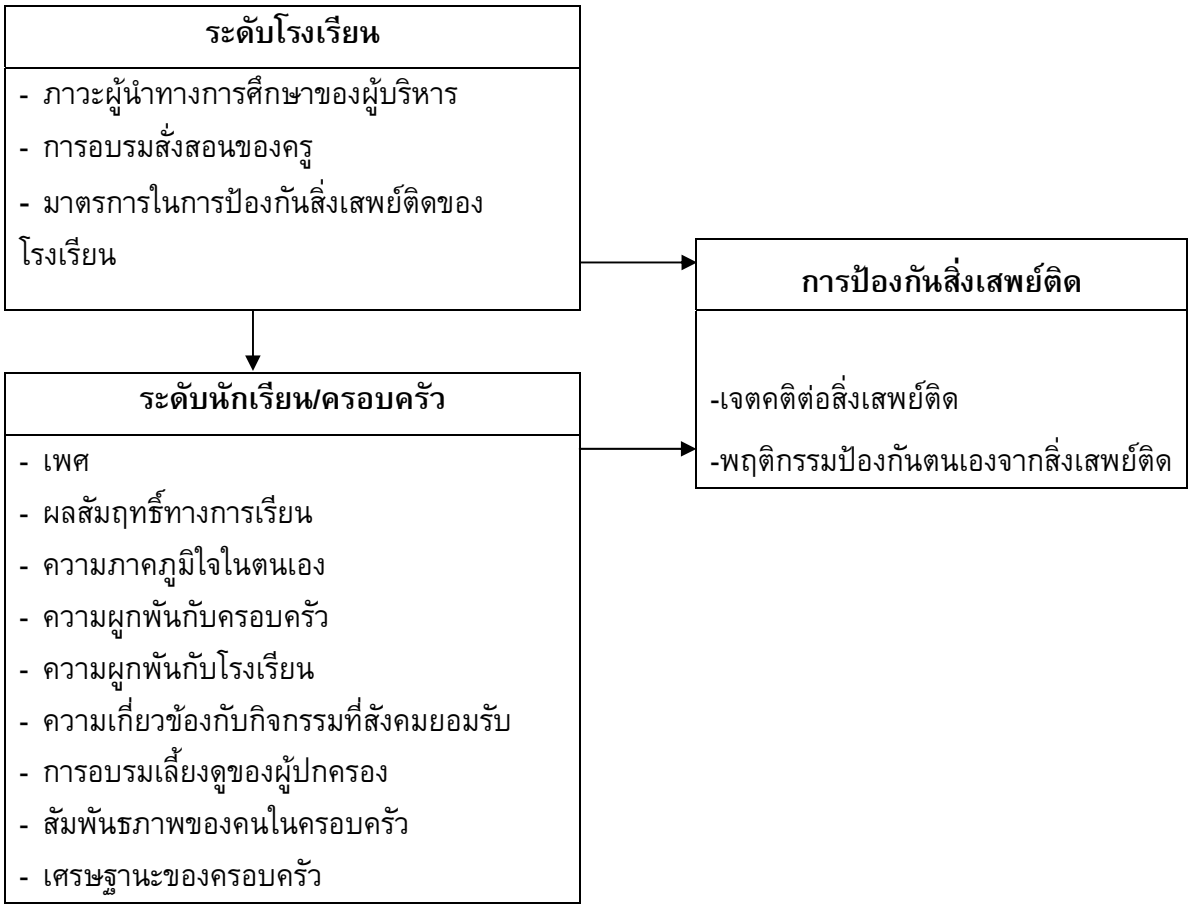

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยอธิบายได้ว่า ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ตัวแปรระดับ 1 หมายถึง ระดับนักเรียน เป็นกลุ่มตัวแปรที่อยู่ด้านล่าง ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรอิสระระดับนักเรียน และตัวแปรตาม คือ การป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน และตัวแปรระดับ 2 หมายถึง ระดับโรงเรียน เป็นกลุ่มตัวแปรที่อยู่ด้านบน การจัดกลุ่มตัวแปรไว้ด้านบนและด้านล่างในลักษณะเช่นนี้เป็นการจัดเพื่อแสดงความเป็นสมาชิกของนักเรียนที่อยู่ภายใต้บริบทของโรงเรียน เส้นโยงแสดงว่า

ตัวแปรอิสระระดับนักเรียนและระดับโรงเรียนต่างมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม และแสดงอิทธิพลของตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนที่มีต่อตัวแปรอิสระระดับนักเรียนในการส่งผลต่อตัวแปรตาม

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. ลักษณะความผูกพันต่อสังคมของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. ลักษณะครอบครัวของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4. เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว ลักษณะความผูกพันต่อสังคมของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
5. เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ลักษณะครอบครัวของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
6. เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะครอบครัวแล้ว ลักษณะความผูกพันต่อสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
7. ปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
8. เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
9. เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันต่อสังคมแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
10. เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
11. เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้งลักษณะส่วนบุคคล ความผูกพันต่อสังคม และครอบครัวแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
12. ปัจจัยระดับโรงเรียนมีผลปฏิสัมพันธ์ต่ออิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียน และระดับนักเรียน ที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดจากทฤษฎีความผูกพันทางสังคม และทฤษฎีการป้องกันสิ่งเสพย์ติด มาเป็นพื้นฐานในการอธิบายว่า เหตุใดนักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนจึงไม่ใช้สิ่งเสพย์ติด การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดในครั้งนี้ เพื่อที่จะดึงตัวแปรจากแนวคิดต่างๆ ออกมาศึกษาว่า ตัวแปรใดเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดสมมติฐานในการวิจัย โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีความผูกพันทางสังคม
2. แนวคิดทฤษฎีในการป้องกันสิ่งเสพย์ติด
3. นโยบายการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของรัฐบาล
4. การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติด
5. ตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติด

รายละเอียดมีดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond Theory)

พฤติกรรมการใช้สิ่งเสพย์ติดของนักเรียน เป็นพฤติกรรมที่ผิดกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนและผิดไปจากบรรทัดฐานของสังคม การที่จะทำให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมได้จึงต้องมี การควบคุมทางสังคมที่อยู่เหนือปัจเจกบุคคลมาคอยยับยั้งมิให้บุคคลมีการต่อต้านบรรทัดฐานของสังคม ทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่เหมาะสมจะนำมาอธิบายพฤติกรรมนี้คือ ทฤษฎีการควบคุม (Control Theory) ทฤษฎีนี้เน้นไปที่ตัวควบคุมภายนอก (สังคม) และตัวควบคุมภายใน (จิตใจ) โดยอธิบายว่าตัวควบคุมเหล่านี้สามารถป้องกันพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมได้อย่างไร ทฤษฎีควบคุมกล่าวถึงตัวแปรที่ดึงหรือยับยั้งไม่ให้คนกระทำความผิด โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มที่มีมุมมองตรงข้ามกัน คือ กลุ่มที่กล่าวถึงอิทธิพลของสังคมภายนอกกับกลุ่มที่กล่าวถึงอิทธิพลของความรู้สึกภายในจิตใจของคนว่ามีความผูกพันต่อสังคมมากน้อยเพียงไร ดังนั้นถ้าถามว่าทำไมคนจึงไม่ทำความผิด คำตอบของทฤษฎีที่เน้นการควบคุมจากสังคมภายนอกจะกล่าวถึง วิธีการควบคุมจากสถาบันต่างๆ (เช่น พ่อแม่, โรงเรียน, เพื่อนที่ประพฤติดี, ศาสนา) แต่ทฤษฎีที่เน้นการควบคุมภายใน

จิตใจจะมองไปที่ความรู้สึกของคนที่มีต่อสังคม โดยอธิบายว่า การที่บุคคลปฏิบัติตาม บรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ ตลอดจนตัวบทกฎหมายของสังคม เป็นเพราะพวกเขามีความผูกพัน (bond) กับสังคม แต่ถ้าเมื่อใดความผูกพันของบุคคลที่มีต่อสังคม หรือความผูกพันที่มีต่อแบบแผนบรรทัดฐานที่สังคมยอมรับหมดลงหรืออ่อนลง บุคคลก็จะมีอิสระในการกระทำผิด แม้ว่าจะไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเสมอไปก็ตาม (Hirschi. 1969: 10-11) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าทุกคนมีธรรมชาติที่จะทำผิดอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องอธิบายถึงแรงจูงใจในการกระทำผิด ถ้าทุกคนมีอิสระเต็มที่ก็มักจะทำอะไรที่เห็นแก่ตัว หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าทุกคนสามารถจะทำผิดได้ถ้าไม่มีความผูกพันทางสังคม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond Theory) ของเฮิร์สคิ (Travis Hirschi) มาเป็นทฤษฎีหลักในการอธิบายการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ว่าได้รับอิทธิพลจากความผูกพันทางสังคมของนักเรียนมากน้อยเพียงไร รายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ มีดังต่อไปนี้

ทราวิส เฮิร์สคิ (Travis Hirschi) เป็นหนึ่งในนักทฤษฎีควบคุมทางสังคมที่มีชื่อเสียง และได้สร้างผลงานโดดเด่นในสาขาอาชญาวิทยา ผลงานชิ้นแรกที่สร้างชื่อเสียงให้แก่เขา คือ งานเขียนเรื่องสาเหตุของการกระทำความผิด (Causes of Delinquency) ในปี ค.ศ.1969 ทฤษฎีของเขาเกิดขึ้นในช่วงที่สังคมของคนอเมริกันเต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย ไม่ค่อยมีใครสนใจสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันทางศาสนา ครอบครัวและโรงเรียน นอกจากนั้นยังเกิดความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิของพลเมือง มีสิ่งเสพย์ติด และดนตรีสำหรับวัยรุ่นเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย สิ่งเหล่านี้ทำให้คนตัดความสัมพันธ์ของตนเองออกจากบรรทัดฐานของสังคมเดิม สังคมในช่วงนั้นมีภาพที่เห็นได้เด่นชัด คือ การแตกแยกของครอบครัวซึ่งเป็นภาพที่แตกต่างไปจากแบบฉบับดั้งเดิมของครอบครัวชาวอเมริกัน เฮิร์สคิ กล่าวว่าพฤติกรรมของคนถูกควบคุมโดยความรู้สึกผูกพันและข้อผูกมัดต่อสถาบัน รวมทั้งกระบวนการตามประเพณี ถ้าความผูกพันนี้ขาดหายไป คนก็มีอิสระที่จะฝ่าฝืนกฎระเบียบและหันไปสนใจทำกิจกรรมอะไรที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม

เฮิร์สคิ ได้แบ่งความผูกพัน (Bonding) ออกเป็น 4 องค์ประกอบ ที่จะช่วยสร้างสายสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็งและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ได้แก่ ความรู้สึกผูกพัน (Attachment) การผูกมัด (Commitment) ความเกี่ยวข้อง (Involvement) และความเชื่อ (Belief) 4 องค์ประกอบของความผูกพันนี้แยกกัน แต่มีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ถ้าองค์ประกอบใดอ่อนแอ องค์ประกอบอื่นๆ ก็มักจะอ่อนแอตามไปด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความรู้สึกผูกพัน (Attachment) เป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ซึ่งมีลักษณะของการคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้อื่น หรือสังคมโดยส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตัวเอง (Hirschi. 1969 : 17-19) เป็นขอบเขตที่บุคคลถูกผูกพันเข้ากับบรรทัดฐานทางสังคมของกลุ่มผ่านทางกระบวนการขัดเกลาทางสังคม บรรทัดฐานทางสังคมถูกซึมซับเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของบุคคล (internalization of norm) (Hirschi. 1969 : 18) โดยเฉพาะขอบเขตหรือขนาดของความผูกพันทางอารมณ์ที่เด็กมีต่อผู้อื่น ที่เป็นบุคคล

สำคัญ (Significant Others) ยิ่งเด็กมีความรู้สึกผูกพันต่อผู้อื่นมากเท่าใดเขาก็จะยิ่งห่างไกลจากการเป็นผู้กระทำผิด เด็กที่คิดถึงบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคม เพราะเขาเคารพรักนับถือสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนสนิทที่ประพฤติดี เขาจะอ่อนไหวต่อความคิดเห็นของคนอื่นและห่วงใยต่อชื่อเสียงของบุคคลเหล่านั้น เมื่อสมาชิกของสังคมเป็นหุ้นส่วนของบรรทัดฐานทางสังคมร่วมกัน การเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานก็คือการกระทำที่ตรงข้ามกับความคาดหวังของคนอื่น ถ้าเด็กคนนั้นไม่ใส่ใจ (Care) ต่อความปรารถนาของคนอื่นเขาก็มีอิสระที่จะทำความผิด เด็กที่ไม่ค่อยคิดถึงปฏิกิริยาของพ่อแม่ผู้ปกครอง ก็มีอิสระที่จะเข้าไปผูกมัดกับการกระทำผิด แต่ในทางตรงข้าม เด็กที่มีความรู้สึกผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับพ่อแม่ผู้ปกครอง เขาจะรู้ว่าการกระทำผิดจะทำให้พ่อแม่ต้องอับอายขายหน้า และยุ่งยากลำบากเมื่อเขาใส่ใจ (Care) ต่อความคิดเห็นของพ่อแม่จึงพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำผิด

ความรู้สึกผูกพันต่อตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคมได้แก่ (พ่อแม่, ครู, เพื่อนที่ดี, โรงเรียน, ผู้นำทางศาสนา และสมาชิกอื่นของชุมชน) ตามแนวคิดของเฮิร์สคิ สามารถใช้เป็นตัวทำนายการกระทำผิดของเด็กได้ เด็กที่มีอารมณ์ผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับพ่อแม่ (Attachment to parents) มักจะรับเอาระบบค่านิยมของพ่อแม่มาเป็นของตน และมีน้อยมากที่จะทำอะไรที่จะเป็นการทำลายความสัมพันธ์นั้น เฮิร์สคิยังมองว่าวัยรุ่นที่มีความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดามีโอกาสกระทำผิดน้อย เพราะใช้เวลาส่วนใหญ่กับบิดามารดา ซึ่งสิ่งนี้เป็นองค์ประกอบย่อยอันหนึ่งในการป้องกันการกระทำผิด แต่ขณะเดียวกัน ถ้าชีวิตครอบครัวไม่มีความสุข เด็กก็จะชอบออกนอกบ้าน ซึ่งอาจจะนำไปสู่การกระทำผิดได้ (Hirschi. 1969: 83)

สำหรับความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน (Attachment to School) ก็มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดเช่นกัน หรือกล่าวได้ว่า ก่อนที่เด็กจะกระทำสิ่งที่ไม่ดีในโรงเรียนนั้น ความรู้สึกผูกพัน (Attachment) ความยึดมั่น (Commitment) และความเกี่ยวข้อง (Involvement) ของพวกเขาต่อกิจกรรมด้านการศึกษาได้ลดต่ำลง ทำให้เขาลดความสนใจต่อการศึกษาลง ดังนั้นจึงมีเสรีหรือถูกปลดปล่อยให้มีโอกาสกระทำผิดได้ (Hirschi. 1969 : 120-124) ในงานวิจัยของ เฮิร์สคิ พบว่าเด็กวัยรุ่นที่ไม่ชอบโรงเรียน หรือปฏิเสธกฎเกณฑ์ของโรงเรียน มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดได้ง่าย และพบว่าเด็กนักเรียนที่ไม่ค่อยสนใจต่อความคิดเห็นของครูที่เกี่ยวกับตัวเขา เด็กนักเรียนคนนั้นก็มีโอกาสกระทำผิดได้มากกว่า (Hirschi. 1969 : 123) นอกจากนั้น เด็กที่มีคะแนนทางวิชาการต่ำก็มักจะกระทำความผิด เพราะไม่มีความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน เด็กที่ทำกิจกรรมในโรงเรียนได้ไม่ดี มักจะไม่สามารถสร้างความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนหรือครูได้ การมีความรู้สึกผูกพันน้อยหมายความว่าเด็กก็จะรับเอากฎระเบียบและค่านิยมของโรงเรียนได้น้อย ดังนั้นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจึงเกิดขึ้นเมื่อความรู้สึกผูกพันของเด็กที่มีต่อตัวแทนที่สำคัญในการถ่ายทอดทางสังคม เช่น ครอบครัว วัด โรงเรียน ได้ถูกทำลายหรือแตกสลายลง

2. ความยึดมั่น (Commitment) หมายถึง การใคร่ครวญถึงผลได้ผลเสีย หรือความเสี่ยงก่อนที่คนเราจะทำอะไรลงไป จะต้องมีการใคร่ครวญถึงผลได้ผลเสียของการกระทำดังกล่าว ถ้าผลได้

น้อยกว่าผลเสียก็จะไม่กระทำ (Hirschi. 1969 : 11) เช่น ถ้านักเรียนพิจารณาแล้วเห็นว่า ตนจะได้ประโยชน์จากการปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม เขาก็จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เหล่านั้นและจะไม่กระทำผิด หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เพราะจะไปทำลายประโยชน์ที่ตนจะได้รับ (Hirschi. 1969 : 20-21) เช่นนักเรียนต้องการเป็นที่ชื่นชอบและยอมรับของ พ่อแม่ ครู และเพื่อนที่ดี เขาก็จะพยายามปฏิบัติตัวเป็นคนดี และไม่ยอมให้ใครมาชักชวนให้กระทำความผิด เพราะจะทำให้เสียภาพพจน์ของเขาที่คนอื่นมีอยู่ นอกจากนั้นเด็กเหล่านี้ยังมีความคาดหวังที่จะได้รับความสำเร็จทางการศึกษาและอาชีพการงานในอนาคต ความมุ่งหวังที่จะได้รับความสำเร็จในอนาคต ทำให้เด็กเหล่านี้มีความรู้สึกผูกมัดสูงกับกิจกรรมของทางโรงเรียน แนวโน้มที่เด็กเหล่านี้จะทำผิดก็ยิ่งต่ำลง จึงทำให้เกิดการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมมาก แต่เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ไม่มีความหวังที่จะประสบความสำเร็จในอนาคต จึงมองไม่เห็นประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์บรรทัดฐานของสังคม และนำไปสู่การไม่ชอบโรงเรียน ตลอดจนการปฏิเสธอำนาจการควบคุมของโรงเรียนและนำไปสู่การกระทำผิดในที่สุด

3. ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ (Involvement) หมายถึงการหมกมุ่น ทุ่มเทเวลาและพลังงานให้หมดไปกับกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้านักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอยู่กับการทำความดีตามที่สังคมยอมรับ เขาก็จะไม่มีเวลาที่จะไปกระทำผิดได้เลย (Hirschi. 1969 : 22-23) ดังนั้นจึงเป็นการลดโอกาสของการกระทำผิดได้ทางหนึ่ง เฮิร์สคิได้พบในงานวิจัยของเขาว่า ถ้านักเรียนมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในบ้าน โรงเรียน หรือชุมชน ทั้งที่เป็นวิชาการและไม่ใช่วิชาการมาก เด็กเหล่านั้นมีแนวโน้มของการกระทำผิดต่ำ กล่าวคือกิจกรรมเหล่านี้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการกระทำผิด ดังนั้นนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนให้เด็กมีกิจกรรมหลังเลิกเรียนหรือส่งเสริมให้เด็กได้เล่นกีฬาจึงมาจากความคิดนี้ เพราะการปล่อยให้เด็กมีเวลาว่างมากเกินไปก็อาจนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้

4. ความเชื่อ (Belief) ทฤษฎีความผูกพันทางสังคมถือว่า บุคคลในสังคมมีความแตกต่างกันในเรื่องขนาดของความเชื่อที่มีต่อความถูกต้องชอบธรรมของกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐานของสังคม โดยบุคคลจะพิจารณาว่าเขาควรจะเชื่อฟังบรรทัดฐาน หรือค่านิยมของสังคมมากน้อยเพียงใด (Hirschi. 1969 : 26) นอกจากนี้ การกระทำผิดมิได้มีผลมาจากความเชื่อที่ต้องการกระทำผิด แต่การกระทำผิดมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น ถ้าบุคคลขาดความเชื่อต่อการห้ามกระทำผิด (Hirschi. 1969 : 198) หรือกล่าวได้ว่า ยิ่งคนมีความเชื่อในบรรทัดฐานของสังคมน้อยลง ก็ยิ่งมีการกระทำผิดหรือละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมมากขึ้น ดังนั้นการที่นักเรียนมีความเชื่อว่าคำสั่งสอนของครูและผู้ปกครองที่ห้ามไม่ให้ใช้สิ่งเสพย์ติดนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง นักเรียนก็จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติด จึงทำให้การแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติดลดน้อยลง

ความผูกพันทางสังคมทั้ง 4 ประการดังกล่าว (Attachment, Commitment, Involvement และ Belief) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการกระทำผิด โดยแต่ละองค์ประกอบมีผลต่อการกระทำผิดอย่างเป็นอิสระต่อกัน แต่ขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์ระหว่างกันในเชิงบวก เด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาก็เพราะเขาไม่มีความรู้สึกผูกพันกับผู้ปกครอง ครู และเพื่อนที่ดี หากเด็กวัยรุ่นนั้นมีความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดา ครู และเพื่อนที่ดี ก็จะทำให้เขาอุทิศตัวเองให้กับการศึกษา และกระทำในสิ่งที่สังคมยอมรับ (Hirschi. 1969 : 27)

ทฤษฎีความผูกพันทางสังคม ของเฮิร์สคิ เป็นทฤษฎีที่ได้มีการนำมาใช้อย่างกว้างขวางในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับพฤติกรรมของนักเรียน ทฤษฎีความผูกพันทางสังคมเสนอแนะว่า ความผูกพันกับโรงเรียนจะช่วยยับยั้ง นักเรียนไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด การที่นักเรียนผูกมัดตนเองกับค่านิยมทางการศึกษา และการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโรงเรียน และมีความเชื่อว่าควรจะยอมรับกฎระเบียบของโรงเรียน จะเป็นเสมือนการปักเขตล้อมรอบไว้ให้เด็กอยู่ในกฎระเบียบ จึงเป็นการจำกัดการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ไม่ใช่บรรทัดฐานของสังคม เช่นการใช้สิ่งเสพย์ติด เป็นต้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงคาดว่าการที่นักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนไม่มีพฤติกรรมการใช้สิ่งเสพย์ติด ทั้งๆ ที่นักเรียนเหล่านี้อยู่ในสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติดอย่างรุนแรงในช่วงก่อนที่รัฐบาลจะมีการประกาศสงครามกับสิ่งเสพย์ติดนั้น เนื่องจากนักเรียนเหล่านี้ได้รับการควบคุม จากอิทธิพลของความผูกพันทางสังคมซึ่งอยู่ภายในจิตใจของตนเอง

การวัดความผูกพันทางสังคมในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งสังคมออกเป็น 2 แหล่ง คือ ครอบครัวและโรงเรียน โดยใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัดของ สมนึก ชัชวาลย์ (2529) รวม 3 แบบวัด ได้แก่ แบบวัดความผูกพันกับครอบครัว และแบบวัดความผูกพันกับโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ความรู้สึกผูกพัน (Attachment) ความยึดมั่น (Commitment) และความเชื่อ (Belief) ส่วนองค์ประกอบด้านที่ 4 คือ ความเกี่ยวข้อง (Involvement) ผู้วิจัยได้แยกออกมาเป็นอีกแบบวัดหนึ่ง คือ แบบวัดความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ เนื่องจากความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ วัดจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งไม่เกี่ยวกับความรู้สึก จึงมีลักษณะของข้อคำถามที่แตกต่างกันไม่สามารถรวมอยู่ในแบบวัดเดียวกันได้ นอกจากนั้นในงานวิจัยของ สมนึก ชัชวาลย์ (2529: 75) ยังพบว่าองค์ประกอบของความเกี่ยวข้องไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดของนักเรียน แต่งานวิจัยของ วิกาญดา พรหรรษาวิจิต (2545 : 69) พบว่าความเกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์ทางลบกับการเสพยาบ้า การที่ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกันเช่นนี้ทำให้ผู้วิจัยต้องนำองค์ประกอบนี้มาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง โดยคาดว่าความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับน่าจะเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนเช่นเดียวกับองค์ประกอบอื่นๆ ตามทฤษฎีความผูกพันทางสังคมของเฮิร์สคิ

สรุป ทฤษฎีความผูกพันทางสังคม เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงเฉพาะตัวควบคุมภายใน (จิตใจ) หรือความผูกพันที่คนมีต่อสังคม ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมตามบรรทัดฐานของสังคม แต่ทฤษฎีนี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของสังคมภายนอก ดังนั้นถ้าพิจารณาจากมุมมองของทฤษฎีความผูกพันทางสังคมของ เฮิร์สคิ การป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ก็น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากความผูกพันที่นักเรียนมีต่อสถาบันทางสังคม ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัวและความผูกพันกับโรงเรียน รวมทั้งความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ความผูกพันทางสังคม เป็นสิ่งที่สามารถป้องกันการใช้สิ่งเสพย์ติด ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความผูกพันทางสังคมของนักเรียน โดยคาดว่าจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

ตอนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีในการป้องกันสิ่งเสพย์ติด

2.1 ทฤษฎีการป้องกันสิ่งเสพย์ติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพย์ติด ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการป้องกันสิ่งเสพย์ติด ว่าเป็นทฤษฎีพื้นฐานของการสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งสิ่งเสพย์ติด โดยเน้นการลดความต้องการในการใช้สิ่งเสพย์ติด และการสร้างภูมิคุ้มกันโดยให้ความสำคัญกับบุคคลและสภาพภาวะแวดล้อม ซึ่งมีแนวคิดแตกต่างกันดังนี้ (พูนสุข นิติวัฒนะ. 2545: 18-19)

1. Atomistic Concept แนวคิดนี้เชื่อว่า การที่จะแก้ไขปัญหาของระบบใหญ่ได้จำเป็นต้องแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงระบบย่อยแต่ละระบบให้ดีเสียก่อน ในกรณีการป้องกันปัญหาสิ่งเสพย์ติดจำเป็นต้องสร้างหรือเปลี่ยนแปลงบุคคลแต่ละคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจึงจะทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ โดยมีรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงในงานด้านการป้องกันปัญหาสิ่งเสพย์ติด หรือแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันโดยการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล คือ

Socratic Rational Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีเหตุผลพร้อมจะตอบสนองข่าวสารใหม่ ๆ ทำให้บุคคลสามารถสร้างหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติอันเป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันตามทฤษฎีนี้ ได้แก่ การจัดทำข่าวสารแจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองได้เข้าใจถึงปัญหา อันเนื่องมาจากใช้ยาในทางที่ผิดและการพึ่งสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน รวมทั้งการหาวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียน เป็นต้น

Social - Psychological Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากอิทธิพลของบรรทัดฐานจากกลุ่มที่ตนผูกพันอยู่ จึงควรสร้างเสริมให้นักเรียนเกิดความผูกพัน กับ

กลุ่มเพื่อน ครู และโรงเรียน เช่น จัดกลุ่มสัมพันธ์ ค่ายพักแรมทั้งในและนอกโรงเรียน การริเริ่มจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูเพื่อร่วมกันพัฒนาเยาวชน เป็นต้น

2. Holistic Concept แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับสภาวะแวดล้อม โดยเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงบุคคลโดยไม่เปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อม ย่อมทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อม ให้สอดคล้องและเกื้อหนุนต่อการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมที่สลับซับซ้อน ศีลธรรมเสื่อมทราม การลดความต้องการการพึ่งยาแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันโดยการเปลี่ยนแปลงระบบภาวะแวดล้อม คือ

Liberal Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่าในสังคมที่ซับซ้อน ศีลธรรมเสื่อม การสร้างความเปลี่ยนแปลงในสภาวะแวดล้อมจำเป็นต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล และดำเนินไปพร้อมๆ กัน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โรงเรียนดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โรงเรียนได้นำความรู้และวิชาการใหม่ๆ ที่โรงเรียนประสบความสำเร็จออกเผยแพร่แก่ชุมชน หรือเชิญผู้แทนจากหน่วยงานในชุมชน เช่น สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด สภาตำบล ผู้นำชุมชน เจ้าของหอพักและผู้ปกครองเป็นคณะกรรมการร่วมกับโรงเรียน เพื่อหาแนวทางร่วมกันป้องกันและแก้ไขเด็กและเยาวชนที่ใช้ยาในทางที่ผิด

Radical Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมแบบฉับพลันทันทีโดยการนำหลักจิตวิทยามวลชนมาใช้ เช่น การปลุกเร้าให้คนในชุมชนร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่

นอกจากนั้น โนวลิส (เสกสรร สงวนนาม. 2544: 13-14; อ้างอิงจาก Nowlis.1997) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ยังได้เสนอแนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดภายใต้พื้นฐานองค์ประกอบของปัญหาสิ่งเสพย์ติด คือ คน ยา และสิ่งแวดล้อม ไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบศีลธรรม - กฎหมาย (The Legal - Moral Model) มีแนวความคิดดังนี้

1.1 ยาเป็นตัวการสำคัญ แบ่งเป็นประเภทถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

1.2 วิธีการที่จะยับยั้งได้ก็คือ การควบคุมการจำหน่ายยา การลงโทษผู้ที่จำหน่ายการออกคำเตือนเกี่ยวกับอันตรายของยา

1.3 เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย เช่น บทลงโทษกรณีซื้อขายเสพหรือมีไว้ในครอบครอง การป้องกันโดยใช้หลักกฎหมายศีลธรรม ซึ่งต้องอาศัยการลงโทษและการขู่จะลงโทษจะช่วยให้คนกลัวไม่กล้าทำ การออกกฎหมายตราบทลงโทษและบังคับใช้กฎหมายนั้นเป็นมาตรการสำคัญสำหรับป้องกันตามวิธีนี้

2. รูปแบบสุขภาพอนามัย (The Public Health Model) มีแนวความคิดดังนี้

2.1 เน้นเรื่องอันตรายของตัวยามากกว่าอาการติดยา

2.2 ใช้วิธีการลดปัญหาโดยการไม่ให้คนหาซื้อยาได้ง่าย

2.3 เผยแพร่พิษภัยการใช้ยา ทั้งต่อตัวเองและสังคม

การป้องกันที่อาศัยหลักการทางการแพทย์และอนามัย เพื่อสกัดกั้นไม่ให้ผู้ติดสิ่งเสพย์ติดทำการแพร่ระบาดไปถึงผู้อื่นได้ โดยใช้วิธีการค้นหาผู้ที่ติดสิ่งเสพย์ติดให้โทษให้พบ แล้วจัดการให้การบำบัดรักษา ให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยและโทษของสิ่งเสพย์ติดเป็นเกณฑ์สำคัญ การให้การศึกษาเกี่ยวกับการใช้สิ่งเสพย์ติดในทางที่ผิด โดยถือหลักว่าทุกคนปรารถนาจะมีสุขภาพที่สมบูรณ์กลัวโรคภัยไข้เจ็บ

3. รูปแบบจิตวิทยาสังคม (The Psycho - Social Model) มีแนวความคิดดังนี้

3.1 "คน" เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในบรรดาองค์ประกอบทั้งสาม

3.2 เน้นที่ "คน" และบทบาทขององค์ประกอบทางสังคม

3.3 หาเหตุผล และความจำเป็นที่บุคคลต้องใช้ยา

3.4 การใช้ข้อมูล เพื่อป้องกันการใช้ยานั้นมีความสำคัญรองลงมาจากการพิจารณาความต้องการทางด้านส่วนตัวและสังคมของบุคคล ซึ่งหันไปใช้ยานั้นเป็นเครื่องทดแทน

การป้องกันที่อาศัยหลักการจิตวิทยาสังคมเน้นในข้อที่ว่าการใช้และการไม่ใช้สิ่งเสพย์ติดนั้นเป็นพฤติกรรมที่มีความซับซ้อน ไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพสังคมและวัฒนธรรม วิธีนี้ถือว่าข้อมูลที่ได้อย่างเลือนลาง ฝ่ายรับข้อมูล คือเด็กก็เพียงรู้ไว้เฉยๆ แต่จะมีโอกาสก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมน้อยเต็มที แม้ว่าจะส่งเสริมพฤติกรรมดั้งเดิมไว้บ้างก็ตาม และถึงแม้ว่าจะเป็นข้อมูลที่คัดเลือกเป็นอย่างดี หากไม่มีการนำข้อมูลนั้นไปใช้ หรือข้อมูลนั้นไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน ก็จะไม่มีผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเลย

4. รูปแบบสังคม - วัฒนธรรม (The Social - Culture Model) มีแนวความคิดดังนี้

4.1 เน้นบุคคล เป็นตัวการสำคัญ

4.2 เน้นโครงสร้างของพฤติกรรมบุคคลซึ่งมีสาเหตุมาจากโครงสร้างสังคม

4.3 แนวการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมเป็นผลจากวัฒนธรรมที่สืบต่อกันมา

4.4 แก้ปัญหาโดยการปรับโครงสร้างของสังคมและวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลให้เกิดความสอดคล้องกัน

การเปลี่ยนแปลงที่อาศัยหลักการทางสังคมวัฒนธรรมนี้มองว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาก แทนที่จะทำให้บุคคลปรับตัวเข้ากับสภาพของสังคม วิธีนี้กลับเห็นว่าบางสิ่งบางอย่างของสังคมควรที่จะได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับบุคคล และความต้องการโดยธรรมชาติของมนุษย์

แนวความคิดต่างๆ ทั้ง 4 รูปแบบดังกล่าวข้างต้นนี้ รูปแบบจิตวิทยา - สังคม เป็นรูปแบบที่นิยมใช้กันแพร่หลายมาก เพราะรูปแบบนี้มุ่งเน้นการพัฒนาคนและพฤติกรรมของคนเป็นสำคัญ และเป็นแนวคิดหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดของรัฐบาลในสภาวะปัจจุบัน จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ประเทศไทยได้นำทุกแนวคิดมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพย์ติดเช่นกัน

โดยการดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีสิ่งเสพย์ติดลดน้อยลงด้วยการปราบปราม และออกกฎหมายเพื่อควบคุมการค้าสิ่งเสพย์ติดตามแนวคิดแรก การสร้างภูมิคุ้มกันสิ่งเสพย์ติดตามแนวคิดที่สอง การเสริมสร้างเจตคติต่อต้านสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดตามแนวคิดที่สาม และการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุขตามแนวคิดที่สี่ แต่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพย์ติดได้รายงานว่าประเทศไทยใช้แนวคิดข้อที่สาม ในการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพย์ติด ซึ่งแนวคิดนี้ โนวลิส ก็ได้กล่าวไว้ว่า การใช้วิธีลดความต้องการใช้สิ่งเสพย์ติดในกลุ่มคนที่ไม่เคยใช้สิ่งเสพย์ติดเช่นเด็กและเยาวชนในโรงเรียนนั้น มีข้อบกพร่องตรงที่การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพิษภัยของสิ่งเสพย์ติดนั้น หากนักเรียนรับข้อมูลไว้เฉยๆ โดยไม่นำไปใช้หรือข้อมูลนั้นไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียนก็จะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมเลย ดังนั้นการศึกษาอิทธิพลของมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ในการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการตรวจสอบว่าสิ่งที่โรงเรียนได้ดำเนินมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนตามแนวคิด จิตวิทยา-สังคมไปแล้วนั้น นักเรียนได้นำไปใช้ในการปรับเปลี่ยนเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมากน้อยเพียงใด

2.2 พัฒนาการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของประเทศไทย

ประเทศไทยได้นำรูปแบบจิตวิทยาสังคม (The Psycho-Social Model) มาใช้ในการป้องกันสิ่งเสพย์ติด รูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับ "คน" เป็นหลัก มุ่งเน้นการสร้าง "ภูมิคุ้มกัน" ให้กับคน ให้สามารถอยู่ท่ามกลางสังคมที่มียาและสิ่งเสพย์ติดได้โดยไม่พึ่งยาหรือสิ่งเสพย์ติด การดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพย์ติด เป็นการดำเนินงานเพื่อลดอุปสงค์ยาเสพติด (Demand Reduction) และดำเนินการพัฒนาสถาบัน สิ่งแวดล้อมใกล้ตัวที่จะมีอิทธิพลยับยั้งไม่ให้คนหันไปพึ่งยาหรือติดสิ่งเสพย์ติด เช่น บ้าน โรงเรียน สถานที่ทำงาน และชุมชน ตลอดจนพัฒนาสถาบันแวดล้อม เพื่อส่งเสริม สั่งสอน และปลูกฝังให้เยาวชนเป็นคนที่มีจิตใจมั่นคง เช่น วัด มัสยิด โบสถ์ เป็นต้น โดยมีพัฒนาการของการป้องกันสิ่งเสพย์ติดในยุคต่างๆ ดังนี้

1. รูปแบบของการดำเนินงานในยุคแรกๆ (พ.ศ. 2519-2524) ของการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้มุ่งเน้นการดำเนินงานในด้านการให้ความรู้และเจตคติเกี่ยวกับโทษพิษภัยของสิ่งเสพย์ติดเป็นหลัก โดยใช้เทคนิควิธีการในการขู่ให้กลัว (Scared Tactic) เพื่อคนจะได้ไม่ไปใช้สิ่งเสพย์ติด ดังนั้น สื่อและเนื้อหาหลักที่ออกเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายในช่วงนั้นจึงสร้างภาพว่าสิ่งเสพย์ติดเป็นของน่ากลัวมีอันตรายร้ายแรง

2. ช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2525-2529) แนวคิดและรูปแบบในการดำเนินงานได้เปลี่ยนแปลงไป การดำเนินงานได้มุ่งเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารในเชิงบวก (Positive Approach) ลักษณะการขู่ให้กลัวลดลง มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นเนื้อหาของสื่อจึงออกมาในลักษณะสวยงามเชิงบวก เสนอแนะพฤติกรรมที่พึงประสงค์

3. ช่วงที่ 3 (พ.ศ. 2530-2535) มีแนวคิดในการดำเนินงานในลักษณะมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายไปพร้อมกับการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของบุคคล

4. ช่วงที่ 4 (พ.ศ. 2536-2540) การดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพย์ติดได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน และเริ่มมีการยอมรับข้อเท็จจริงที่ว่ามาตรการป้องกันเพียงมาตรการเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาได้ รูปแบบการดำเนินงานจึงเริ่มมีการบูรณาการเนื้องานด้านการป้องกัน ปราบปราม/บำบัดรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพเข้าด้วยกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานในสถานศึกษา และชุมชนจะมีลักษณะของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ชัดเจน

5. ช่วงที่ 5 (พ.ศ. 2541-2544) การดำเนินงานยังให้ความสำคัญกับกระบวนการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับเยาวชน แนวคิดในการดำเนินงานใช้มาตรการผสมผสานเต็มรูป ทั้งด้านการป้องกัน ปราบปราม บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดพื้นที่ในการดำเนินงานที่ชัดเจน และดำเนินงานในลักษณะองค์รวม มีการสร้างเครือข่ายของการทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ระหว่างกัน

สรุป แนวคิดทฤษฎีในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของประเทศไทย ส่วนใหญ่จะนำแนวคิดจิตวิทยาสังคม โดยกำหนดให้สถาบันทางสังคม เช่น รัฐบาล โรงเรียน ครอบครัว สถาบันทางศาสนา เป็นตัวแทนในการทำหน้าที่สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่นักเรียน เช่น การดำเนินมาตรการต่างๆ ของรัฐบาลเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีสิ่งเสพย์ติดลดน้อยลงโดยใช้วิธีการปราบปราม แต่สำหรับการปรับปรุงตัวบุคคล จะใช้วิธีลดความต้องการในการใช้สิ่งเสพย์ติดลง โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่ไม่เคยใช้สิ่งเสพย์ติดเช่นเด็กและเยาวชนในโรงเรียน จะใช้วิธีให้โรงเรียน หรือผู้ปกครอง เป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพิษภัยของสิ่งเสพย์ติด เพื่อให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติด และสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติด ซึ่งเป็นแนวคิดนี้เน้นเฉพาะอิทธิพลของสังคมภายนอก ให้เป็นผู้ดำเนินมาตรการต่างๆ โดยมีความเชื่อว่ามาตรการเหล่านั้นจะต้องมีอิทธิพลต่อต่อเจตคติและพฤติกรรมของนักเรียน หรือทำให้นักเรียนป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดได้ ซึ่งแนวคิดนี้ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่อิทธิพลของความรู้สึกผูกพันทางสังคมของนักเรียนที่มีต่อเจตคติและพฤติกรรม ดังนั้นแนวคิดนี้จึงมีมุมมองในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนแตกต่างจากทฤษฎีของ เฮิร์สคิ แต่ความแตกต่างนี้มิได้ขัดแย้งกันหากแต่มีความเชื่อมโยงกัน แนวคิดหนึ่งมองจากอิทธิพลของสังคมที่อยู่ภายนอก อีกแนวคิดหนึ่งมองจาก

ความรู้สึกภายในที่มีต่อสังคมภายนอก หากนำสองแนวคิดมาศึกษาร่วมกันก็น่าจะทำให้เห็นภาพของอิทธิพลจากแหล่งต่างๆ ที่มีต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงนำปัจจัยด้านครอบครัวและโรงเรียน ซึ่งเป็นอิทธิพลจากสังคมภายนอกกับความผูกพันทางสังคม ซึ่งเป็นอิทธิพลจากภายในจิตใจของนักเรียนมาศึกษาร่วมกัน และเปรียบเทียบกันว่าปัจจัยใดจะมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนได้มากกว่ากัน รายละเอียดของการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพย์ติดในประเทศไทยจะได้เสนอในตอนที่ 3 ต่อไป

ตอนที่ 3 นโยบายการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของรัฐบาล

3.1 แนวคิดในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2546-2549) สรุปได้ดังนี้

1. กรอบแนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1.1 ต้องเร่งรณรงค์สร้างกระแสสังคมให้ทุกคนตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดและมีจิตสำนึกที่จะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังในฐานะที่เป็นปัญหาของสังคมและประเทศชาติ

1.2 ต้องแก้ปัญหาแบบองค์รวมครบวงจร โดยยึดชุมชนเป็นศูนย์กลางและยึดพื้นที่เป็นเป้าหมาย เน้นการระดมสรรพกำลังและ บูรณาการแผนงานโครงการกิจกรรมและทรัพยากร

1.3 ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อการป้องกันปัญหาโดยสร้างภูมิคุ้มกันและการบำบัดรักษาฟื้นฟูเพื่อลดอุปสงค์ยาเสพติดควบคู่กับการปราบปรามอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ต้องเน้นการเสริมสร้างความเข็มแข็งของครอบครัว ชุมชนและสถาบันสังคม

1.5 ต้องมีเอกภาพเชิงนโยบาย มียุทธศาสตร์และมาตรการที่มีความหลากหลายหรือยืดหยุ่นเหมาะสมกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย มีการบริหารจัดการที่รวดเร็วมีประสิทธิภาพ

ต้องมีการร่วมมือระบบเครือข่ายกับต่างประเทศในเชิงรุก

2. วัตถุประสงค์ของแผนงาน

2.1 เพื่อเสริมสร้างให้คน ครอบครัว ชุมชน และทุกๆ ฝ่ายในสังคมมีความเข็มแข็ง และมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดทุกขั้นตอน

2.2 เพื่อลดปริมาณความต้องการยาเสพติดในประชาชนทุกกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนและกลุ่มผู้ใช้แรงงาน

2.3 เพื่อเร่งบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพ และผู้ติดยาเสพติดทุกคนให้กลับมาเป็นพลังสำคัญในการต่อต้านยาเสพติดและการพัฒนาประเทศ

2.4 เพื่อลดปริมาณการเสพยาเสพติด จำนวนผู้ผลิต ผู้ลำเลียง ผู้จำหน่ายและผู้ให้การสนับสนุน

2.5 เพื่อหยุดยั้งความรุนแรงและควบคุมการแพร่ระบาดของยาเสพติดในแต่ละพื้นที่

3. ยุทธศาสตร์ในการสร้างพลังแผ่นดินและลดเงื่อนไขการระบาด ประกอบด้วย

3.1 การรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาและการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข โดยทางสื่อมวลชนและผ่านสื่อบุคคลในการประชุมสัมมนาและฝึกอบรม

3.2 เสริมสร้างความเข็มแข็งและพลังทางสังคม เพื่อให้มีการร่วมมือต่าง ๆ ทั้งทางภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน และประชาชน ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับชาติ โดยกระบวนการพัฒนาวิชาการ พัฒนาศักยภาพแกนนำ สร้างเวทีประชาคม พัฒนาเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ สร้างกระแสความร่วมมือ เฝ้าระวัง เปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนมีส่วนร่วม ตลอดจนสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนต่างๆ

3.3 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันผู้ที่ยังไม่เคยใช้ยาเสพติดเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดซึ่งเน้นการพัฒนากระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษา การสนับสนุนกิจกรรมนักเรียน และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม รวมถึงการปรับปรุงหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน การจัดระบบสอดส่องเฝ้าระวัง ให้มีครูสอน อาจารย์ที่ปรึกษา และแนะแนว ส่งเสริมกิจกรรมการใช้เวลาว่างและให้มีการฝึกวิชาทหารเพื่อสร้างวินัย

3.4 การลดปัจจัยเงื่อนไขในด้านการก่อปัญหา และการแพร่ระบาดของยาเสพติดซึ่งรวมถึงการกำหนดพื้นที่ควบคุมตรวจสอบแหล่งอบายมุข หอพัก สถานบันเทิง คนต่างด้าวและส่งเสริมงานวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มของการแพร่ระบาด

4. นโยบายทำสงครามกับสิ่งเสพย์ติด

รัฐบาลได้ตระหนักถึงโทษภัยและความรุนแรงของปัญหายาเสพติด และถือเป็นปัญหาเร่งด่วนของชาติที่จะต้องแก้ไข โดยมีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ในการผนึกกำลังของทุกภาคส่วนของสังคมร่วมกันเป็นพลังแผ่นดินตามแนวทางยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติดให้ได้โดยเร็วด้วยการขจัดปัจจัยเงื่อนไขทางด้านสังคมที่มีส่วนทำให้สถานการณ์ยาเสพติดยังคงมีความรุนแรงให้หมดสิ้นและสามารถเอาชนะปัญหายาเสพติดอย่างเบ็ดเสร็จ โดยระดมความร่วมมือจากปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า องค์กรภาครัฐบาลและเอกชนเข้าต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในทุกพื้นที่อย่างพร้อมเพรียงกันทั่วประเทศให้สัมฤทธิ์ผลเพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติบรรลุตามวัตถุประสงค์

และผลประโยชน์ของชาติในอนาคตต่อไป (ศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด. 2546: 5-9) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยุติสถานการณ์แพร่ระบาดของยาเสพติดและเอาชนะปัญหายาเสพติดอันเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติให้ได้อย่างรวดเร็ว ยั่งยืน และถาวรโดยมีนโยบายให้มีการจัดตั้งองค์กรนำในการปฏิบัติทุกระดับ เพื่อให้เกิดเอกภาพและบูรณาการในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในทุกพื้นที่ด้วยการ

1. ป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และสร้างภูมิต้านทานให้แก่ประชาชนเพื่อหยุดยั้งมิให้มีการเพิ่มจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นการสกัดกั้นอุปสงค์ด้านยาเสพติดที่จะเกิดขึ้น

2. บำบัดรักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเพื่อเป็นการลดอุปสงค์ด้านยาเสพติดในทุกรูปแบบทั้งในและนอกกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อให้มีสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็งเพียงพอต่อการเข้าสู่ชุมชนและสังคมด้วยตนเอง มิให้มีการเสพซ้ำโดยดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

3. ปราบปรามผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้ลำเลียงยาเสพติด สารตั้งต้น เคมีภัณฑ์ และอุปกรณ์ในการผลิตยาเสพติด ตลอดจนผู้มีอิทธิพลพัวพันเกี่ยวข้อง สนับสนุน ช่วยเหลือขบวนการยาเสพติดด้วยประการทั้งปวง เพื่อตัดวงจรและลดอุปทานด้านยาเสพติดให้ได้โดยเด็ดขาด

การปฏิบัติ

1. ป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและกลุ่มเสี่ยงต่างๆ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติที่จะต้องป้องกันมิให้ตกเป็นเหยื่อของปัญหายาเสพติด ด้วยการใช้กระบวนการศึกษา สร้างและปลูกฝังจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนมีความรู้คู่คุณธรรม มีค่านิยม อุดมการณ์ และมีวิถีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กิจกรรมทางสร้างสรรค์ให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และพัฒนาร่างกายและจิตใจให้มีความเข้มแข็งทางร่างกาย ปัญญา อารมณ์

2. ขจัดแหล่งมั่วสุม แหล่งอบายมุขและแหล่งแพร่ระบาดที่เป็นปัจจัยนำไปสู่ปัญหายาเสพติดโดยดำเนินการตามนโยบายการจัดระเบียบสังคมของรัฐบาลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดจนเข้มงวดกวดขันตรวจสอบ ควบคุมสถานประกอบการและสถานที่ซึ่งใช้ในการประกอบกอบธุรกิจใดๆ ตามกฎหมาย

3. รณรงค์แสวงหาความร่วมมือจากประชาชนทุกหมู่เหล่าทุกองค์กรให้ร่วมแรงร่วมใจกันเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว การศึกษา ศาสนา และชุมชนเป็นเครือข่ายต่อต้านสิ่งเสพย์ติด รวมทั้งจัดให้มีกลุ่มราษฎรอาสาสมัครป้องกันสิ่งเสพย์ติดเป็นกำลังหลักในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในทุกชุมชน

4. แก้ไขปัญหาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด โดยให้ถือว่าผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเป็นเสมือนคนไข้หรือผู้ป่วย ที่สมควรได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพโดยจัดให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ในทุกระบบตามความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและพฤติการณ์การเสพยาเสพติด เพื่อส่งเสริมให้มีโอกาสกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชน และดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ด้วยการดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจ ความรัก ความอบอุ่นแก่ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเพื่อเป็นพลังสำคัญในการต่อต้านยาเสพติดที่ครอบครัว ชุมชน และสังคมยอมรับ

5. จัดให้มีกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดทั้งทางร่างกาย จิตใจ และส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาให้สามารถดำรงชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาและหวนกลับไปใช้ยาเสพติด พร้อมทั้งติดตามดูแลเอาใจใส่ และให้การส่งเสริมสนับสนุนแก่ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดภายหลังการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพแล้ว

6. ปราบปรามผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้ลำเลียงยาเสพติด สารตั้งต้น เคมีภัณฑ์ และอุปกรณ์ในการผลิตยาเสพติด ด้วยมาตรการจากเบาไปหาหนักและเด็ดขาดตามสถานการณ์ รณรงค์ให้โอกาสแก่ผู้หลงผิดที่ตกเป็นเครื่องมือของขบวนการยาเสพติด ให้รับรู้ถึงความเดือดร้อนของสังคมและผลกระทบของปัญหายาเสพติดที่มีต่อประเทศชาติ ให้เลิกพฤติการณ์ด้านยาเสพติดอย่างสันติ แล้วหันมาร่วมมือกันทำประโยชน์เพื่อชาติบ้านเมือง

7. ใช้มาตรการทางกฎหมายปราบปรามผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้ลำเลียงยาเสพติด ตลอดจนผู้มีอิทธิพลพัวพัน เกี่ยวข้อง สนับสนุน และผู้ให้การช่วยเหลือขบวนการยาเสพติดด้วยประการทั้งปวงอย่างเฉียบขาดหากกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้ถือเป็นบุคคลที่เป็นภัยคุกคามต่อสังคม ประเทศชาติ ซึ่งจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกฉบับ และสืบสวนสอบสวนขยายผลไปยังบุคคลและทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องเพื่อทำลายเครือข่ายหรือขบวนการยาเสพติด

8. สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านทั้งในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคีในการขจัดปัญหาการผลิต การนำเข้าการควบคุมสารตั้งต้น เคมีภัณฑ์และอุปกรณ์ในการผลิตยาเสพติด เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ

9. ให้ทุกส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐดำเนินการเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีพฤติการณ์เกี่ยวข้อง หรือเป็นที่สงสัยว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างรวดเร็วและจริงจัง รวมทั้งจะต้องมีมาตรการทางการบริหารและปกครองบังคับบัญชาเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดได้อย่างทันท่วงที

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

1. เจตจำนงค์ทางการเมือง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดซึ่งมีผลต่อความสำเร็จของการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด กลไกทางการเมืองของทุกฝ่ายทุกระดับต้องให้ความมือในการดำเนินงาน

2. พลังมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ต้องรณรงค์และดำเนินการปฏิบัติการจิตวิทยาให้ประชาชนทุกหมู่เหล่า ในทุกภาคส่วนของสังคมตระหนักว่าปัญหายาเสพติดเป็นภัยคุกคามต่อสังคมและประเทศชาติที่ต้องร่วมมือกันป้องกันและแก้ไข ทั้งนี้ จะต้องจัดให้ประชาชนมีหลักประกันในด้านความปลอดภัยและให้ได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม

3. การจัดองค์กรในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ จังหวัด อำเภอ/กิ่งอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน ต้องชัดเจนเพื่อเป็นแกนนำรับผิดชอบในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาในลักษณะของการบูรณาการ ทั้งแนวคิด แผนงาน งบประมาณ และการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

4. กลไกของรัฐทุกหน่วยงานและทุกระดับต้องถือว่าการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดเป็นสิ่งสำคัญเร่งด่วนและเป็นหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน และต้องดำเนินการ/สนับสนุนการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว

5. เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไม่เข้าไปพัวพันเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วม สนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิดด้วยประการใดๆ ซึ่งหากเข้าไปมีพฤติการณ์อย่างหนึ่งอย่างใด ต้องถูกดำเนินการทั้งทางการปกครอง ทางวินัย และทางอาญาอย่างเฉียบขาด

6. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ต้องมีกระบวนการสรรหาตัวผู้ปฏิบัติที่มีคุณภาพ ยึดมั่นในอุดมการณ์ และจะต้องได้รับค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์การคุ้มครองและการดูแลเอาใจใส่อย่างแท้จริง ในด้านสวัสดิการ ความก้าวหน้าและความมั่นคงในหน้าที่ราชการ

การบริหารจัดการ

1. ในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ให้มีศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศตส.) เป็นองค์กรอำนวยการระดับชาติ และให้มีศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดระดับต่างๆ เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ โดยรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้อำนวยการ ศตส. มีอำนาจหน้าที่ในการจัดตั้งและแก้ไขเพิ่มเติมศูนย์หรือองค์กรปฏิบัติการในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และตามแนวชายแดนทางบกและทางทะเลเพื่อรับผิดชอบในการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด

2. การจัดโครงสร้าง การประกอบกำลัง การปกครองบังคับบัญชา การส่งกำลังบำรุง การติดต่อสื่อสาร การรายงาน การติดต่อและประเมินผลการปฏิบัติงานของศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ และศูนย์หรือองค์กรปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในทุกระดับให้เป็นไปตามที่ผู้อำนวยการ ศตส. กำหนด

3. ให้ทุกส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ให้การสนับสนุนศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ และศูนย์หรือองค์กรปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในทุกระดับ โดยถือเป็นลำดับความเร่งด่วนสูงสุด จัดให้มีระบบการบริหารจัดการที่เป็น

เอกภาพและมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการ เพื่อตอบสนองนโยบายยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินและแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด

4. ให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เร่งรัดดำเนินการด้านอำนวยการและสนับสนุน และการติดตามประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อให้การต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนด และในกรณีที่มีปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ให้นำเสนอผู้อำนวยการ ศตส. พิจารณา วินิจฉัย ตีความ และสั่งการได้ตามที่เห็นสมควร

5. ให้สำนักงบประมาณ และกระทรวงการคลังจัดระบบ และจัดเตรียมงบประมาณรองรับการดำเนินงาน และการปฏิบัติตามคำสั่งนี้ และให้การสนับสนุนการจัดเงินตอบแทน หรือขั้นเงินเดือนพิเศษแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดที่มีผลงานดีเด่น และเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ และศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในทุกระดับ

3.3 นโยบายประกาศสงครามขั้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ

จากสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปัจจุบันที่ ได้แพร่ระบาดเข้ามาในสถานศึกษา ฉะนั้น การแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ต้องดำเนินงานอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง จึงกำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ดังนี้

1. ให้สถานศึกษานำกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงห่วงใยในปัญหายาเสพติด มาเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดกิจกรรมรณรงค์ และประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน นักศึกษา ตระหนักถึงสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติด กระตุ้นและปลูกจิตสำนึกในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เหมาะสมกับเพศ วัย และฐานะ

2. ปฏิรูปหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สร้างทักษะชีวิต และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน/นักศึกษา

3. สร้างเสริมภูมิคุ้มกัน จัดระบบดูแล เฝ้าระวังป้องกันกลุ่มเป้าหมายนักเรียน นักศึกษา ที่ยังไม่เคยใช้สารเสพติด (Potential Demand) ไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

4. สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นภายในโรงเรียน โดยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น คอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมและให้คำปรึกษาเด็กนักเรียนอย่างใกล้ชิด และดำเนินการตามระบบดูแลนักเรียนพร้อมกวดขัน กำชับให้นักเรียน นักศึกษา ไม่ออกจากเคหะสถาน หลังเวลา 22.00 น.

5. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้สะอาด ร่มรื่นเป็นระเบียบ ปราศจากมุมอับ ควบคุมปัจจัยเสี่ยงบริเวณรอบสถานศึกษา และประสานงานกับชุมชน และหน่วยงานอื่นให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง

6. ถือเป็นนโยบายที่จะดูแล นักเรียน นักศึกษา ที่เสพยาเสพติดในฐานะผู้ป่วย โดยไม่ไล่ออก และส่งไปบำบัดรักษาทุกราย ตลอดจนให้ความคุ้มครองนักเรียน นักศึกษาที่ถูกหลอกลวง หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในการจำหน่ายยาเสพติด

7. ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ายาเสพติด ต้องส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการทางกฎหมายอย่างเฉียบขาด ทั้งทางวินัยและกฎหมาย โดยให้ออกจากราชการไว้ก่อน

8. ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอย่างจริงจัง หากละเลยหรือปกปิดไม่เอาใจใส่ ขาดความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องได้รับการลงโทษ

9. ให้ใช้ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ในการประกอบการพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และการโอนย้ายของผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารระดับสูง และผู้ตรวจราชการจะต้องร่วมกันรณรงค์เพื่อลดเป้าหมายผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้หมดไป และให้กำกับติดตามการแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สำหรับพื้นที่ที่ทำดีให้ยกย่องชมเชย (ศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด. 2546 : 9-10)

3.4 การดำเนินงานตามนโยบาย ป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดของกระทรวงศึกษาธิการ

กิจกรรมหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติดในสถานศึกษาที่สำคัญดังนี้ (กิตติศักดิ์ ทองอุทุม. 2547 : 34-36)

1. เน้นการปลูกจิตสำนึก และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดในสถานศึกษาให้กับบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ ทั้งผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครู-อาจารย์ นักเรียน

2. เน้นการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดในสถานศึกษา โดยการสร้างภูมิคุ้มกันสิ่งเสพย์ติดแก่กลุ่มนักเรียน ที่ไม่มีประสบการณ์ในการใช้สิ่งเสพย์ติด การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กนักเรียนกลุ่มที่ติดสิ่งเสพย์ติด และการใช้มาตรฐานแก่นักเรียน กลุ่มค้ายาเสพติดโดยอาชีพ

3. เน้นการควบคุมปัจจัยเสี่ยงและเงื่อนไขสำคัญที่ผลักดันและส่งเสริมให้นักเรียนหันไปใช้สิ่งเสพย์ติด

4. เน้นการกระจาย การมีส่วนร่วมและการสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดในสถานศึกษาจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ตลอดจนสถาบันทางศาสนาและสถาบันทางสังคมอื่นๆ

5. เน้นการพัฒนาระบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาระบบข้อมูลสภาพปัญหาสิ่งเสพย์ติด ระบบการให้ความช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งระบบบริหารจัดการ การนิเทศ การติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมหลักประกอบด้วย

5.1 การปลูกจิตสำนึก/สร้างความตระหนัก

5.1.1 การประชุมชี้แจงและการอบรมต่างๆ เช่น

1) การประชุมชี้แจงเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์ของการป้องกัน ให้กับผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาในสังกัดและศึกษานิเทศก์

2) การอบรมนักเรียน

3) การประชุมชี้แจงให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและประชาชน

5.1.2 การรณรงค์ผ่านสื่อ ได้แก่

1) การผลิตสื่อ เช่น คัตเอาท์ วีดีโอ สิ่งพิมพ์ แผ่นพับรณรงค์ต่าง ๆ

2) การรณรงค์ผ่านสื่อท้องถิ่น การแสดงพื้นบ้าน

3) การจัดกิจกรรมประกวด การแข่งขัน เช่น การประกวดคำขวัญ เรียงความ วาดภาพ เชียร์ลีดเดอร์ ดี.เจ.โรงเรียนฯ

5.2 การสร้างภูมิคุมกัน/แก้ไข

5.2.1 กลุ่มนักเรียน

1) กลุ่มเด็กทั่วไป ใช้กระบวนการ ดังนี้ จัดการเรียนการสอนตามปกติ ฝึกอบรมทักษะชีวิต ฝึกอบรมนักเรียนแกนนำ การจัดกิจกรรมทางเลือก การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม และกิจกรรมรณรงค์ผ่านสื่อ

2) เด็กกลุ่มเสี่ยง ใช้กระบวนการ ดังนี้ การให้คำปรึกษา การจัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การตรวจปัสสาวะ และการติดตามเยี่ยมบ้าน

3) เด็กกลุ่มติดยาใช้กระบวนการดังนี้ ดังนี้ ส่งบำบัดรักษา จัดค่ายฟื้นฟูสมรรถภาพ การดูแลเฝ้าระวัง การติดตามหลังการบำบัดรักษา และการตรวจปัสสาวะเพื่อป้องกันการติดซ้ำ

4) เด็กกกลุ่มค้า ใช้กระบวนการ ดังนี้ ในกรณีเป็นผู้ติดยาและค้าด้วยส่งบำบัดและเปลี่ยนสภาพแวดล้อม ในกรณีเป็นนักค้ามืออาชีพ ให้ดำเนินการตามกฎหมาย

5.2.2 กลุ่มบุคลากร

1) อบรมครู-อาจารย์ ให้มีความรู้ในการคัดกรองและการให้คำปรึกษาในเบื้องต้น

2) อบรมครู-อาจารย์แนะแนว/ครู-อาจารย์ที่รับผิดชอบ ให้มีความรู้ในการปรึกษาระดับลึก

3) อบรมสารวัตรนักเรียน สารวัตรนักเรียนเครือข่ายให้ทราบบทบาทหน้าที่ในการเฝ้าระวัง

4) ถวายความรู้พระภิกษุ ผู้นำทางศาสนา เพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นวิทยากร และขยายผลการดำเนินงานในพื้นที่

5) พัฒนาครู-อาจารย์ ที่รับผิดชอบ และทัศนศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์

5.3 การควบคุมปัจจัยเสี่ยง เฝ้าระวัง/ตรวจค้น/โรงเรียน/หอพัก/ตรวจปัสสาวะ/ตรวจสุขภาพ/ลดพื้นที่เสี่ยง

5.3.1 ตรวจเยี่ยมหอพักทั้งในและนอกสถานศึกษา

5.3.2 ให้หน่วยงานมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเข้มงวดกับสถานบันเทิงในพื้นที่

5.3.3 ปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

5.3.4 สร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ร้านค้า นักเรียน ในการช่วยกันสอดส่องพฤติกรรม

5.4 ประสานความร่วมมือ/ระดมทรัพยากร

5.4.1 ประสานความร่วมมือ GO/NGO/ผู้ปกครอง/ผู้นำชุมชน/ศาสนา

5.4.2 ประชุมผู้ปกครองรายห้อง/รวมเครือข่ายผู้ปกครอง

5.4.3 ให้ผู้แทน GO/NGO ชุมชน เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาในโรงเรียนชุมชน

5.4.4 สร้างความเข้มแข็งในชุมชน

5.4.5 ใช้วิทยากรกระบวนการ

5.4.6 การใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคุณธรรม คุณภาพชีวิต

5.5 การบริหารจัดการ

5.5.1 พัฒนาระบบข้อมูล ระบบนิเทศในสถานศึกษา

5.5.2 ติดตามประเมินผล

5.5.3 วิจัย และพัฒนาการดำเนินงาน

5.5.4 การประสานความร่วมมือ

5.5.5 การจัดระบบเฝ้าระวังปัญหา

5.5.6 การพัฒนาบุคลากร Retrain

5.5.7 มีคณะกรรมการระดับต่าง ๆ

5.5.8 มีการสร้างระบบประกันคุณภาพช่วยเหลือนักเรียน

5.5.9 ครู นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ตอนที่ 4 การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติด

4.1 ความหมายของสิ่งเสพย์ติด

องค์การอนามัยโลกได้ให้นิยามของสิ่งเสพย์ติดไว้ว่า หมายถึง สารหรือยาที่เสพเข้าสู่ร่างกายด้วยการกิน ฉีด สูบ หรือดม ติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้ว จะมีผลต่อจิตใจและร่างกายของผู้เสพดังนี้ (สุพัฒน์ ธีรเวชเจริญชัย. 2533 : 60)

1. มีความปรารถนาอย่างแรงกล้า ที่จะเสพยาหรือสารนั้นต่อไปอีก
2. เมื่อผู้เสพหยุดยาจะเกิดอาการ เนื่องจากการหยุดยา
3. มีความต้องการที่จะเพิ่มปริมาณของยามากขึ้นเรื่อยๆ
4. ผู้ใช้ยาเป็นเวลานานจะทำให้เกิดผลร้ายทางร่างกายและจิตใจ

จากความหมายของสิ่งเสพย์ติดทั้ง 4 ข้อ จะเห็นได้ว่าความหมายในข้อ 4 นั้นคือเหตุผลสำคัญที่ทำให้ทุกคนต้องหาทางป้องกันมิให้ตนเองต้องหันไปหาสิ่งเสพย์ติดเพราะจะทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ ทั้งร่างกายและจิตใจ

4.2 ประเภทของสิ่งเสพย์ติด

สิ่งเสพย์ติดสามารถจัดแบ่งได้หลายประเภท ได้แก่ การแบ่งตามการออกฤทธิ์ แบ่งตามแหล่งที่มา แบ่งตามกฎหมาย และแบ่งตามองค์การอนามัยโลกได้ดังนี้ (พูนสุข นิติวัฒนะ. 2545: 13-17; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพย์ติด. 2537: 16-19)

1. แบ่งตามการออกฤทธิ์ของสิ่งเสพย์ติดต่อระบบประสาทส่วนกลางสิ่งเสพย์ติดมีคุณสมบัติสำคัญ คือ สามารถออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง สามารถแบ่งสิ่งเสพย์ติดออกเป็น 4 ประเภท คือ

ประเภทกดประสาท เช่น กลุ่มฝิ่น (ฝิ่น มอร์ฟีน โคเคอีน เฮโรอีน ฯลฯ) ยาระงับประสาทและยานอนหลับ (เซโคบาร์บิตาล อะโมบาร์บิตาล ฯลฯ) ยากล่อมประสาท (เมโปรบาเมท ไดอาซีแพม คลอไดอาซีพอกไซด์ ฯลฯ) สารระเหย (ทินเนอร์ แลกเกอร์ กาว น้ำมันเบนซิน ฯลฯ) เครื่องดื่มมึนเมา (เหล้า เบียร์ วิสกี้ ฯลฯ)

ประเภทกระตุ้น เช่น แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน อีเฟดริน กระท่อม โคเคอีน (โคเคน) กาแฟ ฯลฯ

ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี เห็ดขี้ควาย ฯลฯ

ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน อาจกด กระตุ้น หรือหลอนประสาทผสมร่วมกัน เช่น กัญชา ฯลฯ

2. แบ่งตามแหล่งที่มา แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ได้จากธรรมชาติ ได้แก่ ฝิ่น กระท่อม กัญชา

ประเภทที่ได้จากการสังเคราะห์ ได้แก่ เฮโรอีน แอมเฟตามีน เซโดบาร์มิดาล

3. แบ่งตามกฎหมาย แบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทถูกกฎหมาย ได้แก่ ยาแก้ไอ บุหรี่ กาแฟ

ประเภทผิดกฎหมาย ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน แอมเฟตามีน เซโดบาร์มิดาล

สรุปได้ว่า สิ่งเสพย์ติดมีการแบ่งได้หลายประเภท แต่ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน จึงควรจะศึกษาการป้องกันสิ่งเสพย์ติดทั้งประเภทผิดกฎหมายและถูกกฎหมายทั้งนี้เพราะเด็กที่อยู่ในวัยเรียนยังไม่ควรใช้สิ่งเสพย์ติดประเภทใดทั้งสิ้น เพราะนักเรียนที่ติดสิ่งเสพย์ติดจะไม่สนใจในการเรียน สิ่งเสพย์ติดจะไปทำลายสุขภาพและสมองของนักเรียนทำให้นักเรียนที่ติดสิ่งเสพย์ติดไม่สนใจในการเรียน เป็นเหตุให้เรียนไม่สำเร็จ ดังนั้นจึงควรป้องกันไม่ให้เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติดทุกประเภท

4.3 โทษพิษภัยของสิ่งเสพย์ติด

โทษพิษภัยอันเกิดจากการใช้สิ่งเสพย์ติด นอกจากจะมีผลกระทบต่อผู้เสพโดยตรงทั้งทางร่างกายและจิตใจแล้วยังก่อให้เกิดผลกระทบทางอ้อมต่อครอบครัวประเทศชาติ ทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้ดังนี้ (พูนสุข นิติวัฒนะ. 2545 : 17)

1. โทษพิษภัยต่อผู้เสพ ที่เห็นได้ชัดเจนคือ ผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากฤทธิ์ต่อระบบต่างๆ ของร่างกายเมื่อร่างกายรับยาเหล่านั้นเป็นประจำทำให้การทำงานของระบบต่างๆ ผิดปรกติจากเดิม จึงทำให้สุขภาพของผู้เสพเสื่อมโทรมลง มีร่างกายซูบผอม ผิวคล้ำ สมองเสื่อม ป่วยด้วยโรคระบาดต่างๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากฤทธิ์ยา เช่น โรคทางเดินอาหาร โรคปอด โรคหัวใจ โรคตับ โรคไต ฯลฯ ภูมิต้านทานในร่างกายลดลง ทำให้ติดเชื้อโรคได้ง่ายและถ้าสิ่งเสพย์ติดนั้นมีสารอื่นเจือปนอยู่ด้วย เช่น เฮโรอีน เบอร์ 3 อาจมียานอนหลับหรือสารหนูผสมอยู่ด้วย น้ำมันเบนซินบางชนิดมีสารตะกั่วผสมอยู่ด้วยลักษณะเช่นนี้จะเพิ่มภัยจากสารเจือปนได้อีกด้วย นอกจากนี้ ผู้เสพสิ่งเสพย์ติดโดยการฉีดหากมีการใช้เข็มฉีดยาร่วมกันอาจถึงแก่ชีวิตได้เพราะเกิดสภาวะการติดเชื้อ เช่น การติดเชื้อไวรัสโรคเอดส์ จากการใช้เข็มและกระบอกฉีดยาร่วมกันของผู้เสพติดเฮโรอีนโดยวิธีฉีดเข้าเส้น ในส่วนของจิตใจพบว่า ผู้ติดสิ่งเสพย์ติดมีอารมณ์ไม่ปกติ เช่น อ่อนไหวง่าย ซึม หรือเกรี้ยวกราด ในที่สุดก็จะเป็นบุคคลที่ไร้สมรรถภาพทั้งร่างกายและจิตใจไม่สนใจตนเอง ขาดความรับผิดชอบไม่อาจทำงานหรือเรียนหนังสือได้ และมักประสบอุบัติเหตุ หรือแม้แต่การทำร้ายตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังทำให้เสีย

ทรัพย์ซึ่งอาจเป็นสาเหตุในการก่ออาชญากรรม ปล้น จี้ หรือฆ่า เพื่อนำเงินมาซื้อสิ่งเสพย์ติดและความร้ายแรงของพิษภัย ก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามปริมาณของสิ่งเสพย์ติดที่ผสมในร่างกายที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

2. โทษพิษภัยต่อครอบครัว การติดสิ่งเสพย์ติดนอกจากจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของตนเองและครอบครัวแล้วผู้เสพติดยังขาดความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่ ไม่ห่วงใย ไม่ดูแลครอบครัวอย่างที่เคยปฏิบัติมา ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น ต้องสูญเสียเศรษฐกิจและรายได้ของครอบครัว เนื่องจากต้องนำเงินไปจัดซื้อสิ่งเสพย์ติดและบางรายต้องจ่ายเงินจำนวนมากเพื่อใช้จ่ายในการบำบัดรักษากลายเป็นภาวะของครอบครัวในที่สุด หรือก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวในที่สุด เช่น ทำให้ครอบครัวไม่สงบสุข มีปัญหาความแตกแยกเกิดการทะเลาะวิวาท

3. โทษพิษต่อสังคม และเศรษฐกิจ ผู้เสพสิ่งเสพย์ติดสามารถก่อปัญหาให้เกิดขึ้นให้กับสังคมได้ในหลายลักษณะด้วยกัน เช่น การก่ออาชญากรรม การปล้น การจี้ ชิงทรัพย์ ทำร้ายผู้อื่นและยังอาจเป็นต้นเหตุของการสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สินของผู้อื่น เช่น การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน การเกิดอัคคีภัย และผู้ติดสิ่งเสพย์ติดยังเป็นที่รังเกียจของสังคม หรือเข้าสังคมไม่ได้ พฤติกรรมของผู้ติดสิ่งเสพย์ติดเป็นการถ่วงความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาของสังคม สภาวการณ์ดังกล่าวก็จะกลับกลายเป็นภาระของสังคมส่วนรวม ในการจัดสรรบุคลากรแรงงานและงบประมาณในการปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดสิ่งเสพย์ติดในที่สุด

4. โทษพิษภัยต่อประเทศชาติ ผู้ติดสิ่งเสพย์ติดจะตกเป็นทาสของสิ่งเสพย์ติดอาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้บ่อนทำลายเศรษฐกิจและความมั่นคง ความสงบสุขของประเทศชาติ เนื่องจากผู้ ติดสิ่งเสพย์ติดทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษา และทำให้ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพทำให้ประเทศชาติเสียกำลังส่วนหนึ่งของชาติไปอย่างน่าเสียดาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ติดสิ่งเสพย์ติดที่เป็นเยาวชนย่อมสูญเสียพละกำลังที่เป็นอนาคตของชาติถ้ารูปการณ์เป็นเช่นนี้ความมั่นคงของชาติย่อมถูกกระทบกระเทือน

โทษและพิษภัยของสิ่งเสพย์ติดดังกล่าวเป็นข้อมูลข่าวสารที่ใช้ในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดโดยพยายามแจ้งให้ประชาชนได้ทราบความจริงถึงความร้ายแรงของปัญหาสิ่งเสพย์ติดจะได้เกิดความหวาดกลัวไม่กล้าใช้ และร่วมมือกันป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่ระบาด แต่วิธีการขู่ให้กลัวก็ไม่ค่อยได้ผลนักโดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นที่มีบุคลิกภาพชอบท้าทาย คึกคะนองไม่เกรงกลัวอะไร และหน่วยงานของรัฐก็ยังสามารถรักษาผู้ป่วยสิ่งเสพย์ติดให้หายได้ โดยมีคำขวัญว่า เราจะคืนคนดีให้สังคม ดังนั้นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพย์ติดจึงไม่น่าหวาดกลัวเท่าใดนัก การใช้สิ่งเสพย์ติดจึงเป็นเรื่องธรรมดาโดยเฉพาะในความรู้สึกของเด็กวัยรุ่น วิธีการป้องกันไม่ให้เด็กวัยรุ่นไปใช้สิ่งเสพย์ติดจึงต้องคำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดของเด็กที่มีต่อสิ่งเสพย์ติดด้วย ว่าเด็กมองเห็นว่าสิ่งเสพย์ติดมีโทษหรือประโยชน์มากกว่ากันซึ่งก็คือการศึกษาจากเจตคติของเด็กนั่นเอง

ตอนที่ 5 ตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติด

5.1 เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ปัจจุบันยังมีการศึกษาเรื่องของเจตคติกันอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะกาลเวลาที่ผ่านไปทำให้สถานการณ์ต่างๆ ในสังคมเปลี่ยนไป เมื่อสภาพของสังคมเปลี่ยนเจตคติของคนเราก็ย่อมจะเปลี่ยนตามไปด้วย ดังนั้นก่อนที่รัฐบาลจะประกาศสงครามกับสิ่งเสพย์ติดและหลังจากประกาศสงครามกับ สิ่งเสพย์ติด เจตคติของนักเรียนก็อาจจะเปลี่ยนไป เจตคติเป็นตัวการสำคัญอันหนึ่งที่เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคล เพราะเจตคติ คือ ความรู้สึกที่บุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนั้นอาจจะเป็นไปทางที่พึงพอใจหรือไม่พอใจก็ได้ ลักษณะของการกระทำหรือพฤติกรรมส่วนใหญ่ของบุคคลจะถูก ควบคุมด้วยเจตคติ นั่นคือ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมานั้นขึ้นอยู่กับเจตคติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่ง ดังนั้น พฤติกรรมต่างๆ ที่บุคคลแสดงออกมา ก็เพราะเจตคติเป็นตัวกำหนด

องค์ประกอบของเจตคติ

การที่บุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะต้องมีองค์ประกอบเป็นขั้นตอนซึ่งองค์ประกอบของเจตคติจะมีอยู่ 3 ประการ (ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2541 : 135-136) คือ

1. องค์ประกอบเกี่ยวการรู้ (Cognitive component) การที่บุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งใดนั้น บุคคลจำเป็นต้องมีความรู้ว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์หรือโทษเพียงใด ตัวอย่างเช่น เมื่อมีคนพูดถึงเรื่องมอร์ฟีน เราจะมีเจตคติต่อมอร์ฟีนได้ ก็ต่อเมื่อเราต้องรู้ถึงประโยชน์หรือโทษของมอร์ฟีนเสียก่อน ถ้าเรารู้ว่ามอร์ฟีนดีมีประโยชน์ เราก็จะมีเจตคติไปในทางบวก แต่ถ้าเรารู้ว่ามอร์ฟีนไม่ดีมีโทษ เราก็จะมีเจตคติไปในทางลบ ความรู้ที่จะได้มาจากเรื่องของมอร์ฟีนจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดเจตคติของบุคคล ซึ่งบุคคลอาจจะรู้มาถูกหรือผิดก็ได้

2. องค์ประกอบเกี่ยวกับความรู้สึก (Affective component) เมื่อบุคคลมีความรู้ในสิ่งใดมาแล้ว และความรู้นั้นมีมากพอที่จะรู้ว่าสิ่งนั้นดีมีประโยชน์ บุคคลก็จะเกิดความรู้สึก (affective) ชอบสิ่งนั้น แต่ถ้ารู้มาว่าสิ่งนั้นไม่ดี บุคคลก็จะเกิดความรู้สึกไม่ชอบ ดังตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องมอร์ฟีนที่กล่าวมา บุคคลที่ไปศึกษาหาความรู้และยังได้ไปดูผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้ที่ติดมอร์ฟีนจริงๆ จะเห็นว่า มันก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพจิตและกายอย่างมาก เขาก็จะเกิดความรู้สึกไปในทางไม่ดีต่อมอร์ฟีน แต่ถ้าบังเอิญบุคคลนั้นไปศึกษาเพียงเล็กน้อย และเห็นคนที่ใช้มอร์ฟีน (เริ่มใหม่ๆ) ก็ไม่เห็นผู้ใช้ได้รับอันตรายใดๆ บุคคลนั้นก็อาจจะไม่เกิดความรู้สึกต่อต้านมอร์ฟีนก็ได้

3. องค์ประกอบทางการกระทำ (Behavioral component) กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีความรู้ในสิ่งนั้นแล้ว และความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบจะเกิดตามมาบุคคลก็พร้อมที่จะกระทำอย่างไรอย่างหนึ่งลงไป เช่น มีความรู้เรื่องมอร์ฟีน และเกิดความรู้สึกไม่ชอบ บุคคลนั้นก็จะไม่ใช้มอร์ฟีน เป็นต้น

จากองค์ประกอบดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เมื่อเราเกิดเจตคติต่อสิ่งใดจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ และเด็กวัยรุ่นที่มีความรู้ว่าสิ่งเสพย์ติดเป็นอันตรายจะเกิดความกลัวไม่กล้าทดลองเสพสิ่งเสพย์ติด แต่เด็กวัยรุ่นที่ได้รับรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติดที่ไม่ถูกต้องจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ซึ่งอาจจะเชื่อเพื่อนและยอมรับการ ชักจูงจากเพื่อนได้ง่าย ทำให้ไม่สามารถต้านทานสิ่งเสพย์ติดได้ (ฐิยาพร กันตาธนวัตร. 2546: 16) ดังนั้น เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดจึงเป็นดัชนีชี้วัดว่าเด็กจะทดลองใช้สิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ในการวิจัยครั้งนี้จึงวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อสิ่งเสพย์ติดจากทั้งสามองค์ประกอบ เพื่อจะได้ทราบว่าปัจจุบัน นักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติดว่ามีประโยชน์หรือโทษเพียงใด รู้สึกชอบสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ และพร้อมจะใช้สิ่งเสพย์ติดหรือไม่ถ้ามีใครชักชวน การวัดเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบวัดของ วีรวรรณ สุธีรไกรลาส (2536: 19) ที่ปรับปรุงจากแบบวัดของ ไมตรี บุญเคลือบ (2527) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.67และลาดทองใบ ภูอภิรมย์ (2530) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.94 เนื่องจาก เป็นแบบวัดที่ได้รับการตรวจสอบจากงานวิจัยมาเป็นเวลายาวนานถึง 20 ปีว่าเป็นแบบวัดที่มีค่าความเชื่อมั่นสูง

5.2 พฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

แม้ว่าเด็กและเยาวชนจะได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน บิดามารดา และโรงเรียน เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของสิ่งเสพย์ติด แต่เมื่อเด็กต้องประสบปัญหาในชีวิตที่ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยตนเอง ก็มักจะถูกชักจูงให้หันไปพึ่งยาติดในลักษณะต่างๆ กัน จึงจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เด็กมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดเอาไว้ล่วงหน้าก่อนที่ปัญหาสิ่งเสพย์ติดจะเกิดขึ้น

ความหมายของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ได้มีผู้ให้ความหมายของ พฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดไว้แตกต่างกัน เช่น หมายถึง กระบวนการที่บุคคลแสดงออกมาเมื่อพบเจอสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติด โดยจะปฏิเสธหรือไม่ยอมรับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติด ทุกประเภท (เสกสรร สงวนนาม. 2544: 6), การปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงเจตนาเพื่อป้องกันมิให้เกิดหรือมีการกระทำที่เสี่ยงต่อการเสพสารเสพติด โดยไม่ทดลองเสพสารเสพติด เลือกคบเพื่อน หลีกเลี่ยงการเสพสารเสพติด (ประภาศรี ทรัพย์ธนบูรณ์. 2546: 6), การปฏิบัติตัวของนักเรียนเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สิ่งเสพย์ติด การปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน การปฏิบัติตามคำเตือนหรือคำแนะนำของ ผู้ปกครอง การไม่คบเพื่อนที่ใช้สิ่งเสพย์ติด (สุขฤดี ธัชศฤงคารสกุล. 2543: 10),การปรึกษาปัญหากับผู้ใกล้ชิดที่เป็นคนดี (มณฑิรา มาลารักษ์. 2546: 117) ,การรู้จัก

คบเพื่อนที่ดี รวมถึงรู้จักแก้ปัญหาด้วยเหตุผล (จิยาพร กันตาธนวัตร. 2546: 15), การที่นักเรียนเกิดความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติด (ปิ่น โค. 2540: 12) ประกอบด้วย

1. ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติด หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญาในการจดจำเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติด โทษพิษภัย ผลกระทบและอาการที่เกิดจากการเสพ สาเหตุของการเสพ แนวทางการป้องกันและการบำบัดรักษาและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติด

2. เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติด หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยม ท่าทีเกี่ยวกับการป้องกันในเรื่อง ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการเสพ ผลดีของการไม่เสพสิ่งเสพย์ติด การปฏิบัติตามคำแนะนำของเพื่อนและครู

3. การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกัน หมายถึง การมีทักษะการปฏิเสธและเจรจาต่อรองเพื่อรักษาน้ำใจของผู้อื่น และผลประโยชน์ของตนเองในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดได้ การไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติดด้วยการกระทำต่าง ๆ เช่น การจำหน่ายยาบ้า การถูกชักชวนไปเสพหรือถูกชักชวนไปเป็นต้นทางเพื่อลักลอบซื้อหรือจำหน่ายและถูกชักชวนไปดูผู้อื่นเสพสิ่งเสพย์ติด เป็นต้น ส่วนในงานวิจัยของเกษม จันทศร (2541: 18) ได้พบว่า พฤติกรรมต้านทานสิ่งเสพย์ติดว่า คือการหลีกเลี่ยงเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับยาบ้า และการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ซึ่งเมื่อกระทำมากแล้ว จะช่วยป้องกันมิให้บุคคลมีพฤติกรรมเสี่ยงหรือพฤติกรรมเสพยาบ้า

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดนั้นได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของพฤติกรรมนี้แตกต่างกันออกไป แสดงว่า การปฏิบัติตัวของนักเรียนเพื่อให้ตนเองปลอดภัยจากการเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือถูกชักชวนให้อยากรู้อยากลองใช้สิ่งเสพย์ติดนั้นสามารถทำได้หลายประการ เช่น การเลือกคบเพื่อนที่ดี ,การอยู่ห่างไกลสิ่งเสพย์ติด, การปฏิเสธสิ่งเสพย์ติด,การวางแผนอนาคตของตนเอง,การเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติด ,การปฏิบัติทางศาสนา,การปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ปกครอง,ปรึกษาปัญหากับคนดีที่ใกล้ชิดและแก้ปัญหาด้วยเหตุผล เป็นต้น ดังนั้น การวัด พฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ผู้วิจัยจึงสร้างแบบสอบถาม เพื่อถามว่านักเรียนได้มีการปฏิบัติพฤติกรรมดังกล่าวมากน้อยเพียงใด หากนักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมดังกล่าวมากก็แสดงว่า นักเรียนรู้จักวิธีที่จะป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมากตามเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ประภาศรี ทรัพย์ธนสมบูรณ์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดอยู่ในระดับดี ส่วน จิรวัน เทียนทองดี (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันการเสพสารเสพ

ติด ด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความรู้ เจตคติ การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพสารเสพติดอยู่ในระดับดี

บังอร ดวงรัตน์ (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเสพติดยาบ้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนรับรูประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเสพติดยาบ้า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ระดับของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเสพติดยาบ้าของนักเรียน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ เอื้อมพร พลอยประดิษฐ์ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกัน การเสพสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีเจตคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพสิ่งเสพย์ติดอยู่ในระดับดี

เสกสรร สงวนนาม (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาและเปรียบเทียบเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดอุดรธานี พบว่า นักศึกษาโดยรวมมีเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ ปยารี พิริยะอุดมพร (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกัน การเสพติดยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีเจตคติเกี่ยวกับการป้องกัน การเสพติดยาบ้าอยู่ในระดับดี ส่วนการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพติดยาบ้า อยู่ในระดับพอใช้

จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ในระดับที่แตกต่างกัน แต่นักเรียนส่วนใหญ่ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการใช้สิ่งเสพย์ติดอยู่ในระดับดี ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจึงคาดว่านักเรียนในกลุ่มนี้น่าจะมีพฤติกรรมป้องกันการใช้สิ่งเสพย์ติดอยู่ในระดับดีเช่นเดียวกัน

5.3 ตัวแปรที่เป็นสาเหตุของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตัวแปรระดับนักเรียน

1. เพศ

ในอดีตเพศเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นสาเหตุของการใช้สิ่งเสพย์ติด โดยงานวิจัยส่วนใหญ่มักจะพบว่า เพศชายเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติดมากกว่าเพศหญิง เช่น งานวิจัยของสถิตย์ กุลสอน (2542: 57) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเสพสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดหนองคาย พบว่า นักเรียนชายส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.24 มีพฤติกรรมใช้สิ่งเสพย์ติด ประเภทบุหรี่ สุราและเบียร์

โดยเริ่มเสพตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยสาเหตุของความอยากรู้อยาก และอยากให้เพื่อนยอมรับ ยุบลวรรณ ประมวญรัฐการ (2532: 71 - 72) ได้ศึกษาการใช้สิ่งเสพย์ติดของวัยรุ่นที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี กลับพบว่าพบว่า เพศชายใช้สิ่งเสพย์ติดประเภทอัลกอฮอล์น้อยกว่าเพศหญิงแต่สูบบุหรี่มากกว่าเพศหญิง ส่วนประภาศรี ทรัพย์ธนบูรณ์ (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีเพศ ต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดไม่แตกต่างกันและ บังอร ดวงรัตน์ (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเสพติดยาบ้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเสพติดยาบ้าไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับ เอื้อมพร พลอยประดิษฐ์ (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่เพศ ต่างกัน มีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกัน และกิตติศักดิ์ ทองอุทุม (2547: บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกัน เสกสรร สงวนนาม (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาและเปรียบเทียบเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดอุดรธานี พบว่า นักศึกษาโดยรวมมีเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง นักศึกษาหญิงมีเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวมดีกว่านักศึกษาชาย ปยารี พิริยะอุดมพร (2543: บทคัดย่อ) ศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันการเสพติดยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพติดยาบ้าแตกต่างกัน ส่วนการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพติดยาบ้าไม่แตกต่างกัน ส่วนในต่างประเทศ เช่น ; และคนอื่นๆ (Chen; et al. 2001: 1132) ศึกษาปัจจัยเสี่ยงต่อการใช้ สิ่งเสพย์ติดของชาวชนบทในไต้หวัน 6,318 คน พบว่าเพศชายใช้สิ่งเสพย์ติดที่ผิดกฎหมายมากกว่าเพศหญิง จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงว่าเพศของนักเรียนมีความเกี่ยวข้องกับเจตคติและพฤติกรรมด้านสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรเพศจึงน่าจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อ สิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งเสพย์ติดเนื่องจาก นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงย่อมต้องคำนึงถึงความเสี่ยงต่อการสูญเสียสิ่งที่ตนได้ลงทุนขยันหมั่นเพียรไปแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงก่อให้เกิดความรู้สึกยึดมั่นผูกพันอยู่กับการศึกษาจึงช่วยเหนี่ยวรั้งไม่ให้นักเรียนทำผิดได้ แต่สำหรับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ความรู้สึกผูกพัน ความยึดมั่น และ

ความเกี่ยวข้องต่อกิจกรรมด้านการศึกษาได้ลดต่ำลง เด็กเหล่านี้จึงมีเสรีหรือถูกปลดปล่อยให้มีโอกาสกระทำผิดได้ (Hirschi. 1969 : 120-124) ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับการใช้สิ่งเสพย์ติดมี ดังต่อไปนี้ จากการศึกษาผลการเรียนของนักเรียนในอดีตพบว่านักเรียนที่ประสบความล้มเหลวทางด้านการเรียน มีประสบการณ์ในเรื่องสิ่งเสพย์ติดในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กที่ประสบความสำเร็จทางด้านการเรียน นักเรียนที่รู้สึกเซ็ง เบื่อหน่ายในขณะที่อยู่ในโรงเรียนก็จะใช้สิ่งเสพย์ติดเข้าช่วยแก้ไขความรู้สึกดังกล่าวด้วย ดังนั้น ความล้มเหลวทางการศึกษาจึงมีส่วนทำให้นักเรียนใช้สิ่งเสพย์ติดได้เช่นเดียวกัน (นิรมล เปลี่ยนจรูญ. 2530: 73) ผลการเรียนที่ไม่ดีเป็นแรงผลักดันให้นักเรียนหลายคนมีความคิดว่าวันที่ไม่มีการเรียนเป็นช่วงเวลาที่ทำให้ตนเองมีความสุขที่สุด แต่วันที่มีการเรียนการสอนทำให้ตนต้องทุกข์ใจจนอยากหลีกหนี (นิรนาท แสนสา. 2543: 105) และจากงานวิจัยของ (ปยารี พิริยะอุดม. 2543: บทคัดย่อ) พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดนนทบุรี ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีเจตคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพติดยาบ้าต่างกัน ส่วนงานวิจัยของ (เอื้อมพร พลอยประดิษฐ์. 2544: บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกัน จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะรู้สึกมีความสุขกับการศึกษาเล่าเรียน มีความหวังที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพการงานในอนาคต จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปหาความสุขจากการใช้สิ่งเสพย์ติด แต่สำหรับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ จะรู้สึกมีความทุกข์ มีความยุ่งยากในการเรียนและรู้สึกเป็นผู้แพ้ทุกครั้งที่ได้รับรู้ผลการเรียนของตนเอง จึงอยากหลีกหนีความทุกข์ไปหาความสุขด้วยการใช้สิ่งเสพย์ติด ตามคำชักชวนของเพื่อน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน น่าจะมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

3. ความภาคภูมิใจในตนเอง

3.1 ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเอง

ความภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง การมองเห็นตนเองว่าเป็นคนมีค่า โดยได้เปรียบเทียบกับบุคคลอื่นว่าดีกว่าหรือเลวกว่า และไม่คิดว่าตนเองเป็นคนที่เลอเลิศ แต่ตระหนักในข้อจำกัดของตัวเอง และสามารถคาดหวังกับตัวเองได้ว่าจะปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นอย่างไร เมื่อบุคคลมีปฏิสังสรรค์กับบุคคลอื่นจะเกิดมโนภาพแห่งตนขึ้น (self concept) และเมื่อบุคคลทำการประเมินค่าของมโนภาพแห่งตนก็จะเป็นเรื่องของความภาคภูมิใจในตนเอง (self esteem) ตัวอย่างเช่น ถ้าบุคคลมี มโนภาพแห่งตนในทางบวกเขาชอบภาพที่เขามองเห็นตัวของเขาเอง เราสามารถเรียกได้ว่าบุคคลนั้นมีความภาคภูมิใจในตนเองสูง ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลมีมโนภาพแห่งตนในทางลบ ไม่ชอบภาพของตัวเองก็จะมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ (Woolfolk. 1993: 74) ส่วนมาสโลว์ (Maslow. 1970: 45) ได้ให้

ความหมายของความภาคภูมิใจในตนเองว่าหมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่ามีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเอง

งานวิจัยที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเองกับสิ่งเสพย์ติดได้แก่ วีรวรรณ สุธีรไกรลาศ (2536: 93) พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเพียงตัวเดียว ที่สามารถทำนายเจตคติต่อการเสพสิ่งเสพย์ติดได้ และดุษฎี โยเหลา; ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และชัยวัฒน์ วงศ์อาษา (2540: 65) ได้ศึกษาปัจจัยบ่งชี้สาเหตุการใช้และติดสารระเหยของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดยโสธร พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นตัวแปรสำคัญที่จำแนกผู้ใช้สารระเหย ออกจากผู้ไม่ใช้สารระเหย เช่นเดียวกับดอนเนลลี (Donnelly. 2005: Online) พบว่า คนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะมีระดับการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติดต่ำ ปัจจัยเสี่ยงต่อการใช้สิ่งเสพย์ติดของเด็กได้แก่ การมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผู้ปกครองและนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน ดังนั้นโครงการป้องกันสิ่งเสพย์ติดที่เน้นการเพิ่มความภาคภูมิใจในตนเอง ทักษะการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจ จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลและความสามารถในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ตนเองสนใจได้ด้วยตนเอง มากกว่าการให้ความรู้เรื่องโทษของสิ่งเสพย์ติดแต่เพียงอย่างเดียว

สรุปได้ว่าความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับการใช้สิ่งเสพย์ติดโดยผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำจะมีความเสี่ยงต่อการใช้สิ่งเสพย์ติดมากกว่าผู้ที่มี ความภาคภูมิใจในตนเองสูง ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่าความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน น่าจะเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

4.ความผูกพันทางสังคม

ความผูกพันทางสังคม เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการควบคุม หรือระงับยับยั้งไม่ให้บุคคลกระทำผิด กระบวนการควบคุมทางสังคมนี้ แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะภายในและภายนอก ลักษณะภายในหมายถึง สิ่งที่คอยควบคุมบุคคลไม่ให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งเนื่องมาจากการที่บุคคลได้ซึมซับเอาความเชื่อในค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม รวมตลอดทั้งศีลธรรมเข้าไว้ในตัวเอง ส่วนลักษณะภายนอกนั้น หมายถึงการควบคุมบุคคล ไม่ให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งเนื่องมาจากการที่บุคคล ทราบล่วงหน้าถึงรางวัลทางสังคม และทางเศรษฐกิจ และรู้ถึงผลเสียทางสังคม และทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่เบี่ยงเบน ดังนั้นเมื่อบุคคลมีความผูกพันต่อสถาบันทางสังคม ก็จะไม่แสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนออกมา แต่เมื่อความผูกพันที่มีต่อสถาบันทางสังคมอ่อนลง บุคคลจึงถูกปลดปล่อยจากสิ่งยับยั้ง หรือการควบคุม ทำให้เขามีอิสระในอันที่จะกระทำความผิด แหล่งของความรู้สึกผูกพันที่มีอิทธิพลต่อการควบคุมยับยั้งการกระทำผิดของเด็กวัยรุ่น มี 3 ฝ่ายด้วยกันคือ บิดามารดา โรงเรียนและ

เพื่อน และความรู้สึกผูกพันต่อบุคคลหรือแหล่งดังกล่าว จะมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการกระทำผิดของเด็กด้วย (ยุบลวรรณ ประมวญรัฐการ. 2532: 9; อ้างอิงจาก Matsueda. 1982: 490)

4.1. ความผูกพันกับครอบครัว หมายถึง ระดับความมากน้อยของความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อครอบครัว มี 3 องค์ประกอบคือ 1.ความรู้สึกผูกพัน (Attachment) หรือใส่ใจต่อความเห็นและความคาดหวังของ ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความรู้สึกรัก เคารพนับถือ ตลอดจนมีความพอใจในตัวของผู้ปกครอง 2. นักเรียนยอมรับและมองเห็นประโยชน์ (Commitment) ที่จะได้รับจากการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของ ผู้ปกครอง 3. นักเรียนมีความเชื่อ (Belief) ในค่านิยมและบรรทัดฐานของผู้ปกครอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันกับครอบครัวได้แก่ งานวิจัยของ เฮิร์สคิ (Hirschi. 1969: 94) พบว่า เด็กวัยรุ่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด กับบิดามารดาจะมีความผูกพันและยึดถือ บิดามารดา ตลอดจนผูกพันกับความคาดหวังของบิดามารดาตามไปด้วยจึงมีผลทำให้เด็กผูกพันกับการยอมรับกฎระเบียบของสังคมและมีการกระทำผิดน้อย ส่วนงานวิจัยของ วิกาญดา พรหรรษาวิจิต (2545 : 70) พบว่า ความผูกพันกับบิดามารดา มีความสัมพันธ์ทางลบกับการเสพย์ยาบ้า แสดงว่าเด็กที่มีความผูกพันกับบิดามารดามากจะมีการเสพย์ยาบ้าน้อย และงานวิจัยของ ธนพัฒน์ หาพิพัฒน์ (2539: 108) ศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาม้าของ นักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรม และวิทยาลัยเทคนิคในภาคกลาง สังกัดกรมอาชีวศึกษา พบว่า ความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาม้าของนักศึกษา นอกจากนั้น ยุบลวรรณ ประมวญรัฐการ (2532: 163) พบว่า ความรู้สึกผูกพันต่อบิดามารดามีผลกระทบโดยทางตรงต่อความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียน และความยึดมั่นผูกพันต่อการกระทำที่สังคมยอมรับ ตลอดจนความเชื่อในค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคม เช่นเดียวกับการศึกษาของ ธิติ รัตนโชติ (2539: 136) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความรู้สึกผูกพันต่อบิดามารดามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นหญิง ส่วน ฉัตรสุมน พฤฒิภิญโญ (2536: 52) พบว่า ความรู้สึกผูกพันต่อบิดามารดาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความประพฤติผิดขนาดหนักของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

4.2.ความผูกพันกับโรงเรียน หมายถึง ระดับความมากน้อยของความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนแบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ คือ 1. ความรู้สึกใส่ใจต่อโรงเรียน (Attachment) หมายถึง นักเรียนมีความสุขกับการไปโรงเรียน การทำกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียน และความรู้สึกที่ดีต่อครู ต่อความคิดเห็นและความคาดหวังของครู 2. นักเรียนยอมรับและมองเห็นประโยชน์ (Commitment) ที่จะได้รับจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ตลอดถึงการมีปณิธานที่ต้องการจะประสบความสำเร็จจากการศึกษาที่โรงเรียน 3. นักเรียนมีความเชื่อ (Belief) ว่ากฎระเบียบของโรงเรียนมีความถูกต้องชอบธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันกับโรงเรียน ได้แก่ เฮิร์สคิ (Hirschi. 1969: 123) ได้กล่าวถึงข้อค้นพบจากผลงานวิจัยของเขาว่า เด็กที่ไม่ชอบโรงเรียน หรือปฏิเสธกฎเกณฑ์ของโรงเรียนมีแนวโน้มที่จะประพฤติผิดได้ง่าย และพบว่าเด็กนักเรียนชายที่ไม่ค่อยสนใจต่อความคิดของครู เกี่ยวกับตัวเขาเด็กเหล่านั้นจะมีโอกาสที่จะกระทำความผิดได้มาก งานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันกับโรงเรียน ได้แก่ งานวิจัยของ ปะภาสี สุขทรรศนีย์ (2536: 102) ซึ่งศึกษาลักษณะการใช้ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของวัยรุ่น ศึกษาเฉพาะเขตชุมชนแออัดคลองเตย พบว่า ความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของวัยรุ่น และงานวิจัยของ ยุบลวรรณ ประมวญรัฐการ (2532: 164) พบว่า ความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียน มีผลกระทบโดยทางตรงต่อการคบเพื่อนที่ใช้สิ่งเสพย์ติด ธนพัฒน์ หาพิพัฒน์ (2539: 96) พบว่านักศึกษาที่มีความรู้สึกผูกพันกับสถาบันและครู อาจารย์ในระดับต่ำมีแนวโน้มที่ใช้ยาม้าสูงกว่า นักศึกษาที่มีความรู้สึกผูกพันกับสถาบันและครู อาจารย์ในระดับสูง เช่นเดียวกับ วิกาญดา พรหรรษาวิจิต (2545: 70) พบว่า ความผูกพันกับครู อาจารย์ มีความสัมพันธ์ทางลบ กับการเสพยาบ้า และ ธิติ รัตนโชติ (2539: 117) พบว่า ความรู้สึกผูกพันต่อครูและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับ เจตคติต่อการสูบบุหรี่ของผู้หญิง หรือกล่าวได้ว่าวัยรุ่นหญิงที่มีความรู้สึกผูกพันต่อครู และโรงเรียนต่ำลงเพียงใดก็จะยิ่งมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่ของผู้หญิงสูงขึ้นเท่านั้น

4.3.ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ หมายถึง การที่นักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่ให้หมดไปกับกิจกรรมอันเป็นแบบแผนที่สังคมยอมรับตามบทบาทหน้าที่ของนักเรียน เช่น ทำงานบ้าน ทำการบ้าน อ่านบทเรียนล่วงหน้า เข้ากลุ่มสันทนาการ เล่นกีฬาหรือดนตรี เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ได้แก่ ธนพัฒน์ หาพิพัฒน์ (2539: 98) พบว่า นักศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับในระดับต่ำ มีสัดส่วนของผู้ที่ใช้ยาม้าสูงกว่าสัดส่วนของ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับในระดับสูง หรือกล่าวได้ว่า ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาม้าของนักศึกษา ส่วนงานวิจัยของ วิกาญดา พรหรรษาวิจิต (2545: 69 - 73) พบว่า เด็กและเยาวชนที่เสพยาบ้าใช้เวลาไปในการทำกิจกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น การหนีเรียนไปอยู่บ้านเพื่อน หรือไปเที่ยวตามห้างสรรพสินค้า ดังนั้น ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับจึงมีความสัมพันธ์ทางลบกับการเสพยาบ้า แต่ในงานวิจัยของ สมนึก ชัชวาลย์ (2529: 98) กลับพบว่า เด็กนักเรียนที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับต่างกันไม่มี ความแตกต่างกันในเรื่องของการกระทำผิดกฎระเบียบข้อบังคับของทางโรงเรียน และงานวิจัยของ อรอนงค์ หงษ์ชุมแพ (2538) ศึกษาเรื่องความรู้เกี่ยวกับยาบ้าและการป้องกันตนเองจาการเสพยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า องค์ประกอบในการป้องกันตนเองจาการเสพยาบ้า คือ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

จากผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าลักษณะความผูกพันทางสังคมทั้งสามประการมีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่า ความผูกพันกับครอบครัวและความผูกพันกับโรงเรียน รวมทั้งความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับน่าจะมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

5. ลักษณะครอบครัว

ครอบครัว หรือบ้าน นับว่ามีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสังคม ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุด แต่มีความสำคัญที่สุดในการเป็นเบ้าหลอมให้แก่บุคคลในสังคม หน้าที่สำคัญของครอบครัว คือ การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ที่ทำให้เด็กและเยาวชนในครอบครัวมีจิตสำนึกในการดำรงชีวิตที่ถูกต้องดีงาม และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

อิทธิพลของครอบครัวที่มีผลต่อการกระทำผิดของเด็ก หรือการติดสิ่งเสพย์ติดของเด็กและเยาวชน แยกอธิบายได้ (สำนักงาน ป.ป.ส. 2547: 35 - 37) ดังนี้

1. ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่สร้างบุคลิกภาพ (Personality) ให้แก่เด็ก ลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งหมายรวมถึงลักษณะทางร่างกายและคุณภาพทางจิตใจด้วย เด็กจะถูกหล่อหลอมให้มีเจตคติอย่างไร คิดอย่างไร ย่อมได้รับอิทธิพลมาจากการอบรมสั่งสอน การถ่ายทอดคุณธรรม ศีลธรรม (Superego) ให้จิตใจแยกได้ระหว่างความผิด ถูก บาป ชั่ว และสิ่งเลวร้าย แล้วหลีกเลี่ยงการกระทำความผิด

2. ครอบครัวจะสร้างวัฒนธรรมย่อย (Sub-culture) ขึ้นมาแต่ละครอบครัวจะมีความคิดความเชื่อ และค่านิยม แตกต่างกัน แล้วแต่ผู้เป็นพ่อ แม่ จะเห็นอย่างไร เด็กก็ยอมรับความคิดนี้ตามด้วย ฉะนั้น การอบรมด้วยการสร้างแบบอย่างทั้งแนวคิด และการปฏิบัติของแต่ละครอบครัวจึงมีความสำคัญต่อเด็ก การกระทำผิดบางอย่าง บางครอบครัวมองข้ามไม่เห็นว่าผิด แต่บางครอบครัวให้ความสำคัญมากถือว่าผิด ยกตัวอย่างเช่น การเล่นไฟ ดังนั้น มุมมองของแต่ละครอบครัวอาจมองเห็นต่างกัน

3. ครอบครัวที่พ่อหรือแม่เป็นคนไม่มีศีลธรรม ติดสิ่งเสพย์ติด ติดสุรา มีอาชีพด้วยการประกอบอาชญากรรม การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เด็กก็จะเติบโตมาด้วยการเห็นตัวอย่างไม่ดี จึงมีความคุ้นเคยกับสิ่งชั่วร้าย จนมองไม่เห็นความชั่วร้ายที่พ่อแม่ปฏิบัติ เด็กจึงปฏิบัติตามหรือเลียนแบบพ่อและแม่ (Identification) กล่าวได้ว่า เด็กจะถูกเลี้ยงมาให้เป็นอาชญากรไปทีละน้อย เมื่อเติบโตก็กล้ากระทำฝ่าฝืนกฎหมายในที่สุด

4. เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่มีระเบียบวินัย ไม่ดูแลกวดขันความประพฤติ ปล่อยให้ทำอะไรโดยอิสระ ไม่เอาใจใส่ในการอยู่ร่วมกัน ละเลยในพฤติกรรมการดำเนินชีวิตประจำวัน พ่อและแม่ไม่ให้เวลาติดตามสอดส่องลูกเท่าที่ควร

5. ไม่ให้ความรัก ความอบอุ่น พ่อและแม่ไม่สนใจ และเมตตา แต่กลับเข้มงวด ดุร้ายมากเกินไป เด็กจะรู้สึกขาดความอบอุ่น ความมั่นคง รู้สึกตนเองอยู่อย่างโดดเดี่ยว มีความน้อยเนื้อต่ำใจ คิดว่าตัวเองไม่มีคุณค่า จึงพยายามทำให้ผู้อื่นสนใจในตน ไม่ว่าทางดีหรือทางเลวทำให้มีนิสัยเกเร มองทุกสิ่งทุกอย่างในแง่ร้าย มีความประพฤติแข็งกร้าวต่อต้าน มีความคิดว่าเป็นการยากลำบากในการทำให้คนอื่นรัก จึงขาดความรัก เห็นใจและเข้าใจคนอื่นด้วย การมองโลกในแง่ร้ายทำให้กระทำผิดได้ง่าย

6. พ่อแม่ไม่รักกัน ความไม่ปรองดองของพ่อแม่ การทะเลาะโต้เถียงกันบ่อยๆ จะทำให้เด็กรู้สึกสับสนวุ่นวาย และกรวนกระวายใจ จิตใจเต็มไปด้วยความตึงเครียด จึงเริ่มเบื่อบ้าน รู้สึกว่าบ้านไม่น่าอยู่ ไม่อบอุ่น และไม่ปลอดภัย เมื่อเวลาที่พ่อแม่ทะเลาะ เด็กก็มักจะเกิดความเสียใจ และไม่สบายใจ ยิ่งได้เห็นความรุนแรง ความไม่เป็นธรรม มีการรังแกทุบตีกัน ก็ยิ่งทำให้เด็กเสียใจมากขึ้น พ่อแม่บางคนทะเลาะกันแล้วมาระบายอารมณ์ร้ายเอากับลูก ทำให้เด็กคิดว่า พ่อแม่เองแท้ๆ ยังทำได้คนอื่นจะยิ่งโหดร้ายแค่ไหน ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย และไม่ไว้วางใจคนอื่น

7. พ่อแม่ที่มีอาการทางจิตใจ อาการของโรคประสาท มีความกระวนกระวายหงุดหงิดโกรธง่าย ความรู้สึกอารมณ์แปรปรวน ใจน้อย กลัวโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรเด็กจะรู้สึกวุ่นวายไม่สบายใจ และอาจรับเอาอาการต่างๆ เข้ามาไว้ในตัวเอง ทำให้เด็กมีอารมณ์วุ่นวายผิดปกติ และจิตใจหดหู่ อารมณ์ไม่มั่นคง

8. ครอบครัวยากจน ความยากจนทำให้เกิดความจำเป็นที่พ่อแม่ต้องดิ้นรน ออกไปหารายได้ บางทีลูกก็ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานด้วย ทุกคนจึงต้องดิ้นรน พ่อแม่ก็ไม่ค่อยจะมีเวลาได้ ดูแลอบรมลูก สั่งสอนแนะแนวทางที่ถูก เด็กจึงอาจทำสิ่งที่ไม่ควรหรือประพฤติชั่วได้ง่าย นอกจากนั้น ความยากจนยังเป็นเครื่องบีบบังคับให้จิตใจวุ่นวายมีความต้องการในสิ่งต่างๆ ที่ล่อตา ล่อใจ ในของสวยงามต่างๆ เมื่อไม่สามารถหาซื้อได้ จิตใจก็ฟุ้งซ่าน และถ้าไม่สามารถยับยั้งได้ เด็กก็จะกระทำผิดได้ง่าย และกลายเป็นอาชญากรในที่สุดได้

9. การเข้มงวดกวดขันความประพฤติจนเกินไป การลงโทษที่รุนแรงเกินไป และการไม่ชี้แจงเหตุให้เด็กเข้าใจก่อนถูกลงโทษ จะทำให้เด็กเข้าใจผิดคิดว่าพ่อแม่ลำเอียง หรือไม่รักตน การลงโทษที่ขึ้นกับอารมณ์ ไม่มีเหตุผลเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ การลงโทษ ควรเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ไม่ใช่ทำให้เด็กเสียใจและสับสนว่าสิ่งใดควรทำ และสิ่งใดไม่ควรทำ เด็กอาจจะกระทำผิดได้ง่าย ทั้งนี้ เพราะพ่อแม่มีอารมณ์ไม่แน่นอน บางครั้งลงโทษ บางครั้งไม่ลงโทษ ในการทำผิดอย่างเดียวกัน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจึงนับว่า “ครอบครัว” หรือ “บ้าน” มีบทบาทสำคัญในการเป็นบ่อเกิดของปัญหารวมทั้งจะเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กกระทำผิดหรือติดสิ่งเสพย์ติดได้ ดังนั้น การป้องกันที่สำคัญที่สุด คือ ครอบครัวต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีความรัก ความเข้าใจ อย่าใช้ความรุนแรง อย่าประณาม ลูกจะต้องมีความสนิทสนมกับพ่อแม่ ลูกจะต้องสามารถปรึกษาหารือ

กับพ่อแม่ได้ทุกเรื่อง ในขณะเดียวกันพ่อแม่ต้องคอยเป็นกำลังใจให้ลูกในการแก้ปัญหาต่างๆ ฝึกให้ลูกมีการตัดสินใจด้วยตนเองในทางที่ถูกต้อง พ่อแม่จะต้องดำรงตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูก

พ่อแม่จะต้องไม่สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า หรือใช้สิ่งเสพย์ติด รวมทั้งไม่เล่นการพนันทุกชนิด และสั่งสอนให้ลูกมองเห็นว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่ดีควรห่างไกลให้มากที่สุด เพื่ออนาคตที่ดีของลูกเอง นอกจากนั้นควรสร้างสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้สวยงามเป็นระเบียบ ดำเนินชีวิตอย่างสุขุมและเรียบง่าย ประกอบอาชีพโดยสุจริต ลดความเครียด ความวิตกกังวล และความรุนแรงในครอบครัว ให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ รวมทั้งครอบครัวควรหากิจกรรมยามว่างทำร่วมกัน เช่น การเล่นกีฬา การท่องเที่ยวทัศนศึกษา เป็นต้น

5.1 สัมพันธภาพของคนในครอบครัว

สัมพันธภาพ หมายถึง ความผูกพัน ความเกี่ยวข้อง ดังนั้น สัมพันธภาพในครอบครัวจึงเป็นความสัมพันธ์หรือความผูกพันที่บุคคลในครอบครัวปฏิบัติต่อกัน ซึ่งประกอบด้วยด้วยการให้ความรัก ความห่วงใย มีความเห็นอกเห็นใจ เคารพยกย่องซึ่งกันและกัน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับผิดชอบเรื่องต่าง ๆ ภายในครอบครัว (ทัศนียา ปิ่นคล้าย. 2543: 70)

ลักษณะของครอบครัวที่มีสัมพันธภาพกันอย่างใกล้ชิดและมีคุณภาพจะประกอบไปด้วยลักษณะ 6 ประการ คือ(นวรัตน์ ศรีรัญเพชร. 2539: 16-17)

1. การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว ความพึงพอใจ ชื่นชม และเห็นคุณค่าของกันและกันในครอบครัวควรจะได้มีการแดสงออกมาอย่างชัดแจ้ง เมื่อคนในครอบครัวแสดงความรู้สึกแสดงการกระทำว่าพึงพอใจในคนอื่นๆ ที่อยู่ร่วมครอบครัวเดียวกัน ตระหนักในคุณค่าซึ่งกันและกันแล้วเปรียบเสมือนเป็นพื้นฐานของความอบอุ่นและมั่นคงในครอบครัว รวมทั้งยังเป็นการหล่อหลอมสมาชิกในครอบครัวให้มีเจตคติมองสังคมส่วนรวมในแง่ดีด้วย

2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน การที่ทุกคนในครอบครัวได้ร่วมทำกิจกรรมหลายอย่างร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพอใจจะทำร่วมกัน มิใช่เพราะการบังคับหรือโดยบังเอิญ จะช่วยพัฒนาให้สัมพันธภาพภายในครอบครัวมีความอบอุ่นมั่นคงยิ่งขึ้น

3. การมีพันธะต่อความสุขและสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวที่สัมพันธ์กันอย่างมีคุณภาพมักจะมีพันธะดังกล่าวนี้อยู่ในระดับสูง กล่าวคือ คนในครอบครัวรู้สึกเป็นพันธะที่ต้องส่งเสริมให้สมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้มีความสุขและมีสวัสดิภาพที่ดี เป็นการห่วงใยกันและกันอย่างแท้จริง

4. การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นอย่างดี มีเวลาสำหรับการพูดคุยกันเสมอ โดยจะพูดคุยรับรู้เรื่องราวกันโดยตรง ไม่ปกปิด ไม่เก็บไว้ในใจ หรือไม่จำเป็นต้องรับรู้เรื่องราวของบุคคลอื่นในครอบครัวโดยอาศัยบุคคลที่ 3 หรือบุคคลนอกครอบครัวเป็นสื่อ

5. การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้า คุณลักษณะข้อนี้พบในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง บุคคลในครอบครัวมักจะมีกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน เช่น ไปเข้าโบสถ์ทุกวันอาทิตย์พร้อมกัน หรือเข้าวัดฟังพระเทศน์ร่วมกัน ในหลายครอบครัวที่พบอาจมีส่วนจัดตั้งองค์กรทางศาสนา เช่น สร้างวัด หรือเป็นธุระให้กับศาสนา เป็นต้น การที่คนในครอบครัวมีศรัทธาต่อศาสนานี้ทำให้มีสติ มีความอดทนต่อกัน มีการให้อภัยต่อผู้อื่นสูง ระงับความโกรธได้รวดเร็ว และรู้จักที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม การมีสมรรถนะจัดการกับวิกฤตการณ์ในครอบครัวได้อย่างดี ครอบครัวที่สัมพันธ์กันอย่างมีคุณภาพมักจะมีวิธีการที่ดีในการแก้ไขปัญหา หรือกู้สถานการณ์ที่วิกฤตให้กลับคืนสู่สภาพที่ดีเช่นเดิมได้ ทุกคนในครอบครัวจะร่วมกันต่อสู้กับปัญหา ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และร่วมกันคลี่คลายปัญหาให้ได้ในที่สุด (สำนักงาน ป.ป.ส. 2547: 35 - 37) แต่ถ้าพ่อแม่ไม่รักกัน ความไม่ปรองดองของพ่อแม่ การทะเลาะโต้เถียงกันบ่อย ๆ จะทำให้เด็กรู้สึกสับสนวุ่นวาย และกระวน กระวายใจ จิตใจเต็มไปด้วยความตึงเครียด จึงเริ่มเบื่อบ้าน รู้สึกว่าบ้านไม่น่าอยู่ ไม่อบอุ่น และไม่ปลอดภัย เมื่อเวลาที่พ่อแม่ทะเลาะ เด็กก็มักจะเกิดความเสียงใจ และไม่สบายใจ ยิ่งได้เห็นความรุนแรง ความไม่เป็นธรรม มีการรังแก ทุบตีกัน ก็ยิ่งทำให้เด็กเสียใจมากขึ้น พ่อแม่บางคนทะเลาะกันแล้วมา ระบายอารมณ์ร้ายเอากับ ลูกทำให้เด็กคิดว่า พ่อแม่เองแท้ๆ ยังทำได้ คนอื่นจะยิ่งโหดร้ายแค่ไหน ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย และไม่ไว้วางใจคนอื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพของคนในครอบครัว

พจนี พรหมจิตต์ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบริบทของครอบครัวในการป้องกันการเสพเมทแอมเฟตามีน : กรณีศึกษากลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นในครอบครัวมีส่วนผลักดันให้นักเรียนมัธยมศึกษาเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพเมทแอมเฟตามีน แต่การรู้จักประสานความรักความเข้าใจและลดความขัดแย้งภายในครอบครัว การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหน้าที่ของแต่ละคน รวมทั้งการจัดการให้เกิดบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมและสงบสุข มีส่วนช่วยป้องกัน การเสพเมทแอมเฟตามีนในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา และงานวิจัยของ ประภาศรี ทรัพย์ธนสมบูรณ์ (2546: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวต่างกันมีพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดแตกต่างกัน ภัทธมน เพ็งส้ม. 2544; เช่นเดียวกับงานวิจัยของ กนกรัตน์ แจ่มวัฏกูล (2545: 60) ศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวและกลุ่มเพื่อนที่มีต่อการเสพยาของเด็กและเยาวชน พบว่า ความขัดแย้งในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเสพยาบ้าและทรงศักดิ์ หิรัญเกิด(2544:106-109) ศึกษาปัญหาการเสพสิ่งเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตเมืองพล จังหวัดขอนแก่น พบว่านักเรียนส่วนใหญ่อายุ13-15ปี มีการเสพกาวและอายุ16-18 ปีเสพยาบ้า นักเรียนเหล่านี้อยู่ในครอบครัวที่แตกแยก พ่อแม่ทิ้งลูกไว้ต่างจังหวัดเพื่อไปหางานทำในกรุงเทพฯ

แต่งานวิจัยที่ศึกษาในเด็กกลุ่มที่ไม่ใช้สิ่งเสพติดเช่น กัมปนาท พานิชประเสริฐ (2541: 78 - 82) ศึกษาเรื่องการรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อสาเหตุของการติดสิ่งเสพย์ติด ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสตูล พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ไม่เคยลองใช้สิ่งเสพย์ติดเนื่องจากนักเรียนอยู่ในครอบครัวที่มีความอบอุ่นมาก เรียนอยู่ในโรงเรียนที่มี ความพร้อม มีระเบียบวินัยสูง ห่างไกลแหล่งอบายมุข และส่วนใหญ่มีเพื่อนดีมาก ไม่เคยถูกเพื่อนชวนให้ใช้สิ่งเสพย์ติด นักเรียนมีการรับรู้ว่าสิ่งที่เป็นสาเหตุสำคัญของการติดสิ่งเสพย์ติดมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ ครอบครัว โรงเรียน การเลือกคบเพื่อน และสภาพแวดล้อมมีความสำคัญค่อนข้างน้อย

จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี ช่วยปกป้องนักเรียนให้ปลอดภัยจากสิ่งเสพย์ติด แต่ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพไม่ดีกลับเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เด็กหันไปหาสิ่งเสพย์ติด ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงให้นิยามของ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนเรียนกับพี่น้องหรือญาติหรือบุคคลอื่นๆ ที่ไม่ใช่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อกัน ว่ามีความพอใจในการอยู่ร่วมกันด้วย ความสามัคคีมากน้อยเพียงใด เช่น การแสดงความรักใคร่ปองดองกัน การให้กำลังใจและร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น และคาดว่าสัมพันธภาพของคนในครอบครัวน่าจะเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อ การป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

5.2 เศรษฐานะ

เศรษฐานะ ในงานวิจัยนี้ หมายถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองของนักเรียน ซึ่งรวมทั้งรายได้และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดามารดามีผลกระทบต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมาก ความยากจนทำให้เกิดความจำเป็นที่พ่อแม่ต้องดิ้นรนออกไปหารายได้ บางทีลูกก็ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานด้วย ทุกคนจึงต้องดิ้นรน พ่อแม่ก็ไม่ค่อยจะมีเวลาได้ดูแลอบรมลูก สั่งสอนแนะแนวทางที่ถูก เด็กจึงอาจทำสิ่งที่ไม่ควรหรือประพฤติชั่วได้ง่าย นอกจากนั้นความยากจน ยังเป็นเครื่องบีบบังคับให้จิตใจวุ่นวายมีความต้องการในสิ่งต่างๆ ที่ล่อตา ล่อใจ ในของสวยงามต่างๆ เมื่อไม่สามารถหาซื้อได้ จิตใจก็ฟุ้งซ่าน และถ้าไม่สามารถยับยั้งได้ เด็กก็จะกระทำผิดได้ง่าย และ กลายเป็นอาชญากรในที่สุดได้ นอกจากนั้นการที่ บทบาทของมารดาที่เคยอบรมเลี้ยงดูบุตรเปลี่ยนไปเป็นการประกอบอาชีพนอกบ้านมากขึ้นมีผลทำให้การมีปฏิสัมพันธ์กันภายในครอบครัวลดน้อยลง ดังนั้นถ้าบิดายิ่งมีระดับการศึกษาสูงมากขึ้น ย่อมมีรายได้มากขึ้น บางครอบครัวที่บิดาทำหน้าที่หารายได้คนเดียวทำให้มารดามีเวลาดูแลบุตรอย่างเต็มที่ จึงทำให้ที่นักเรียนมีโอกาสจะใช้สิ่งเสพย์ติดลดน้อยลงตามลำดับ (นิรมล เปลี่ยนจรูญ. 2530: 67)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐานะ

ในอดีต เศรษฐานะของผู้ปกครองเป็นตัวแปรที่เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อการใช้สิ่งเสพย์ติดของนักเรียน แต่ผลงานวิจัยในปัจจุบัน พบว่าบางครั้งเศรษฐานะก็เป็นตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติด ดังเช่นงานวิจัยของ ประภาศรี ทรัพย์ธนสมบูรณ์ (2546 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับ จิรวัน เทียนทองดี (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันการเสพสารเสพติด ด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ก็พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครอง ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันมีความรู้ เจตคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพสารเสพติดไม่แตกต่างกัน และบังอร ดวงรัตน์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติเพื่อป้องกัน การเสพติดยาบ้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า รายได้ต่อเดือนของผู้ปกครองนักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเสพติดยาบ้า แต่ในงานวิจัยของเอื้อมพร พลอยประดิษฐ์ (2544 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกัน การเสพสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ยังคงพบว่า นักเรียนที่มีรายได้ต่างกัน มีความรู้ และเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกัน ส่วนการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพสิ่งเสพย์ติดไม่แตกต่างกัน การที่พบผลทั้งการมีอิทธิพล และไม่มีอิทธิพลของตัวแปรเศรษฐานะ ทำให้ผู้วิจัยต้องนำตัวแปรนี้มาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง โดยคาดว่า เศรษฐานะ น่าจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน เพราะยังคงมีงานวิจัยที่พบอิทธิพลของตัวแปรนี้อยู่ในปัจจุบัน

5.3 การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองหรือบิดามารดาของนักเรียน เป็นผู้รับเคราะห์กรรมโดยตรงถ้าลูกต้องติดสิ่งเสพย์ติด ดังนั้นผู้ปกครองจึงควรจะต้องมีความรู้ในการเลี้ยงดูลูกให้พ้นจากภัยของสิ่งเสพย์ติด นายแพทย์ทรงเกียรติ ปิยะกะ ผู้อำนวยการจิตเวช โรงพยาบาลเซนต์แอนโทนี่ สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นจิตแพทย์ตัวอย่างประจำปี 2538 และเป็นบุคคลดีเด่นของสำนักงาน ป.ป.ส. ประจำปี 2544 ได้เสนอวิธีการเลี้ยงลูกให้พ้นภัยสิ่งเสพย์ติด (ตามแนวทางจิราสา แปลว่า การช่วยเหลือกันเยี่ยงอาสาสมัครอย่างเต็มใจและอย่างยั่งยืน) ซึ่งเป็นวิธีการป้องกันสิ่งเสพย์ติดที่พัฒนาขึ้นมาสำหรับใช้ในสังคมไทย โดยคำนึงถึงสถาบันครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี และอุปนิสัยของคนไทย โดยเสนอแนวทาง 10 ประการให้พ่อแม่ผู้ปกครองนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่เด็กดังต่อไปนี้

1. สร้างเวลาที่มีคุณภาพ หมายถึง การให้เวลาซึ่งกันและกันในครอบครัว โดยไม่จำเป็นต้องใช้เวลานาน แต่เป็นเวลาที่มีความสุข มีความหมาย มีประโยชน์ อาจจะเป็นเวลาในการรับประทานอาหารร่วมกัน ออกกำลังกายพร้อมกัน หรือกำหนดเวลาในการประชุมร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาและปรับปรุงความสัมพันธ์ภายในบ้าน

2. การสื่อสารที่มีคุณภาพ หมายถึง การพูดจากันด้วยความเข้าใจ เป็นการสื่อสารแบบสองทาง มีทั้งการพูดและการฟัง เด็กจะเรียนรู้ทักษะในการสื่อสารจากพ่อแม่ ซึ่งจะส่งผลให้เด็กสามารถสื่อสารกับคนอื่นในสังคมได้เป็นอย่างดี ทักษะในการสื่อสารเหล่านี้ ได้แก่ การชี้แจงเหตุผล การรับฟังความเห็นของคนอื่น ไม่พูดขู่ คาดโทษ หรือเยาะเย้ย แต่พูดอย่างรักกัน เห็นอกเห็นใจและให้กำลังใจกัน เพื่อให้เกิดความสมานสามัคคีขึ้นในครอบครัว

3. สร้างการรู้คุณค่าในตน (Self Esteem) เด็กที่ประเมินตนเองว่าเป็นคนมีคุณค่าสูงจะสามารถตัดสินใจไม่ทดลองสิ่งเสพย์ติดได้ โดยไม่กลัวว่าจะเสียเพื่อน เพราะพึ่งตนเองได้ แต่เด็กที่มองตนเองว่ามีคุณค่าต่ำจะไม่สามารถปฏิเสธสิ่งเสพย์ติดจากเพื่อนได้ เพราะกลัวถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยวเดียวดาย ดังนั้นพ่อแม่จึงควร สอนลูกให้มองโลกในแง่ดี หมั่นชี้จุดเด่นของลูก ชมเชยและให้กำลังใจลูก แนะนำลูกในการตั้งเป้าหมาย และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก

4. สร้างกฎและระเบียบในบ้าน พ่อแม่จะต้องตั้งกฎระเบียบที่ทุกคนในบ้านยอมรับและปฏิบัติตามได้ โดยไม่เคร่งครัดหรือหย่อนยานมากเกินไป และต้องกำหนดบทลงโทษไว้ด้วย โดยเฉพาะกฎระเบียบเกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติด เช่นเช่นมีข้อตกลงห้ามดื่มเหล้า สูบบุหรี่ไว้ก่อน พร้อมทั้งตั้งบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน คงเส้นคงวา และเห็นพ้องต้องกันทั้งพ่อและแม่

5. สร้างหน้าที่และความรับผิดชอบ การเลี้ยงลูกให้รู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบจะส่งผลให้ลูกมีความภาคภูมิใจในตนเอง รู้ว่าตัวเองมีคุณค่า สามารถตัดสินปัญหาและดูแลตนเองได้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติด การฝึกลูกให้รู้จักหน้าที่ได้แก่ ฝึกกินนอนให้เป็นเวลา ดูแลสุขภาพตนเอง ฝึกให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว รู้จักรับฟังทุกข์สุขของคนในบ้าน ฝึกให้อยู่ในศีลธรรม ทำงานสาธารณประโยชน์และช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

6. สร้างทักษะในการจัดการกับอารมณ์ให้เหมาะสม มีอะไรไม่พอใจก็พูดทำความเข้าใจกัน กล้าที่จะปรับทุกข์กับคนอื่น หรือหาทางระบายความเครียดโดยไม่พึ่งสิ่งเสพย์ติด เช่น การออกกำลังกาย พักผ่อนหย่อนใจ เล่นสนุกและมีอารมณ์ขัน ทำสมาธิ เป็นต้น

7. สร้างความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมของลูก พ่อแม่ควรสนับสนุนให้ลูกได้คบเพื่อน แต่ไม่ควรปล่อยให้คบอย่างเสรี พ่อแม่ควรรู้จักสนิทสนมกับพ่อแม่ของเพื่อนลูก เพื่อจะได้แนะนำตักเตือนลูกได้ทันท่วงที การชวนให้เพื่อนลูกมาที่บ้านจะช่วยให้พ่อแม่ทราบว่าแต่ละคนมีนิสัยใจคออย่างไร และพ่อแม่ควรจะได้รู้ว่าลูกทำกิจกรรมอะไรกับเพื่อนบ้าง

8. สร้างความรู้เรื่องสิ่งเสพย์ติดให้ลูก โดยพูดคุยอย่างเป็นกันเอง หรือวิพากวิจารณ์ร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องของสิ่งเสพย์ติด โดยไม่ต้องสั่งสอนโดยตรงหรือขู่คาดโทษ เพราะเด็กวัยรุ่นจะเกลียดวิธีการเช่นนี้มาก

9. สร้างทักษะในการตัดสินใจและแก้ปัญหา โดยเปิดโอกาสให้ลูกได้คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง คิดถึงเป้าหมายในอนาคตของตนเอง รู้จักใช้สติปัญญาคิดไตร่ตรอง และตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาที่มีข้อดีมากที่สุดและมีข้อเสียน้อยที่สุด

10. สร้างทักษะการปฏิเสธสิ่งเสพย์ติด มีการวิจัยติดตามผลของกลยุทธ์ป้องกันสิ่งเสพย์ติดหลายรูปแบบ พบว่าวิธีที่ได้ผลสูงที่สุด คือการฝึกให้เด็กมีทักษะในการปฏิเสธสิ่งเสพย์ติด โดยฝึกซ้อมในเหตุการณ์ที่จำลองขึ้น โดยปฏิเสธอย่างหนักแน่น หลบหลีกหรือเกาะกลุ่มกับเพื่อนที่ไม่ใช้สิ่งเสพย์ติด

จะเห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวมีหลักการเช่นเดียวกับมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดในโรงเรียน คือการให้ความรู้เรื่องสิ่งเสพย์ติด และการฝึกทักษะในการป้องกันสิ่งเสพย์ติด แต่ในหนังสือเล่มนี้ได้นำวิธีการเหล่านี้มาแนะนำให้พ่อแม่ใช้ในการอบรมสั่งสอนลูกเพื่อป้องกันสิ่งเสพย์ติด ซึ่งก็คือการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องและ เพิ่มความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติดในข้อ 8 และทักษะการปฏิเสธในข้อ 10 เข้ามาด้วย ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้สร้างแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองตามแนวทาง 10 ประการดังกล่าว เพื่อตรวจสอบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนที่ไม่ใช้สิ่งเสพย์ติดเหล่านี้ได้อบรมเลี้ยงดูลูกตามแนวทางป้องกันสิ่งเสพย์ติดทั้ง 10 ประการนี้มากน้อยเพียงใด โดยคาดว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามแนวทางป้องกันสิ่งเสพย์ติดนี้น่าจะมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

จากการศึกษาของ ศิโรตม์ โสวัณณะ (2545: 297-299) ได้เปรียบเทียบวิธีการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวของเด็กที่ไม่ใช้สิ่งเสพย์ติดพบว่า คนในครอบครัวมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน และเด็กมีโอกาสได้ร่วมทำกิจกรรมกับคนในครอบครัวมาก ผู้ปกครองมีเวลาสอน และเป็นที่ปรึกษาให้แก่นักเรียนในช่วง 18.00-19.00 น. มีการรับประทานอาหารพร้อมกันบ่อยมาก และเด็กได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานของครอบครัวตามความเหมาะสมกับวัย ผู้ปกครองทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กทำตามโดยไม่ถูกบังคับ และให้การเสริมแรงในสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก สนับสนุนเรื่องการเรียนอย่างครบถ้วน เข้มงวดเมื่อยังเล็ก แต่จะผ่อนคลาย เมื่อเรียนถึงระดับประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษา ในขณะที่ผู้ปกครองของเด็กที่ติดสิ่งเสพย์ติดจะมีพฤติกรรมตรงกันข้าม การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบเข้มงวดและปล่อยปละละเลย การอุทิศเวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพ การละเลยให้ความอบอุ่นด้านจิตใจแก่บุตร การจัดการภายในครอบครัวเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบวินัยที่เข้มงวดไม่ยืดหยุ่น ไม่คำนึงถึงวุฒิภาวะและความต้องการของบุตร การกำหนดระเบียบวินัยไม่คงที่ และ

การไม่กำหนดระเบียบวินัย การขาดแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ การปฏิบัติตนตามแบบอย่างที่ยึดถือตนเองเหนือบุตร การลงโทษตามอารมณ์ และการรักตามใจให้ทุกอย่างที่บุตรต้องการ การขาดการติดตามและเอาใจใส่ในการพัฒนาการของวัยรุ่น การมุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการค้นหาสาเหตุของปัญหาส่วนบริบทของครอบครัวเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เข้มงวดในเรื่องที่ควรเข้มงวดโดยให้บุตรมีส่วนร่วมคิดตัดสินใจในเรื่องที่ต้องการการยอมรับจากสภาพทางเศรษฐกิจ และการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง การให้การเอาใจใส่ดูแลบุตรทั้งภาวะปกติและภาวะวิกฤต ช่วยสร้างความอบอุ่นทางด้านจิตใจ การจัดการภายในครอบครัวเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบวินัยที่เป็นปกติวิสัย การอบรมสั่งสอนบุตรด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ ช่วยขัดเกลาจิตใจให้บุตรเลือกเลียนแบบในพฤติกรรมที่เหมาะสม การยกย่องชมเชยให้ความสนใจและเอาใจใส่บุตรอย่างใกล้ชิดเป็นการเสริมแรงทางบวก การสนองความต้องการของบุตรทางด้านร่างกายและจิตใจส่งผลให้บุตรมีพัฒนาการตามวัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าครอบครัวส่วนใหญ่ที่นักเรียนไม่ใช้ยาเสพติด มักจะมีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง โดยให้ความรักความอบอุ่น และดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดแต่ในเรื่องของการป้องกันยาเสพติดในครอบครัวนั้นยังมีการวิจัยค่อนข้างน้อย ได้แก่งานวิจัยของ ลาดทองใบ ภูอภิรมย์ (2530) บัญชา ดาวกระจาย (2539) กิตติศักดิ์ คงธนะเตชะโสภณ (2545) ซึ่งก็พบว่าผู้ปกครองมีการอบรมเลี้ยงดู และป้องกันยาเสพติดให้แก่นักเรียนอยู่ในระดับดีส่วน คิง; แวกเนอร์; และเฮดริค (King, keith A.; Wagner, Donald I.; & Hedrick, Bonnie. 2002: 70) ได้ศึกษาตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองของเด็ก 388 คน โดยถามว่าสิ่งที่ผู้ปกครองต้องการในการป้องกันไม่ให้เด็กใช้ยาเสพติด มีอะไรบ้าง ผลการศึกษาพบว่าสิ่งที่ผู้ปกครองต้องการมากที่สุด คือ อยากรู้วิธีสอนลูกให้รู้จักปฏิเสธเพื่อนที่มาชักชวนให้ใช้ยาเสพติดและอยากรู้วิธีการสื่อสารกับลูกอย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ไม่ใช้ยาเสพติด ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่า การที่นักเรียนไม่ใช้สิ่งเสพย์ติดน่าจะเนื่องมาจากอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

ตัวแปรระดับโรงเรียน

1. ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร

ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร หมายถึง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำในสถานศึกษา โรงเรียนเป็นองค์การทางการศึกษาแบบราชการมีสายบังคับบัญชาต้องปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารโรงเรียน คือ ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร ซึ่งแตกต่างจากภาวะผู้นำในองค์การธุรกิจ ในการทำงานทางการศึกษา ผู้บริหาร

สถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางการศึกษามีบทบาทเป็นทั้งตัวแบบ และเป็นผู้ให้การสนับสนุนการเรียนการสอน ในการทำงานผู้บริหารจะต้องสร้าง สนับสนุน และดำรงรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีและความสำเร็จสำหรับการเรียนการสอนของครูและนักเรียน

เนื่องจากสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางการศึกษา(Instructional Leadership of School Administrators) ไม่ว่าจะเป็นการบริหาร การจัดหลักสูตรโปรแกรมการเรียนการสอน การร่วมกับสมาคมวิชาชีพ ความรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและมีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องคิดถึงภาพที่กว้างใหญ่ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับการเรียนการสอน ขณะเดียวกันก็ต้องทำงานในความรับผิดชอบด้านการบริหารด้วย ผู้บริหารจึงมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม โดยผ่านการกระทำ, ความเชื่อ และการใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

ศาสตราจารย์ทรัสตี (จันทรานี สงวนนาม. 2545:127 อ้างอิงจาก Trusty. 1986) แห่งภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทนเนสซี่สหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำทางวิชาการไว้ 17 ประการ คือ

1. ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูนำเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษาไปปฏิบัติ
3. สร้างความเชื่อมั่นว่ากิจกรรมของสถานศึกษาและของห้องเรียนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา
4. สร้างความเชื่อมั่นว่าโครงการทางวิชาการของสถานศึกษาเป็นผลมาจาก ผลการวิจัยและการปฏิบัติทางการศึกษา
5. มีการวางแผนร่วมกับคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ทางวิชาการเพื่อให้บรรลุความต้องการของนักเรียน
6. ส่งเสริมให้ครูนำโครงการทางวิชาการไปปฏิบัติ
7. ปฏิบัติงานร่วมกับคณะครูในการประเมินผลโครงการทางวิชาการของโรงเรียน
8. ติดต่อสื่อสารกับครูและนักเรียนด้วยความคาดหวังที่สูงในด้านมาตรฐานทางวิชาการ
9. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางสังคมของนักเรียน
10. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างเชาว์ปัญญาของนักเรียน
11. มีการจัดสรรเวลาเพื่องานวิชาการร่วมกับครูไว้อย่างชัดเจน
12. ให้ความร่วมมือกับนักเรียนในการกำหนดระเบียบเพื่อปัญหาด้านวินัยของนักเรียน
13. ร่วมมือกับนักเรียนให้มีการนำระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมาแก้ไขปัญหาด้านวินัย

14. ร่วมมือกับคณะครูให้มีการนำระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหาด้านวินัยของนักเรียน

15. มีการปฐมนิเทศคณะครูเกี่ยวกับโครงการของสถานศึกษา

16. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอย่างยุติธรรม

17. ช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงาน เพื่อให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

สรุปได้ว่าการเป็นผู้นำทางการศึกษาตามแนวคิดของศาสตราจารย์ทรัสตี คือ การนำเอาความรู้ ความสามารถ แนวความคิด เทคนิควิธี ที่มีประสิทธิภาพต่อการศึกษามาใช้ในการบริหารสถานศึกษา การเรียนการสอน และการพัฒนาวิชาชีพ ปัจจุบันมีผู้เชื่อกันมากว่าผู้นำมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ผู้นำได้กระทำมากกว่าลักษณะ (traits) ที่ผู้นำมี ดังนั้นแบบวัดภาวะผู้นำทางการศึกษาของทรัสตีที่วัดพฤติกรรมของผู้นำจึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 120-138) ได้อ้างถึงงานวิจัยตนเอง (จันทรานี สงวนนาม. 2533) ที่พบว่าความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถแยกโรงเรียนประถมศึกษาธรรมดาได้ และงานวิจัยของ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536: บทคัดย่อ) ก็ยืนยันว่าพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวพยากรณ์ที่ดี ที่สุดตัวหนึ่งในการพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนได้

การที่ผู้วิจัยนำตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการหรือ ภาวะผู้นำทางการศึกษาเข้ามาเป็นตัวแปรอิสระในระดับโรงเรียน เนื่องจากปัจจุบันการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนได้ถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารด้วย และถ้าผู้บริหารสถานสามารถดำเนินงานจนสามารถป้องกันนักเรียนให้ศึกษาเล่าเรียนตลอดหลักสูตรได้โดยไม่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดก็ถือว่าเป็นความสำเร็จด้านหนึ่งของโรงเรียนตามเกณฑ์ประกันคุณภาพของสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่าภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนจึงน่าจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนได้

ความเป็นผู้นำทางวิชาการ หรือภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน เป็นความเอาใจใส่ ของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ในการส่งเสริมการเรียนการสอนและกิจกรรมทางวิชาการอื่นๆของโรงเรียน ซึ่งปราณี จำนงเจริญ (2534) ซึ่งพบว่าความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน เป็นตัวทำนายที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ส่วนตัวแปรระดับชั้นเรียนที่มี อิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูงและ คุณภาพการสอนของครูอยู่ในระดับสูง จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงตามไปด้วย (นิคม นาคอ้าย. 2539: 90-91) แต่

ในการวิเคราะห์พหุระดับบางครั้ง อาจไม่พบอิทธิพล เช่น งานวิจัยของมณเฑียร ชมดอกไม้ (2541 : 201-203) ที่ศึกษาความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์พหุระดับพบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนไม่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางภาษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน และความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ไม่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจากสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และ วราภรณ์ วิหคโต (2536 : 109) พบว่า สัมประสิทธิ์ถดถอยระหว่าง ความเป็นผู้นำทางวิชาการกับค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนรายห้องพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะงานวิจัยนี้ใช้ตัวอย่างครูเพียง 21 คน แต่ในงานวิจัยที่ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ (ผู้บริหารโรงเรียน 493 คน) ผลการวิจัยพบว่า สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรความเป็นผู้นำของผู้บริหาร มีอิทธิพลต่อคุณภาพของสถานศึกษาโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. การอบรมสั่งสอนของครู

สังคมโดยทั่วไปมักคาดหวังว่า ครูจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ อบรมขัดเกลานักเรียนให้เป็น ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นคนดีมีคุณธรรม ประพฤติตนอยู่ในระเบียบของสังคม เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติด สังคมก็คาดหวังว่า บุตรหลานของตนที่อยู่ในโรงเรียนจะสามารถหลีกหนีจากยาเสพติดชนิดต่าง ๆ ได้ แต่ปรากฏว่า ครูในโรงเรียนกลับกลายเป็นสาเหตุของการใช้ยาเสพติด ทั้งนี้เนื่องจากครูมักใช้อำนาจกับนักเรียน และปกครองนักเรียนโดยใช้กฎระเบียบที่เข้มงวด ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบในจิตใจของนักเรียน ในการจัดการเรียนการสอนครูก็ยังขาดเทคนิคกระบวนการที่ดี ยังคงมีลักษณะการใช้ครูเป็นศูนย์กลาง ขาดการให้นักเรียนแสดงออกหรือมีส่วนร่วมในการเรียน การสอน ครูขาดการให้ความรักความเข้าใจ แต่กลับใช้กฎเกณฑ์บังคับให้เชื่อฟัง ทำให้เด็กรู้สึกอึดอัด คับข้องใจ เบื่อหน่ายอยากหนีออกจากสถานการณ์ที่ตนประสบอยู่ กฎระเบียบของโรงเรียนก็มีส่วนทำให้เด็กเกิดความเครียด เพราะรู้สึกว่าถูกจำกัด (นิรนาท แสนสา. 2543 : 105) ส่วน การลงโทษนักเรียนตามวิธีคิดของครู โดยใช้วิธีการบางอย่าง เช่น บิดหู ด่าว่า ประจาน ก็เป็น ปฏิสัมพันธ์ทางลบ ทำให้นักเรียนคิดว่า “โรงเรียนโหดร้าย ทำเกินไปไม่ชอบธรรม” ส่งผลให้นักเรียนฝ่าฝืนระเบียบ หลบครูหนีเรียน ไปมั่วสุมกับผู้ใช้ยาบ้า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่มีผลต่อการแพร่ระบาดของยาบ้า (จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส. 2542: 167) ส่วนงานวิจัยของ ภัทธมน เพ็งส้ม (2544: 137) ซึ่งได้ศึกษาพฤติกรรมการเสพยาบ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโครงการตำรวจประสานงานประจำโรงเรียนจังหวัดนนทบุรี พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 92.4 ตอบว่าโรงเรียนมีระเบียบที่เข้มงวด ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ใช้ระเบียบอย่างเข้มงวดก็คือ ครูในโรงเรียนนั้นเอง

จากการที่พบผลการวิจัยว่า การอบรมสั่งสอนของครูอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำ ให้นักเรียนหันไปใช้สิ่งเสพย์ติด ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนของครูเพื่อป้องกันสิ่งเสพย์ติดดังต่อไปนี้คือ (ศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด. 2546: 9 - 10)

1. ปฏิรูปหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สร้างทักษะชีวิต และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน

2. จัดระบบดูแล เฝ้าระวัง ป้องกันกลุ่มเป้าหมายนักเรียนที่ยังไม่เคยใช้สารเสพติด (Potential Demand) ไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

3. สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นภายในโรงเรียน โดยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาหรือ ครูประจำชั้นคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมและให้คำปรึกษาเด็กนักเรียนอย่างใกล้ชิด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมสั่งสอนของครู ที่ทำให้นักเรียนสามารถป้องกันสิ่งเสพย์ติดได้นั้นยังไม่มีการศึกษาโดยตรง แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีการสอนของครูที่ผลักดันให้เด็กหันไปใช้สิ่งเสพย์ติด ตามที่ได้เสนอไปแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างแบบวัดการอบรมสั่งสอนของครูจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนที่เกี่ยวกับข้องกับการอบรมสั่งสอนของครูเพื่อป้องกันสิ่งเสพย์ติด 3 ประการ คือ การจัดการเรียนการสอน การเอาใจใส่ดูแลเฝ้าระวังนักเรียน และการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนอย่างใกล้ชิด

3. มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายให้สถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนปิดกั้นโอกาสการใช้สิ่งเสพย์ติดของเยาวชนทุกวิถีทาง โดยเน้นการจัด กิจกรรมสร้างเสริมทางเลือก การส่งเสริมความสามารถพิเศษการหล่อหลอมบุคลิกภาพพึ่งตนเอง และการฝึกฝนอบรมทักษะชีวิต เพื่อการรู้จักการใคร่ครวญ แยกแยะผิดชอบ ชั่วดี และฝึกฝนวินัยในตนเองเพื่อรู้จักยับยั้งชั่งใจตามยุทธศาสตร์ 9 ประการ ดังนี้ (กิตติศักดิ์ ทองอุทุม. 2547: 31-34; อ้างอิงจาก สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2546)

1. จัดโครงการ “ครอบครัวเข้มแข็งโรงเรียนอบอุ่น” เพื่อเชื่อมและหลอมรวมพลังระหว่างบ้านและโรงเรียนให้เป็นที่พึ่งแก่เด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

2. นำศาสนธรรมสู่เด็กและเยาวชนเพื่อเป็นหลักในการดำรงชีวิตความร่วมมือระหว่างสถาบันทางศาสนาและโรงเรียน

3. สร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นผลเมืองที่ดีและเคารพในประโยชน์สาธารณเหนือประโยชน์ส่วนตน ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตรและแนวทางของลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และการฝึกตามหลักสูตรนักศึกษาวิชาทหาร

4. ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ออกกำลังกาย และเล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัยเพื่อพัฒนาสุขภาพกายและใจ เสริมสร้างวินัยในตนเองและสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีม

5. ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เล่นดนตรีเพื่อกล่อมเกลาจิตใจและเสริมสร้างสุนทรียภาพ

6. ส่งเสริมกิจกรรมด้านศิลปะเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ค้นพบความสามารถของตนเอง มีช่องทางในการแสดงออกและสื่อสารที่หลากหลาย และสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับโลกแห่งอนาคต

7. ให้ความสำคัญแก่การเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมไทย เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความภาคภูมิใจ และผูกพันต่อท้องถิ่น รากฐานและวัฒนธรรมและสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงด้วยความมั่นคงและรู้เท่าทัน

8. ถือเป็นหน้าที่สำคัญที่โรงเรียนจะต้องจัดการเรียนการสอน เพื่อความรู้เสริมสร้างจิตสำนึกทักษะชีวิตและภูมิต้านทานสิ่งเสพย์ติดและอบายมุข และจัดระบบดูแลนักเรียนทุกคนทั่วถึง โดยสร้างเครือข่ายแนะแนวภายในโรงเรียน

9. วางแนวทางที่จะร่วมมือกับผู้ปกครอง เพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้หลงติดสิ่งเสพย์ติด

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานจำนวน 6 ข้อ สำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน พร้อมตัวชี้วัดดังต่อไปนี้

มาตรฐานข้อที่ 1 กำหนดแผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดครอบคลุมทุกเป้าหมาย และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยมีตัวชี้วัด 3 ข้อ

1. มีการนำนโยบาย 10 ข้อ และยุทธศาสตร์ 9 ข้อ ของกระทรวงศึกษาธิการมาจัดทำเป็นแผนงานหรือโครงการ

2. มีระบบข้อมูลสภาพปัญหาสิ่งเสพย์ติดในโรงเรียน

3. มีคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดในสถานศึกษาอย่างชัดเจน

มาตรฐานข้อที่ 2 จัดกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและเสริมหลักสูตรที่สร้างภูมิคุ้มกันสิ่งเสพย์ติดโดยนักเรียนมีส่วนร่วม โดยมีตัวชี้วัด 4 ข้อ คือ

1. จัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

2. มีกิจกรรมให้ความรู้เพื่อป้องกันสิ่งเสพย์ติดและมีบูรณาการทักษะชีวิต

3. มีกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตโดยครูที่ปรึกษาในทุกกลุ่มวิชา

4. มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่นักเรียนมีส่วนร่วมหรือเป็นผู้นำ

มาตรฐานข้อที่ 3 จัดระบบให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้มีการปรับตัวโดยไม่ไปใช้สารเสพติด โดยมีตัวชีวัด 2 ข้อ คือ

1. มีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. มีการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน ครอบครัว สถาบันศาสนา เพื่อให้เด็กกลุ่มเสี่ยงได้มีกิจกรรมทางเลือก

มาตรฐานข้อที่ 4 สถานศึกษามีระบบการดำเนินการนำเด็กกลุ่มเสพและกลุ่มติดไปให้ได้รับการรักษา ส่วนเด็กกลุ่มค้ามีการจัดการให้หยุดยั้งการกระจายยา โดยมีตัวชี้วัด 2 ประการ คือ

1. มีระบบคัดกรองนักเรียนเป็นกลุ่มไม่เสพ, ติด, ค้า
2. มีระบบส่งต่อไปบำบัดรักษา หรือส่งต่อตำรวจ ทหาร สถานพินิจเด็กและเยาวชน

มาตรฐานข้อที่ 5 มีการบริหารจัดการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดในสถานศึกษาโดยมีตัวชี้วัด 3 ประการ คือ

1. มีคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ ผู้แทนนักเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิ
2. มีการสร้างระบบประกันคุณภาพ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. ครูและนักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติด

มาตรฐานข้อที่ 6 มีระบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัด 5 ประการ คือ

1. มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและประเมินผลได้
2. มีระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประเมินก่อนระหว่างและหลังดำเนินการ
3. มีระบบข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงการดำเนินการ
4. มีการรายงานผลการประเมินปีละ 2 ครั้ง

การวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน ผู้วิจัยสร้างแบบวัดขึ้นตามมาตรฐานการดำเนินยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน พร้อมตัวชี้วัดดังกล่าวข้างต้น จำนวน 2 ข้อ คือ มาตรฐาน ข้อ 2 และข้อ 3 เนื่องจากเป็นมาตรฐานที่นักเรียนสามารถตอบได้ว่า โรงเรียนได้มีการปฏิบัติงานเพื่อป้องกันสิ่งเสพย์ติด ในด้านการจัดกิจกรรม การให้ความช่วยเหลือนักเรียน มากน้อยเพียงใด แต่มาตรฐานข้ออื่นๆ เช่น การกำหนดแผนงาน การบำบัดรักษา การบำบัดรักษา การติดตามและประเมินผล นั้น นักเรียนอาจจะไม่สามารถตอบได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมิได้นำมาตรฐานข้อ 1,4,5, และ 6 ,เข้ามาศึกษาด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนได้แก่ งานวิจัยของชัยณรงค์ ขรึมสันเทียะ (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาบุคลากรในวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา พบว่า บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับปัญหายาเสพติดเพิ่มมากขึ้น มีความตระหนักความเข้าใจในการแก้ไขปัญหามากขึ้นและยังสนับสนุนส่งเสริมให้มีการดำเนินงานด้านการป้องกันแก้ไขปัญหาการเสพสารเสพติดอย่างต่อเนื่อง และหลังจากการพัฒนาการดำเนินงานด้านการป้องกันแก้ไขปัญหาสารเสพติด ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของบุคลากรและนักเรียนในการดำเนินงานป้องกันแก้ไขการเสพสารเสพติดมากขึ้น ส่วนงานวิจัยของไพบูลย์ สุวรรณวารี (2545: บทคัดย่อ) พบว่า กิจกรรมที่สถานศึกษาได้มีการดำเนินการและสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้มากที่สุด คือ การอบรม

และงานวิจัยของ พูนสุข นิติวัฒนะ (2545: 75-76) พบว่า บุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูฝ่ายปกครอง และครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มีความเห็นเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน ทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามบุคลากรในโรงเรียน ลักษณะชุมชนใกล้ที่ตั้งโรงเรียน และขนาดของโรงเรียน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสิ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ มาลัย บึงสว่าง (2540 : 27-28) ศึกษากระบวนการบริหารเพื่อป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การบริหารงานเพื่อป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน มีการวางแผนการปฏิบัติงานประจำปี ให้นักเรียนตระหนักรู้จักโทษพิษภัยของยาเสพติดมากที่สุด รองลงมา คือ ให้นักเรียนรู้จักป้องกันตนเองจากยาเสพย์ติด การกำหนดนโยบาย โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อป้องกันยาเสพติดยึดนโยบายของกรมสามัญศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ยึดสภาพและปัญหาของโรงเรียน ส่วนการบริหารงานเพื่อป้องกันยาเสพติดที่มีปัญหามากที่สุด ขาดการวางแผนแบบอย่างจริงจังขอบข่ายงานไม่ชัดเจน โครงสร้างกิจกรรมไม่ชัด การจัดการทำงานไม่เหมาะสม ประเด็นการทำงานไม่ครอบคลุม ไม่ชัดเจน การติดตามและการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนมีน้อย และจากการศึกษาของ ล้วน ทองสุก (2545: 295) พบว่า สถานศึกษาได้ดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด ในสถานศึกษาตามกรอบนโยบายที่ได้กำหนดไว้ ด้วยการรณรงค์ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจถึงพิษภัยของยาเสพติด มีการสอนสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับสารเสพติดในคาบการเรียนการสอนปกติ พัฒนาครูผู้รับผิดชอบโครงการจัดกิจกรรมออกกำลังกายและกิจกรรมทางเลือกอื่นๆ เพื่อการใช้เวลาว่างในทางสร้างสรรค์ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา พัฒนาการบริหารจัดการของโรงเรียน และตรวจสุขภาพประจำปี เพื่อเฝ้าระวังมิให้นักเรียนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนั้น สมศักดิ์ เรืองสุวรรณ (2546 : 285) ยังพบว่า สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษามีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยดำเนินงานในระดับมากที่สุด 4 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ 8 ยุทธศาสตร์ 6 และยุทธศาสตร์ที่ 2 โดยโครงการที่ดำเนินงานแล้วเกิดผลสัมฤทธิ์ในการป้องกันยาเสพติด ได้แก่ โครงการปลูกฝังคุณธรรมและ จริยธรรม, ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ, ส่งเสริมกีฬา, ครอบครัวเข้มแข็งโรงเรียนอบอุ่น, และโครงการค่ายสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด และงานวิจัยของ สุนทร พรรครักษ์ (2542 : 37) พบว่า ประโยชน์การ เข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียน ตอบถึงประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด คือ จะได้รู้หลักหลีกเลี่ยงการติดยาเสพย์ติด รองลงมาคือ รู้จักพิษภัยของยาเสพติดและพัฒนาบุคลิกภาพตนเองตามลำดับ ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดในโรงเรียนได้แก่ วู และคนอื่นๆ (WU; et al. 2002 : 1952) ได้สรุปผลการประเมินโครงการป้องกันยาเสพติดโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับวัยรุ่นชายในมลฑล ยูนาน ประเทศจีน พบว่าประสบความสำเร็จ ในการลดอัตราการใช้ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-19 ปีได้มากที่สุด ส่วน อีลิกสันและคนอื่น ๆ (Ellickson ; et al. 2003: 1830) ได้ประเมินโครงการป้องกันยาเสพติด ที่ได้ชื่อว่าโครงการ

ALERT ซึ่งโครงการนี้ใช้วิธีจูงใจให้เด็กต่อต้านการใช้ยาเสพติดและสร้างทักษะที่จำเป็นในการปฏิเสธ โดยกลุ่มทดลองคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เกรด 7 และเกรด 8 จากโรงเรียน 25 โรง ในมลรัฐเซาท์ดาโคต้า (South Dakota) พบว่า โครงการ ALERT สามารถลดอัตราการใช้ยาเสพติดประเภทบุหรี่ กัญชา อัลกอฮอล์ลงได้ตั้งแต่ร้อยละ 19 ถึง ร้อยละ 39 นอกจากนั้น ชิน (Shin. 2001: 139) ยังได้ค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการป้องกัน ยาเสพติดที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในปี ค.ศ. 1990 พบว่าในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา โครงการป้องกันที่ให้ ความรู้และสร้างความรู้สึกที่ดี ไม่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นได้ ส่วนโครงการที่เน้นอิทธิพลทางสังคมเป็นโครงการที่มีความโดดเด่น แต่ก็ไม่ได้ประสบผลสำเร็จทุกครั้งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของยาเสพติด และงานวิจัยของ เฟียร์นาว - เคนนี่ และคนอื่นๆ (Fearnow - Kenney; et al. 2003 : 66) ที่ศึกษาโครงการป้องกันยาเสพติดสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่าโครงการที่มีดัชนีชี้วัดว่ามีประสิทธิภาพ ได้แก่ โครงการ All Stars, Sr. ซึ่งเป็นโครงการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นโดยให้การศึกษาแก่เด็กในเรื่องสุขภาพ โภชนาการ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการขจัดความเครียดและเน้นเรื่องการป้องกันยาเสพติด ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ All Stars, Sr. มีความคิดว่า การใช้ยาเสพติด การมีโภชนาการที่ไม่ดี ตลอดจน การมีความเครียด เป็นชีวิตในอนาคตที่ไม่น่าพึงปรารถนา ยิ่งกว่านั้นนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการยังมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และดื่มสุราน้อยกว่านักเรียนในกลุ่มเปรียบเทียบ

จากการประมวลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดที่จัดขึ้นในโรงเรียนนั้นบางโครงการก็ประสบความสำเร็จ บางโครงการก็ไม่ประสบความสำเร็จในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียน แต่สำหรับประเทศไทย ได้นำแนวคิดที่เน้นอิทธิพลทางสังคมที่พบว่ามีความโดดเด่น และประสบความสำเร็จในการป้องกันการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นมาใช้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงคาดว่า มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดในโรงเรียน น่าจะเป็นตัวแปรสำคัญตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 114 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 44 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 42 โรงเรียน ขนาดกลาง 26 โรงเรียน ขนาดเล็ก 2 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2547 มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 53,001 คน ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 13,041 คน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2548: ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย นักเรียนและครูชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1) สุ่มเขตพื้นที่ในกรุงเทพมหานครโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster sampling) มาจำนวน 25 เขต จากทั้งหมด 50 เขต

2) สุ่มโรงเรียนในแต่ละเขตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) และใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น โดยให้แต่ละเขตมีทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง/เล็ก เขตละ 1 โรง แต่จากการเก็บข้อมูลจริง ปรากฏว่า ไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมาย จึงมีโรงเรียนที่สามารถเก็บข้อมูลได้เพียง 36 โรง จาก 25 เขต และบางเขตไม่สามารถเก็บ ข้อมูลจากโรงเรียนทุกขนาดได้

3) สุ่มห้องเรียนจากโรงเรียนในข้อ 2 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) มาโรงเรียนละ 2 ห้อง แต่จากการเก็บข้อมูลจริง บางโรงเรียนผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลจากนักเรียนได้เพียง 1 ห้อง เนื่องจากเป็นช่วงใกล้สอบ ทำให้นักเรียนไม่มีเวลาในการตอบแบบสอบถาม ดังนั้น จึงมีนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เพียงจำนวน 2,970 คน จาก 36 โรงเรียน และผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามของนักเรียนที่รายงานว่าไม่เคยใช้สิ่งเสพย์ติดชนิดใดเลย ซึ่งมีเพียง 2,369 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้

4) สำหรับครูผู้สอน ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้แก่ครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งหมดในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้ครูที่เป็นตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 634 ฉบับ

รายละเอียดของจำนวนโรงเรียน จำนวนครู และจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏในตาราง 32 (ภาคผนวก ก หน้า 197)

2. เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรและการหาคุณภาพเครื่องมือวัด

เครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ คือแบบสอบถามครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และแบบสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่
แบบสอบถามความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร

2.2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบ่งออกเป็น 5 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ฉบับที่ 2 ตอนที่ 1 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง
ตอนที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพของคนในครอบครัว
ตอนที่ 3 แบบสอบถามความผูกพันกับครอบครัว

ฉบับที่ 3 ตอนที่ 1 แบบสอบถามการอบรมสั่งสอนของครู
ตอนที่ 2 แบบสอบถามความผูกพันกับโรงเรียน

ฉบับที่ 4 ตอนที่ 1 แบบสอบถามเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด
ตอนที่ 2 แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตนเอง
ตอนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด
ตอนที่ 4 แบบสอบถามความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือใช้วัดตัวแปร โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรม และการป้องกันสิ่งเสพย์ติด นโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดในสถานศึกษาและ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติด

2. สร้างแบบวัดความเป็นภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร แบบวัดเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด แบบวัดสัมพันธภาพของคนในครอบครัว แบบวัดความผูกพันกับครอบครัว แบบวัดการอบรมสั่งสอนของครู แบบวัดความผูกพันกับโรงเรียน เป็นแบบประเมินค่า มี 6 อันดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ค่อนข้างเห็นด้วย ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบวัดการอบรม

เลี้ยงดูของผู้ปกครอง แบบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง(มีข้อความทั้งทางบวกและทางลบ) แบบวัดพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด และแบบวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน เป็นแบบประเมินค่ามี 6 อันดับ คือ มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย และไม่เคยเลย ส่วนแบบวัดความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ เป็นแบบประเมินค่ามี 6 อันดับ คือ ไม่เคยเลย น้อย ค่อนข้างน้อย ค่อนข้างบ่อย บ่อยๆ และทำเป็นประจำ

3. นำแบบวัดความเป็นภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร แบบวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง แบบวัดสัมพันธภาพของคนในครอบครัว แบบวัดความผูกพันกับครอบครัว แบบวัดการอบรมสั่งสอนของครู แบบวัดความผูกพันกับโรงเรียน แบบวัดเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด แบบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง แบบวัดพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แบบวัดความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ ผศ.ดร.วิลาสลักษณ์ ชัววัลลี ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, ดร.พรรณี บุญประกอบ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารและแผนงาน และอาจารย์พัชรา ทิพยทัศน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธจักรวิทยา ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับครูและนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่โรงเรียนอิสลามวิทยาลัย และโรงเรียนแจงร้อนวิทยา

5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อคำถามรายข้อ โดยหาค่าความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) แล้วนำข้อที่มีความสัมพันธ์สูงไปใช้ในการวิจัย

6. ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดใหม่เป็นฉบับสมบูรณ์

ลักษณะของเครื่องมือ วิธีการสร้างและการให้คะแนนสำหรับเครื่องมือแต่ละชุดมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีเพียงฉบับเดียว คือ แบบวัดความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร โดยใช้เครื่องมือวัดของ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536) ซึ่งแปลมาจากแบบสอบถาม “Principal/Assistant, Questionnaire” ของทรัสตี (Trusty. 1986: 116) แห่งมหาวิทยาลัยเทนเนสซี่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ใช้สำหรับวัดการรับรู้ของครูในโรงเรียนว่าผู้บริหารของโรงเรียน มีการปฏิบัติที่แสดงถึงพฤติกรรมของผู้บริหารมากน้อยเพียงใด แบบวัดนี้มีจำนวน 20 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร (Item Total Correlation) พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ตั้งแต่ .434 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .952

การตรวจให้คะแนน ผู้วิจัยได้ตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ ตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วย ให้ 4 คะแนน เห็นด้วย ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 20-120 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนมาก แสดงว่า ครูรับรู้ว่าผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางการศึกษามากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อย

ตัวอย่างแบบวัดความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร

<u>คำชี้แจง</u> ข้อความต่อไปนี้เป็นการถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ ผู้บริหารโรงเรียน โปรดทำเครื่องหมาย ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุดเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0	ผู้บริหารร่วมกับคณะครูกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางด้านการเรียนการสอนของโรงเรียน						
00	ผู้บริหารร่วมกับคณะครูปฏิบัติงานเพื่อไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน						

2.2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษาของบิดามารดา สถานภาพสมรสของบิดามารดา บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย เกรดเฉลี่ยสะสมของนักเรียน สิ่งเสพย์ติดที่นักเรียนเคยใช้ และ สิ่งเสพย์ติดที่นักเรียนเคยเห็นผู้อื่นใช้

ฉบับที่ 2 ตอนที่ 1 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากแนวคิดของนายแพทย์ทรงเกียรติ ปิยะกะ (2544) ซึ่งเป็นบุคคลดีเด่นด้านการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของสำนักป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพย์ติดประจำปี พ.ศ. 2544 แบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อความจำนวน

40 ข้อ ที่ถามนักเรียนถึงปริมาณการปฏิบัติของผู้ปกครองเพื่อสร้างพลังป้องกันสิ่งเสพย์ติด 10 ประการ ให้เกิดขึ้นในครอบครัว ได้แก่ 1. สร้างเวลาคุณภาพ 2. สร้างการสื่อสารที่มีคุณภาพ 3. สร้างการรู้คุณค่าของตนเอง 4. สร้างกฎระเบียบในบ้าน 5. สร้างหน้าที่และความรับผิดชอบ 6. สร้างทักษะในการจัดการกับอารมณ์ที่ไม่สุนทรีย์ 7. สร้างความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมของลูก 8. สร้างความรู้เรื่องสิ่งเสพย์ติดให้แก่ลูก 9. สร้างทักษะในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ 10. สร้างทักษะในการปฏิเสธสิ่งเสพย์ติด

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองจำนวน 40 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง (Item Total Correlation) พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป 38 ข้อ ส่วนข้อ 15 และข้อ 23 มีค่าต่ำกว่า .20 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .922 โดยข้อ 1 - 3, 5, 6, 8 - 12, 14 - 17, 20 - 21, 24, 25 เป็นข้อคำถามทางบวก ส่วนข้อ 4, 7, 13, 18, 19, 23 เป็นข้อคำถามทางลบ

การตรวจให้คะแนน ผู้วิจัยได้ตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ ถ้าตอบ ไม่เคยเลย ให้ 1 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างน้อย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างมาก ให้ 4 คะแนน มาก ให้ 5 คะแนน มากที่สุด ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 40 – 240 คะแนน โดยผู้ที่ตอบได้คะแนนมากแสดงว่า นักเรียนรับรู้ว่าผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูเพื่อป้องกันสิ่งเสพย์ติดมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อย

ตัวอย่างแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

<u>คำชี้แจง</u> ให้นักเรียนอ่านข้อความเกี่ยวกับการปฏิบัติของพ่อแม่ หรือผู้ปกครองที่เป็นผู้เลี้ยงดูและใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด แล้วพิจารณาว่าข้อความเหล่านั้นตรงกับ การปฏิบัติของผู้เลี้ยงดูที่แสดงต่อนักเรียนมากน้อยเพียงใด

ข้อ	ข้อความ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
0	ผู้ปกครองมีเวลาให้คำปรึกษาแก่ฉันเมื่อฉันมีปัญหา						
00	ผู้ปกครองมีเวลาทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกับฉัน เช่น สวดมนต์ก่อนนอนหรือไปวัด						

ฉบับที่2 ตอนที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพของคนในครอบครัว

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดสัมพันธภาพของคนในครอบครัวโดยปรับปรุงมาจากแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว ของ อัมพร ศรีประเสริฐสุข (2545) จำนวน 10 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หา ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดสัมพันธภาพของคนในครอบครัว (Item Total Correlation) พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับตั้งแต่ .438 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .872 โดยข้อ 1-5 เป็น ข้อคำถามทางบวก ส่วนข้อ 6 -10 เป็นข้อคำถามทางลบ

การตรวจให้คะแนน ผู้วิจัยได้ตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ ถ้าตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วย ให้ 4 คะแนน เห็นด้วย ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 10 – 60 คะแนน โดยผู้ที่ตอบได้คะแนนมากแสดงว่านักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนในครอบครัวมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อย

ตัวอย่างแบบวัดสัมพันธภาพของคนในครอบครัว

<u>คำชี้แจง</u> ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ พิจารณาอย่างรอบคอบแล้วจึงตอบโดยทำเครื่องหมาย ในช่องว่างทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 6 ช่อง เพียงช่องเดียว

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0	สมาชิกในบ้านชอบพูดคุยหยอกล้อกันอย่างสนุกสนาน						
00	สมาชิกในบ้านชอบพาฉันไปเที่ยวด้วย						

ฉบับที่2 ตอนที่ 3 แบบสอบถามความผูกพันกับครอบครัว

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความผูกพันกับครอบครัวจำนวน 10 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดความผูกพันกับครอบครัว (Item Total Correlation) พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับตั้งแต่ .316

ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .828 โดยข้อ 1, 3, 5-10 เป็นข้อคำถามทางบวก ส่วนข้อ 2, 4 เป็นข้อคำถามทางลบ

การตรวจให้คะแนน ผู้วิจัยได้ตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ ตอบว่า ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วย ให้ 4 คะแนน เห็นด้วย ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 10 – 60 คะแนน โดยนักเรียนที่ตอบได้คะแนนมากแสดงว่านักเรียนมีความผูกพันกับครอบครัวมากกว่านักเรียนที่ตอบได้คะแนนน้อย

ตัวอย่างแบบวัดความผูกพันกับครอบครัว

<u>คำชี้แจง</u>โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วพิจารณาเลือกเฉพาะที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดโดยขีดเครื่องหมาย ลงในช่องใดช่องหนึ่งทางขวามือเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อความ

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0	ฉันสามารถเล่าความรู้สึกของฉันให้คนในครอบครัวฟังได้อย่างเปิดเผย						
00	ฉันทำทุกอย่างที่อยากทำ โดยไม่สนใจว่าคนในครอบครัวจะรู้สึกอย่างไร						

ฉบับที่ 3 ตอนที่ 1 แบบสอบถามการอบรมสั่งสอนของครู

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดการอบรมสั่งสอนของครู จำนวน 10 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดการอบรมสั่งสอนของครู (Item Total Correlation) พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับตั้งแต่ .474 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .841 โดยข้อ 1-7 เป็นข้อคำถามทางบวก ส่วนข้อ 8-10 เป็นข้อคำถามทางลบ

การตรวจให้คะแนน ผู้วิจัยได้ตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ ถ้าตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วย ให้ 4 คะแนน เห็นด้วย ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง

10-60 คะแนน โดยผู้ที่ตอบได้คะแนนมากแสดงว่านักเรียนรับรู้ว่าครูให้การอบรมสั่งสอนมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อย

ตัวอย่างแบบวัดการอบรมสั่งสอนของครู

<u>คำชี้แจง</u> ให้นักเรียนอ่านข้อความเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนแล้วพิจารณาว่านักเรียนมีความคิดเห็นตรงกับข้อความเหล่านี้มากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ในช่องทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 6 ช่อง ที่มีคำตอบให้เลือก 6 ระดับดังนี้

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0	ครูเอาใจใส่หมั่นไต่ถามทุกข์สุขของนักเรียน						
00	ครูให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา						

ฉบับที่ 3 ตอนที่ 2 แบบสอบถามความผูกพันกับโรงเรียน

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความผูกพันกับโรงเรียนจำนวน 10 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดความผูกพันกับโรงเรียน (Item Total Correlation) พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับตั้งแต่ .20 ขึ้นไป 9 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .695 โดยข้อ 1, 3, 4, 8-10 เป็นข้อคำถามทางบวก ส่วนข้อ 2, 5, 6, 7 เป็นข้อคำถามทางลบ

การตรวจให้คะแนน ผู้วิจัยได้ตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ ถ้าตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วย ให้ 4 คะแนน เห็นด้วย ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 10-60 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนมากแสดงว่านักเรียนมีความผูกพันกับโรงเรียนมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อย

ตัวอย่างแบบวัดความผูกพันกับโรงเรียน

<u>คำชี้แจง</u> โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วพิจารณาเลือกเฉพาะที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดโดยขีดเครื่องหมาย ลงในช่องใดช่องหนึ่งทางขวามือเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อความ

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0	ฉันตั้งใจว่าจะเรียนที่โรงเรียนนี้ไปจนจบชั้นสูงสุด						
00	ฉันอยากจะลาออกจากโรงเรียนนี้ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้						

ฉบับที่ 4 ตอนที่ 1 แบบสอบถามเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดจำนวน 20 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด (Item Total Correlation) พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับตั้งแต่ .268 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .876 โดยข้อ 3-9, 11-13, 15-19 เป็นข้อคำถามทางบวก ส่วนข้อ 1, 2, 10, 14, 20 เป็นข้อคำถามทางลบ

การตรวจให้คะแนน ผู้วิจัยได้ตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ ถ้าตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างไม่เห็นด้วย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างเห็นด้วย ให้ 4 คะแนน เห็นด้วย ให้ 5 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 20-120 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนมากแสดงว่านักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อย

ตัวอย่างแบบวัดเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

<u>คำชี้แจง</u> ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อและพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วจึงตอบโดยเครื่องหมาย ในช่องทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 6 ช่อง เพียงช่องเดียวที่มีคำตอบให้เลือก 6 ระดับดังนี้

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0	สิ่งเสพย์ติดมีประโยชน์ทำให้สบายใจและลืมความทุกข์ของตัวเองได้						
00	สิ่งเสพย์ติดช่วยเพิ่มความสนุกสนานในงานสังสรรค์ระหว่างเพื่อนฝูง						

ฉบับที่ 4 ตอนที่ 2 แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตนเอง

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง จำนวน 10 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง (Item Total Correlation) พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับตั้งแต่ .451 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .812 โดยข้อ 1, 3, 4, 7, 8, 10 เป็นข้อคำถามทางบวก ส่วนข้อ 2, 5, 6, 9 เป็นข้อคำถามทางลบ

การตรวจให้คะแนน ผู้วิจัยได้ตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ ถ้าตอบ ไม่เคยเลยให้ 1 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างน้อย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างมาก ให้ 4 คะแนน มาก ให้ 5 คะแนน มากที่สุด ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 10-60 คะแนน โดยผู้ที่ตอบได้คะแนนมากแสดงว่า นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองมาก ส่วนผู้ที่ตอบได้คะแนนน้อยแสดงว่านักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองน้อย

ตัวอย่างแบบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง

<u>คำชี้แจง</u> กรุณาใส่เครื่องหมาย ในช่องคำตอบที่ใกล้เคียงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด (คำตอบของนักเรียนไม่มีถูกหรือผิด เพียงแต่นักเรียนตอบตามความรู้สึกที่แท้จริง ซึ่งเป็นความรู้สึกของตัวเอง ไม่ใช่ความรู้สึกที่คนอื่นคิดว่านักเรียนควรจะต้องรู้สึกอย่างนั้น

ข้อ	ข้อความ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
0	เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ฉันมีความพอใจในตัวเอง						
00	บางครั้งฉันคิดว่าตัวเองไม่มีอะไรดีเลย						

ฉบับที่4 ตอนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด จำนวน 14 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด (Item Total Correlation) พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับตั้งแต่ .20 ขึ้นไป มีเพียงข้อ 8 ที่มีค่าน้อยกว่า .20 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .807 โดยข้อ 1-7, 9-14 เป็นข้อคำถามทางบวก ส่วนข้อ 8 เป็นข้อคำถามทางลบ

การตรวจให้คะแนน ผู้วิจัยได้ตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ ถ้าตอบ ไม่เคยเลยให้ 1 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างน้อย ให้3 คะแนน ค่อนข้างมาก ให้ 4 คะแนน มาก ให้ 5 คะแนน มากที่สุด ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 14 - 84 คะแนน โดยนักเรียนที่ได้คะแนนมากแสดงว่ามีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อย

ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

<u>คำชี้แจง</u> กรุณาอ่านข้อความต่อไปนี้อย่างละเอียด แล้วพิจารณาว่านักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมเหล่านี้มากน้อยเพียงใด แล้วกาเครื่องหมาย ลงในช่องทางขวามือ

ข้อ	ข้อความ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
0	ฉันเลือกคบเพื่อนที่มีความประพฤติดี						
00	ฉันคบเพื่อนที่เรียนเก่ง						

ฉบับที่ 4 ตอนที่ 4 แบบสอบถามความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับจำนวน 10 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ (Item Total Correlation) พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับตั้งแต่ .526 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .892

การตรวจให้คะแนน ผู้วิจัยได้ตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ ถ้าตอบ ไม่เคยเลยให้ 1 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างน้อย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างบ่อย ให้ 4 คะแนน บ่อย ๆ ให้ 5 คะแนน ทำเป็นประจำ ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 10-60 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนมากแสดงว่า นักเรียนมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อย

ตัวอย่างแบบวัดความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ

<u>คำชี้แจง</u> ข้อความต่อไปนี้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในชีวิตประจำวันของนักเรียน ขอให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริงว่าเคยทำพฤติกรรมเหล่านี้มากน้อยเพียงใด (โปรดเขียนเครื่องหมาย ลงในช่องว่างที่ให้ไว้)

ข้อ	ข้อความ	ระดับปฏิบัติ					
		ไม่เคยเลย	น้อย	ค่อนข้างน้อย	ค่อนข้างบ่อย	บ่อย ๆ	ทำเป็นประจำ
0	ฉันตั้งใจเรียนเพื่อทำเกรดให้ดีที่สุด						
00	ฉันทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียน						

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน จำนวน 15 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน (Item Total Correlation) พบว่ามีค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับตั้งแต่ .478 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .916

การตรวจให้คะแนน ผู้วิจัยได้ตรวจให้คะแนนโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ ถ้าตอบ ไม่เคยเลยให้ 1 คะแนน น้อย ให้ 2 คะแนน ค่อนข้างน้อย ให้ 3 คะแนน ค่อนข้างมาก ให้ 4 คะแนน มาก ให้ 5 คะแนน มากที่สุด ให้ 6 คะแนน ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ระหว่าง 15-90 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนมากแสดงว่า นักเรียนรับรู้ว่าโรงเรียนมีมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนน้อย

ตัวอย่างแบบวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน

<u>คำชี้แจง</u> โปรดพิจารณารายการแต่ละข้อแล้วเขียนเครื่องหมาย ลงในช่องใดช่องหนึ่งใน 6 ช่อง ทางขวามือที่ตรงกับระดับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน

ข้อ	รายการ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
0	โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องสิ่งเสพย์ติดแก่นักเรียน						
00	ครูที่ปรึกษาในทุกกลุ่มวิชามีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียน						

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ขอความอนุเคราะห์จากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ทำหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ครูและนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปติดต่อกับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดวันเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแสดงในตาราง 1 หน้า 71)

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2547 ถึง วันที่ 15 มกราคม 2548

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาทำการบันทึกลงในแฟ้มข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS for Windows version 12

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows version 12 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยโปรแกรมสำเร็จรูป HLM for Windows version 4.01 ซึ่งมีรูปแบบการวิเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเป็น 2 ระดับ คือ ระดับนักเรียน และระดับโรงเรียน

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเริ่มจากการกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และลำดับขั้นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจตรงกันในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระระดับนักเรียน

ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

X_1 แทน เพศของนักเรียน

X_2 แทน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

X_3 แทน ความภาคภูมิใจในตนเอง

ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม

X_4 แทน ความผูกพันกับครอบครัว

X_5 แทน ความผูกพันกับโรงเรียน

X_6 แทน ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ

ตัวแปรลักษณะของครอบครัว

X_7 แทน เศรษฐานะ

X_8 แทน การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

X_9 แทน สัมพันธภาพของคนในครอบครัว

ตัวแปรอิสระระดับโรงเรียน

W_1 แทน ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร

W_2 แทน การอบรมสั่งสอนของครู

W_3 แทน มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน

ตัวแปรตาม

Y_1 แทน เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

Y_2 แทน พฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนและระดับนักเรียนที่มีต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดย แบ่งออกเป็น 2 ตอนตามลำดับดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนเบื้องต้น
   - 1.1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง
   - 1.2 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร
   - 1.3 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนหลัก
   - 2.1 ผลการวิเคราะห์พหุระดับเพื่อทดสอบตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด
     - 2.1.1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐาน (Base model)
     - 2.1.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย
   - 2.2 ผลการวิเคราะห์พหุระดับเพื่อทดสอบตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด
     - 2.2.1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐาน (Base model)
     - 2.2.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย
   - 2.3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดโดยมีรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนเบื้องต้น

1.1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนทั้งสิ้น 2,970 คน และครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 634 คน จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 36 โรง โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนเพศชายร้อยละ 50.2 และเพศหญิงร้อยละ 49.8 บิดาของนักเรียนส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษามากที่สุด ร้อยละ 35.1 รองลงมาคือระดับปริญญาตรีหรืออนุปริญญา ร้อยละ 31.4 และประถมศึกษาร้อยละ 27.2 ตามลำดับ มารดาของนักเรียนส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 34.3 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษาร้อยละ 31.5 และระดับปริญญาตรีหรืออนุปริญญา ร้อยละ 28.8 ตามลำดับ รายได้ของบิดามารดาส่วนใหญ่มากกว่า 10,000-20,000 บาท ร้อยละ 40.4 รองลงมาคือมากกว่า 20,000-50,000 บาท ร้อยละ 24.1 และต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 21.2 ตามลำดับ

สถานภาพสมรสของบิดามารดาส่วนใหญ่อยู่ด้วยกันร้อยละ 81.0 มีเพียงร้อยละ 19.0 ที่แยกกันอยู่ สาเหตุที่แยกกันอยู่ ส่วนใหญ่หย่าร้างร้อยละ 60.0 รองลงมา คือบิดาถึงแก่กรรมร้อยละ 20.3 ปัจจุบันนักเรียนส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดาและมารดาร้อยละ 74.1 รองลงมา คือ อยู่กับมารดา ร้อยละ 9.4 อยู่กับบิดาร้อยละ 3.6 อยู่กับมารดาและบิดาเลี้ยงร้อยละ 2.6 อยู่กับบิดาและมารดาเลี้ยง ร้อยละ 1.3 นักเรียนส่วนใหญ่มีผลการเรียนค่อนข้างดี โดยมีเกรดเฉลี่ยสะสมมากกว่า 3.00-4.00 ร้อยละ 46.1 เกรดเฉลี่ยสะสมมากกว่า 2.00 - 3.00 ร้อยละ 34.4 เกรดเฉลี่ยสะสมมากกว่า 1.00-2.00 ร้อยละ 16.6 ตามลำดับ (ภาคผนวก ก ตาราง 33)

ส่วนรายละเอียดที่เกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติดนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยใช้สิ่งเสพติดชนิดใดเลย ร้อยละ 79.8 รองลงมา คือ เคยใช้สิ่งเสพติดร้อยละ 20.2 สิ่งเสพติดที่นักเรียนเคยใช้มากที่สุด คือ สุรา ร้อยละ 10.8 และบุหรี่ ร้อยละ 9.6 ส่วนสิ่งเสพติดอื่น ๆ ได้แก่ กาว กัญชา ยาบ้า ยาอีเฮโรอีน ฝิ่น สาระเหย โคเคน มีนักเรียนที่เคยใช้น้อยมาก สำหรับการเคยเห็นสิ่งเสพย์ติดนั้น นักเรียนรายงานว่าพบเห็นคนในบ้านใช้สิ่งเสพย์ติดมากที่สุด คือ สุราและบุหรี่ ร้อยละ 47.6 และ 42.6 ตามลำดับ ส่วนสิ่งเสพย์ติดอื่น ๆ มีคนในบ้านใช้บ้างเล็กน้อย และนักเรียนมีเพื่อนสนิทใช้บุหรี่ ร้อยละ 10.7 และสุราร้อยละ 4.5 กัญชาร้อยละ 2.3 กาวร้อยละ 1.5 ส่วนสิ่งเสพย์ติด อื่น ๆ มีเพื่อนสนิทใช้บ้างเล็กน้อย(ภาคผนวก ก ตาราง 33)

1.2 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่าง ๆ ในงานวิจัยครั้งนี้

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	3.26	0.799
ความภาคภูมิใจในตนเอง	4.2447	0.73738
ความผูกพันกับครอบครัว	4.7190	0.74845
ความผูกพันกับโรงเรียน	4.3875	0.70114
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	4.1145	0.98705
การอบรมเลี้ยงดู	4.5783	0.60472
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว	4.9331	0.83225
ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร	5.0823	0.62384
การอบรมสั่งสอนของจารย์	4.4297	0.78690
มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน	4.6514	0.77506
เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด	4.9679	0.77710
พฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด	4.7215	0.64638

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่เคยใช้สิ่งเสพย์ติดชนิดใดเลย นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรแต่ละตัวสูงเกือบเท่ากับคะแนนเต็ม เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนนเต็ม 4.00 นักเรียนกลุ่มนี้ก็มีคะแนนเฉลี่ยสูงถึง 30.26 ส่วนตัวแปรอื่นๆมีคะแนนเต็ม 6.00เท่ากันทุกตัวแปร นักเรียนกลุ่มนี้ก็ได้คะแนนเฉลี่ยสูง อยู่ในช่วง 4.00 -5.00 ได้แก่ ตัวแปรภาวะผู้นำทางการศึกษามีค่าเฉลี่ย 5.08 ตัวแปรเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดมีค่าเฉลี่ย 4.96 ตัวแปรสัมพันธภาพในครอบครัวมีค่าเฉลี่ย 4.93 ตัวแปรพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมีค่าเฉลี่ย 4.72 ตัวแปรความผูกพันกับครอบครัวมีค่าเฉลี่ย 4.71 ตัวแปรมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดมีค่าเฉลี่ย 4.65 ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูเพื่อป้องกันสิ่งเสพย์ติดจากผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ย 4.57 ตัวแปรการอบรมสั่งสอนของครูมีค่าเฉลี่ย 4.42ตัวแปร ความผูกพันกับโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย 4.38 ตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเองมีค่าเฉลี่ย 4.24 ตัวแปรความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับมีค่าเฉลี่ย 4.11

1.3 ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

จากการนำข้อมูลทั้งหมดในการศึกษาครั้งนี้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวด้วยการหาค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิเคราะห์ดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปร	เพศ	ผลสัมฤทธิ์	ความภาคภูมิใจ	ผูกพันกับครอบครัว	ผูกพันกับโรงเรียน	กิจกรรมฯ	เศรษฐานะ	ผู้ปกครองอบรมฯ	สัมพันธภาพ	ผู้นำฯ	ครูสั่งสอน	มาตรการป้องกัน	เจตคติ	พฤติกรรม
เพศ	1.000	-.144**	-.079**	-.118**	-.034	-.092**	.058**	-1.01**	-.129**	.054	-.009	-.063**	-.198**	-.086**
ผลสัมฤทธิ์		1.000	.241**	.239**	.216**	.295**	.310**	.266**	.240**	-.039	.174**	.111**	.427**	.264**
ภาคภูมิใจ			1.000	.469**	.351**	.330**	.055**	.418**	.388**	-.024	.305**	-.297**	.382**	.422**
ครอบครัว				1.000	.495**	.369**	.082**	.703**	.677**	-.008	.458**	.356**	.463**	.511**
โรงเรียน					1.000	.319**	.062**	.401**	.338**	-.064	.565**	.394**	.336**	.479**
กิจกรรมฯ						1.000	.103**	.340**	.286**	-.046	.244**	.250**	.355**	.380**
เศรษฐานะ							1.000	.148**	.128**	-053	.311**	.263**	.184**	.091**
ผู้ปกครอง								1.000	.618**	-.039	.323**	.357**	.369**	.474**
สัมพันธภาฯ									1.000	.017	.353**	.247**	.399**	.340**
ผู้นำฯ										1.000	-.043	-.005	-.050	-.003
ครูสั่งสอน											1.000	.437**	.317**	.394**
มาตรการฯ												1.000	-.028	-.052
เจตคติ													1.000	.578**
พฤติกรรม														1.000

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีค่าตั้งแต่ .003 -.703 โดยค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นตัวแปรภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรใดเลย และตัวแปรเพศก็ไม่มีความสัมพันธ์กับ ความผูกพันกับโรงเรียนและการอบรมสั่งสอนของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าสูงสุด คือ ความผูกพันกับครอบครัว กับเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .463 และความผูกพันกับครอบครัว กับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมีค่า .511 ส่วนค่าสหสัมพันธ์ที่มีค่าต่ำสุด คือ ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเพศกับเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด, เพศกับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด และเศรษฐานะกับเจตคติต่อยาเสพย์ติด, เศรษฐานะกับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด มีค่าเท่ากับ -.198, -.086, .184, .091 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนหลัก

2.1 ผลการวิเคราะห์พหุระดับเพื่อทดสอบตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

เนื่องจากตัวแปรอิสระในงานวิจัยนี้มีทั้งตัวแปรระดับนักเรียนและตัวแปรระดับโรงเรียน การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่ามีตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในงานวิจัยนี้ จึงใช้การวิเคราะห์พหุระดับ (Hierarchical linear model) ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย การนำเสนอผลการวิเคราะห์จะนำเสนอตามลำดับของสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยจะเริ่มจากผลวิเคราะห์แบบจำลองฐานเป็นลำดับแรก

2.1.1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐาน (Base model)

การวิเคราะห์แบบจำลองฐานเป็นการวิเคราะห์แบบจำลองว่าง (Null model) ที่ปราศจากตัวแปรอิสระใดใดในสมการพหุระดับ เป็นการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบว่าความแปรปรวนของตัวแปรตามในสมการพหุระดับนั้นเป็นความแปรปรวนที่เกิดขึ้นภายในระดับที่ 1 หรือระดับจุลภาค (Microl level) เท่าไร และเกิดขึ้นในระหว่างระดับที่ 2 หรือระดับมหภาค (Macro level) เท่าไร ซึ่งในงานวิจัยนี้ ระดับที่ 1 ก็คือ ระดับนักเรียน ส่วนระดับที่ 2 คือระดับโรงเรียน ดังนั้นการวิเคราะห์แบบจำลองฐานนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่า ความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นความแปรปรวนที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนมากน้อยเท่าใด การวิเคราะห์นี้จึงเป็นการวิเคราะห์เริ่มต้นที่ใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบการวิเคราะห์ที่มีตัวแปรอิสระในสมการ เพื่อตรวจสอบว่าเมื่อนำตัวแปรอิสระเข้าสู่สมการแล้วสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้เพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด แบบจำลองฐานจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อว่า แบบจำลองการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวที่มีอิทธิพลสุ่ม (One-Way ANOVA with Random Effects) เนื่องจากแบบจำลองนี้ต้องการทดสอบว่าค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มมีความ

แตกต่างกันไปตามระหว่างกลุ่มหรือไม่ ซึ่งในงานวิจัยนี้ตัวแปรแบ่งกลุ่มก็คือโรงเรียน ดังนั้นวัตถุประสงค์อีกประการของการวิเคราะห์แบบจำลองนี้จึงเพื่อทดสอบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาในโรงเรียนแตกต่างกัน จะมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียนหรือไม่ สมการพหุระดับของแบบจำลองฐานมีดังนี้

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} \quad {}_{0j} \quad r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} \quad {}_{00} \quad u_{0j}$$

โดยที่

Y_{ij} แทน คะแนนเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน i ในโรงเรียน j

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j (จุดตัดแกน y หรือ intercept)

${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐานของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม ${}_{00}$		5.073	0.045	113.184	0.000
อิทธิพลสุ่ม	**SD**	**Variance**	**df**	^{2}	**p. Value**
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.255	0.065	35	351.744	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.663	0.439			

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐานแสดงไว้ในตาราง 3 ซึ่งปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม คือ 5.073 ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาอิทธิพลสุ่มปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมีความแปรปรวนที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมีความแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน นักเรียนในโรงเรียนที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยเจตคติ

ต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกัน เมื่อนำเอาความแปรปรวนมาคำนวณค่าสหสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Intraclass correlation) ซึ่งมีสูตรการคำนวณดังนี้

$$_{00}/(_{00} \quad ^{2})$$

$$0.129 \quad 0.065/(0.065 \quad 0.439)$$

โดยที่

$_{00}$ คือ ความแปรปรวนในระดับโรงเรียน

^{2} คือ ความแปรปรวนในระดับนักเรียน

ค่าสหสัมพันธ์ภายในกลุ่มของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดคือ 0.129 แสดงว่า สัดส่วนความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนต่อความแปรปรวนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 12.9

2.1.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็น ตัวแปรระดับนักเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการ สมการพหุระดับของการทดสอบสมมติฐานนี้ จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} \quad _{0j} \quad _{1j}X_{1ij} \quad _{2j}X_{2ij} \quad _{3j}X_{3ij} \quad r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$$_{0j} \quad _{00} \quad u_{0j}$$

$$_{qj} \quad _{q0}$$

เมื่อ q = 1, 2, 3

โดยที่

X_{1ij} แทน เพศของนักเรียน (เป็นตัวแปรหุ่น 0 = หญิง 1 = ชาย)

X_{2ij} แทน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

X_{3ij} แทน ความภาคภูมิใจในตนเอง

$_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามลักษณะส่วนบุคคลของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j (จุดตัดแกน y หรือ intercept)

$_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์ (ความชันหรือ slope) อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตัวแปรอิสระทุกตัวแปรในสมการนี้ได้ทำการปรับให้ค่ากลางของตัวแปรอยู่รอบค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด (Grand mean centering) ซึ่งทำให้ค่า $_{0j}$ เป็นค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j ที่ผ่านการปรับค่าตามลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน เป็นการควบคุมตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลทางสถิติที่ทำผ่านการปรับให้ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดนั้นเป็นเสมือนค่าเฉลี่ยที่ได้มาจากนักเรียนที่มีลักษณะส่วนบุคคลเหมือนกัน ส่งผลให้การประมาณค่าเฉลี่ยมีความแม่นยำ (Precision) มากขึ้น นอกจากนี้การปรับค่าจะทำให้ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนระดับนักเรียน (^{2}) ซึ่งถือว่าเป็นความแปรปรวนในส่วนที่อธิบายไม่ได้จะลดน้อยลง ส่งผลให้มีอำนาจการทดสอบ (Power) เพิ่มขึ้นด้วย (Raudenbush; & Bryk. 2002 : 111) สำหรับความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนระดับโรงเรียน ($_{00}$) จะเป็นความแปรปรวนในส่วนที่เหลือหลังจากปรับความแปรปรวนที่สามารถอธิบายได้ด้วยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน (Hofmann; et al. 2000 : 493) การปรับค่ากลางของตัวแปรอิสระด้วยวิธีนี้จึงเหมาะสมสำหรับงานวิจัยนี้ เนื่องจากปัญหาการวิจัยข้อหนึ่งของงานวิจัยนี้ก็เพื่อต้องการเปรียบเทียบว่า ปัจจัยระดับนักเรียนปัจจัยใดระหว่าง ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัว ที่สามารถอธิบายเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดได้มากที่สุด การตอบปัญหาการวิจัยข้อนี้สามารถตรวจสอบได้จากการเปรียบเทียบความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนระดับโรงเรียน ($_{00}$) ว่าหลังจากใส่ตัวแปรปัจจัยแต่ละลักษณะเข้าไปแล้วความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนใดที่ลดลงเหลือน้อยที่สุด ก็แสดงว่าปัจจัยลักษณะนั้นสามารถอธิบายเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดได้มากที่สุด

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม	$_{00}$	5.818	0.031	165.873	0.000
ลักษณะส่วนบุคคล					
เพศ	$_{10}$	-0.087	0.032	-2.768	0.009
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$_{20}$	0.242	0.020	12.100	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง	$_{30}$	0.264	0.178	14.778	0.000

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.167	0.028	35	201.597	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.606	0.367			

จากตาราง 4 ผลปรากฏว่า ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด หมายความว่ายิ่งนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและรู้สึกภาคภูมิใจตนเองมาก ก็ยิ่งมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดมาก ในขณะที่เพศมีอิทธิพลทางลบต่อเจตคติสิ่งเสพย์ติด เนื่องจากเพศในงานวิจัยนี้สร้างเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variable) โดยให้รหัสผู้หญิง = 0 และ ผู้ชาย = 1 ดังนั้นเมื่อผลทดสอบพบว่าค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นค่าลบ สามารถแปลความได้ว่า นักเรียนชายจะมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดน้อยกว่านักเรียนผู้หญิง 0.087 คะแนน ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ($_{00}$) 5.818 จึงเป็นค่าเฉลี่ยที่ผ่านการปรับค่าตามลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนหญิง

เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่านำตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมาอธิบายเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว แต่ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดก็ยังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า แม้ว่าจะปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เมื่อพิจารณาร้อยละความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลสามารถอธิบายได้ โดยคำนวณจากสูตร

$$\frac{_{00}(Null\ Model) \quad _{00}(Current\ Model)}{_{00}(Null\ Model)}$$

$$\frac{0.065 \quad 0.028}{0.065} \quad 0.56923$$

ผลปรากฏว่า ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนสามารถอธิบาย ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 56.923 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 16.401 จาก ผลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 คือ ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยที่ลักษณะส่วนบุคคล ทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

2.1.3 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมซึ่งเป็นตัวแปรระดับนักเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการ สมการพหุระดับของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} \quad {}_{0j} \quad {}_{4j}X_{4ij} \quad {}_{5j}X_{5ij} \quad {}_{6j}X_{6ij} \quad r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$$\begin{array}{ll} {}_{0j} & {}_{00} \quad u_{0j} \\ {}_{qj} & {}_{q0} \end{array} \qquad \text{เมื่อ q = 4, 5, 6}$$

โดยที่

X_{4ij} แทน ความผูกพันกับครอบครัว

X_{5ij} แทน ความผูกพันกับโรงเรียน

X_{6ij} แทน ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับตามลักษณะความผูกพันทางสังคมของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม	$_{00}$	5.077	0.035	144.049	0.000
ลักษณะความผูกพันทางสังคม					
ความผูกพันกับครอบครัว	$_{40}$	0.272	0.020	13.506	0.000
ความผูกพันกับโรงเรียน	$_{50}$	0.127	0.026	4.830	0.000
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	$_{60}$	0.093	0.014	6.426	0.000

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.197	0.039	35	264.620	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.604	0.365			

จากตาราง 5 ผลปรากฏว่า ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียน ทุกตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 เนื่องจากตัวแปรทั้งสามมีมาตรวัดเดียวกันคือ คะแนนตั้งแต่ 1-6 ดังนั้นจึงสามารถนำเอาค่าสัมประสิทธิ์ มาเปรียบเทียบกันได้โดยตรง ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงขนาดของค่าสัมประสิทธิ์แล้วจะพบว่า ความผูกพันกับครอบครัวมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดสูงที่สุด คือ 0.272 รองลงมาคือ ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ค่าสัมประสิทธิ์คือ 0.127 และ 0.093 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่านำตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมมาอธิบายเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว แต่ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อ สิ่งเสพย์

ติดก็ยังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า แม้ว่าจะปรับความแตกต่าง อันเนื่องมาจากลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อ สิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เมื่อพิจารณาร้อยละความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมสามารถอธิบายได้ ผลปรากฏว่า ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 40 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 16.856 จากผลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงยอมรับสมมติฐาน การวิจัยข้อที่ 2 คือ ลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยที่ลักษณะความผูกพันทางสังคมทุกตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

2.1.4 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัวที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรลักษณะครอบครัวมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรลักษณะครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปรระดับนักเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการ สมการพหุระดับของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{7j}X_{7ij} + {}_{8j}X_{8ij} + {}_{9j}X_{9ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + u_{0j}$$

$${}_{qj} = {}_{q0}$$ เมื่อ q = 7, 8, 9

โดยที่

X_{7ij} แทน เศรษฐานะ

X_{8ij} แทน การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

X_{9ij} แทน สัมพันธภาพของคนในครอบครัว

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับตามลักษณะความผูกพันทางสังคมของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัว q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

γ_{00} แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

γ_{q0} แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัว q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะครอบครัวที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม	γ_{00}	5.080	0.036	139.965	0.000
ลักษณะครอบครัว					
เศรษฐานะ	γ_{70}	0.054	0.018	3.009	0.005
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	γ_{80}	0.181	0.028	6.399	0.000
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว	γ_{90}	0.206	0.021	9.872	0.000

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	χ^2	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.203	0.041	35	265.587	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.617	0.381			

จากตาราง 6 ผลปรากฏว่า ตัวแปรลักษณะครอบครัวของนักเรียนทุกตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่านำตัวแปรลักษณะครอบครัวมาอธิบายเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว แต่ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดก็ยังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า แม้ว่าจะปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะครอบครัวของนักเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เมื่อพิจารณาร้อยละความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่ตัวแปรลักษณะครอบครัวสามารถอธิบายได้ ผลปรากฏว่าตัวแปรลักษณะครอบครัวของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ย เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 36.923 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของ เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 13.212 จากผลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงยอมรับ

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 คือ ลักษณะครอบครัวของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อ สิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยที่ลักษณะครอบครัวทุกตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

2.1.5 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่อย่างไร เมื่อควบคุมตัวแปรลักษณะของนักเรียน การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันต่อสังคมมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการพร้อมกัน โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 4 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + {}_{4j}X_{4ij} + {}_{5j}X_{5ij} + {}_{6j}X_{6ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + u_{0j}$$

$${}_{qj} = {}_{q0}$$ เมื่อ q = 1, 2, 3, 4, 5, 6

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับตามลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อเจตคติต่อ สิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม	$_{00}$	5.083	0.027	185.454	0.000
ลักษณะส่วนบุคคล					
เพศ	$_{10}$	-0.069	0.030	-2.283	0.029
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$_{20}$	0.215	0.019	11.126	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง	$_{30}$	0.128	0.020	6.561	0.000
ลักษณะความผูกพันทางสังคม					
ความผูกพันกับครอบครัว	$_{40}$	0.211	0.021	10.287	0.000
ความผูกพันกับโรงเรียน	$_{50}$	0.092	0.026	3.596	0.001
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	$_{60}$	0.051	0.014	3.594	0.001

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.147	0.022	35	175.966	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.582	0.338			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 4 ซึ่งปรากฏว่าตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 7 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมทุกตัวแปรยังคงมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงว่า เมื่อปรับโดยขจัดอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลของ

นักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแล้ว ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียน ทุกตัวแปรยังคงมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่านำตัวแปรทั้งลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมมาร่วมกันอธิบายเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว แต่ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดก็ยังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า แม้ว่าจะปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมของนักเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เมื่อพิจารณาร้อยละความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่ทั้งตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมสามารถอธิบายได้ ผลปรากฏว่า ทั้งสองลักษณะร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 66.154 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 23.007 เมื่อพิจารณาผลร่วมกับตาราง 4 ซึ่งเป็นผลวิเคราะห์ที่มีเพียงตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 56.923 และภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 16.401 แสดงว่า ลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นจากที่ลักษณะส่วนบุคคลอธิบายได้ ร้อยละ 9.231 อธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นจากที่ลักษณะส่วนบุคคลอธิบายได้ ร้อยละ 6.606 ความแปรปรวนที่ลักษณะความผูกพันทางสังคมสามารถอธิบายเพิ่มขึ้นจากลักษณะส่วนบุคคลนี้ก็คือความแปรปรวนที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่ขจัดอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลแล้ว เป็นความแปรปรวนในส่วนที่ไม่ทับซ้อนกัน (Unique variance) ของลักษณะความผูกพันทางสังคม

จากผลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 คือ เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว ลักษณะความผูกพันต่อสังคมของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

2.1.6 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัวที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรลักษณะครอบครัวยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เมื่อควบคุมตัวแปรลักษณะของนักเรียน การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการพร้อมกัน โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 4 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรลักษณะครอบครัวเข้าสู่สมการเพื่อ

ดูว่าอิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัวยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคล สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + {}_{7j}X_{7ij} + {}_{8j}X_{8ij} + {}_{9j}X_{9ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + u_{0j}$$

$${}_{qj} = {}_{q0}$$ เมื่อ q = 1, 2, 3, 7, 8, 9

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับตามลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัว q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

${}_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัว q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะครอบครัวที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม	$_{00}$	5.085	0.028	179.934	0.000
ลักษณะส่วนบุคคล					
เพศ	$_{10}$	-0.072	0.031	-2.346	0.025
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$_{20}$	0.218	0.198	11.033	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง	$_{30}$	0.172	0.019	8.932	0.000
ลักษณะครอบครัว					
เศรษฐานะ	$_{70}$	0.028	0.017	1.601	0.118
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	$_{80}$	0.073	0.028	2.612	0.014
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว	$_{90}$	0.169	0.020	8.375	0.000

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.152	0.023	35	181.436	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.588	0.346			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 4 ซึ่งปรากฏว่าตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรลักษณะครอบครัวเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ตัวแปรลักษณะครอบครัวยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 8 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว ตัวแปรลักษณะครอบครัวที่ยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองและสัมพันธภาพของคนในครอบครัว เป็นอิทธิพลทางบวก ในขณะที่เศรษฐานะของครอบครัวของนักเรียนที่เดิมทีเคยมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้วกลับไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่านำตัวแปรทั้งลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวมาร่วมกันอธิบายเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว แต่ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดก็ยังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า แม้ว่าจะปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เมื่อพิจารณาร้อยละความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่ทั้งตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวสามารถอธิบายได้ ผลปรากฏว่า ทั้งสอง

ลักษณะร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 64.615 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 21.185 เมื่อพิจารณาผลร่วมกับตาราง 4 ซึ่งเป็นผลวิเคราะห์ที่มีเพียงตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 56.923 และภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 16.401 แสดงว่า ลักษณะครอบครัวของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นจากที่ลักษณะส่วนบุคคลอธิบายได้ ร้อยละ 7.692 อธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นจากที่ลักษณะส่วนบุคคลอธิบายได้ ร้อยละ 4.784 ความแปรปรวนที่ลักษณะครอบครัวสามารถอธิบายเพิ่มขึ้นจากลักษณะส่วนบุคคลนี้ก็คือความแปรปรวนที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของลักษณะครอบครัวที่ขจัดอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลแล้ว

จากผลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงยอมรับบางส่วนของสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5 คือ เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว ลักษณะครอบครัวของนักเรียนเกือบทุกตัวแปรยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองและสัมพันธภาพของคนในครอบครัวยังคงมีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ แต่ตัวแปรเศรษฐานะกลับไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ

2.1.7 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมทั้งลักษณะ ส่วนบุคคลและลักษณะครอบครัว

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 6. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่อย่างไร เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียน การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล ครอบครัว และความผูกพันทางสังคมมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการพร้อมกัน โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 8 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียน สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + {}_{4j}X_{4ij} + {}_{5j}X_{5ij} + {}_{6j}X_{6ij} + {}_{7j}X_{7ij} + {}_{8j}X_{8ij} + {}_{9j}X_{9ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + u_{0j}$$

$${}_{qj} = {}_{q0}$$ เมื่อ q = 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

โดยที่

- ${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับตามลักษณะส่วนบุคคล ครอบครัว และความผูกพันทางสังคมของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j
- ${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล ครอบครัว และความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j
- ${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม
- ${}_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล ครอบครัว และความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม
- r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน
- u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียน

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม	$_{00}$	5.086	0.027	191.382	0.000
ลักษณะส่วนบุคคล					
เพศ	$_{10}$	-0.073	0.030	-2.408	0.022
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$_{20}$	0.207	0.195	10.603	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง	$_{30}$	0.122	0.020	6.195	0.000
ลักษณะครอบครัว					
เศรษฐานะ	$_{70}$	0.032	0.017	1.884	0.067
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	$_{80}$	-0.049	0.031	-1.560	0.128
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว	$_{90}$	0.109	0.022	5.010	0.000
ลักษณะความผูกพันทางสังคม					
ความผูกพันกับครอบครัว	$_{40}$	0.160	0.028	5.730	0.000
ความผูกพันกับโรงเรียน	$_{50}$	0.097	0.025	3.807	0.001
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	$_{60}$	0.052	0.014	3.627	0.001

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.141	0.020	35	167.104	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.579	0.335			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 8 ซึ่งปรากฏว่าตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวเกือบทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นเฉพาะเศรษฐานะเท่านั้นที่ไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวแล้ว ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 9 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคล และครอบครัวของนักเรียนแล้ว ทุกตัวแปรของลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่านำตัวแปรทั้งลักษณะส่วนบุคคล ความผูกพันทางสังคม และครอบครัวมาร่วมกันอธิบายเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว แต่ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดก็ยังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า แม้ว่า

จะปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะส่วนบุคคล ความผูกพันทางสังคม และครอบครัวของนักเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เมื่อพิจารณาร้อยละความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่ทั้งตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวสามารถอธิบายได้ ผลปรากฏว่า ทั้งสามลักษณะร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 69.231 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 23.690 เมื่อพิจารณาผลร่วมกับตาราง 8 ซึ่งเป็นผลวิเคราะห์ที่มีเพียงตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียนที่อธิบายได้ร้อยละ 64.615 และภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 21.185 แสดงว่า ลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นจากที่ลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวอธิบายได้ ร้อยละ 4.616 อธิบายความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นจากที่ลักษณะส่วนบุคคลอธิบายได้ร้อยละ 2.505 ความแปรปรวนที่ลักษณะความผูกพันทางสังคมสามารถอธิบายเพิ่มขึ้นจากลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวนี้ก็คือความแปรปรวนที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่ขจัดอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวแล้ว

จากผลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 6 คือ เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียนแล้ว ทุกตัวแปรของลักษณะความผูกพันต่อสังคมของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

2.1.8 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 7. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการ สมการพหุระดับจึงมีลักษณะดังนี้

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} \quad _{0j} \quad r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$$_{0j} \quad _{00} \quad _{0r} W_{rj} \quad u_{0j} \qquad \text{เมื่อ r = 1, 2, 3}$$

โดยที่

W_{1j} แทน ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร

W_{2j} แทน การอบรมสั่งสอนของครู

W_{3j} แทน มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน

$_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{0p,r}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน p หรือ r ที่มีต่อค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม	$_{00}$	5.074	0.044	114.475	0.000
ปัจจัยระดับโรงเรียน					
ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร	$_{01}$	-0.067	0.163	-0.413	0.682
การอบรมสั่งสอนของครู	$_{02}$	0.283	0.269	1.050	0.302
มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน	$_{03}$	0.172	0.275	0.628	0.534

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.252	0.063	32	318.072	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.662	0.439			

จากตาราง 10 ผลปรากฏว่า ไม่มีตัวแปรระดับโรงเรียนใดเลยที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า ร้อยละความแปรปรวนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่ปัจจัยระดับโรงเรียนสามารถอธิบายได้มีน้อยมาก คือ ร้อยละ 3.077 จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 7 คือ ปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.1.9 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคล

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 8. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการพร้อมกัน โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 4 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + {}_{0r}W_{rj} + u_{0j} \quad \text{เมื่อ r = 1, 2, 3}$$

$${}_{qj} = {}_{q0} \quad \text{เมื่อ q = 1, 2, 3}$$

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยระดับโรงเรียนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

${}_{0p,r}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน p หรือ r ที่มีต่อค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม	$_{00}$	5.082	0.031	162.215	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะส่วนบุคคล					
เพศ	$_{10}$	-0.082	0.032	-2.573	0.015
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$_{20}$	0.242	0.020	11.979	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง	$_{30}$	0.263	0.018	14.741	0.000
ปัจจัยระดับโรงเรียน					
ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร	$_{01}$	-0.030	0.115	-0.262	0.795
การอบรมสั่งสอนของครู	$_{02}$	-0.016	0.191	-0.083	0.935
มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน	$_{04}$	0.229	0.195	1.174	0.249

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.170	0.029	32	188.693	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.606	0.367			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 4 ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้วตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 11 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ไม่มีตัวแปรระดับโรงเรียนใดเลยที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่าจะควบคุมปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน จากผล

การวิเคราะห์ข้างต้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 8 ที่ว่าปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว

2.1.10 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคม

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 9. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนแล้ว การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนคือลักษณะความผูกพันทางสังคมและปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการ โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 5 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียน สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{4j}X_{4ij} + {}_{5j}X_{5ij} + {}_{6j}X_{6ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + {}_{0r}W_{rj} + u_{0j} \quad \text{เมื่อ r = 1, 2, 3}$$

$${}_{qj} = {}_{q0} \quad \text{เมื่อ q = 4, 5, 6}$$

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามลักษณะความผูกพันทางสังคมและปัจจัยระดับโรงเรียนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$\gamma_{0p,r}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน p หรือ r ที่มีต่อค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

γ_{q0} แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 12 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียน

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม	γ_{00}	5.077	0.036	140.779	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะความผูกพันทางสังคม					
ความผูกพันกับครอบครัว	γ_{40}	0.272	0.020	13.494	0.000
ความผูกพันกับโรงเรียน	γ_{50}	0.127	0.026	4.815	0.000
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	γ_{60}	0.092	0.015	6.326	0.000
ปัจจัยระดับโรงเรียน					
ความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร	γ_{01}	-0.042	0.133	-0.313	0.756
การอบรมสั่งสอนของครู	γ_{02}	0.088	0.219	0.400	0.691
มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน	γ_{03}	0.153	0.224	0.683	0.499

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	χ^2	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.202	0.041	32	254.858	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.603	0.365			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 5 ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคมแล้ว ตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 12 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนไม่มีตัวแปรระดับโรงเรียนใดเลยที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อพิจารณาผล

อิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่าจะควบคุมปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 9 ที่ว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันต่อสังคมของนักเรียนแล้ว

2.1.11 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัว

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 10. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวของนักเรียนแล้ว การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนคือลักษณะครอบครัวและปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการ โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 6 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวของนักเรียน สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{7j}X_{7ij} + {}_{8j}X_{8ij} + {}_{9j}X_{9ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + {}_{0r}W_{rj} + u_{0j} \quad \text{เมื่อ r = 1, 2, 3}$$

$${}_{qj} = {}_{q0} \quad \text{เมื่อ q = 7, 8, 9}$$

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามลักษณะครอบครัวและปัจจัยระดับโรงเรียนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัว q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$\gamma_{0p,r}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน p หรือ r ที่มีต่อค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

γ_{q0} แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัว q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวของนักเรียน

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม	γ_{00}	5.080	0.036	140.887	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะครอบครัว					
เศรษฐานะ	γ_{70}	0.057	0.018	3.123	0.004
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	γ_{80}	0.181	0.028	6.391	0.000
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว	γ_{90}	0.205	0.021	9.815	0.000
ปัจจัยระดับโรงเรียน					
ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร	γ_{01}	-0.043	0.133	-0.327	0.456
การอบรมสั่งสอนของครู	γ_{02}	0.119	0.219	0.541	0.532
มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน	γ_{03}	0.243	0.225	1.081	0.288

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	χ^2	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.201	0.041	32	240.068	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.617	0.381			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 6 ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวแล้ว ตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 13 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวของนักเรียนแล้ว ไม่มีตัวแปรระดับโรงเรียนใดที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่าจะ

ควบคุมปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะครอบครัวของนักเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 10 ที่ว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวของนักเรียนแล้ว

2.1.12 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะ

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 11. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะ การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะ คือ ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัว รวมทั้งปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการ โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 9 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะ สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + {}_{4j}X_{4ij} + {}_{5j}X_{5ij} + {}_{6j}X_{6ij} + {}_{7j}X_{7ij} + {}_{8j}X_{8ij} + {}_{9j}X_{9ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + {}_{0r}W_{rj} + u_{0j} \quad \text{เมื่อ r = 1, 2, 3}$$

$${}_{qj} = {}_{q0} \quad \text{เมื่อ q = 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9}$$

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะและปัจจัยระดับโรงเรียนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

γ_{00} แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$\gamma_{0p,r}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน p หรือ r ที่มีต่อค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

γ_{q0} แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะ

อิทธิพลคงที่	Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม γ_{00}	5.086	0.027	190.793	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะส่วนบุคคล				
เพศ γ_{10}	-0.066	0.030	-2.152	0.039
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน γ_{20}	0.209	0.020	10.613	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง γ_{30}	0.121	0.020	6.170	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะความผูกพันทางสังคม				
ความผูกพันกับครอบครัว γ_{40}	0.161	0.028	5.761	0.000
ความผูกพันกับโรงเรียน γ_{50}	0.097	0.025	3.815	0.001
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ γ_{60}	0.050	0.014	3.534	0.002
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะครอบครัว				
เศรษฐานะ γ_{70}	0.035	0.017	2.039	0.049
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง γ_{80}	-0.049	0.031	-1.571	0.126
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว γ_{90}	0.108	0.022	4.994	0.000
ปัจจัยระดับโรงเรียน				
ความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร γ_{01}	-0.013	0.099	-0.131	0.897
การอบรมสั่งสอนของครู γ_{02}	-0.133	0.164	-0.810	0.424
มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน γ_{03}	0.273	0.169	1.623	0.114

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.142	0.020	32	150.180	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.579	0.335			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 9 ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะแล้ว ตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 14 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะ ไม่มีตัวแปรระดับโรงเรียนใดเลยที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ แต่ตัวแปรระดับนักเรียนทั้งลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมทุกตัวแปรยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่าจะควบคุมปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะ รวมทั้งปัจจัยระดับโรงเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 11 ที่ว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะ

2.1.13 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่ออิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อ สิ่งเสพย์ติด

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 12. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมีผลปฏิสัมพันธ์ต่ออิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ ซึ่งก่อนที่จะทดสอบสมมติฐานนี้ได้ จำเป็นต้องสร้างสมการพหุระดับเพื่อตรวจสอบก่อนว่าอิทธิพลของตัวแปรอิสระระดับนักเรียนตัวแปรใดบ้างที่มีความแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เนื่องจากการทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรระดับที่สูงกว่าที่ส่งผลมายังอิทธิพลของตัวแปรระดับที่ต่ำกว่า เป็นการทดสอบเพื่อหาคำตอบว่าทำไมอิทธิพลของตัวแปรระดับที่ต่ำกว่านั้นจึงมีความแปรปรวนหรือความแตกต่างกันไปตามกลุ่มของตัวแปรระดับที่สูงกว่า (Raudenbush; & Bryk. 2002 : 80) ดังนั้นสำหรับงานวิจัยนี้ จึงต้องตรวจสอบก่อนว่าตัวแปรอิสระใดที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลต่อตัวแปรตามแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียนบ้าง เมื่อพบแล้วจึงค่อยนำเอาตัวแปรที่มีอิทธิพลแตกต่างระหว่างโรงเรียนนั้นมาทดสอบผลปฏิสัมพันธ์กับตัวแปรระดับโรงเรียน สมการพหุระดับที่ใช้ตรวจสอบว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียนเป็นสมการที่กำหนดให้ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดให้เป็นอิทธิพลสุ่ม (Random-Coefficient model) ซึ่งรายละเอียดของสมการพหุระดับมีดังต่อไปนี้

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} \quad {}_{0j} \quad {}_{1j}X_{1ij} \quad {}_{2j}X_{2ij} \quad {}_{3j}X_{3ij} \quad {}_{4j}X_{4ij} \quad {}_{5j}X_{5ij} \quad {}_{6j}X_{6ij}$$
$$ {}_{7j}X_{7ij} \quad {}_{8j}X_{8ij} \quad {}_{9j}X_{9ij} \quad r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$$_{0j} = _{00} + u_{0j}$$

$$_{qj} = _{q0} + u_{qj} \quad \text{เมื่อ q = 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9}$$

โดยที่

$_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

u_{qj} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของอิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 15 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแปรปรวนสัมประสิทธิ์อิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่	Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม $_{00}$	5.086	0.026	192.696	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะส่วนบุคคล				
เพศ $_{10}$	-0.055	0.030	-1.853	0.072
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน $_{20}$	0.185	0.023	8.038	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง $_{30}$	0.129	0.030	4.254	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะความผูกพันทางสังคม				
ความผูกพันกับครอบครัว $_{40}$	0.152	0.044	3.432	0.002
ความผูกพันกับโรงเรียน $_{50}$	0.074	0.029	2.522	0.017
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ $_{60}$	0.087	0.022	4.030	0.000

ตาราง 15 (ต่อ) ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแปรปรวนสัมประสิทธิ์อิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะครอบครัว					
เศรษฐานะ	$_{70}$	0.016	0.018	0.903	0.373
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	$_{80}$	-0.035	0.048	-0.713	0.480
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว	$_{90}$	0.093	0.024	3.782	0.001

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.138	0.019	22	59.869	0.000
เพศ u_{1j}	0.066	0.004	22	22.019	0.459
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน u_{2j}	0.075	0.006	22	32.444	0.070
ความภาคภูมิใจในตนเอง u_{3j}	0.139	0.019	22	44.280	0.004
ความผูกพันกับครอบครัว u_{4j}	0.206	0.042	22	40.592	0.009
ความผูกพันกับโรงเรียน u_{5j}	0.091	0.008	22	28.334	0.165
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ u_{6j}	0.095	0.009	22	29.257	0.138
เศรษฐานะ u_{7j}	0.040	0.002	22	25.569	0.270
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง u_{8j}	0.220	0.048	22	50.316	0.001
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว u_{9j}	0.072	0.005	22	28.184	0.170
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.545	0.296			

จากตาราง 15 ผลปรากฏว่า เมื่อพิจารณาผลตรงส่วนอิทธิพลสุ่ม ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่มีความแปรปรวนหรือแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเอง ความผูกพันกับครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ซึ่งก็แสดงว่า ขนาดอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งสามตัวแปรที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน บางโรงเรียนอาจจะมาก และบางโรงเรียนอาจจะน้อย ปัญหาสำคัญที่ตามมาก็คือว่า ทำไมขนาดอิทธิพลเหล่านี้จึงมากหรือน้อยไปตามบางโรงเรียน ลักษณะอะไรบางอย่างของโรงเรียนที่ส่งผลให้ขนาดอิทธิพลเหล่านี้แตกต่างกัน การอธิบายว่าทำไมจึงเกิดความแตกต่างขึ้น การวิเคราะห์พหุระดับจึงใช้ตัวแปรระดับโรงเรียนมาช่วยอธิบายถึงความแตกต่าง โดยใช้แบบจำลองปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ (Cross-level interaction) ระหว่างตัวแปรระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่ออิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน ซึ่งถ้าตัวแปรระดับโรงเรียนสามารถอธิบายความแตกต่างเหล่านี้ได้ ผลปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ต้องมีนัยสำคัญ ดังนั้นลำดับต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ หรือเป็น

สมการที่ให้ค่าอิทธิพลหรือความชันเป็นตัวแปรตาม (Slopes-as-Outcomes Model) โดยใช้เฉพาะค่าอิทธิพลที่พบว่ามีความแปรปรวนหรือแตกต่างไปตามระหว่างโรงเรียนที่พบผลจากการทดสอบข้างต้น รายละเอียดสมการของแบบจำลองนี้ก็คือ

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + {}_{4j}X_{4ij} + {}_{5j}X_{5ij} + {}_{6j}X_{6ij} + {}_{7j}X_{7ij} + {}_{8j}X_{8ij} + {}_{9j}X_{9ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + u_{0j}$$

$${}_{qj} = {}_{q0} + {}_{qr}W_{rj} + u_{qj} \quad \text{เมื่อ q = 3, 4, 8 และ r = 1, 2, 3}$$

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะและปัจจัยระดับโรงเรียนของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

${}_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

${}_{qp,r}$ แทน ผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรระดับโรงเรียน p หรือ r ที่มีต่อค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

u_{qj} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของอิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน q ที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดหลังจากขจัดหรือควบคุมอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียน

ตาราง 16 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีต่ออิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่	Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวม $_{00}$	5.094	0.025	202.871	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะส่วนบุคคล				
เพศ $_{10}$	-0.062	0.027	-2.287	0.028
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน $_{20}$	0.195	0.019	10.305	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง $_{30}$	0.132	0.028	4.626	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง x ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร $_{31}$	0.003	0.084	0.030	0.976
ความภาคภูมิใจในตนเอง x การอบรมสั่งสอนของครู $_{32}$	-0.452	0.130	-3.473	0.002
ความภาคภูมิใจในตนเอง x มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน $_{33}$	0.160	0.130	1.229	0.228
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะความผูกพันทางสังคม				
ความผูกพันกับครอบครัว $_{40}$	0.157	0.041	3.818	0.001
ความผูกพันกับครอบครัว xภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร $_{41}$	0.029	0.136	0.216	0.831
ความผูกพันกับครอบครัว x การอบรมสั่งสอนของครู $_{42}$	0.270	0.219	1.234	0.226
ความผูกพันกับครอบครัว x มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน $_{43}$	-0.139	0.230	-0.602	0.550
ความผูกพันกับโรงเรียน $_{50}$	0.093	0.025	3.753	0.001
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ $_{60}$	0.064	0.014	4.722	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะครอบครัว				
เศรษฐานะ $_{70}$	0.021	0.016	1.285	0.207
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง $_{80}$	-0.027	0.049	-0.545	0.589
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง x ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร $_{81}$	-0.124	0.176	-0.703	0.487
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง x การอบรมสั่งสอนของครู $_{82}$	-0.268	0.280	-0.955	0.347
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง x มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน $_{83}$	-0.226	0.301	-0.751	0.458
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว $_{90}$	0.094	0.021	4.405	0.000

ตาราง 16 (ต่อ)

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.132	0.017	35	148.191	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง u_{3j}	0.125	0.016	32	71.339	0.000
ความผูกพันกับครอบครัว u_{4j}	0.180	0.033	32	94.028	0.000
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง u_{8j}	0.222	0.049	32	95.139	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.558	0.311			

จากตาราง 16 เมื่อนำเอาตัวแปรระดับโรงเรียนมาทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ของอิทธิพลที่มีความแปรปรวนในระดับโรงเรียน ผลปรากฏว่า มีเพียงผลปฏิสัมพันธ์เดียวที่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งก็คือ ผลปฏิสัมพันธ์ของการอบรมสั่งสอนของครูที่มีต่ออิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งก็หมายความว่า โรงเรียนที่มีการอบรมสั่งสอนของครูมาก และโรงเรียนที่มีการอบรมสั่งสอนของครูน้อย มีความแตกต่างกันของขนาดอิทธิพลที่ความภาคภูมิใจในตนเองมีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ผลปฏิสัมพันธ์เป็นค่าลบแสดงว่า โรงเรียนที่มีการอบรมสั่งสอนของอาจารย์น้อย ขนาดอิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดจะมีสูงกว่า โรงเรียนที่ครูมีการอบรมสั่งสอนมาก และเมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลสุ่ม ความแปรปรวนระดับโรงเรียนของค่าอิทธิพลทั้งสามยังคงมีนัยสำคัญอยู่ ซึ่งก็แสดงว่า ยังมีตัวแปรหรือปัจจัยระดับโรงเรียนอื่นอีกที่สามารถนำมาอธิบายได้ว่าทำไมค่าอิทธิพลทั้งสามจึงแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 12 เพียงบางส่วนที่ว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนมีผลปฏิสัมพันธ์ต่ออิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีเพียงเฉพาะผลปฏิสัมพันธ์ของการอบรมสั่งสอนของครูที่มีต่ออิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

2.2 ผลการวิเคราะห์พหุระดับเพื่อทดสอบตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

2.2.1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐาน (Base model)

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์แบบจำลองฐานก่อน สมการพหุระดับของแบบจำลองฐานมีดังนี้

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} \quad _{0j} \quad r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$_{0j}$ $_{00}$ u_{0j}

โดยที่

Y_{ij} แทน คะแนนพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน i ในโรงเรียน j

$_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 17 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐานของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดโดยรวม $_{00}$		4.797	0.024	196.758	0.000
อิทธิพลสุ่ม	**SD**	**Variance**	**df**	^{2}	**p. Value**
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.125	0.016	35	132.886	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.600	0.359			

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐานแสดงไว้ในตาราง 17 ซึ่งปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม 4.79 ซึ่งแตกต่างจาก 0 อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาอิทธิพลสุ่มปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมีความแปรปรวนที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมีความแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน นักเรียนในโรงเรียนที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกัน เมื่อนำเอาความแปรปรวนมาคำนวณค่าสหสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Intraclass correlation)

ปรากฏว่ามีค่า 0.0426 แสดงว่า สัดส่วนความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนต่อความแปรปรวนทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 4.26

2.2.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรระดับนักเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการ สมการพหุระดับของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + u_{0j}$$

$${}_{qj} = {}_{q0}$$ เมื่อ q = 1, 2, 3

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามลักษณะส่วนบุคคลของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

${}_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 18 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดโดยรวม	$_{00}$	4.800	0.020	236.291	0.000
ลักษณะส่วนบุคคล					
เพศ	$_{10}$	-0.010	0.027	-0.370	0.714
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$_{20}$	0.105	0.017	6.036	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง	$_{30}$	0.316	0.016	19.741	0.000

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.100	0.010	35	113.015	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.545	0.297			

จากตาราง 18 ผลปรากฏว่า ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนเกือบ ทุกตัวแปร มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ยิ่งนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและภาคภูมิใจตนเองมาก ก็ยิ่งมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดสูง ในขณะที่เพศเป็นเพียงตัวแปรเดียวที่ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่าจะนำตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลมาอธิบายพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว แต่ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดก็ยังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า แม้ว่าจะปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เมื่อพิจารณาร้อยละความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลสามารถอธิบายได้ ผลปรากฏว่า ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 37.5 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 17.27 จากผลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 คือ ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โดยที่ลักษณะส่วนบุคคลทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

2.2.3 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมซึ่งเป็นตัวแปรระดับนักเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการ สมการพหุระดับของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} \quad _{0j} \quad _{4j}X_{4ij} \quad _{5j}X_{5ij} \quad _{6j}X_{6ij} \quad r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$$_{0j} \quad _{00} \quad u_{0j}$$

$$_{qj} \quad _{q0} \quad \text{เมื่อ q = 4, 5, 6}$$

โดยที่

$_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับตามลักษณะความผูกพันทางสังคมของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 19 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด					
โดยรวม	$_{00}$	4.801	0.016	307.708	0.000
ลักษณะความผูกพันทางสังคม					
ความผูกพันกับครอบครัว	$_{40}$	0.255	0.017	15.372	0.000
ความผูกพันกับโรงเรียน	$_{50}$	0.257	0.022	11.868	0.000
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	$_{60}$	0.120	0.012	10.243	0.000

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.070	0.005	35	79.264	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.499	0.249			

จากตาราง 19 ผลปรากฏว่า ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียน ทุกตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 เนื่องจากตัวแปรทั้งสามมีมาตรวัดเดียวกันคือ คะแนนตั้งแต่ 1-6 ดังนั้นจึงสามารถนำเอาค่าสัมประสิทธิ์มาเปรียบเทียบกันได้โดยตรง ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงขนาดของค่าสัมประสิทธิ์แล้วจะพบว่าความผูกพันกับโรงเรียนและครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจาก สิ่งเสพย์ติดใกล้เคียงกันมาก โดยความผูกพันกับโรงเรียนมีค่าสูงที่สุด คือ 0.257 รองลงมาคือ ความผูกพันกับครอบครัว และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ค่าสัมประสิทธิ์คือ 0.255 และ 0.012 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่านำตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมมาอธิบายพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว แต่ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดก็ยังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า แม้ว่าจะปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เมื่อพิจารณาร้อยละความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมสามารถอธิบายได้ ผลปรากฏว่า ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดระหว่าง

โรงเรียนได้ร้อยละ 68.75 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจาก สิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 30.64 จากผลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 คือ ลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยที่ลักษณะความผูกพันทางสังคมทุกตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

2.2.4 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรลักษณะครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรลักษณะครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปรระดับนักเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการ สมการพหุระดับของ การทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} \quad {}_{0j} \quad {}_{7j}X_{7ij} \quad {}_{8j}X_{8ij} \quad {}_{9j}X_{9ij} \quad r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} \quad {}_{00} \quad u_{0j}$$

$${}_{qj} \quad {}_{q0} \quad \text{เมื่อ q = 7, 8, 9}$$

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับตามลักษณะความผูกพันทางสังคมของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัว q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัว q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 20 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดโดยรวม	$_{00}$	4.800	0.019	254.661	0.000
ลักษณะครอบครัว					
เศรษฐานะ	$_{70}$	0.012	0.015	0.767	0.448
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	$_{80}$	0.421	0.025	17.154	0.000
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว	$_{90}$	0.042	0.018	2.336	0.025

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.090	0.008	35	98.165	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.538	0.290			

จากตาราง 20 ผลปรากฏว่า ตัวแปรลักษณะครอบครัวของนักเรียนเกือบ ทุกตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 มีเพียงตัวแปรเศรษฐานะเท่านั้นที่ไม่มีนัยสำคัญ และเมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่ม ก็ปรากฏว่า แม้ว่านำตัวแปรลักษณะครอบครัวมาอธิบายพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว แต่ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดก็ยังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า แม้ว่าจะปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะครอบครัวของนักเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เมื่อพิจารณาร้อยละความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่ตัวแปรลักษณะครอบครัวสามารถอธิบายได้ ผลปรากฏว่า ตัวแปรลักษณะครอบครัวของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจาก สิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 50 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้น

ภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 19.22 จากผลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 บางส่วน คือ ลักษณะครอบครัวของนักเรียน มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยที่มีเพียง เศรษฐานะเท่านั้นที่ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

2.2.5 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการพร้อมกัน โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 18 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + {}_{4j}X_{4ij} + {}_{5j}X_{5ij} + {}_{6j}X_{6ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + u_{0j}$$

$${}_{qj} = {}_{q0}$$ เมื่อ q = 1, 2, 3, 4, 5, 6

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับตามลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

γ_{00} แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

γ_{q0} แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 21 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดเมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด					
โดยรวม	γ_{00}	4.802	0.016	302.219	0.000
ลักษณะส่วนบุคคล					
เพศ	γ_{10}	0.008	0.024	0.354	0.725
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	γ_{20}	0057	0.016	3.628	0.001
ความภาคภูมิใจในตนเอง	γ_{30}	0.134	0.016	8.170	0.000
ลักษณะความผูกพันทางสังคม					
ความผูกพันกับครอบครัว	γ_{40}	0.204	0.017	11.819	0.000
ความผูกพันกับโรงเรียน	γ_{50}	0.233	0.021	10.883	0.001
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	γ_{60}	0.095	0.012	7.958	0.000

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	χ^2	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.072	0.005	35	84.138	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.490	0.240			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 18 ซึ่งปรากฏว่าตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลทุกตัวแปรยกเว้นเพศมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจาก สิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 21 ซึ่งปรากฏ

ว่า เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมทุกตัวแปรยังคงมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่านำตัวแปรทั้งลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมมาอธิบายพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว แต่ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดก็ยังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า แม้ว่าจะปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมของนักเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เมื่อพิจารณาร้อยละความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่ทั้งตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมสามารถอธิบายได้ ผลปรากฏว่า ทั้งสองลักษณะร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 68.75 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 33.148 เมื่อพิจารณาผลร่วมกับตาราง 18 ซึ่งเป็นผลวิเคราะห์ที่มีเพียงตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 37.5 และภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 17.27 แสดงว่า ลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นจากที่ลักษณะส่วนบุคคลอธิบายได้ ร้อยละ 31.25 อธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นจากที่ลักษณะส่วนบุคคลอธิบายได้ ร้อยละ 15.878 ความแปรปรวนที่ลักษณะความผูกพันทางสังคมสามารถอธิบายเพิ่มขึ้นจากลักษณะส่วนบุคคลนี้ก็คือความแปรปรวนที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่ขจัดอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลแล้ว

จากผลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 คือ เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนแล้ว ลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

2.2.6 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรลักษณะครอบครัวยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการพร้อมกัน โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 18 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรลักษณะ

ครอบครัวเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัวยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคล สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + {}_{7j}X_{7ij} + {}_{8j}X_{8ij} + {}_{9j}X_{9ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + u_{0j}$$

$${}_{qj} = {}_{q0}$$ เมื่อ q = 1, 2, 3, 7, 8, 9

โดยที่

- ${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับตามลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j
- ${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัว q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j
- ${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม
- ${}_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัว q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจาก สิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม
- r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน
- u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 22 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด	$_{00}$	4.800	0.018	267.590	0.000
ลักษณะส่วนบุคคล					
เพศ	$_{10}$	0.010	0.026	0.386	0.702
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$_{20}$	0.076	0.017	4.495	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง	$_{30}$	0.207	0.017	12.302	0.000
ลักษณะครอบครัว					
เศรษฐานะ	$_{70}$	-0.004	0.015	-0.240	0. 812
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	$_{80}$	0.329	0.025	13.385	0.000
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว	$_{90}$	0.003	0.018	0.195	0.847

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.085	0.007	35	95.945	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.518	0.268			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 18 ซึ่งปรากฏว่าตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลทุกตัวแปรยกเว้นเพศมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรลักษณะครอบครัวเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ตัวแปรลักษณะครอบครัวยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 22 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว ตัวแปรลักษณะครอบครัวที่ยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 เหลือเพียงตัวแปรเดียว คือ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นอิทธิพลทางบวก ในขณะที่สัมพันธภาพของคนในครอบครัวที่เดิมทีเคยมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว กลับไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่านำตัวแปรทั้งลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวมาอธิบายพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว แต่ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดก็ยังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า แม้ว่าจะปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่าง

โรงเรียน เมื่อพิจารณาร้อยละความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่ทั้งตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวสามารถอธิบายได้ ผลปรากฏว่า ทั้งสองลักษณะร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 56.25 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 25.34 เมื่อพิจารณาผลร่วมกับตาราง 18 ซึ่งเป็นผลวิเคราะห์ที่มีเพียงตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 37.5 และภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 17.27 แสดงว่า ลักษณะครอบครัวของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นจากที่ลักษณะส่วนบุคคลอธิบายได้ ร้อยละ 18.75 อธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นจากที่ลักษณะส่วนบุคคลอธิบายได้ ร้อยละ 8.07 ความแปรปรวนที่ลักษณะความผูกพันทางสังคมสามารถอธิบายเพิ่มขึ้นจากลักษณะส่วนบุคคลนี้ก็คือความแปรปรวนที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่ขจัดอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลแล้ว

จากผลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงยอมรับบางส่วนของสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5 คือ เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว ลักษณะครอบครัวของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด โดยการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเป็นเพียงตัวแปรเดียวของลักษณะครอบครัวที่ยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ

2.2.7 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะครอบครัว

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 6. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมว่ายังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียน การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรทั้งลักษณะส่วนบุคคล ความผูกพันทางสังคม และครอบครัวมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการพร้อมกัน โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 22 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียน สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + {}_{4j}X_{4ij} + {}_{5j}X_{5ij} + {}_{6j}X_{6ij} + {}_{7j}X_{7ij} + {}_{8j}X_{8ij} + {}_{9j}X_{9ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + u_{0j}$$

$${}_{qj} = {}_{q0}$$ เมื่อ q = 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับตามลักษณะส่วนบุคคล ครอบครัว และความผูกพันทางสังคมของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล ครอบครัว และความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

${}_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล ครอบครัว และความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 23 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียน

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด	$_{00}$	4.801	0.016	306.549	0.000
ลักษณะส่วนบุคคล					
เพศ	$_{10}$	0.007	0.024	0.304	0.763
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$_{20}$	0.051	0.016	3.235	0.003
ความภาคภูมิใจในตนเอง	$_{30}$	0.127	0.016	7.771	0.000
ลักษณะครอบครัว					
เศรษฐานะ	$_{70}$	0.001	0.014	0.058	0.955
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	$_{80}$	0.161	0.026	6.153	0.000
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว	$_{90}$	-0.073	0.018	-3.999	0.000
ลักษณะความผูกพันทางสังคม					
ความผูกพันกับครอบครัว	$_{40}$	0.173	0.023	7.389	0.000
ความผูกพันกับโรงเรียน	$_{50}$	0.227	0.021	10.707	0.000
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	$_{60}$	0.090	0.012	7.588	0.000

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.071	0.005	35	82.432	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.486	0.236			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 22 ซึ่งปรากฏว่าตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวครึ่งหนึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นเฉพาะเพศ เศรษฐานะ และสัมพันธภาพของคนในครอบครัวที่ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวแล้ว ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 23 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียนแล้ว ทุกตัวแปรของลักษณะความผูกพันทางสังคมยังคงมีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่านำตัวแปรทั้งลักษณะส่วนบุคคล ความผูกพันทางสังคม และครอบครัวมาอธิบายพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแล้ว แต่ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดก็ยังคงมีอยู่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งก็หมายความว่า แม้ว่าจะปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะส่วนบุคคล ความผูกพันทางสังคม และครอบครัวของนักเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เมื่อพิจารณาร้อยละความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่ทั้งตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวสามารถอธิบายได้ ผลปรากฏว่า ทั้งสามลักษณะร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 68.75 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 34.26 เมื่อพิจารณาผลร่วมกับตาราง 22 ซึ่งเป็นผลวิเคราะห์ที่มีเพียงตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียนที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 56.25 และภายในโรงเรียนได้ร้อยละ 25.34 แสดงว่า ลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนสามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจาก สิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นจากที่ลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวอธิบายได้ ร้อยละ 12.5 0อธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนได้เพิ่มขึ้นจากที่ลักษณะส่วนบุคคลอธิบายได้ ร้อยละ 8.91 ความแปรปรวนที่ลักษณะความผูกพันทางสังคมสามารถอธิบายเพิ่มขึ้นจากลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวนี้ก็คือความแปรปรวนที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคมที่ขจัดอิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวแล้ว

จากผลทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 6 คือ เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียนแล้ว ทุกตัวแปรของลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

2.2.8 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 7. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการ สมการพหุระดับจึงมีลักษณะดังนี้

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} \quad {}_{0j} \quad r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$_{0j}$ $_{00}$ $_{0r}W_{rj}$ u_{0j} เมื่อ r = 1, 2, 3

โดยที่

$_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{0p,r}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน p หรือ r ที่มีต่อค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 24 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด $_{00}$		4.798	0.023	211.162	0.000
ปัจจัยระดับโรงเรียน					
ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร	$_{01}$	-0.002	0.085	-0.018	0.986
การอบรมสั่งสอนของครู	$_{02}$	0.135	0.137	0.985	0.333
มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน	$_{03}$	0.214	0.141	1.519	0.138

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.113	0.013	32	102.343	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.600	0.359			

จากตาราง 24 ผลปรากฏว่า ไม่มีตัวแปรระดับโรงเรียนใดเลยที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า ร้อยละความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่ปัจจัยระดับโรงเรียนสามารถอธิบายได้ คือ

ร้อยละ 18.75 ผลการวิเคราะห์ทั้งจากตาราง 24 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 7 คือ ปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.2.9 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคล

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 8. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนคือลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการ โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 18 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + {}_{0r}W_{rj} + u_{0j} \quad \text{เมื่อ r = 1, 2, 3}$$

$${}_{qj} = {}_{q0} \quad \text{เมื่อ q = 1, 2, 3}$$

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยระดับโรงเรียนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{0p,r}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน p หรือ r ที่มีต่อค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 25 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด	$_{00}$	4.800	0.020	244.726	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะส่วนบุคคล					
เพศ	$_{10}$	-0.002	0.028	-0.052	0.959
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$_{20}$	0.108	0.018	6.095	0.000
ความภาคภูมิใจในตนเอง	$_{30}$	0.315	0.016	19.667	0.000
ปัจจัยระดับโรงเรียน					
ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร	$_{01}$	0.013	0.073	0.181	0.858
การอบรมสั่งสอนของครู	$_{02}$	-0.057	0.121	-0.473	0.639
มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน	$_{05}$	0.241	0.124	1.938	0.061

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.095	0.009	32	93.782	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.545	0.297			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 18 ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 25 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน

ไม่มีตัวแปรระดับโรงเรียนใดเลยที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่าจะควบคุมปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 8 ที่ว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว

2.2.10 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคม

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 9. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนแล้ว การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนคือลักษณะความผูกพันทางสังคมและปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการ โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 19 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียน สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{4j}X_{4ij} + {}_{5j}X_{5ij} + {}_{6j}X_{6ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$$\begin{aligned} {}_{0j} &= {}_{00} + {}_{0r}W_{rj} + u_{0j} && \text{เมื่อ r = 1, 2, 3} \\ {}_{qj} &= {}_{q0} && \text{เมื่อ q = 4, 5, 6} \end{aligned}$$

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามลักษณะความผูกพันทางสังคมและปัจจัยระดับโรงเรียนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{0p,r}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน p หรือ r ที่มีต่อค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 26 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียน

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด	$_{00}$	4.801	0.015	322.785	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะความผูกพันทางสังคม					
ความผูกพันกับครอบครัว	$_{40}$	0.256	0.017	15.434	0.000
ความผูกพันกับโรงเรียน	$_{50}$	0.257	0.022	11.891	0.000
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	$_{60}$	0.119	0.012	10.118	0.000
ปัจจัยระดับโรงเรียน					
ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร	$_{01}$	0.019	0.056	0.335	0.739
การอบรมสั่งสอนของครู	$_{02}$	-0.120	0.090	-1.339	0.190
มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน	$_{03}$	0.191	0.092	2.068	0.046

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.063	0.004	32	65.482	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.499	0.249			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคมซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 19 ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคมแล้ว ตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ใน 26 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียน ปรากฏว่า ตัวแปรมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน ซึ่งเดิมทีไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ กลับมามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อควบคุมความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนแล้ว ยิ่งนักเรียนในโรงเรียนที่รับรู้ว่าโรงเรียนของตนมีมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดสูง นักเรียนโรงเรียนนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดสูงด้วย เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่าจะควบคุมปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน ผลการวิเคราะห์จากตาราง 26 นำไปสู่การยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 9 ที่ว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันทางสังคมของนักเรียนแล้ว การยอมรับนี้เป็นเพียงแค่บางส่วน เนื่องจากมีเพียงมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ

2.2.11 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัว

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 10. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวของนักเรียนแล้ว การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนคือลักษณะครอบครัวและปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการ โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 20 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวของนักเรียน สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} \quad {}_{0j} \quad {}_{7j}X_{7ij} \quad {}_{8j}X_{8ij} \quad {}_{9j}X_{9ij} \quad r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$$_{0j} = {}_{00} + {}_{0r}W_{rj} + u_{0j} \quad \text{เมื่อ r = 1, 2, 3}$$

$$_{qj} = {}_{q0} \quad \text{เมื่อ q = 7, 8, 9}$$

โดยที่

$_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามลักษณะครอบครัวและปัจจัยระดับโรงเรียนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัว q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{0p,r}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน p หรือ r ที่มีต่อค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรลักษณะครอบครัว q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 27 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวของนักเรียน

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด	$_{00}$	4.800	0.017	275.023	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะครอบครัว					
เศรษฐานะ	$_{70}$	0.017	0.015	1.106	0.278
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง	$_{80}$	0.421	0.025	17.157	0.000
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว	$_{90}$	0.041	0.018	2.250	0.031
ปัจจัยระดับโรงเรียน					
ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร	$_{01}$	0.020	0.066	0.302	0.764
การอบรมสั่งสอนของครู	$_{02}$	0.014	0.106	0.137	0.893
มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน	$_{03}$	0.237	0.110	2.162	0.038

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.079	0.006	32	76.081	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.538	0.290			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรลักษณะครอบครัวซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 20 ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวแล้ว ตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 27 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวของนักเรียน มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนซึ่งเดิมไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ กลับมามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อควบคุมความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะครอบครัวของนักเรียนแล้ว นักเรียนในโรงเรียนที่รับรู้ว่าโรงเรียนของตนมีมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดสูง จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนที่รับรู้ว่าโรงเรียนของตนมีมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดต่ำ เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่าจะควบคุมปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะครอบครัวของนักเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 10 ที่ว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวของนักเรียนแล้ว การยอมรับนี้เป็นเพียงแค่

บางส่วน เนื่องจากปัจจัยระดับนักเรียนมีเพียงมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ

2.2.12 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะ

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 11. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะ การวิเคราะห์นี้คือการวิเคราะห์ที่สร้างสมการพหุระดับที่นำเอาตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะ คือ ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัว รวมทั้งปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการ โดยเริ่มต้นจากการนำเอาตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะซึ่งเป็นตัวแปรที่ควบคุมเข้าสู่สมการก่อน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ได้นำเสนอไว้แล้วในตาราง 23 ลำดับต่อมาคือการนำตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อดูว่าอิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะ สมการพหุระดับสุดท้ายของการทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็น

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + {}_{4j}X_{4ij} + {}_{5j}X_{5ij} + {}_{6j}X_{6ij} + {}_{7j}X_{7ij} + {}_{8j}X_{8ij} + {}_{9j}X_{9ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + {}_{0r}W_{rj} + u_{0j} \quad \text{เมื่อ r = 1, 2, 3}$$

$${}_{qj} = {}_{q0} \quad \text{เมื่อ q = 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9}$$

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะและปัจจัยระดับโรงเรียนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

γ_{00} แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$\gamma_{0p,r}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน p หรือ r ที่มีต่อค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

γ_{q0} แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 28 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะ

อิทธิพลคงที่	Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด $_{00}$	4.801	0.015	330.781	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะส่วนบุคคล				
เพศ $_{10}$	0.018	0.024	0.752	0.458
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน $_{20}$	0.058	0.016	3.591	0.001
ความภาคภูมิใจในตนเอง $_{30}$	0.126	0.016	7.701	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะความผูกพันทางสังคม				
ความผูกพันกับครอบครัว $_{40}$	0.175	0.023	7.505	0.000
ความผูกพันกับโรงเรียน $_{50}$	0.228	0.021	10.748	0.000
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ $_{60}$	0.088	0.012	7.434	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะครอบครัว				
เศรษฐานะ $_{70}$	0.004	0.014	0.290	0.773
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง $_{80}$	0.159	0.026	6.096	0.000
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว $_{90}$	-0.073	0.018	-3.997	0.000
ปัจจัยระดับโรงเรียน				
ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร $_{01}$	0.024	0.055	0.432	0.668
การอบรมสั่งสอนของครู $_{02}$	-0.169	0.090	-1.867	0.071
มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน $_{03}$	0.237	0.094	2.524	0.017

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.062	0.004	32	64.715	0.000
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.486	0.236			

การวิเคราะห์เริ่มต้นขึ้นจากการนำเอาตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ควบคุมเข้าสู่สมการก่อนเป็นลำดับแรก ผลการวิเคราะห์ได้เสนอไว้แล้วในตาราง 23 ลำดับต่อมาก็คือการนำเอาตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนเข้าสู่สมการเพื่อทดสอบว่าเมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะแล้ว ตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดหรือไม่ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 28 ซึ่งปรากฏว่า เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะ มีเพียงมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนเพียงตัวแปรเดียวที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ เมื่อปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะแล้ว นักเรียนในโรงเรียนที่รับรู้ว่า

โรงเรียนตนมีมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดสูง จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดสูงกว่าโรงเรียนที่นักเรียนรับรู้ว่ามีมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดต่ำ เมื่อพิจารณาผลอิทธิพลสุ่มก็ปรากฏว่า แม้ว่าจะควบคุมปรับความแตกต่างอันเนื่องมาจากปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะ รวมทั้งปัจจัยระดับโรงเรียนแล้ว นักเรียนก็ยังคงมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน จากผลการวิเคราะห์จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 11 ที่ว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 3 ลักษณะแล้ว การยอมรับนี้เป็นเพียงแค่บางส่วน เนื่องจากปัจจัยระดับโรงเรียนจะมีเพียงมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ

2.2.13 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่ออิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 12. คือ การวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่าตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนมีผลปฏิสัมพันธ์ต่ออิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนหรือไม่ ซึ่งก่อนที่จะทดสอบสมมติฐานนี้ได้จำเป็นต้องสร้างสมการพหุระดับเพื่อตรวจสอบก่อนว่าอิทธิพลของตัวแปรอิสระระดับนักเรียนตัวแปรใดบ้างที่มีความแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เนื่องจากการทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรระดับที่สูงกว่าที่ส่งผลมายังอิทธิพลของตัวแปรระดับที่ต่ำกว่า เป็นการทดสอบเพื่อหาคำตอบว่าทำไมอิทธิพลของตัวแปรระดับที่ต่ำกว่านั้นจึงมีความแปรปรวนหรือความแตกต่างกันไปตามกลุ่มของตัวแปรระดับที่สูงกว่า (Raudenbush; & Bryk. 2002 : 80) ดังนั้นสำหรับงานวิจัยนี้ จึงต้องตรวจสอบก่อนว่าตัวแปรอิสระใดที่มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลต่อตัวแปรตามแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียนบ้าง เมื่อพบแล้วจึงค่อยนำเอาตัวแปรที่มีอิทธิพลแตกต่างระหว่างโรงเรียนนั้นมาทดสอบผลปฏิสัมพันธ์กับตัวแปรระดับโรงเรียน สมการพหุระดับที่ใช้ตรวจสอบว่าตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน เป็นสมการที่กำหนดให้ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดให้เป็นอิทธิพลสุ่ม (Random-Coefficient model) ซึ่งรายละเอียดของสมการกรณีที่ใช้ตัวแปรมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนที่ครูเป็นผู้ตอบมีดังต่อไปนี้

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + {}_{4j}X_{4ij} + {}_{5j}X_{5ij} + {}_{6j}X_{6ij} + {}_{7j}X_{7ij} + {}_{8j}X_{8ij} + {}_{9j}X_{9ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$$_{0j} = _{00} + u_{0j}$$

$$_{qj} = _{q0} + u_{qj} \quad \text{เมื่อ q = 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9}$$

โดยที่

$_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

$_{00}$ แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$_{q0}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

u_{qj} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของอิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ตาราง 29 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแปรปรวนสัมประสิทธิ์อิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่	Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด $_{00}$	4.804	0.015	325.115	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะส่วนบุคคล				
เพศ $_{10}$	-0.001	0.031	-0.011	0.991
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน $_{20}$	0.055	0.018	3.102	0.004
ความภาคภูมิใจในตนเอง $_{30}$	0.122	0.023	5.259	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะความผูกพันทางสังคม				
ความผูกพันกับครอบครัว $_{40}$	0.176	0.033	5.413	0.000
ความผูกพันกับโรงเรียน $_{50}$	0.207	0.028	7.380	0.000
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ $_{60}$	0.114	0.018	6.176	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะครอบครัว				
เศรษฐานะ $_{70}$	-0.001	0.016	-0.619	0.539
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง $_{80}$	0.165	0.042	3.943	0.000
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว $_{90}$	-0.074	0.023	-3.251	0.003

อิทธิพลสุ่ม	SD	Variance	df	^{2}	p. Value
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.056	0.004	22	31.065	0.095
เพศ u_{1j}	0.130	0.017	22	48.962	0.001
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน u_{2j}	0.051	0.003	22	21.780	>.500
ความภาคภูมิใจในตนเอง u_{3j}	0.099	0.010	22	26.153	0.245
ความผูกพันกับครอบครัว u_{4j}	0.136	0.019	22	41.203	0.008
ความผูกพันกับโรงเรียน u_{5j}	0.109	0.012	22	21.504	>.500
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ u_{6j}	0.083	0.007	22	31.152	0.093
เศรษฐานะ u_{7j}	0.052	0.003	22	27.413	0.196
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง u_{8j}	0.193	0.037	22	42.468	0.006
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว u_{9j}	0.084	0.007	22	34.307	0.045
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.461	0.213			

จากตาราง 29 ผลปรากฏว่า เมื่อพิจารณาผลตรงส่วนอิทธิพลสุ่ม ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่มีความแปรปรวนหรือแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของเพศ ความผูกพันกับครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ซึ่งก็แสดงว่า ขนาดอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งสามตัวแปรที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน บางโรงเรียนอาจจะมาก และบางโรงเรียนอาจจะน้อย ปัญหาสำคัญที่ตามมาก็คือว่า ทำไมขนาดอิทธิพลเหล่านี้จึงมากหรือน้อยไปตามบางโรงเรียน ลักษณะอะไรบางอย่างของโรงเรียนที่ส่งผลให้ขนาดอิทธิพลเหล่านี้แตกต่างกัน การอธิบายว่าทำไมจึงเกิดความแตกต่างขึ้น การวิเคราะห์พหุระดับจึงใช้ตัวแปรระดับโรงเรียนมาช่วยอธิบายถึงความแตกต่าง โดยใช้แบบจำลองปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ (Cross-level interaction) ระหว่างตัวแปรระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่ออิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน ซึ่งถ้าตัวแปรระดับโรงเรียนสามารถอธิบายความแตกต่างเหล่านี้ได้ ผลปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ต้องมีนัยสำคัญ ดังนั้นลำดับต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ หรือเป็นสมการที่ให้ค่าอิทธิพลหรือความชันเป็นตัวแปรตาม (Slopes-as-Outcomes Model) โดยใช้เฉพาะค่าอิทธิพลที่พบว่ามีความแปรปรวนหรือแตกต่างไปตามระหว่างโรงเรียนที่พบผลจากการทดสอบข้างต้น รายละเอียดสมการของแบบจำลองนี้ก็คือ

สมการระดับนักเรียน

$$Y_{ij} = {}_{0j} + {}_{1j}X_{1ij} + {}_{2j}X_{2ij} + {}_{3j}X_{3ij} + {}_{4j}X_{4ij} + {}_{5j}X_{5ij} + {}_{6j}X_{6ij} + {}_{7j}X_{7ij} + {}_{8j}X_{8ij} + {}_{9j}X_{9ij} + r_{ij}$$

สมการระดับโรงเรียน

$${}_{0j} = {}_{00} + u_{0j}$$

$${}_{qj} = {}_{q0} + {}_{qr}W_{rj} + u_{qj} \qquad \text{เมื่อ q = 1, 4, 8 และ r = 1, 2, 3}$$

โดยที่

${}_{0j}$ แทน คะแนนเฉลี่ยที่ถูกปรับ (Adjusted mean) ตามปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะและปัจจัยระดับโรงเรียนของพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

${}_{qj}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียน j

γ_{00} แทน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

γ_{q0} แทน ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดโดยรวม

$\gamma_{qp,r}$ แทน ผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรระดับโรงเรียน p หรือ r ที่มีต่อค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

r_{ij} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับนักเรียนภายในโรงเรียน

u_{0j} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

u_{qj} แทน ความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มระดับโรงเรียนของอิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน q ที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด หลังจากขจัดหรือควบคุมอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียน

ตาราง 30 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีต่ออิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

อิทธิพลคงที่	Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด γ_{00}	4.807	0.015	325.173	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะส่วนบุคคล				
เพศ γ_{10}	-0.015	0.033	-0.457	0.650
เพศ x ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร γ_{11}	0.277	0.170	1.629	0.112
เพศ x การอบรมสั่งสอนของครู γ_{12}	0.062	0.123	0.504	0.617
เพศ x มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน γ_{13}	-0.150	0.204	-0.732	0.469
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน γ_{20}	0.054	0.016	3.412	0.002
ความภาคภูมิใจในตนเอง γ_{30}	0.126	0.016	7.721	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะความผูกพันทางสังคม				
ความผูกพันกับครอบครัว γ_{40}	0.178	0.029	6.071	0.000
ความผูกพันกับครอบครัว x ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร γ_{41}	-0.034	0.097	0.344	0.732

ตาราง 30 (ต่อ)

อิทธิพลคงที่		Coefficient	SE	t-ratio	p. Value
ความผูกพันกับครอบครัว x การอบรมสั่งสอนของครู $_{42}$		0.265	0.159	1.669	0.104
ความผูกพันกับครอบครัว x มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน $_{43}$		-0.522	0.165	-3.165	0.004
ความผูกพันกับโรงเรียน $_{50}$		0.220	0.021	10.434	0.000
ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ $_{60}$		0.088	0.012	7.536	0.000
ปัจจัยระดับนักเรียน : ลักษณะครอบครัว					
เศรษฐานะ $_{70}$		-0.004	0.014	-0.272	0.787
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง $_{80}$		0.172	0.037	4.675	0.000
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง x ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร $_{81}$		0.153	0.129	1.186	0.244
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง x การอบรมสั่งสอนของครู $_{82}$		-0.181	0.194	-0.930	0.359
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง x มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน $_{83}$		-0.335	0.206	-1.628	0.112
สัมพันธภาพของคนในครอบครัว $_{90}$		-0.071	0.018	-3.898	0.001
ระดับโรงเรียน					
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนจากสิ่งเสพย์ติด u_{0j}	0.054	0.003	24	55.328	0.000
เพศ u_{1j}	0.144	0.021	21	56.346	0.000
ความผูกพันกับครอบครัว u_{4j}	0.104	0.011	21	34.325	0.033
การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง u_{8j}	0.151	0.023	21	47.632	0.001
ระดับนักเรียน r_{ij}	0.476	0.227			

จากตาราง 30 เมื่อนำเอาตัวแปรระดับโรงเรียนมาทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ของอิทธิพลที่มีความแปรปรวนในระดับโรงเรียน โดยใช้มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนที่นักเรียนเป็นผู้ตอบ ผลปรากฏว่า มีเพียงผลปฏิสัมพันธ์เดียวที่มีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 ซึ่งก็คือ มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดที่มีต่อ อิทธิพลของความผูกพันกับครอบครัว ซึ่งก็หมายความว่า โรงเรียนที่มีมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดมากและโรงเรียนที่มีมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดน้อย มีความแตกต่างกันของขนาดอิทธิพลที่ความผูกพันกับครอบครัวมีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ผลปฏิสัมพันธ์เป็นค่าลบแสดงว่า โรงเรียนที่นักเรียนรับรู้ว่ามีมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดน้อย ขนาดอิทธิพลของความผูกพันกับครอบครัวของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดจะมีสูงกว่าโรงเรียนที่นักเรียนรับรู้ว่ามีมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดมาก และเมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลสุ่ม ความแปรปรวนระดับโรงเรียนของค่าอิทธิพลทั้งสามยังคงมีนัยสำคัญอยู่ ซึ่งก็แสดงว่า ยังมีตัวแปรหรือปัจจัยระดับโรงเรียนอื่นอีกที่สามารถนำมาอธิบายได้ว่าทำไมค่าอิทธิพลทั้งสามจึงแตกต่างกันไปตามระหว่าง

โรงเรียน จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 12 เพียงบางส่วนที่ว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนมีผลปฏิสัมพันธ์ต่ออิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีเพียงเฉพาะผลปฏิสัมพันธ์ของมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนที่มีต่ออิทธิพลของความผูกพันกับครอบครัวต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

2.3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด

ตาราง 31 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติยาเสพติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

เจตคติต่อยาเสพติด	พฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด
สมมติฐานการวิจัย	
1.ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3	
ยอมรับสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐาน
มีนัยสำคัญทางบวกทุกตัวแปร	มีนัยสำคัญทุกตัวแปร
เพศชายมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า	เพศไม่มีนัยสำคัญ
อธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนได้	อธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียน
ร้อยละ56.923	ร้อยละ37.5
2. ลักษณะความผูกพันต่อสังคมของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	
ยอมรับสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐาน
มีนัยสำคัญทางบวกทุกตัวแปร	มีนัยสำคัญทางบวกทุกตัวแปร
อธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนได้	อธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนได้
ร้อยละ 40	ร้อยละ 68.75
3. ลักษณะครอบครัวของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	
ยอมรับสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐาน
มีนัยสำคัญทางบวกทุกตัวแปร	มีนัยสำคัญทางบวกเกือบทุกตัวแปร
อธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนได้	เศรษฐฐานะไม่มีนัยสำคัญ
ร้อยละ 36.923	อธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 50

ตาราง 31 (ต่อ) สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

เจตคติต่อยาเสพติด	พฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด
สมมติฐานการวิจัย	
4.เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนแล้ว ลักษณะความผูกพันต่อสังคมของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3	
ยอมรับสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐาน
มีนัยสำคัญทางบวกทุกตัวแปร	นัยสำคัญทางบวกเกือบทุกตัวแปร
เพศชายมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า	ทางเพศไม่มีนัยสำคัญ
ทั้ง2ลักษณะอธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ66.154	ทั้ง2ลักษณะอธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ68.75
ลักษณะความผูกพันต่อสังคมอธิบายความแปรปรวนระหว่าง โรงเรียนเพิ่มขึ้นจากลักษณะส่วนบุคคล ร้อยละ 9.231	ลักษณะความผูกพันต่อสังคมอธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนเพิ่มขึ้นจากลักษณะส่วนบุคคล ร้อยละ 31.25
5. เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ลักษณะครอบครัวของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	
ยอมรับสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐาน
มีนัยสำคัญทางบวกทุกตัวแปร	มีนัยสำคัญทางบวกเกือบทุกตัวแปร
เพศชายมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า	เพศเศรษฐฐานะไม่มีนัยสำคัญ
ทั้ง 2 ลักษณะอธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 64.615	ทั้ง 2ลักษณะอธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ56.25
ลักษณะครอบครัวอธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนเพิ่มขึ้นจากลักษณะส่วนบุคคล ร้อยละ7.692	ลักษณะครอบครัวอธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนเพิ่มขึ้นจากลักษณะส่วนบุคคลร้อยละ18.75
6.เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวแล้ว ลักษณะความผูกพันต่อสังคมยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	
ยอมรับสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐาน
นัยสำคัญทางบวกเกือบทุกตัวแปร	มีนัยสำคัญทางบวกเกือบทุกตัวแปร
เพศชายมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า	เพศและเศรษฐฐานะไม่มีนัยสำคัญ

ตาราง 31 (ต่อ) สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติยาเสพติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

เจตคติต่อยาเสพติด	พฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด
เศรษฐฐานะและการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ไม่มีนัยสำคัญ	ทั้ง 3 ลักษณะอธิบายความแปรปรวนระหว่าง โรงเรียนได้ร้อยละ 68.75
ทั้ง3 ลักษณะอธิบายความแปรปรวนระหว่าง โรงเรียนได้ร้อยละ 69.231	ลักษณะความผูกพันต่อสังคมอธิบายความ แปรปรวนระหว่างโรงเรียนเพิ่มขึ้นจาก2ลักษณะ ร้อยละ 12.5
ลักษณะความผูกพันต่อสังคมอธิบายความแปรปรวน ระหว่างโรงเรียนเพิ่มขึ้นจาก2ลักษณะ ร้อยละ4.6	

สมมติฐานการวิจัย

7.ปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3

ยอมรับสมมติฐานบางส่วน	ยอมรับสมมติฐานบางส่วน
มีเพียงการอบรมสั่งสอนของอาจารย์เท่านั้น ที่มีนัยสำคัญทางบวก	ปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีนัยสำคัญ
อธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนได้ ร้อยละ 3.07	อธิบายความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนได้ ร้อยละ 18.75

8.เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ปฏิเสธสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
ลักษณะส่วนบุคคล ตัวแปรมีนัยสำคัญทางบวก ทุกตัวแปร	ลักษณะส่วนบุคคล ตัวแปรมีนัยสำคัญทางบวก เกือบทุกตัวแปร ยกเว้นเพศ
เพศชายมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า	ปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีนัยสำคัญ

ตาราง 31 (ต่อ) สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติยาเสพติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

เจตคติต่อยาเสพติด	พฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด
สมมติฐานการวิจัย	
9. เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันต่อสังคมแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	
ปฏิเสธสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐานบางส่วน
ลักษณะความผูกพันต่อสังคม ตัวแปรมีนัยสำคัญทางบวกทุกตัวแปร	ลักษณะความผูกพันต่อสังคม ตัวแปรมีนัยสำคัญทางบวกทุกตัวแปร
ปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีนัยสำคัญ	มาตรการป้องกันยาเสพติดมีนัยสำคัญทางบวก
10. เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	
ปฏิเสธสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐานบางส่วน
ลักษณะครอบครัว ตัวแปรมีนัยสำคัญทางบวกทุกตัวแปร	ลักษณะครอบครัวตัวแปรมีนัยสำคัญทางบวกทุกตัวแปร ยกเว้นเศรษฐฐานะ
ปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีนัยสำคัญ	มาตรการป้องกันยาเสพติดมีนัยสำคัญทางบวก
สมมติฐานการวิจัย	
11. เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้งลักษณะส่วนบุคคล ความผูกพันต่อสังคม และครอบครัวแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	
ปฏิเสธสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐานบางส่วน
ปัจจัยระดับนักเรียน มีเพียงลักษณะครอบครัวที่เศรษฐฐานะและการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่ไม่มีนัยสำคัญ	ปัจจัยระดับนักเรียน ตัวแปรมีนัยสำคัญทางบวกเกือบทุกตัวแปร ยกเว้นเพศและเศรษฐฐานะ
ปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีนัยสำคัญ	มาตรการป้องกันยาเสพติดมีนัยสำคัญทางบวก

ตาราง 31 (ต่อ) สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติยาเสพติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

เจตคติต่อยาเสพติด	พฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด
12. ปัจจัยระดับโรงเรียนมีผลปฏิสัมพันธ์ต่ออิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	
ยอมรับสมมติฐานบางส่วน	ยอมรับสมมติฐานบางส่วน
ความรู้สึกภาคภูมใจในตนเอง ความรู้สึกผูกพันกับครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมีความแปรปรวนระหว่างโรงเรียน	เพศ ความรู้สึกผูกพันกับครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมีความแปรปรวนระหว่างโรงเรียน
การอบรมสั่งสอนของอาจารย์มีผลปฏิสัมพันธ์ทางลบข้ามระดับต่ออิทธิพลของความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองที่มีเจตคติต่อยาเสพติด	มาตรการป้องกันยาเสพติดมีผลปฏิสัมพันธ์ทางลบข้ามระดับต่ออิทธิพลของความรู้สึกผูกพันกับครอบครัวที่มีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด

จากตาราง 31 ซึ่งสรุปผลการวิเคราะห์พหุระดับเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยปรากฏว่า สำหรับเจตคติต่อยาเสพติด ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนเป็นปัจจัยที่สามารถอธิบายความแปรปรวนหรือความแตกต่างของค่าเฉลี่ยต่อเจตคติต่อยาเสพติดที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้มากที่สุด คือร้อยละ 56.923 รองลงมาคือ ลักษณะความผูกพันต่อสังคมและครอบครัว คือร้อยละ 40 และ 36.923 ตามลำดับ ในขณะที่พฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติด ลักษณะความผูกพันต่อสังคมเป็นปัจจัยระดับนักเรียนที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนได้มากที่สุด คือ ร้อยละ 68.75 รองลงคือลักษณะครอบครัวและส่วนบุคคล คือร้อยละ 50 และ37.5 ตามลำดับ สำหรับเจตคติต่อยาเสพติดนั้นทุกตัวแปรในระดับนักเรียนมีอิทธิพลอย่างนัยสำคัญต่อเจตคติต่อยาเสพติด ส่วนพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดนั้น มีเพียงตัวแปรเพศและเศรษฐฐานะไม่มีอิทธิพลอย่างนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาถึงการควบคุมตัวแปรในแต่ละลักษณะของปัจจัยระดับนักเรียน พฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดให้ผลการทดสอบที่เหมือนกับผลทดสอบที่ไม่ได้ควบคุมตัวแปร นั่นก็คือ ไม่ว่าจะควบคุมตัวแปรลักษณะใดใดในปัจจัยระดับนักเรียน เพศและเศรษฐานะก็ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ในขณะที่เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมทั้งสามลักษณะจากปัจจัยระดับนักเรียนแล้ว ตัวแปรเศรษฐานะและการอบรมเลี้ยงดูที่เดิมเคยมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ก็กลับไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอีกต่อไป

สำหรับปัจจัยระดับโรงเรียนนั้น ผลการทดสอบของเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดยอมรับสมมติฐานเพียงบางส่วน ถ้าพิจารณาถึงอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนเพียงลำพัง การอบรมสั่งสอนของอาจารย์มีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด แต่สำหรับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดนั้น ปัจจัยระดับโรงเรียนจะไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญเลย

เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียน เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนในแต่ละลักษณะ ก็ปรากฏว่าเมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ทั้งเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญแต่ถ้าควบคุมลักษณะความผูกพันต่อสังคมหรือครอบครัว และรวมทั้งควบคุมพร้อมกันทั้งสามลักษณะนั้น สำหรับเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ แต่สำหรับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันต่อสังคมหรือครอบครัว รวมทั้งควบคุมพร้อมกันทั้งสามลักษณะมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนที่เดิมทีก่อนควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนนั้นไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ กลับมามีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาถึงค่าอิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีความแปรปรวนหรือแตกต่างไปตามระหว่างโรงเรียน ทั้งเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมีผลการทดสอบเหมือนกัน คือ ความรู้สึกผูกพันกับครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อทั้งเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกันไปตามระหว่างโรงเรียน ผลที่แตกต่างกันสำหรับเจตคติก็คือ ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดก็คือ เพศ และเมื่อทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ ก็ปรากฏว่า สำหรับเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด มีผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับเดียวคือผลของการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ที่มีต่ออิทธิพลของความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และสำหรับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดก็พบผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับเพียงผลเดียวเช่นกัน ซึ่งก็คือผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับของมาตรการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดที่มีต่อความรู้สึกผูกพันกับครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

บทที่ 5
สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน โดยแบ่งปัจจัยที่ศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ ปัจจัยระดับนักเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียน จุดเน้นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้อยู่ที่การค้นหาหลักฐานเชิงประจักษ์ที่จะขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีความผูกพันต่อสังคม (Social Bond Theory) ของเฮิร์สคิ (Hirschi. 1969) ซึ่งผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว และพร้อมกันนั้นนักเรียนก็ได้รับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดจากทางโรงเรียนตามมาตรการพลังแผ่นดินของรัฐบาลด้วย ดังนั้นเจตคติและพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติดจึงได้รับอิทธิพลจากทั้งครอบครัว และโรงเรียน รวมทั้งลักษณะส่วนตัวของนักเรียนแต่ละคนด้วย ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้พบผลเกี่ยวกับอิทธิพลจากแหล่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า

1. ความมุ่งหมายในการวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดและเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดและเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

1.3 เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยระดับนักเรียนกับปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดและเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

2. สมมติฐานการวิจัย

2.1 ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.2 ลักษณะความผูกพันต่อสังคมของนักเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.3 ลักษณะครอบครัวของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.4 เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะความผูกพันต่อสังคมของนักเรียนแล้ว ลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันต่อสังคมของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.5 เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะครอบครัวของนักเรียนแล้ว ลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.6 เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันต่อสังคม และลักษณะครอบครัวแล้ว ปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.7 ปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.8 เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.9 เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันต่อสังคมแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3

2.10 เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.11 เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้งลักษณะส่วนบุคคล ความผูกพันต่อสังคมและครอบครัวแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.12 ปัจจัยระดับโรงเรียนมีผลปฏิสัมพันธ์ต่ออิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. **วิธีดำเนินการวิจัย**

3.1 ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 53,001 คน และครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 13,041 คนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 114 โรงซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 44 โรง ขนาดใหญ่ 42 โรง ขนาดกลาง 26 โรง ขนาดเล็ก 2 โรง ในปีการศึกษา 2547 ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครจำนวน 50 เขต

3.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากประชากรโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) ตามเขตและขนาดของโรงเรียน ได้ตัวอย่างโรงเรียนทั้งสิ้น 36 โรงเรียน หรือ คิดเป็นร้อยละ 31.58 จากประชากรโรงเรียนทั้งหมด 25 เขต แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 17 โรง ขนาดใหญ่ 14 โรง ขนาดกลาง 5 โรง และครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จำนวนโรงเรียน ละ 10-20 คน รวม 634 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน โรงเรียน ละ 1-2 ห้องเรียน รวม 2,970 คน แต่ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่รายงานว่าไม่เคยใช้สิ่งเสพย์ติดใดๆ เลย ซึ่งมีเพียง 2,369 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้

3.3 ตัวแปรที่ศึกษา

3.3.1 **ตัวแปรอิสระ** ประกอบด้วย ตัวแปร 2 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ตัวแปรระดับนักเรียน ประกอบด้วย ตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะของนักเรียน ได้แก่ 1. เพศ 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3. ความภาคภูมิใจในตนเอง ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม ประกอบด้วย 1. ความผูกพันกับครอบครัว 2. ความผูกพันกับโรงเรียน 3. ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ และตัวแปรลักษณะของครอบครัว ได้แก่ 1. การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง 2. เศรษฐานะ 3. สัมพันธภาพของคนในครอบครัว

ระดับที่ 2 ตัวแปรระดับโรงเรียน ประกอบด้วย 1. มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน 2. ความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร 3. การอบรมสั่งสอนของครู

3.3.2 **ตัวแปรตาม** ได้แก่ เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ คือ แบบสอบถามครู ประกอบด้วย แบบสอบถามความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร และส่วนแบบสอบถาม นักเรียน ประกอบด้วย แบบสอบถามลักษณะส่วนตัวของนักเรียนและลักษณะครอบครัวของนักเรียน แบบสอบถามพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แบบสอบถามเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตนเอง แบบสอบถามความผูกพันกับครอบครัว แบบสอบถาม ความผูกพันกับโรงเรียน แบบสอบถามความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง แบบสอบถามสัมพันธภาพของคนในครอบครัว แบบสอบถามมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน แบบสอบถามการอบรมสั่งสอนของครู โดยผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และได้นำมาปรับปรุงแก้ไข และนำเครื่องมือในการวิจัยไปทดลองใช้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร จำนวน 20 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.95 แบบสอบถามมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน 15 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.92 แบบสอบถามแบบสอบถามพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดจำนวน 14 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.81 แบบสอบถามเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด จำนวน 20 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.88 แบบสอบถามความความภาคภูมิใจในตนเองจำนวน 20 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.95

แบบสอบถามความผูกพันกับครอบครัวจำนวน 10 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.83 แบบสอบถามความผูกพันกับโรงเรียนจำนวน 10 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.69 แบบสอบถามความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ จำนวน 10 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.89 แบบสอบถามอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองจำนวน 40 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.92 แบบสอบถามความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวจำนวน 10 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.87 แบบสอบถามการอบรมสั่งสอนของครู จำนวน 10 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.84

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

3.5.1 ขอความอนุเคราะห์จากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ทำหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ครูและนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.5.2 นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปติดต่อกับผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดวันเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.5.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2547 ถึง วันที่ 15 มกราคม 2548

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC for Windows Version 12 ในการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์พหุระดับแบบ 2 ระดับ คือ ระดับนักเรียนและระดับโรงเรียน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป HLM for Windows 98 Version 4.01

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนและระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐาน (Base model) เพื่ออธิบายความแปรปรวนภายในโรงเรียน และระหว่างโรงเรียนของตัวแปรเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจาก สิ่งเสพย์ติด พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของคะแนนเฉลี่ย เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด มีค่าเท่ากับ 5.073 และ 4.797 ตามลำดับ (คะแนนเต็ม 6 คะแนน) ความแปรปรวนในคะแนนเฉลี่ย เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ที่เกิดขึ้นทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นความแปรปรวนภายในโรงเรียน ในขณะที่ความแปรปรวนที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนสำหรับเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมีค่าร้อยละ 13 และร้อยละ 5 ตามลำดับ ค่าความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนที่เกิดขึ้นเหล่านี้ เมื่อทดสอบด้วยสถิติแบบไคสแควร์ (Chi-square test) พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ามีการผันแปรในคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดเกิดขึ้นจริงระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วทั้ง 36 โรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้

2. ปัจจัยระดับนักเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ปัจจัยระดับนักเรียน ประกอบด้วย ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัว

2.1 <u>อิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคล</u> ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่า ทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (สมมติฐานข้อ 1) โดยนักเรียนเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย เจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดมากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ และยิ่งนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองมาก ก็ยังมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติด

ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 56.92

2.2 <u>อิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคม</u> ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ พบว่า ตัวแปรความผูกพันทางสังคมของนักเรียนทุกตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (สมมติฐานข้อ 2) โดยความผูกพันกับครอบครัวมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดสูงที่สุด รองลงมาคือ ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ตามลำดับ

ลักษณะความผูกพันทางสังคม ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 40

2.3 <u>อิทธิพลของลักษณะครอบครัว</u> ได้แก่ เศรษฐานะ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง พบว่า ตัวแปรลักษณะครอบครัวของนักเรียนทุกตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (สมมติฐานข้อ 3) โดยตัวแปรสัมพันธภาพของคนในครอบครัวมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดมากที่สุด รองลงมาคือ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และเศรษฐานะตามลำดับ

ลักษณะครอบครัว ได้แก่ เศรษฐานะ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการ อบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 36.92

2.4 <u>อิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคม</u> เมื่อนำตัวแปรลักษณะบุคคลและลักษณะความผูกพันทางสังคมมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการพหุระดับ พบว่า ทุกตัวแปรยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (สมมติฐานข้อ 4)

2.5 <u>อิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะครอบครัว</u> เมื่อนำตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล และลักษณะครอบครัวมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการพหุระดับพบว่า ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลทุกตัวแปรยังคงมีอทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่ลักษณะของครอบครัว มีเพียงการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพของคนในครอบครัวที่มีอิทธิพลทางบวก แต่เศรษฐานะของครอบครัวกลับไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ (สมมติฐานข้อ 5)

2.6 <u>อิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัว</u> เมื่อนำเอาตัวแปรทั้งลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัวมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการพหุระดับพร้อมกัน พบว่า ลักษณะส่วนบุคคล และลักษณะความผูกพันทางสังคม ทุกตัวแปรยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด แต่ลักษณะของครอบครัว มีเพียงสัมพันธภาพของคนในครอบครัวเพียงตัวแปรเดียวที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน (สมมติฐานข้อ 6)

ปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัว สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 69.23

2.7 <u>อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด</u> เมื่อนำเอาปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร การอบรมสั่งสอนของครู และมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน มาเป็นตัวแปรอิสระในสมการพหุระดับ เมื่อวิเคราะห์จากมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนที่ให้ครูเป็นผู้ตอบ พบว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนมีเพียงตัวแปรเดียวคือ การอบรมสั่งสอนของครูที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่ระดับ .05 แต่เมื่อวิเคราะห์จาก มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนที่ให้นักเรียนเป็นผู้ตอบ พบว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนทุกตัวแปรไม่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด (สมมติฐานข้อ 7)

ปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร การอบรมสั่งสอนของครู และมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 6.15 และ 3.08ตามลำดับ

2.8 <u>อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียน</u> เมื่อการควบคุมลักษณะส่วนบุคคล เมื่อนำตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน คือลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระ

พร้อมกันในสมการพหุระดับ พบว่า ตัวแปรระดับโรงเรียนไม่มีตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ แต่ลักษณะส่วนบุคคลทุกตัวแปรยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อควบคุมความแตกต่างอันเนื่องมาจากปัจจัยระดับโรงเรียน (สมมติฐานข้อ 8)

2.9 <u>อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียน เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคล</u> เมื่อนำตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน คือลักษณะความผูกพันทางสังคมและปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการพหุระดับ พบว่า ตัวแปรระดับโรงเรียนไม่มีตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ แต่ลักษณะความผูกพันทางสังคม เมื่อควบคุมความแตกต่างอันเนื่องมาจากปัจจัยระดับโรงเรียนแล้ว ยังคงมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 กล่าวคือ นักเรียนที่มีความผูกพันกับครอบครัว กับโรงเรียน และมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับสูง มีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่ไม่ดีสิ่งเสพย์ติดสูงด้วย (สมมติฐานข้อ 9)

2.10 <u>อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดเมื่อควบคุมลักษณะครอบครัว</u> เมื่อนำเอาตัวแปรระดับโรงเรียน คือ ลักษณะครอบครัวและปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการพหุระดับ พบว่า ตัวแปรระดับโรงเรียนไม่มีตัวแปรใดที่มี อิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ แต่ตัวแปรลักษณะครอบครัวทุกตัวแปรยังคงมี อิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (สมมติฐานข้อ 10) กล่าวคือ นักเรียนที่มีเศรษฐานะสูง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างดีจากผู้ปกครอง และคนในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมาก มีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดสูงด้วย

2.11 <u>อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดเมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทุกลักษณะ</u> เมื่อนำตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะคือ ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัว รวมทั้งปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระร่วมกันในสมการพหุระดับ พบว่า

<u>ลักษณะส่วนบุคคล</u> ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

<u>ลักษณะความผูกพันทางสังคม</u> ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

<u>ลักษณะครอบครัว</u> มีเพียงตัวแปรสัมพันธภาพของคนในครอบครัวเพียงตัวแปรเดียวที่มีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเศรษฐานะของครอบครัวมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ

<u>ตัวแปรระดับโรงเรียน</u> ไม่มีตัวแปรใดในระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัย (สมมติฐานข้อ 11)

2.12 ผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่ออิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ผลการตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่มีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเอง ความผูกพันกับครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง การวิเคราะห์พหุระดับได้ใช้ตัวแปรระดับโรงเรียนมาช่วยอธิบายความแตกต่างของอิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน โดยทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ พบว่าปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับมีเพียงการอบรมสั่งสอนของครูที่มีอิทธิพลทางลบต่อความภาคภูมิใจในตนเอง (สมมติฐานข้อ 12) แสดงว่า โรงเรียนที่อาจารย์มีการอบรมสั่งสอนนักเรียนน้อย ขนาดอิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดจะมากกว่าโรงเรียนที่ครูมีการอบรมสั่งสอนมาก

3. ปัจจัยระดับนักเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

ปัจจัยระดับโรงเรียนและปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด พบผลส่วนใหญ่คล้ายกับ เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและเมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนแล้ว พบผลดังนี้

3.1 อิทธิพลของตัวแปรอิสระในระดับนักเรียน ประกอบด้วย

ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความภาคภูมิใจในตนเอง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แต่ตัวแปรเพศ ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 37.50

ลักษณะความผูกพันทางสังคม ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ลักษณะความผูกพันทางสังคม ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 68.75

ลักษณะครอบครัว ของนักเรียน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองและสัมพันธภาพของคนในครอบครัว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แต่ตัวแปรเศรษฐานะไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

ลักษณะครอบครัว ของนักเรียน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพของคนในครอบครัว และเศรษฐานะ สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 50

3.2 อิทธิพลของตัวแปรอิสระในระดับโรงเรียน มีเพียงปัจจัยเดียวคือ มาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนตามการรับรู้ของนักเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

ปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร การอบรมสั่งสอนของครู และมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 6.25 และ 18.75 ตามลำดับ

3.3 ผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่ออิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเอง ผลการตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองที่มีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของ เพศ ความผูกพันกับครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง การวิเคราะห์พหุระดับได้ใช้ตัวแปรระดับโรงเรียนมาช่วยอธิบายความแตกต่างของอิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน โดยทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ พบว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับได้แก่ มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดมีผลปฏิสัมพันธ์ทางลบข้ามระดับต่ออิทธิพลของ ความผูกพันกับครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

การอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ปัจจัยลักษณะครอบครัว และปัจจัยระดับโรงเรียนว่าปัจจัยแต่ละกลุ่มมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมากน้อยเพียงใด ผลการวิเคราะห์อิทธิพลพบว่า ตัวแปรในกลุ่มลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมของนักเรียนมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมากกว่าตัวแปรในกลุ่มครอบครัวและตัวแปรระดับโรงเรียน รายละเอียดอิทธิพลของตัวแปรในกลุ่มต่างๆ มีดังต่อไปนี้

1. เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยระดับนักเรียนที่นำมาศึกษาส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แต่ปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับมัธยมปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร มีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดสูงถึง 5.073 และมีคะแนนเฉลี่ยต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดสูงถึง 4.80 (จากคะแนนเต็ม 6) ทั้งนี้น่าจะ

เนื่องมาจาก นักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโทษภัยของสิ่งเสพย์ติดจากทั้ง สื่อมวลชน ในโรงเรียน และจากครอบครัว ตลอดจนภูมิหลังของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, มีความภาคภูมิใจในตนเอง, มีความผูกพันทางสังคมอยู่ในระดับสูง สำหรับภูมิหลังของครอบครัวนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่ฐานะเศรษฐกิจปานกลาง คนในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูนักเรียน ในด้านการป้องกันสิ่งเสพย์ติดมาก ส่วนโรงเรียนที่นักเรียนเหล่านี้ศึกษาอยู่ก็มีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางการศึกษาอยู่ในระดับสูงมาก มีครูที่เอาใจใส่อบรมสั่งสอนนักเรียนมาก และโรงเรียนมีมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดมาก ปัจจัยดังกล่าวอาจทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดในระดับสูง โดยปัจจัยดังกล่าวได้รับการยืนยันจากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ว่ามีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

จากผลการวิเคราะห์โมเดลฐาน พบว่า เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมีความแตกต่างกันในระดับโรงเรียน หรือกล่าวได้ว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกัน มีเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดใกล้เคียงกัน ทั้งนี้น่าจะเนื่องมาจากนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกันอยู่ในสภาพแวดล้อมของการแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติดคล้ายคลึงกัน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในเขตต่างๆ ของกรุงเทพมหานครถึง 25 เขต ซึ่งในแต่ละเขตก็มีความรุนแรงของการแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกัน บางเขตอาจมีการแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติดในระดับรุนแรง แต่บางเขตอาจมีการแพร่ระบาดในระดับเบาบาง จึงอาจทำให้เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมีความแตกต่างกันในระดับโรงเรียน

นอกจากนั้นผลการวิจัยครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทั้งสองระดับที่นำมาศึกษา ปัจจัยระดับนักเรียนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดมากว่าปัจจัยระดับโรงเรียน สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดมากที่สุดคือ ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเอง รองลงมาคือ ลักษณะความผูกพันทางสังคม ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ส่วนลักษณะครอบครัว มีเพียงตัวแปรเดียวคือ สัมพันธภาพของคนในครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ส่วนปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีตัวแปรใดเลยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน แต่ปัจจัยระดับโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับของตัวแปร การอบรมสั่งสอนของครูที่มีต่ออิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ผู้วิจัยจึงขออภิปรายเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดดังนี้

2. ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ประกอบด้วย ตัวแปรสามตัวได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ และความภาคภูมิใจในตนเอง มีอิทธิพล ดังนี้

2.1 เพศ

2.1.1 เพศมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

เพศของนักเรียน เป็นตัวแปรระดับนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนหญิง มีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดมากว่านักเรียนชาย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยในอดีตเป็นจำนวนมาก ที่พบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกัน (กิตติศักดิ์ ทองอุทุม. 2547; ปยารี พิริยะอุดมพร. 2543; เอื้อมพร พลอยประดิษฐ์. 2544; ประเสริฐ กรวยสวัสดิ์. 2541) และเสกสรร สงวนนาม (2544: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาและเปรียบเทียบเจตคติต่อสิ่งเสพย์ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดอุดรธานี พบว่า นักศึกษาหญิงมีเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวมดีกว่านักศึกษาชาย ทั้งนี้น่าจะเนื่องมาจากผู้ชายมักจะถูกเพื่อนชักชวนให้ลองใช้สิ่งเสพย์ติดมากกว่าผู้หญิง (นีออน กลิ่นรัตน์ และปรีชา กลิ่นรัตน์. 2523: บทคัดย่อ) ดังนั้นครอบครัว และโรงเรียนจึงควรเฝ้าระวังและสร้างความตระหนักถึงอันตรายของ สิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดมากยิ่งขึ้น

2.1.2 เพศไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ตัวแปรเพศไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปยารี พิริยะอุดมพร (2543: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนนทบุรี พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันยาบ้าไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ ศรีประกาย ทัตตานนท์.(2543: 104) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันปัญหาสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง พบว่า เพศ ของนักเรียนไม่มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันปัญหายาเสพติดเช่นเดียวกับ ผลการวิจัยของประภาศรี ทรัพย์ธนสมบูรณ์ (2546: บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มี เพศ ต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดไม่แตกต่างกัน และบังอร ดวงรัตน์ (2541: บทคัดย่อ) ก็พบผลการวิจัยเช่นเดียวกันว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเสพติดยาบ้าไม่แตกต่างกัน การที่พบผลเช่นนี้น่าจะเนื่องมาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการควบคุมจากทั้งครอบครัวและโรงเรียนไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติดทั้งเพศหญิงและเพศชายเท่าเทียมกัน แต่อย่างไรก็ตามเมื่อนักเรียนเติบโตขึ้น นักเรียนชายอาจมีพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดลดน้อยลง ทั้งนี้เพราะนักเรียนชายมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดน้อยกว่าเพศหญิง ดังนั้น ครอบครัวและโรงเรียน จึง

ยังคงจำเป็นต้องเฝ้าระวังการใช้สิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชายให้มากกว่านักเรียนหญิง โดยเฉพาะการป้องกันไม่ให้นักเรียนไปคบเพื่อนที่ใช้สิ่งเสพย์ติด เพราะอาจถูกเพื่อนชักจูงให้ใช้สิ่งเสพย์ติดได้

2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งในลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีอิทธิพลต่อทั้งเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด การที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีอิทธิพลต่อ การป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอื้อมพร พลอยประดิษฐ์ (2544: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตฉัฏฐมงคล สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีเจตคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกัน และแนวคิดของ เฮิร์สคิ ที่กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งเสพย์ติดเนื่องจาก นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ย่อมต้องคำนึงถึงความเสี่ยงต่อการสูญเสียสิ่งที่ตนได้ลงทุนขยันหมั่นเพียรไปแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงก่อให้เกิดความรู้สึกยึดมั่นผูกพันอยู่กับการศึกษาจึงช่วยเหนี่ยวรั้งไม่ให้นักเรียนทำผิดได้ แต่สำหรับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ความรู้สึกผูกพัน ความยึดมั่น และความเกี่ยวข้องต่อกิจกรรมด้านการศึกษาได้ลดต่ำลง เด็กเหล่านี้จึงมีเสรีหรือถูกปลดปล่อยให้มีโอกาสกระทำผิดได้ (Hirschi. 1969: 120-124) จากการศึกษาผลการเรียนของนักเรียนในอดีตพบว่านักเรียนที่ประสบความล้มเหลวทางด้านการเรียน มีประสบการณ์ในเรื่องสิ่งเสพย์ติดในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กที่ประสบความสำเร็จทางด้านการเรียน นักเรียนที่รู้สึกเซ็ง เบื่อหน่ายในขณะที่อยู่ในโรงเรียนก็จะใช้สิ่งเสพย์ติดเข้าช่วยแก้ไขความรู้สึกดังกล่าวด้วย ดังนั้น ความล้มเหลวทางการศึกษาจึงมีส่วนทำให้นักเรียนใช้สิ่งเสพย์ติดได้เช่นเดียวกัน (นิรมล เปลี่ยนจรูญ. 2530: 73) นอกจากนั้นผลการเรียนที่ไม่ดียังเป็นแรงผลักดันให้นักเรียนหลายคน มีความคิดว่าวันที่ไม่มีการเรียนเป็นช่วงเวลาที่ทำให้ตนเองมีความสุขที่สุด แต่วันที่มีการเรียนการสอนทำให้ตนต้องทุกข์ใจจนอยากหลีกหนี (นิรนาท แสนสา. 2543: 105) ส่วนงานวิจัยของ (ปยารี พิริยะอุดม. 2543: บทคัดย่อ) ก็พบผลเช่นกันว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใน จังหวัดนนทบุรี ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีเจตคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพติดยาบ้าต่างกัน จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะรู้สึกมีความสุขกับการศึกษาเล่าเรียน มีความหวังที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพการงานในอนาคต จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปหาความสุขจากการใช้สิ่งเสพย์ติด แต่สำหรับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ จะรู้สึกมีความทุกข์ มีความยุ่งยากในการเรียนและรู้สึกเป็นผู้แพ้ทุกครั้งที่ได้รับรู้ผลการเรียนของตนเอง จึงอยากหลีกหนีความทุกข์ไปหาความสุขด้วยการใช้สิ่งเสพย์ติด ตามคำชักชวนของเพื่อน ดังนั้นผู้ปกครองของนักเรียนและครูในโรงเรียนจึงควรให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยเร่งด่วนเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน และเกิดความเครียดจนต้องหันไปหาสิ่งเสพย์ติด

2.3 ความภาคภูมิใจในตนเอง

ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นตัวแปรหนึ่งในลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองมีอิทธิพลทั้งเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรวรรณ สุธีรไกรลาศ (2536: 93) ที่พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเพียงตัวเดียวที่สามารถทำนายทัศนคติต่อการเสพสิ่งเสพย์ติดได้ และงานวิจัยของ ดุษฎี โยเหลา; ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และ ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. (2540: 65) ที่ศึกษาปัจจัยบ่งชี้สาเหตุการใช้และติดสารระเหยของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดยโสธร พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นตัวแปรสำคัญที่จำแนกผู้ใช้สารระเหย ออกจากผู้ไม่ใช้สารระเหย เช่นเดียวกับดอนเนลลี (Donnelly. 2005: Online) พบว่า คนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะมีระดับการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติดต่ำ ปัจจัยเสี่ยงต่อการใช้สิ่งเสพย์ติดของเด็กได้แก่ การมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ และงานของโคลเวส (Colwes. 2005: Online) ก็พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ มีความเกี่ยวข้องกับการใช้สิ่งเสพย์ติด ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดจึงควรแก้ไขเรื่องความภาคภูมิใจในตนเองด้วย ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน เป็นปัจจัยที่สามารถ ทำให้นักเรียนป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดได้ ดังนั้นโรงเรียน และผู้ปกครองของนักเรียนจึงควรเฝ้าระวังและปรับเปลี่ยนเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ตลอดจนพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนเพศชาย นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และนักเรียนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำโดยเร่งด่วนเพราะเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยงสูงต่อการใช้สิ่งเสพย์ติด

3. ความผูกพันทางสังคม

ความผูกพันทางสังคมเป็นตัวแปรหนึ่งในปัจจัยระดับนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อยๆ 3 ตัว คือ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ลักษณะความผูกพันทางสังคมทั้งสามประการมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

3.1 ความผูกพันกับครอบครัว ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความผูกพันกับครอบครัวมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดมากที่สุด จึงเป็นการยืนยันแนวคิดของเฮิรส์คิที่กล่าวว่า เด็กวัยรุ่นที่มีความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดาจะมีโอกาสที่จะกระทำผิดได้น้อย เพราะต้องใช้เวลาส่วนมากอยู่กับบิดามารดา แต่ถ้าชีวิตในครอบครัวไม่มีความสุข เด็กก็จะออกมานอกบ้าน ซึ่งนำไปสู่การกระทำผิดได้ (Hirschi. 1969: 83-94) นอกจากนั้น การที่เด็กวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบิดามารดามากก็จะยึดถือเอาบรรทัดฐานของบิดามารดาเข้ามาไว้ในตัวเอง และจะยิ่งประพฤติตามความมุ่งหวังของผู้ปกครอง ซึ่งจะส่งผลให้เด็กผูกพันกับการยอมรับกฎระเบียบของสังคม รวมทั้งมีความเชื่อต่อคำสั่งของบิดามารดาที่ห้ามกระทำผิด หรือห้ามใช้สิ่งเสพย์ติด นอกจากนั้น ตามแนวคิดของ เฮิร์สคิยังมองว่าการมีความเชื่อหรือการยอมรับบรรทัดฐานกฎเกณฑ์ของสังคม ก็คือ การยอมรับหรือมีความเชื่อ

ต่อความหมายในทางไม่เห็นด้วยต่อการละเมิดกฎหมาย (Hirschi. 1969: 202) ดังนั้น การที่นักเรียนไม่ใช้สิ่งเสพย์ติดก็ เนื่องมาจากนักเรียนมีความผูกพันกับครอบครัวหรือมีความเชื่อถือและยอมรับกฎระเบียบ หรือคำสั่งของผู้ปกครองนั่นเอง

3.2 ความผูกพันกับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ข้อค้นพบนี้ก็เป็นการยืนยันแนวคิดของเฮิร์สคิ ที่กล่าวว่า เด็กที่ไม่ชอบโรงเรียน หรือปฏิเสธกฎเกณฑ์ของโรงเรียนมีแนวโน้มที่จะทำผิดได้ง่าย และพบว่าเด็กนักเรียนชายที่ไม่ค่อยสนใจต่อความคิดของครูเกี่ยวกับตัวเขา จะมีโอกาสกระทำผิดได้มาก ในงานวิจัยของเฮิร์สคิ (Hirschi. 1969: 132) พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่าง "การไร้ความสามารถในการเรียน" นำไปสู่ "การเรียนที่ไม่ดี" และจะนำไปสู่ "การไม่ชอบโรงเรียน" ซึ่งจะมีผลต่อ "การปฏิเสธอำนาจหรือความถูกต้องหรือการควบคุมของโรงเรียน" และนำไปสู่การกระทำผิดในที่สุด นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลงานในประเทศไทยของ ปะภาสี สุขทรรศนีย์ (2536: 101) ที่พบว่า ความผูกพันกับโรงเรียนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของวัยรุ่น และยังมีงานวิจัยอื่นๆ อีกมากที่พบว่า ความผูกพันกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับพฤติกรรมกระทำผิด และยังสอดคล้องกับ ลิสก้าและรี๊ด (วิกาญดา พรหรรษาวิจิต. 2545: 70; อ้างอิงจาก Liska and Reed. 1985: 557) ที่ศึกษาพบความสัมพันธ์ในเชิงลบระหว่างความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียนกับพฤติกรรมการกระทำผิด กล่าวคือ ถ้าเด็กวัยรุ่นมีความผูกพันต่อโรงเรียนน้อยลง เด็กวัยรุ่นก็มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดมากขึ้น ส่วน ธนพัฒน์ หาพิพัฒน์ (2539: 104-105) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาม้าของนักศึกษา กรณีศึกษานักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรมและวิทยาลัยเทคนิคในภาคกลาง สังกัดกรมอาชีวศึกษา พบว่า ตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาม้าคือ ความรู้สึกผูกพันกับสถาบันและครูอาจารย์ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยุบลวรรณ ประมวญรัฐการ (2532: 164) ที่พบว่าความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียน มีผลกระทบโดยทางตรงต่อการคบเพื่อนที่ใช้สิ่งเสพย์ติด รวมทั้งผลงานวิจัยของ ธิติ รัตนโชติ (2539: 117) ที่พบว่า ความรู้สึกผูกพันต่อครูและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ของ ผู้หญิง หรือกล่าวได้ว่าวัยรุ่นหญิง ยิ่งมีความรู้สึกผูกพันต่อครู และโรงเรียนต่ำลงเพียงใด ก็ยิ่งมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่ของผู้หญิงสูงขึ้นเท่านั้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความผูกพันกับโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติด

3.3 ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ข้อค้นพบนี้ก็เป็นการยืนยันแนวคิดของเฮิร์สคิ ที่กล่าวว่า ถ้าบุคคลหมกมุ่นทุ่มเทอยู่กับการทำความดีหรือการกระทำต่าง ๆ อันเป็นไปตามระเบียบบรรทัดฐานของสังคมแล้ว เขาก็จะไม่มีเวลาหรือโอกาสที่จะไปกระทำผิดหรือแม้แต่จะคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดได้เลย (Hirschi. 1969: 22-23) ส่วนงานวิจัยของ วิกาญดา พรหรรษาวิจิต (2545: 69-73) พบว่า เด็กและเยาวชนที่เสพยาบ้าใช้เวลาไปในการทำกิจกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น การหนีเรียนไปอยู่บ้านเพื่อน หรือไปเที่ยว

ตามห้างสรรพสินค้า ดังนั้น ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับจึงมีความสัมพันธ์ทางลบกับการเสพยาบ้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพัฒน์ หาพิพัฒน์ (2539: 104-105) พบว่า ตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาม้า คือ ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ในการวิจัยครั้งนี้ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับมีความหมายใกล้เคียงกับการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่ง ภาวิณี อยู่ประเสริฐ (2540: 118) พบว่าการใช้เวลาว่างของเด็กนักเรียนมีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่ใช้สารเสพติดมักจะจับกลุ่มเพื่อนไปเดินเล่น และเที่ยวตามแหล่งบันเทิง ดังนั้น การทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับจึงช่วยป้องกันไม่ให้เด็กมีเวลาว่างไปจับกลุ่มกันใช้สิ่งเสพย์ติด ซึ่งตรงกับแนวคิดของ ดวงเดือน พิศาลบุตร (2515 : 84-85) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น การช่วยงานบ้าน ศึกษาค้นคว้าทำงานอดิเรก เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะมีความสำเร็จในชีวิต ครูและผู้ปกครอง จึงควรทำการสนับสนุนให้นักเรียนรู้จักการแบ่งเวลา ใช้เวลาอย่างเหมาะสม เป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีเกี่ยวกับการใช้เวลา เป็นการช่วยปลูกฝังให้รู้จักคุณค่าของเวลา ทำให้มีประสบการณ์ในชีวิตการทำงานต่างๆ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และจรัส สุวรรณเวลา (2521: เอกสารอัดสำเนา) กล่าวว่าปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดในวัยรุ่นเมืองไทยสาเหตุที่สำคัญคือ การใช้เวลาคบค้าสมาคมกันมากกับเพื่อนในโรงเรียนและเพื่อนแถวบ้าน หรือแหล่งมั่วสุม เช่น โรงภาพยนตร์ ศูนย์การค้า หอพักและบ้านเพื่อน มีเหตุมาจากภาวะกดดันในครอบครัวและฐานะทางเศรษฐกิจ และการตอบสนองต่อความเครียดหรือความกดดันของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ฉะนั้นในการแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องอาศัยบุคคลหลายๆ ฝ่ายที่จะต้องช่วยกันกระตุ้นนักเรียนในเรื่องของการให้รู้จักหน้าที่ การใช้เหตุผลในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

4. อิทธิพลของตัวแปรกลุ่มครอบครัว

ในการวิเคราะห์โดยใช้ปัจจัยครอบครัวเพียงปัจจัยเดียว พบว่า ตัวแปรอิสระในกลุ่มนี้ทุกตัว ซึ่งได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง เศรษฐานะ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว มีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน แต่สำหรับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด พบว่า ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพของคนในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แต่เศรษฐานะไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ

แต่เมื่อนำปัจจัยครอบครัวมาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยลักษณะของนักเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนกลับพบว่า อิทธิพลของตัวแปรในกลุ่มครอบครัวมีอิทธิพลเปลี่ยนไป ดังนี้

4.1 ตัวแปรสัมพันธภาพของคนในครอบครัว

สัมพันธภาพของคนในครอบครัวเป็นปัจจัยลักษณะครอบครัวเพียงตัวแปรเดียวที่มีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแต่มีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติมา พัฒราช (2546: 100-101) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองและพี่น้อง เครือญาติ มีความสัมพันธ์ต่อเจตคติต่อการใช้

สิ่งเสพย์ติดของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.01 และงานวิจัยของ นวลพร ยังรอต (2544: 118) ศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันจะมีทัศนะต่อปัจจัยในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติดแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกลุ่มที่มีสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวดีจะมีทัศนะเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อปัจจัยในการป้องกันตนไม่ให้ใช้ยาเสพติดมากกว่ากลุ่มที่มีสัมพันธภาพของสมาชิก ในครอบครัวไม่ดี ผลจากงานวิจัยเหล่านี้แสดงเห็นว่าสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อการป้องกันตนเองของนักเรียนไม่ให้ใช้ยาเสพติดได้ แต่งานวิจัยของ ศรีประกาย ทัตตานนท์ (2543: 90) พบว่า นักเรียนที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวต่างกันมีพฤติกรรมในการป้องกันปัญหายาเสพติดไม่แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับ ปิยดา ละอองปลิว (2546 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด การที่พบผลการวิจัยไม่สอดคล้องกันเช่นนี้ น่าจะอภิปรายผลได้ว่า ในกรณีที่พบความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่าความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ทำให้นักเรียนรู้สึกมีความสุขอยู่กับคนในครอบครัว และเกิดความรู้สึกยึดมั่นผูกพันต่อครอบครัว มีที่พึ่งพาปรึกษาหารือ สามารถพูดคุยกันได้เข้าใจ จนไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปแสวงหาความสุขจากการใช้สิ่งเสพย์ติด ดังนั้นนักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันจึงมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติด แต่สำหรับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดนั้น การพบความสัมพันธ์ทางลบอาจเกิดจาก ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันอาจจะไม่ได้สนใจที่จะอบรมเลี้ยงดูเพื่อป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนหรืออาจจะมีคน ในครอบครัวใช้สิ่งเสพย์ติดซึ่งเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีในการใช้สิ่งเสพย์ติดทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมป้องกันน้อย แต่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพ ไม่ดีต่อกัน แต่ถ้าผู้ปกครองของนักเรียนมีความเอาใจใส่ในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่ นักเรียน และไม่มีคนในครอบครัวที่เป็นแบบอย่างในการใช้สิ่งเสพย์ติด ก็อาจทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมากได้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก็พบผลสอดคล้องกันว่านักเรียนที่เสพยาเสพติดไม่จำเป็นที่ต้องมีปัญหาครอบครัว นักเรียนจำนวนไม่น้อย มีสภาพครอบครัวที่ดี แต่ครอบครัวที่ปล่อยนักเรียนให้เที่ยวเล่นกับเพื่อนโดยไม่สนใจพฤติกรรม อาจเป็นสาเหตุให้มีการเสพยาได้ (ศรีประกาย ทัตตานนท์. 2543: 90)

4.2 ตัวแปรเศรษฐานะ

เศรษฐานะของครอบครัว ไม่มีอิทธิพลทั้งต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภาศรี ทรัพย์ธนสมบูรณ์ (2546: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีระดับการศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครองต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดไม่แตกต่างกัน และจิรวัน เทียนทองดี (2542: บทคัดย่อ)ที่ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันสารเสพย์ติดด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครอง ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับ

การป้องกันสิ่งเสพย์ติดไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้น่าจะเนื่องมาจากผู้ปกครองทุกระดับฐานะทางเศรษฐกิจต่างก็ได้รับความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันสิ่งเสพย์ติดจากนโยบายของรัฐบาลและสื่อมวลชนเท่าเทียมกัน จึงทำให้สามารถดูแลบุตรหลานให้สามารถป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนก็ได้ให้ความรู้แก่นักเรียนทุกระดับฐานะเท่าเทียมกัน จึงทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของนักเรียนไม่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติด

4.3 ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง มีอิทธิพลเฉพาะพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติด แต่ไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด การที่พบว่าการอบรมเลี้ยงดูที่พบอิทธิพลเฉพาะพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดนั้นน่าจะเนื่องมาจากการควบคุมของครอบครัว สามารถควบคุมได้เฉพาะพฤติกรรมภายนอกแต่ไม่สามารถควบคุมความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายในจิตใจของเด็กได้ จึงทำให้ไม่พบอิทธิพลของการ อบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของ นักเรียน ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสอดคล้องกับบางส่วนในงานวิจัยของ เกษม จันทศร (2541: 120) ที่พบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมการเสพสารเบื้องต้นน้อย เป็นนักเรียนที่ได้รับอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และการที่ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด แต่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติด อาจมีสาเหตุมาจากเด็กนักเรียนเป็นวัยรุ่นที่ต้องการอิสระเสรีภาพทางความคิด ดังนั้นอิทธิพลทางด้านความรู้สึกนึกคิดของผู้ปกครองจึงอาจจะลด น้อยถอยลง แต่ผู้ปกครองยังมีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนอยู่ เช่น การห้ามคบเพื่อน การห้ามเที่ยวกลางคืน ซึ่งนักเรียนอาจจะต้องการไปเที่ยวกับเพื่อนแต่ถูกผู้ปกครองห้ามปรามจึงไม่สามารถประพฤติตัวตามทัศนคติของตนเองได้ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่ากังวลว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้นจนพ้นจากการควบคุมของผู้ปกครองแล้ว เด็กอาจจะเปลี่ยนพฤติกรรมไปใช้สิ่งเสพย์ติดได้ ดังนั้นจึงควรให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีทัศนคติต่อต้านสิ่งเสพย์ติดมากขึ้น ด้วยการไม่เป็นแบบอย่างในการใช้สิ่งเสพย์ติด และสั่งสอนให้เด็กมองเห็นว่า สิ่งเสพย์ติดเป็นสิ่งไม่ดี ควรห่างไกลให้มากที่สุด เพื่ออนาคตที่ดีของเด็กเอง นอกจากนั้นผู้ปกครองยังควรมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง ได้แก่ ไม่ตามใจเกินไป มีการสร้างระเบียบวินัย มีความคงเส้นคงวาในการลงโทษและให้รางวัล ให้ความรักความอบอุ่น ให้เวลาดูแลเอาใจใส่ลูกให้มากขึ้นด้วย (พจนี พรหมจิตต์. 2544: บทคัดย่อ) ก็จะช่วยให้เด็กมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดและมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดได้

5. อิทธิพลของตัวแปรระดับโรงเรียน

5.1 มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาสิ่งเสพย์ติดของกระทรวงศึกษาธิการที่มีนโยบายให้โรงเรียนดำเนินมาตรการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมอบให้ครูแต่ละคนรับผิดชอบดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดทั้งในด้านการเรียนและความประพฤติส่วนตัว พร้อมทั้งการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขที่เหมาะสมนั้น มีผลทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ถูกต้องต่อสิ่งเสพย์ติดและมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดตามเป้าหมายของโครงการ (กระทรวงศึกษาธิการกับยุทธศาสตร์ชาติในการแก้ปัญหายาเสพติด รวมพลังแผ่นดินต่อสู้เพื่อชัยชนะ. 2546: 23) แต่จะพบผลเมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบพหุระดับ จึงได้พบว่า มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับต่อ อิทธิพลของความผูกพันกับครอบครัวต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แต่ถ้าวิเคราะห์ข้อมูลแบบระดับเดียวจะพบว่ามาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพหุระดับจึงช่วยให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน และให้รายละเอียดที่ลึกลงไปได้มากกว่าการวิเคราะห์ระดับเดียว

นอกจากนั้นการที่พบว่ามาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางลบต่ออิทธิพลของตัวแปรในระดับนักเรียน อาจอธิบายได้ดังนี้ คือ ถ้าตัวแปรในระดับนักเรียน เช่น ความผูกพันกับครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมาก ก็จะทำให้มองเห็นอิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนได้น้อย หรือไม่ชัดเจน แต่ถ้าตัวแปรในระดับนักเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดน้อยก็จะทำให้มองเห็นอิทธิพลของมาตรการป้องกัน สิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนได้ชัดเจนมาก หรืออาจกล่าวได้ว่า มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนสามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนมากในบางกลุ่ม เช่น กลุ่มนักเรียนที่มีความผูกพันกับครอบครัวน้อย เพราะนักเรียนกลุ่มนี้ ความผูกพันกับครอบครัวของนักเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดน้อย

5.2 การอบรมสั่งสอนของครู

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การอบรมสั่งสอนของครูมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจาก สิ่งเสพย์ติด แต่ไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด การที่พบผล ทางลบของวิธีอบรมสั่งสอนของครูที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียนอาจเนื่องมาจากนักเรียนที่มีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดน้อย ทำให้ครูต้องอบรมสั่งสอนมาก เพื่อให้นักเรียนรู้จักป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แต่สำหรับนักเรียนที่มีพฤติกรรมป้องกันตนเองมากอยู่แล้วครูก็ ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้การอบรมสั่งสอนมาก บางครั้งการที่ครูคอยให้การอบรมสั่งสอนแก่นักเรียนมาก กลับทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกทางลบต่อการอบรมสั่งสอนของครูได้ เช่น นักเรียนบางคนอาจรู้สึกว่าครูเคร่งครัด และเข้มงวดกับตนเองมากเกินไป แต่ผลการวิจัยที่พบว่าการอบรมสั่งสอนของครู ไม่มี

อิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด น่าจะเนื่องมาจากเจตคติเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของนักเรียนที่ครูไม่ทราบ จึงทำให้การอบรมสั่งสอนของครูไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียน ผลงานวิจัยในอดีตที่ศึกษากับกลุ่มนักเรียนที่ใช้สารเสพย์ติด ก็พบว่าการอบรมสั่งสอนของครูมีอิทธิพลต่อการใช้สิ่งเสพย์ติดของนักเรียน เช่นงานวิจัยของกรมพละศึกษา (2536 : 384-392) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดในกลุ่มนักเรียนไทยที่มีประสบการณ์ในการใช้สารเสพติดซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ยาเสพติดได้แก่ ครูเคร่งครัดเรื่องระเบียบวินัยมากและเข้มงวดเรื่องการเรียนการสอนมาก ส่วนงานวิจัยของ ภัทธมน เพ็งส้ม (2544 : 137) ศึกษาพฤติกรรมการเสพยาบ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโครงการตำรวจประสานงานประจำโรงเรียน จังหวัดนนทบุรี พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.4 ตอบว่าโรงเรียนมีระเบียบที่เข้มงวด ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ใช้ระเบียบอย่างเข้มงวดก็คือ ครูในโรงเรียนนั่นเอง

ส่วนผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ พบว่า การอบรมสั่งสอนของครู ซึ่งเป็นปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์ทางลบต่อ อิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด แสดงว่า โรงเรียนที่อาจารย์มีการอบรมสั่งสอนนักเรียนน้อย ขนาดอิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดจะมากกว่าโรงเรียนที่ครูมีการอบรมสั่งสอนมาก การที่พบผลเช่นนี้น่าจะเนื่องมาจาก อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนจะปรากฏผลที่ชัดเจน ในกลุ่มนักเรียนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ จึงทำให้ความภาคภูมิใจในตนเองมีอิทธิพลน้อยต่อเจตคติฯ แต่สำหรับนักเรียนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง ความภาคภูมิใจของนักเรียนย่อมมีอิทธิพลมากต่อเจตคติฯ จึงทำให้พบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนน้อย การพบปฏิสัมพันธ์ทางลบของปัจจัยระดับโรงเรียนจึงคล้ายคลึงกับแนวคิดของ เฮนีแมน (บุญเรือง ศรีหิรัญ. 2542: 82; อ้างอิงจาก Heyneman. 1976) ที่กล่าวว่า การศึกษาคุณภาพของโรงเรียนจะปรากฏผลที่ชัดเจนต่อนักเรียนที่ยากจนมากกว่านักเรียนที่มีความพร้อมทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะนักเรียนที่มีผู้ปกครองยากจนย่อมต้องแสวงหาโอกาสในการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างมาก ในขณะที่นักเรียนซึ่งมีผู้ปกครองที่มีความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและสังคมอาจมีความพอใจที่จะให้นักเรียนได้ศึกษาที่บ้านของตนเอง จึงทำให้กระบวนการทางการศึกษาของโรงเรียนมีผลต่อการศึกษาของนักเรียนที่ยากจนได้มากกว่านักเรียนที่มีความพร้อมของปัจจัยทางการศึกษา

5.3 ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าตัวแปรภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนไม่มีอิทธิพลต่อทั้งเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ทั้งนี้น่าจะเนื่องมาจากสาเหตุ 3 ประการคือ ประการแรก ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมีความเกี่ยวข้อง กับงานทางด้านวิชาการที่มุ่งให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จึงอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนโดยตรง แต่อาจมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนโดยผ่านทางลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่

ความภาคภูมิใจในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นการที่ผู้บริหารโรงเรียนสามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจึงเป็นการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนทางอ้อม เพราะการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงย่อมทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และรู้สึกผูกพันอยู่กับการศึกษาเล่าเรียน ทำให้ไม่มีความสนใจในเรื่องของสิ่งเสพย์ติดตามทฤษฎีของเฮิร์สคิ ส่วนเหตุผลประการที่สอง ที่ทำให้ตัวแปรภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารไม่มีอิทธิพลต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน น่าจะเนื่องมาจาก ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน โดยให้ครูในโรงเรียนเป็นผู้ตอบ ซึ่งจำนวน ครูผู้ตอบมีน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน จึงทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่พบอิทธิพลของภาวะผู้นำที่มีต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติด ส่วนเหตุผลประการที่สามคือ คะแนนภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารส่วนใหญ่มีค่าสูงมาก แสดงว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางการศึกษาสูงใกล้เคียงกันทุกโรงเรียน จึงทำให้ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำหรับสถานศึกษา

1. จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การเสริมสร้างเจตคติที่ถูกต้องต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ให้แก่นักเรียน สามารถทำได้โดยการส่งเสริมลักษณะเฉพาะบุคคล ได้แก่ การช่วยเหลือให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง การส่งเสริมความผูกพันทางสังคม ได้แก่ การทำให้นักเรียนมีความผูกพันกับครอบครัว ผูกพันกับโรงเรียน และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การส่งเสริมครอบครัวของนักเรียนให้มีความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้อง และคนในครอบครัวควรมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ตลอดจนการส่งเสริมปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ การอบรมสั่งสอนของครู และมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน

2. โรงเรียนควรหาวิธีการช่วยเหลือ นักเรียนที่เรียนอ่อนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและมีความสุขกับการศึกษาเล่าเรียน และแนะนำให้นักเรียนทุ่มเทเวลาไปในการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การเล่นกีฬา ดนตรี ศิลปะ เพื่อจะได้ไม่มีเวลาไปสนใจสิ่งเสพย์ติด

3. การอบรมสั่งสอน ครูไม่ควรพูดจารุนแรงหรือทำให้นักเรียนเกิดความท้อแท้หมดกำลังใจ แต่ควรให้ความสนใจดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อครู ต่อความคิดเห็น และความคาดหวังของครู รวมทั้งยอมรับและมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครู ซึ่งจะส่งผลทำให้นักเรียนมีเจตคติและพฤติกรรมต่อต้านสิ่งเสพย์ติดได้

2. สำหรับครอบครัว

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว การสร้างความรู้สึกผูกพันต่อครอบครัว และการแนะนำให้เด็กใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ จะเป็นปัจจัยปกป้องให้เด็กปลอดภัยจากการถูกชักจูงให้หันไปสนใจสิ่งเสพย์ติดได้ ดังนั้น ครอบครัวจึงควรให้การส่งเสริมปัจจัยเหล่านี้ให้มาก เพราะการห้ามหรือสอนให้เด็กปฏิเสธสิ่งเสพย์ติดแต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่ใช่วิธีการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ

3. สำหรับนักเรียน

คุณลักษณะที่นักเรียนควรสร้างขึ้นในตนเองเพื่อปกป้องตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ได้แก่ การไม่ใช้สิ่งเสพย์ติดใด ๆ เลย แม้แต่เหล้าหรือบุหรี่ เพราะเป็นสารตั้งต้นไปสู่สิ่งเสพย์ติดอันตรายอื่นๆ ต่อไป การหลีกเลี่ยงคบเพื่อนที่ใช้สิ่งเสพย์ติด ไม่เที่ยวกลางคืน และใช้เวลาว่างทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ มีความรู้สึกผูกพันกับครอบครัวและโรงเรียน มีความภาคภูมิใจในตนเอง พยายามเรียนให้ได้ผลการเรียนดี จะเป็นปัจจัยปกป้องให้นักเรียนปลอดภัยจากสิ่งเสพย์ติดได้

ข้อเสนอแนะสำหรับในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความผูกพันทางสังคมของนักเรียนด้านอื่นๆ ด้วยเช่น ความผูกพันกับศาสนาหรือความผูกพันกับเพื่อนที่ดี เพราะอาจเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดด้วย

2. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพหุระดับ ด้วยเทคนิคเอชแอลเอ็ม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่ออธิบายอิทธิพลของชุดตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามด้วยสมการพยากรณ์ เท่านั้น แต่ยังมิได้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ตัวแปรต้น มีต่อตัวแปรตามในรูปในรูปสมการพยากรณ์ที่แสดงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของตัวแปรทั้งหมด ในลักษณะของ Path Model ดังนั้นผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อไป จึงควรนำตัวแปรเหล่านี้ไปวิเคราะห์ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ แบบพหุระดับ (Multi level causal analysis) โดยให้ตัวแปรอิทธิพลจากครอบครัว และโรงเรียนเป็นตัวแปรสาเหตุ และลักษณะส่วนบุคคล กับลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นตัวแปรคันกลาง เพื่อทำให้ผลการวิเคราะห์มีประสิทธิภาพสูงสุดในแง่ของการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแต่ละระดับ ที่ส่งผลต่อตัวแปรตามในโมเดลการวิจัยต่อไป

3. การวิจัยครั้งนี้พบว่า เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ยังคงมีความแปรปรวนระหว่างโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือยังสามารถหาตัวแปรในระดับโรงเรียนมาอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดได้อีก ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ว่าควรจะศึกษาตัวแปรอื่นๆ ในระดับโรงเรียนเพิ่มขึ้น เช่น ประเภทของกิจกรรมในการป้องกันสิ่งเสพย์ติด ขนาดของโรงเรียน ความใกล้ชิดสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน เป็นต้น

4. ควรนำแบบวัดความผูกพันทางสังคมไปใช้กับนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ เมื่อพบว่าโรงเรียนใดมีค่าเฉลี่ยความผูกพันทางสังคมต่ำก็ควรเข้าไปวิจัยเชิงพัฒนา โดยนำตัวแปรอิสระที่พบในงานวิจัยนี้ว่ามีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดไปใช้ในการพัฒนานักเรียน เช่น การพัฒนานักเรียนให้มีความภาคภูมิใจสูงขึ้น หรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เป็นต้น

5. ศึกษาความผูกพันทางสังคมในด้านอื่นๆ ให้กว้างขวางขึ้น เช่น ความผูกพันกับศาสนา ความผูกพันกับเพื่อนที่ดี ซึ่งอาจพบว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดด้วยเช่นกัน

6. ทำการวิเคราะห์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับ โดยเพิ่มเป็น 3 ระดับ และให้ปัจจัยจากชุมชนเป็นตัวแปรอิสระในระดับที่สูงกว่า ทั้งนี้เนื่องจากมีผลงานวิจัยจำนวนมากที่พบว่าชุมชนมีบทบาทในการช่วยป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่เยาวชนด้วยเช่นกัน และนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดของรัฐบาลปัจจุบันก็เน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชนเพื่อเป็นพลังแผ่นดินในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติด

บทที่ 5
สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน โดยแบ่งปัจจัยที่ศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ ปัจจัยระดับนักเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียน จุดเน้นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้อยู่ที่การค้นหาหลักฐานเชิงประจักษ์ที่จะขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีความผูกพันต่อสังคม (Social Bond Theory) ของเฮิร์สคิ (Hirschi. 1969) ซึ่งผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว และพร้อมกันนั้นนักเรียนก็ได้รับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดจากทางโรงเรียนตามมาตรการพลังแผ่นดินของรัฐบาลด้วย ดังนั้นเจตคติและพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งเสพย์ติดจึงได้รับอิทธิพลจากทั้งครอบครัว และโรงเรียน รวมทั้งลักษณะส่วนตัวของนักเรียนแต่ละคนด้วย ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้พบผลเกี่ยวกับอิทธิพลจากแหล่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า

1. ความมุ่งหมายในการวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดและเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดและเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

1.3 เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยระดับนักเรียนกับปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดและเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

2. สมมติฐานการวิจัย

2.1 ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.2 ลักษณะความผูกพันต่อสังคมของนักเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.3 ลักษณะครอบครัวของนักเรียน มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.4 เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะความผูกพันต่อสังคมของนักเรียนแล้ว ลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันต่อสังคมของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.5 เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะครอบครัวของนักเรียนแล้ว ลักษณะส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.6 เมื่อควบคุมทั้งลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันต่อสังคม และลักษณะครอบครัวแล้ว ปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.7 ปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.8 เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.9 เมื่อควบคุมลักษณะความผูกพันต่อสังคมแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3

2.10 เมื่อควบคุมลักษณะครอบครัวแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.11 เมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทั้งลักษณะส่วนบุคคล ความผูกพันต่อสังคมและครอบครัวแล้ว ปัจจัยระดับโรงเรียนยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.12 ปัจจัยระดับโรงเรียนมีผลปฏิสัมพันธ์ต่ออิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. **วิธีดำเนินการวิจัย**

3.1 ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 53,001 คน และครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 13,041 คนจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 114 โรงซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 44 โรง ขนาดใหญ่ 42 โรง ขนาดกลาง 26 โรง ขนาดเล็ก 2 โรง ในปีการศึกษา 2547 ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานครจำนวน 50 เขต

3.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากประชากรโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) ตามเขตและขนาดของโรงเรียน ได้ตัวอย่างโรงเรียนทั้งสิ้น 36 โรงเรียน หรือ คิดเป็นร้อยละ 31.58 จากประชากรโรงเรียนทั้งหมด 25 เขต แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 17 โรง ขนาดใหญ่ 14 โรง ขนาดกลาง 5 โรง และครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จำนวนโรงเรียน ละ 10-20 คน รวม 634 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน โรงเรียน ละ 1-2 ห้องเรียน รวม 2,970 คน แต่ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่รายงานว่าไม่เคยใช้สิ่งเสพย์ติดใดๆ เลย ซึ่งมีเพียง 2,369 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้

3.3 ตัวแปรที่ศึกษา

3.3.1 **ตัวแปรอิสระ** ประกอบด้วย ตัวแปร 2 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ตัวแปรระดับนักเรียน ประกอบด้วย ตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะของนักเรียน ได้แก่ 1. เพศ 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3. ความภาคภูมิใจในตนเอง ตัวแปรลักษณะความผูกพันทางสังคม ประกอบด้วย 1. ความผูกพันกับครอบครัว 2. ความผูกพันกับโรงเรียน 3. ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ และตัวแปรลักษณะของครอบครัว ได้แก่ 1. การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง 2. เศรษฐานะ 3. สัมพันธภาพของคนในครอบครัว

ระดับที่ 2 ตัวแปรระดับโรงเรียน ประกอบด้วย 1. มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน 2. ความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร 3. การอบรมสั่งสอนของครู

3.3.2 **ตัวแปรตาม** ได้แก่ เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ คือ แบบสอบถามครู ประกอบด้วย แบบสอบถามความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร และส่วนแบบสอบถาม นักเรียน ประกอบด้วย แบบสอบถามลักษณะส่วนตัวของนักเรียนและลักษณะครอบครัวของนักเรียน แบบสอบถามพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แบบสอบถามเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตนเอง แบบสอบถามความผูกพันกับครอบครัว แบบสอบถาม ความผูกพันกับโรงเรียน แบบสอบถามความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง แบบสอบถามสัมพันธภาพของคนในครอบครัว แบบสอบถามมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน แบบสอบถามการอบรมสั่งสอนของครู โดยผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และได้นำมาปรับปรุงแก้ไข และนำเครื่องมือในการวิจัยไปทดลองใช้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร จำนวน 20 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.95 แบบสอบถามมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน 15 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.92 แบบสอบถามแบบสอบถามพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดจำนวน 14 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.81 แบบสอบถามเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด จำนวน 20 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.88 แบบสอบถามความความภาคภูมิใจในตนเองจำนวน 20 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.95

แบบสอบถามความผูกพันกับครอบครัวจำนวน 10 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.83 แบบสอบถามความผูกพันกับโรงเรียนจำนวน 10 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.69 แบบสอบถามความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ จำนวน 10 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.89 แบบสอบถามอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองจำนวน 40 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.92 แบบสอบถามความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวจำนวน 10 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.87 แบบสอบถามการอบรมสั่งสอนของครู จำนวน 10 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.84

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

3.5.1 ขอความอนุเคราะห์จากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ทำหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ครูและนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.5.2 นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปติดต่อกับผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดวันเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.5.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2547 ถึง วันที่ 15 มกราคม 2548

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC for Windows Version 12 ในการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์พหุระดับแบบ 2 ระดับ คือ ระดับนักเรียนและระดับโรงเรียน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป HLM for Windows 98 Version 4.01

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียนและระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองฐาน (Base model) เพื่ออธิบายความแปรปรวนภายในโรงเรียน และระหว่างโรงเรียนของตัวแปรเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจาก สิ่งเสพย์ติด พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของคะแนนเฉลี่ย เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด มีค่าเท่ากับ 5.073 และ 4.797 ตามลำดับ (คะแนนเต็ม 6 คะแนน) ความแปรปรวนในคะแนนเฉลี่ย เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ที่เกิดขึ้นทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นความแปรปรวนภายในโรงเรียน ในขณะที่ความแปรปรวนที่เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนสำหรับเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมีค่าร้อยละ 13 และร้อยละ 5 ตามลำดับ ค่าความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนที่เกิดขึ้นเหล่านี้ เมื่อทดสอบด้วยสถิติแบบไคสแควร์ (Chi-square test) พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่ามีการผันแปรในคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดเกิดขึ้นจริงระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วทั้ง 36 โรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้

2. ปัจจัยระดับนักเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

ปัจจัยระดับนักเรียน ประกอบด้วย ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัว

2.1 <u>อิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคล</u> ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่า ทุกตัวแปรมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (สมมติฐานข้อ 1) โดยนักเรียนเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย เจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดมากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ และยิ่งนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองมาก ก็ยังมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติด

ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 56.92

2.2 <u>อิทธิพลของลักษณะความผูกพันทางสังคม</u> ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ พบว่า ตัวแปรความผูกพันทางสังคมของนักเรียนทุกตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (สมมติฐานข้อ 2) โดยความผูกพันกับครอบครัวมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดสูงที่สุด รองลงมาคือ ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ตามลำดับ

ลักษณะความผูกพันทางสังคม ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 40

2.3 <u>อิทธิพลของลักษณะครอบครัว</u> ได้แก่ เศรษฐานะ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง พบว่า ตัวแปรลักษณะครอบครัวของนักเรียนทุกตัวแปรมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (สมมติฐานข้อ 3) โดยตัวแปรสัมพันธภาพของคนในครอบครัวมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดมากที่สุด รองลงมาคือ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และเศรษฐานะตามลำดับ

ลักษณะครอบครัว ได้แก่ เศรษฐานะ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการ อบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 36.92

2.4 <u>อิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคม</u> เมื่อนำตัวแปรลักษณะบุคคลและลักษณะความผูกพันทางสังคมมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการพหุระดับ พบว่า ทุกตัวแปรยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (สมมติฐานข้อ 4)

2.5 <u>อิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะครอบครัว</u> เมื่อนำตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล และลักษณะครอบครัวมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการพหุระดับพบว่า ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคลทุกตัวแปรยังคงมีอทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่ลักษณะของครอบครัว มีเพียงการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพของคนในครอบครัวที่มีอิทธิพลทางบวก แต่เศรษฐานะของครอบครัวกลับไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ (สมมติฐานข้อ 5)

2.6 <u>อิทธิพลของลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัว</u> เมื่อนำเอาตัวแปรทั้งลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัวมาเป็นตัวแปรอิสระในสมการพหุระดับพร้อมกัน พบว่า ลักษณะส่วนบุคคล และลักษณะความผูกพันทางสังคม ทุกตัวแปรยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด แต่ลักษณะของครอบครัว มีเพียงสัมพันธภาพของคนในครอบครัวเพียงตัวแปรเดียวที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน (สมมติฐานข้อ 6)

ปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัว สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 69.23

2.7 <u>อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด</u> เมื่อนำเอาปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร การอบรมสั่งสอนของครู และมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน มาเป็นตัวแปรอิสระในสมการพหุระดับ เมื่อวิเคราะห์จากมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนที่ให้ครูเป็นผู้ตอบ พบว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนมีเพียงตัวแปรเดียวคือ การอบรมสั่งสอนของครูที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่ระดับ .05 แต่เมื่อวิเคราะห์จาก มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนที่ให้นักเรียนเป็นผู้ตอบ พบว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนทุกตัวแปรไม่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด (สมมติฐานข้อ 7)

ปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร การอบรมสั่งสอนของครู และมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 6.15 และ 3.08ตามลำดับ

2.8 <u>อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียน</u> เมื่อการควบคุมลักษณะส่วนบุคคล เมื่อนำตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียน คือลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระ

พร้อมกันในสมการพหุระดับ พบว่า ตัวแปรระดับโรงเรียนไม่มีตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ แต่ลักษณะส่วนบุคคลทุกตัวแปรยังคงมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อควบคุมความแตกต่างอันเนื่องมาจากปัจจัยระดับโรงเรียน (สมมติฐานข้อ 8)

2.9 <u>อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียน เมื่อควบคุมลักษณะส่วนบุคคล</u> เมื่อนำตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียน คือลักษณะความผูกพันทางสังคมและปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการพหุระดับ พบว่า ตัวแปรระดับโรงเรียนไม่มีตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ แต่ลักษณะความผูกพันทางสังคม เมื่อควบคุมความแตกต่างอันเนื่องมาจากปัจจัยระดับโรงเรียนแล้ว ยังคงมีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 กล่าวคือ นักเรียนที่มีความผูกพันกับครอบครัว กับโรงเรียน และมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับสูง มีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่ไม่ดีสิ่งเสพย์ติดสูงด้วย (สมมติฐานข้อ 9)

2.10 <u>อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพติดเมื่อควบคุมลักษณะครอบครัว</u> เมื่อนำเอาตัวแปรระดับโรงเรียน คือ ลักษณะครอบครัวและปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระพร้อมกันในสมการพหุระดับ พบว่า ตัวแปรระดับโรงเรียนไม่มีตัวแปรใดที่มี อิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ แต่ตัวแปรลักษณะครอบครัวทุกตัวแปรยังคงมี อิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (สมมติฐานข้อ 10) กล่าวคือ นักเรียนที่มีเศรษฐานะสูง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างดีจากผู้ปกครอง และคนในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมาก มีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดสูงด้วย

2.11 <u>อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดเมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนทุกลักษณะ</u> เมื่อนำตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนทั้งสามลักษณะคือ ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะความผูกพันทางสังคม และลักษณะครอบครัว รวมทั้งปัจจัยระดับโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระร่วมกันในสมการพหุระดับ พบว่า

<u>ลักษณะส่วนบุคคล</u> ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

<u>ลักษณะความผูกพันทางสังคม</u> ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

<u>ลักษณะครอบครัว</u> มีเพียงตัวแปรสัมพันธภาพของคนในครอบครัวเพียงตัวแปรเดียวที่มีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเศรษฐานะของครอบครัวมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ

<u>ตัวแปรระดับโรงเรียน</u> ไม่มีตัวแปรใดในระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัย (สมมติฐานข้อ 11)

2.12 ผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่ออิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ผลการตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดที่มีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเอง ความผูกพันกับครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง การวิเคราะห์พหุระดับได้ใช้ตัวแปรระดับโรงเรียนมาช่วยอธิบายความแตกต่างของอิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน โดยทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ พบว่าปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับมีเพียงการอบรมสั่งสอนของครูที่มีอิทธิพลทางลบต่อความภาคภูมิใจในตนเอง (สมมติฐานข้อ 12) แสดงว่า โรงเรียนที่อาจารย์มีการอบรมสั่งสอนนักเรียนน้อย ขนาดอิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดจะมากกว่าโรงเรียนที่ครูมีการอบรมสั่งสอนมาก

3. ปัจจัยระดับนักเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

ปัจจัยระดับโรงเรียนและปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด พบผลส่วนใหญ่คล้ายกับ เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและเมื่อควบคุมปัจจัยระดับนักเรียนแล้ว พบผลดังนี้

3.1 อิทธิพลของตัวแปรอิสระในระดับนักเรียน ประกอบด้วย

ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความภาคภูมิใจในตนเอง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แต่ตัวแปรเพศ ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเอง สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 37.50

ลักษณะความผูกพันทางสังคม ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ลักษณะความผูกพันทางสังคม ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 68.75

ลักษณะครอบครัว ของนักเรียน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองและสัมพันธภาพของคนในครอบครัว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แต่ตัวแปรเศรษฐานะไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ

ลักษณะครอบครัว ของนักเรียน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพของคนในครอบครัว และเศรษฐานะ สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 50

3.2 อิทธิพลของตัวแปรอิสระในระดับโรงเรียน มีเพียงปัจจัยเดียวคือ มาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนตามการรับรู้ของนักเรียนที่มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

ปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร การอบรมสั่งสอนของครู และมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดระหว่างโรงเรียนได้ร้อยละ 6.25 และ 18.75 ตามลำดับ

3.3 ผลปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่ออิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเอง ผลการตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระระดับนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองที่มีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของ เพศ ความผูกพันกับครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง การวิเคราะห์พหุระดับได้ใช้ตัวแปรระดับโรงเรียนมาช่วยอธิบายความแตกต่างของอิทธิพลของตัวแปรระดับนักเรียน โดยทดสอบผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ พบว่า ปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีผลปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับได้แก่ มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดมีผลปฏิสัมพันธ์ทางลบข้ามระดับต่ออิทธิพลของ ความผูกพันกับครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

การอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ปัจจัยลักษณะครอบครัว และปัจจัยระดับโรงเรียนว่าปัจจัยแต่ละกลุ่มมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมากน้อยเพียงใด ผลการวิเคราะห์อิทธิพลพบว่า ตัวแปรในกลุ่มลักษณะส่วนบุคคลและความผูกพันทางสังคมของนักเรียนมีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมากกว่าตัวแปรในกลุ่มครอบครัวและตัวแปรระดับโรงเรียน รายละเอียดอิทธิพลของตัวแปรในกลุ่มต่างๆ มีดังต่อไปนี้

1. เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยระดับนักเรียนที่นำมาศึกษาส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แต่ปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับมัธยมปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร มีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดสูงถึง 5.073 และมีคะแนนเฉลี่ยต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดสูงถึง 4.80 (จากคะแนนเต็ม 6) ทั้งนี้น่าจะ

เนื่องมาจาก นักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโทษภัยของสิ่งเสพย์ติดจากทั้ง สื่อมวลชน ในโรงเรียน และจากครอบครัว ตลอดจนภูมิหลังของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, มีความภาคภูมิใจในตนเอง, มีความผูกพันทางสังคมอยู่ในระดับสูง สำหรับภูมิหลังของครอบครัวนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่ฐานะเศรษฐกิจปานกลาง คนในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูนักเรียน ในด้านการป้องกันสิ่งเสพย์ติดมาก ส่วนโรงเรียนที่นักเรียนเหล่านี้ศึกษาอยู่ก็มีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางการศึกษาอยู่ในระดับสูงมาก มีครูที่เอาใจใส่อบรมสั่งสอนนักเรียนมาก และโรงเรียนมีมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดมาก ปัจจัยดังกล่าวอาจทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดในระดับสูง โดยปัจจัยดังกล่าวได้รับการยืนยันจากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ว่ามีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน

จากผลการวิเคราะห์โมเดลฐาน พบว่า เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมีความแตกต่างกันในระดับโรงเรียน หรือกล่าวได้ว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกัน มีเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดใกล้เคียงกัน ทั้งนี้น่าจะเนื่องมาจากนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกันอยู่ในสภาพแวดล้อมของการแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติดคล้ายคลึงกัน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในเขตต่างๆ ของกรุงเทพมหานครถึง 25 เขต ซึ่งในแต่ละเขตก็มีความรุนแรงของการแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกัน บางเขตอาจมีการแพร่ระบาดของสิ่งเสพย์ติดในระดับรุนแรง แต่บางเขตอาจมีการแพร่ระบาดในระดับเบาบาง จึงอาจทำให้เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมีความแตกต่างกันในระดับโรงเรียน

นอกจากนั้นผลการวิจัยครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทั้งสองระดับที่นำมาศึกษา ปัจจัยระดับนักเรียนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดมากว่าปัจจัยระดับโรงเรียน สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดมากที่สุดคือ ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเอง รองลงมาคือ ลักษณะความผูกพันทางสังคม ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ส่วนลักษณะครอบครัว มีเพียงตัวแปรเดียวคือ สัมพันธภาพของคนในครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ส่วนปัจจัยระดับโรงเรียนไม่มีตัวแปรใดเลยที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน แต่ปัจจัยระดับโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับของตัวแปร การอบรมสั่งสอนของครูที่มีต่ออิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ผู้วิจัยจึงขออภิปรายเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดดังนี้

2. ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ประกอบด้วย ตัวแปรสามตัวได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ และความภาคภูมิใจในตนเอง มีอิทธิพล ดังนี้

2.1 เพศ

2.1.1 เพศมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด

เพศของนักเรียน เป็นตัวแปรระดับนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนหญิง มีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดมากว่านักเรียนชาย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยในอดีตเป็นจำนวนมาก ที่พบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกัน (กิตติศักดิ์ ทองอุทุม. 2547; ปยารี พิริยะอุดมพร. 2543; เอื้อมพร พลอยประดิษฐ์. 2544; ประเสริฐ กรวยสวัสดิ์. 2541) และเสกสรร สงวนนาม (2544: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาและเปรียบเทียบเจตคติต่อสิ่งเสพย์ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดอุดรธานี พบว่า นักศึกษาหญิงมีเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดโดยรวมดีกว่านักศึกษาชาย ทั้งนี้น่าจะเนื่องมาจากผู้ชายมักจะถูกเพื่อนชักชวนให้ลองใช้สิ่งเสพย์ติดมากกว่าผู้หญิง (นีออน กลิ่นรัตน์ และปรีชา กลิ่นรัตน์. 2523: บทคัดย่อ) ดังนั้นครอบครัว และโรงเรียนจึงควรเฝ้าระวังและสร้างความตระหนักถึงอันตรายของ สิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดมากยิ่งขึ้น

2.1.2 เพศไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ตัวแปรเพศไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปยารี พิริยะอุดมพร (2543: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนนทบุรี พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันยาบ้าไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ ศรีประกาย ทัตตานนท์.(2543: 104) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันปัญหาสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง พบว่า เพศ ของนักเรียนไม่มีผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันปัญหายาเสพติดเช่นเดียวกับ ผลการวิจัยของประภาศรี ทรัพย์ธนสมบูรณ์ (2546: บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มี เพศ ต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดไม่แตกต่างกัน และบังอร ดวงรัตน์ (2541: บทคัดย่อ) ก็พบผลการวิจัยเช่นเดียวกันว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเสพติดยาบ้าไม่แตกต่างกัน การที่พบผลเช่นนี้น่าจะเนื่องมาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการควบคุมจากทั้งครอบครัวและโรงเรียนไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติดทั้งเพศหญิงและเพศชายเท่าเทียมกัน แต่อย่างไรก็ตามเมื่อนักเรียนเติบโตขึ้น นักเรียนชายอาจมีพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดลดน้อยลง ทั้งนี้เพราะนักเรียนชายมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดน้อยกว่าเพศหญิง ดังนั้น ครอบครัวและโรงเรียน จึง

ยังคงจำเป็นต้องเฝ้าระวังการใช้สิ่งเสพย์ติดของนักเรียนชายให้มากกว่านักเรียนหญิง โดยเฉพาะการป้องกันไม่ให้นักเรียนไปคบเพื่อนที่ใช้สิ่งเสพย์ติด เพราะอาจถูกเพื่อนชักจูงให้ใช้สิ่งเสพย์ติดได้

2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งในลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีอิทธิพลต่อทั้งเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด การที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีอิทธิพลต่อ การป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอื้อมพร พลอยประดิษฐ์ (2544: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตฉัฏฐมงคล สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีเจตคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพสิ่งเสพย์ติดแตกต่างกัน และแนวคิดของ เฮิร์สคิ ที่กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งเสพย์ติดเนื่องจาก นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ย่อมต้องคำนึงถึงความเสี่ยงต่อการสูญเสียสิ่งที่ตนได้ลงทุนขยันหมั่นเพียรไปแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงก่อให้เกิดความรู้สึกยึดมั่นผูกพันอยู่กับการศึกษาจึงช่วยเหนี่ยวรั้งไม่ให้นักเรียนทำผิดได้ แต่สำหรับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ความรู้สึกผูกพัน ความยึดมั่น และความเกี่ยวข้องต่อกิจกรรมด้านการศึกษาได้ลดต่ำลง เด็กเหล่านี้จึงมีเสรีหรือถูกปลดปล่อยให้มีโอกาสกระทำผิดได้ (Hirschi. 1969: 120-124) จากการศึกษาผลการเรียนของนักเรียนในอดีตพบว่านักเรียนที่ประสบความล้มเหลวทางด้านการเรียน มีประสบการณ์ในเรื่องสิ่งเสพย์ติดในสัดส่วนที่สูงกว่าเด็กที่ประสบความสำเร็จทางด้านการเรียน นักเรียนที่รู้สึกเซ็ง เบื่อหน่ายในขณะที่อยู่ในโรงเรียนก็จะใช้สิ่งเสพย์ติดเข้าช่วยแก้ไขความรู้สึกดังกล่าวด้วย ดังนั้น ความล้มเหลวทางการศึกษาจึงมีส่วนทำให้นักเรียนใช้สิ่งเสพย์ติดได้เช่นเดียวกัน (นิรมล เปลี่ยนจรูญ. 2530: 73) นอกจากนั้นผลการเรียนที่ไม่ดียังเป็นแรงผลักดันให้นักเรียนหลายคน มีความคิดว่าวันที่ไม่มีการเรียนเป็นช่วงเวลาที่ทำให้ตนเองมีความสุขที่สุด แต่วันที่มีการเรียนการสอนทำให้ตนต้องทุกข์ใจจนอยากหลีกหนี (นิรนาท แสนสา. 2543: 105) ส่วนงานวิจัยของ (ปยารี พิริยะอุดม. 2543: บทคัดย่อ) ก็พบผลเช่นกันว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใน จังหวัดนนทบุรี ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีเจตคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพติดยาบ้าต่างกัน จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะรู้สึกมีความสุขกับการศึกษาเล่าเรียน มีความหวังที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพการงานในอนาคต จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปหาความสุขจากการใช้สิ่งเสพย์ติด แต่สำหรับเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ จะรู้สึกมีความทุกข์ มีความยุ่งยากในการเรียนและรู้สึกเป็นผู้แพ้ทุกครั้งที่ได้รับรู้ผลการเรียนของตนเอง จึงอยากหลีกหนีความทุกข์ไปหาความสุขด้วยการใช้สิ่งเสพย์ติด ตามคำชักชวนของเพื่อน ดังนั้นผู้ปกครองของนักเรียนและครูในโรงเรียนจึงควรให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยเร่งด่วนเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน และเกิดความเครียดจนต้องหันไปหาสิ่งเสพย์ติด

2.3 ความภาคภูมิใจในตนเอง

ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นตัวแปรหนึ่งในลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองมีอิทธิพลทั้งเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรวรรณ สุธีรไกรลาศ (2536: 93) ที่พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเพียงตัวเดียวที่สามารถทำนายทัศนคติต่อการเสพสิ่งเสพย์ติดได้ และงานวิจัยของ ดุษฎี โยเหลา; ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และ ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. (2540: 65) ที่ศึกษาปัจจัยบ่งชี้สาเหตุการใช้และติดสารระเหยของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดยโสธร พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นตัวแปรสำคัญที่จำแนกผู้ใช้สารระเหย ออกจากผู้ไม่ใช้สารระเหย เช่นเดียวกับดอนเนลลี (Donnelly. 2005: Online) พบว่า คนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงจะมีระดับการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติดต่ำ ปัจจัยเสี่ยงต่อการใช้สิ่งเสพย์ติดของเด็กได้แก่ การมีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ และงานของโคลเวส (Colwes. 2005: Online) ก็พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ มีความเกี่ยวข้องกับการใช้สิ่งเสพย์ติด ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดจึงควรแก้ไขเรื่องความภาคภูมิใจในตนเองด้วย ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน เป็นปัจจัยที่สามารถ ทำให้นักเรียนป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดได้ ดังนั้นโรงเรียน และผู้ปกครองของนักเรียนจึงควรเฝ้าระวังและปรับเปลี่ยนเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด ตลอดจนพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนเพศชาย นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และนักเรียนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำโดยเร่งด่วนเพราะเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยงสูงต่อการใช้สิ่งเสพย์ติด

3. ความผูกพันทางสังคม

ความผูกพันทางสังคมเป็นตัวแปรหนึ่งในปัจจัยระดับนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อยๆ 3 ตัว คือ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ลักษณะความผูกพันทางสังคมทั้งสามประการมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

3.1 ความผูกพันกับครอบครัว ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความผูกพันกับครอบครัวมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดมากที่สุด จึงเป็นการยืนยันแนวคิดของเฮิรส์คิที่กล่าวว่า เด็กวัยรุ่นที่มีความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดาจะมีโอกาสที่จะกระทำผิดได้น้อย เพราะต้องใช้เวลาส่วนมากอยู่กับบิดามารดา แต่ถ้าชีวิตในครอบครัวไม่มีความสุข เด็กก็จะออกมานอกบ้าน ซึ่งนำไปสู่การกระทำผิดได้ (Hirschi. 1969: 83-94) นอกจากนั้น การที่เด็กวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบิดามารดามากก็จะยึดถือเอาบรรทัดฐานของบิดามารดาเข้ามาไว้ในตัวเอง และจะยิ่งประพฤติตามความมุ่งหวังของผู้ปกครอง ซึ่งจะส่งผลให้เด็กผูกพันกับการยอมรับกฎระเบียบของสังคม รวมทั้งมีความเชื่อต่อคำสั่งของบิดามารดาที่ห้ามกระทำผิด หรือห้ามใช้สิ่งเสพย์ติด นอกจากนั้น ตามแนวคิดของ เฮิร์สคิยังมองว่าการมีความเชื่อหรือการยอมรับบรรทัดฐานกฎเกณฑ์ของสังคม ก็คือ การยอมรับหรือมีความเชื่อ

ต่อความหมายในทางไม่เห็นด้วยต่อการละเมิดกฎหมาย (Hirschi. 1969: 202) ดังนั้น การที่นักเรียนไม่ใช้สิ่งเสพย์ติดก็ เนื่องมาจากนักเรียนมีความผูกพันกับครอบครัวหรือมีความเชื่อถือและยอมรับกฎระเบียบ หรือคำสั่งของผู้ปกครองนั่นเอง

3.2 ความผูกพันกับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ข้อค้นพบนี้ก็เป็นการยืนยันแนวคิดของเฮิร์สคิ ที่กล่าวว่า เด็กที่ไม่ชอบโรงเรียน หรือปฏิเสธกฎเกณฑ์ของโรงเรียนมีแนวโน้มที่จะทำผิดได้ง่าย และพบว่าเด็กนักเรียนชายที่ไม่ค่อยสนใจต่อความคิดของครูเกี่ยวกับตัวเขา จะมีโอกาสกระทำผิดได้มาก ในงานวิจัยของเฮิร์สคิ (Hirschi. 1969: 132) พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่าง "การไร้ความสามารถในการเรียน" นำไปสู่ "การเรียนที่ไม่ดี" และจะนำไปสู่ "การไม่ชอบโรงเรียน" ซึ่งจะมีผลต่อ "การปฏิเสธอำนาจหรือความถูกต้องหรือการควบคุมของโรงเรียน" และนำไปสู่การกระทำผิดในที่สุด นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลงานในประเทศไทยของ ปะภาสี สุขทรรศนีย์ (2536: 101) ที่พบว่า ความผูกพันกับโรงเรียนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของวัยรุ่น และยังมีงานวิจัยอื่นๆ อีกมากที่พบว่า ความผูกพันกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับพฤติกรรมกระทำผิด และยังสอดคล้องกับ ลิสก้าและรี๊ด (วิกาญดา พรหรรษาวิจิต. 2545: 70; อ้างอิงจาก Liska and Reed. 1985: 557) ที่ศึกษาพบความสัมพันธ์ในเชิงลบระหว่างความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียนกับพฤติกรรมการกระทำผิด กล่าวคือ ถ้าเด็กวัยรุ่นมีความผูกพันต่อโรงเรียนน้อยลง เด็กวัยรุ่นก็มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดมากขึ้น ส่วน ธนพัฒน์ หาพิพัฒน์ (2539: 104-105) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาม้าของนักศึกษา กรณีศึกษานักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรมและวิทยาลัยเทคนิคในภาคกลาง สังกัดกรมอาชีวศึกษา พบว่า ตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาม้าคือ ความรู้สึกผูกพันกับสถาบันและครูอาจารย์ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยุบลวรรณ ประมวญรัฐการ (2532: 164) ที่พบว่าความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียน มีผลกระทบโดยทางตรงต่อการคบเพื่อนที่ใช้สิ่งเสพย์ติด รวมทั้งผลงานวิจัยของ ธิติ รัตนโชติ (2539: 117) ที่พบว่า ความรู้สึกผูกพันต่อครูและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ของ ผู้หญิง หรือกล่าวได้ว่าวัยรุ่นหญิง ยิ่งมีความรู้สึกผูกพันต่อครู และโรงเรียนต่ำลงเพียงใด ก็ยิ่งมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่ของผู้หญิงสูงขึ้นเท่านั้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความผูกพันกับโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพย์ติด

3.3 ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด

ข้อค้นพบนี้ก็เป็นการยืนยันแนวคิดของเฮิร์สคิ ที่กล่าวว่า ถ้าบุคคลหมกมุ่นทุ่มเทอยู่กับการทำความดีหรือการกระทำต่าง ๆ อันเป็นไปตามระเบียบบรรทัดฐานของสังคมแล้ว เขาก็จะไม่มีเวลาหรือโอกาสที่จะไปกระทำผิดหรือแม้แต่จะคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดได้เลย (Hirschi. 1969: 22-23) ส่วนงานวิจัยของ วิกาญดา พรหรรษาวิจิต (2545: 69-73) พบว่า เด็กและเยาวชนที่เสพยาบ้าใช้เวลาไปในการทำกิจกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น การหนีเรียนไปอยู่บ้านเพื่อน หรือไปเที่ยว

ตามห้างสรรพสินค้า ดังนั้น ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับจึงมีความสัมพันธ์ทางลบกับการเสพยาบ้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพัฒน์ หาพิพัฒน์ (2539: 104-105) พบว่า ตัวแปรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาม้า คือ ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ ในการวิจัยครั้งนี้ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับมีความหมายใกล้เคียงกับการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่ง ภาวิณี อยู่ประเสริฐ (2540: 118) พบว่าการใช้เวลาว่างของเด็กนักเรียนมีความสัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่ใช้สารเสพติดมักจะจับกลุ่มเพื่อนไปเดินเล่น และเที่ยวตามแหล่งบันเทิง ดังนั้น การทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับจึงช่วยป้องกันไม่ให้เด็กมีเวลาว่างไปจับกลุ่มกันใช้สิ่งเสพย์ติด ซึ่งตรงกับแนวคิดของ ดวงเดือน พิศาลบุตร (2515 : 84-85) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น การช่วยงานบ้าน ศึกษาค้นคว้าทำงานอดิเรก เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะมีความสำเร็จในชีวิต ครูและผู้ปกครอง จึงควรทำการสนับสนุนให้นักเรียนรู้จักการแบ่งเวลา ใช้เวลาอย่างเหมาะสม เป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีเกี่ยวกับการใช้เวลา เป็นการช่วยปลูกฝังให้รู้จักคุณค่าของเวลา ทำให้มีประสบการณ์ในชีวิตการทำงานต่างๆ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และจรัส สุวรรณเวลา (2521: เอกสารอัดสำเนา) กล่าวว่าปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดในวัยรุ่นเมืองไทยสาเหตุที่สำคัญคือ การใช้เวลาคบค้าสมาคมกันมากกับเพื่อนในโรงเรียนและเพื่อนแถวบ้าน หรือแหล่งมั่วสุม เช่น โรงภาพยนตร์ ศูนย์การค้า หอพักและบ้านเพื่อน มีเหตุมาจากภาวะกดดันในครอบครัวและฐานะทางเศรษฐกิจ และการตอบสนองต่อความเครียดหรือความกดดันของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ฉะนั้นในการแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องอาศัยบุคคลหลายๆ ฝ่ายที่จะต้องช่วยกันกระตุ้นนักเรียนในเรื่องของการให้รู้จักหน้าที่ การใช้เหตุผลในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

4. อิทธิพลของตัวแปรกลุ่มครอบครัว

ในการวิเคราะห์โดยใช้ปัจจัยครอบครัวเพียงปัจจัยเดียว พบว่า ตัวแปรอิสระในกลุ่มนี้ทุกตัว ซึ่งได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง เศรษฐานะ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว มีอิทธิพลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน แต่สำหรับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด พบว่า ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และสัมพันธภาพของคนในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แต่เศรษฐานะไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดอย่างมีนัยสำคัญ

แต่เมื่อนำปัจจัยครอบครัวมาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยลักษณะของนักเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนกลับพบว่า อิทธิพลของตัวแปรในกลุ่มครอบครัวมีอิทธิพลเปลี่ยนไป ดังนี้

4.1 ตัวแปรสัมพันธภาพของคนในครอบครัว

สัมพันธภาพของคนในครอบครัวเป็นปัจจัยลักษณะครอบครัวเพียงตัวแปรเดียวที่มีอิทธิพลทางบวกต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดแต่มีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติมา พัฒราช (2546: 100-101) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองและพี่น้อง เครือญาติ มีความสัมพันธ์ต่อเจตคติต่อการใช้

สิ่งเสพย์ติดของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.01 และงานวิจัยของ นวลพร ยังรอต (2544: 118) ศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันจะมีทัศนะต่อปัจจัยในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติดแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกลุ่มที่มีสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวดีจะมีทัศนะเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อปัจจัยในการป้องกันตนไม่ให้ใช้ยาเสพติดมากกว่ากลุ่มที่มีสัมพันธภาพของสมาชิก ในครอบครัวไม่ดี ผลจากงานวิจัยเหล่านี้แสดงเห็นว่าสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อการป้องกันตนเองของนักเรียนไม่ให้ใช้ยาเสพติดได้ แต่งานวิจัยของ ศรีประกาย ทัตตานนท์ (2543: 90) พบว่า นักเรียนที่มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวต่างกันมีพฤติกรรมในการป้องกันปัญหายาเสพติดไม่แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับ ปิยดา ละอองปลิว (2546 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด การที่พบผลการวิจัยไม่สอดคล้องกันเช่นนี้ น่าจะอภิปรายผลได้ว่า ในกรณีที่พบความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่าความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ทำให้นักเรียนรู้สึกมีความสุขอยู่กับคนในครอบครัว และเกิดความรู้สึกยึดมั่นผูกพันต่อครอบครัว มีที่พึ่งพาปรึกษาหารือ สามารถพูดคุยกันได้เข้าใจ จนไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปแสวงหาความสุขจากการใช้สิ่งเสพย์ติด ดังนั้นนักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันจึงมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติด แต่สำหรับพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดนั้น การพบความสัมพันธ์ทางลบอาจเกิดจาก ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันอาจจะไม่ได้สนใจที่จะอบรมเลี้ยงดูเพื่อป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนหรืออาจจะมีคน ในครอบครัวใช้สิ่งเสพย์ติดซึ่งเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีในการใช้สิ่งเสพย์ติดทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมป้องกันน้อย แต่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพ ไม่ดีต่อกัน แต่ถ้าผู้ปกครองของนักเรียนมีความเอาใจใส่ในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่ นักเรียน และไม่มีคนในครอบครัวที่เป็นแบบอย่างในการใช้สิ่งเสพย์ติด ก็อาจทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมากได้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก็พบผลสอดคล้องกันว่านักเรียนที่เสพยาเสพติดไม่จำเป็นที่ต้องมีปัญหาครอบครัว นักเรียนจำนวนไม่น้อย มีสภาพครอบครัวที่ดี แต่ครอบครัวที่ปล่อยนักเรียนให้เที่ยวเล่นกับเพื่อนโดยไม่สนใจพฤติกรรม อาจเป็นสาเหตุให้มีการเสพยาได้ (ศรีประกาย ทัตตานนท์. 2543: 90)

4.2 ตัวแปรเศรษฐานะ

เศรษฐานะของครอบครัว ไม่มีอิทธิพลทั้งต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภาศรี ทรัพย์ธนสมบูรณ์ (2546: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีระดับการศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครองต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดไม่แตกต่างกัน และจิรวัน เทียนทองดี (2542: บทคัดย่อ)ที่ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันสารเสพย์ติดด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครอง ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับ

การป้องกันสิ่งเสพย์ติดไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้น่าจะเนื่องมาจากผู้ปกครองทุกระดับฐานะทางเศรษฐกิจต่างก็ได้รับความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันสิ่งเสพย์ติดจากนโยบายของรัฐบาลและสื่อมวลชนเท่าเทียมกัน จึงทำให้สามารถดูแลบุตรหลานให้สามารถป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนก็ได้ให้ความรู้แก่นักเรียนทุกระดับฐานะเท่าเทียมกัน จึงทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของนักเรียนไม่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติด

4.3 ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง มีอิทธิพลเฉพาะพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติด แต่ไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด การที่พบว่าการอบรมเลี้ยงดูที่พบอิทธิพลเฉพาะพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติดนั้นน่าจะเนื่องมาจากการควบคุมของครอบครัว สามารถควบคุมได้เฉพาะพฤติกรรมภายนอกแต่ไม่สามารถควบคุมความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายในจิตใจของเด็กได้ จึงทำให้ไม่พบอิทธิพลของการ อบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดของ นักเรียน ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสอดคล้องกับบางส่วนในงานวิจัยของ เกษม จันทศร (2541: 120) ที่พบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมการเสพสารเบื้องต้นน้อย เป็นนักเรียนที่ได้รับอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และการที่ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด แต่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพย์ติด อาจมีสาเหตุมาจากเด็กนักเรียนเป็นวัยรุ่นที่ต้องการอิสระเสรีภาพทางความคิด ดังนั้นอิทธิพลทางด้านความรู้สึกนึกคิดของผู้ปกครองจึงอาจจะลด น้อยถอยลง แต่ผู้ปกครองยังมีอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนอยู่ เช่น การห้ามคบเพื่อน การห้ามเที่ยวกลางคืน ซึ่งนักเรียนอาจจะต้องการไปเที่ยวกับเพื่อนแต่ถูกผู้ปกครองห้ามปรามจึงไม่สามารถประพฤติตัวตามทัศนคติของตนเองได้ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่ากังวลว่าเมื่อเด็กเติบโตขึ้นจนพ้นจากการควบคุมของผู้ปกครองแล้ว เด็กอาจจะเปลี่ยนพฤติกรรมไปใช้สิ่งเสพย์ติดได้ ดังนั้นจึงควรให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีทัศนคติต่อต้านสิ่งเสพย์ติดมากขึ้น ด้วยการไม่เป็นแบบอย่างในการใช้สิ่งเสพย์ติด และสั่งสอนให้เด็กมองเห็นว่า สิ่งเสพย์ติดเป็นสิ่งไม่ดี ควรห่างไกลให้มากที่สุด เพื่ออนาคตที่ดีของเด็กเอง นอกจากนั้นผู้ปกครองยังควรมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง ได้แก่ ไม่ตามใจเกินไป มีการสร้างระเบียบวินัย มีความคงเส้นคงวาในการลงโทษและให้รางวัล ให้ความรักความอบอุ่น ให้เวลาดูแลเอาใจใส่ลูกให้มากขึ้นด้วย (พจนี พรหมจิตต์. 2544: บทคัดย่อ) ก็จะช่วยให้เด็กมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งเสพย์ติดและมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดได้

5. อิทธิพลของตัวแปรระดับโรงเรียน

5.1 มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาสิ่งเสพย์ติดของกระทรวงศึกษาธิการที่มีนโยบายให้โรงเรียนดำเนินมาตรการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมอบให้ครูแต่ละคนรับผิดชอบดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดทั้งในด้านการเรียนและความประพฤติส่วนตัว พร้อมทั้งการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขที่เหมาะสมนั้น มีผลทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ถูกต้องต่อสิ่งเสพย์ติดและมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดตามเป้าหมายของโครงการ (กระทรวงศึกษาธิการกับยุทธศาสตร์ชาติในการแก้ปัญหายาเสพติด รวมพลังแผ่นดินต่อสู้เพื่อชัยชนะ. 2546: 23) แต่จะพบผลเมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบพหุระดับ จึงได้พบว่า มาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับต่อ อิทธิพลของความผูกพันกับครอบครัวต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แต่ถ้าวิเคราะห์ข้อมูลแบบระดับเดียวจะพบว่ามาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพหุระดับจึงช่วยให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน และให้รายละเอียดที่ลึกลงไปได้มากกว่าการวิเคราะห์ระดับเดียว

นอกจากนั้นการที่พบว่ามาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางลบต่ออิทธิพลของตัวแปรในระดับนักเรียน อาจอธิบายได้ดังนี้ คือ ถ้าตัวแปรในระดับนักเรียน เช่น ความผูกพันกับครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดมาก ก็จะทำให้มองเห็นอิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนได้น้อย หรือไม่ชัดเจน แต่ถ้าตัวแปรในระดับนักเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดน้อยก็จะทำให้มองเห็นอิทธิพลของมาตรการป้องกัน สิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนได้ชัดเจนมาก หรืออาจกล่าวได้ว่า มาตรการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียนสามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนมากในบางกลุ่ม เช่น กลุ่มนักเรียนที่มีความผูกพันกับครอบครัวน้อย เพราะนักเรียนกลุ่มนี้ ความผูกพันกับครอบครัวของนักเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดน้อย

5.2 การอบรมสั่งสอนของครู

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การอบรมสั่งสอนของครูมีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจาก สิ่งเสพย์ติด แต่ไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด การที่พบผล ทางลบของวิธีอบรมสั่งสอนของครูที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียนอาจเนื่องมาจากนักเรียนที่มีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดน้อย ทำให้ครูต้องอบรมสั่งสอนมาก เพื่อให้นักเรียนรู้จักป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด แต่สำหรับนักเรียนที่มีพฤติกรรมป้องกันตนเองมากอยู่แล้วครูก็ ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้การอบรมสั่งสอนมาก บางครั้งการที่ครูคอยให้การอบรมสั่งสอนแก่นักเรียนมาก กลับทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกทางลบต่อการอบรมสั่งสอนของครูได้ เช่น นักเรียนบางคนอาจรู้สึกว่าครูเคร่งครัด และเข้มงวดกับตนเองมากเกินไป แต่ผลการวิจัยที่พบว่าการอบรมสั่งสอนของครู ไม่มี

อิทธิพลต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด น่าจะเนื่องมาจากเจตคติเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของนักเรียนที่ครูไม่ทราบ จึงทำให้การอบรมสั่งสอนของครูไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียน ผลงานวิจัยในอดีตที่ศึกษากับกลุ่มนักเรียนที่ใช้สารเสพย์ติด ก็พบว่าการอบรมสั่งสอนของครูมีอิทธิพลต่อการใช้สิ่งเสพย์ติดของนักเรียน เช่นงานวิจัยของกรมพละศึกษา (2536 : 384-392) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดในกลุ่มนักเรียนไทยที่มีประสบการณ์ในการใช้สารเสพติดซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ยาเสพติดได้แก่ ครูเคร่งครัดเรื่องระเบียบวินัยมากและเข้มงวดเรื่องการเรียนการสอนมาก ส่วนงานวิจัยของ ภัทธมน เพ็งส้ม (2544 : 137) ศึกษาพฤติกรรมการเสพยาบ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโครงการตำรวจประสานงานประจำโรงเรียน จังหวัดนนทบุรี พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.4 ตอบว่าโรงเรียนมีระเบียบที่เข้มงวด ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ใช้ระเบียบอย่างเข้มงวดก็คือ ครูในโรงเรียนนั่นเอง

ส่วนผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์ข้ามระดับ พบว่า การอบรมสั่งสอนของครู ซึ่งเป็นปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์ทางลบต่อ อิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติด แสดงว่า โรงเรียนที่อาจารย์มีการอบรมสั่งสอนนักเรียนน้อย ขนาดอิทธิพลของความภาคภูมิใจในตนเองที่มีต่อเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดจะมากกว่าโรงเรียนที่ครูมีการอบรมสั่งสอนมาก การที่พบผลเช่นนี้น่าจะเนื่องมาจาก อิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนจะปรากฏผลที่ชัดเจน ในกลุ่มนักเรียนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ จึงทำให้ความภาคภูมิใจในตนเองมีอิทธิพลน้อยต่อเจตคติฯ แต่สำหรับนักเรียนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง ความภาคภูมิใจของนักเรียนย่อมมีอิทธิพลมากต่อเจตคติฯ จึงทำให้พบอิทธิพลของปัจจัยระดับโรงเรียนน้อย การพบปฏิสัมพันธ์ทางลบของปัจจัยระดับโรงเรียนจึงคล้ายคลึงกับแนวคิดของ เฮนีแมน (บุญเรือง ศรีหิรัญ. 2542: 82; อ้างอิงจาก Heyneman. 1976) ที่กล่าวว่า การศึกษาคุณภาพของโรงเรียนจะปรากฏผลที่ชัดเจนต่อนักเรียนที่ยากจนมากกว่านักเรียนที่มีความพร้อมทางการศึกษา ทั้งนี้เพราะนักเรียนที่มีผู้ปกครองยากจนย่อมต้องแสวงหาโอกาสในการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างมาก ในขณะที่นักเรียนซึ่งมีผู้ปกครองที่มีความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและสังคมอาจมีความพอใจที่จะให้นักเรียนได้ศึกษาที่บ้านของตนเอง จึงทำให้กระบวนการทางการศึกษาของโรงเรียนมีผลต่อการศึกษาของนักเรียนที่ยากจนได้มากกว่านักเรียนที่มีความพร้อมของปัจจัยทางการศึกษา

5.3 ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าตัวแปรภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนไม่มีอิทธิพลต่อทั้งเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ทั้งนี้น่าจะเนื่องมาจากสาเหตุ 3 ประการคือ ประการแรก ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมีความเกี่ยวข้อง กับงานทางด้านวิชาการที่มุ่งให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จึงอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนโดยตรง แต่อาจมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของนักเรียนโดยผ่านทางลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่

ความภาคภูมิใจในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นการที่ผู้บริหารโรงเรียนสามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจึงเป็นการป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่นักเรียนทางอ้อม เพราะการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงย่อมทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และรู้สึกผูกพันอยู่กับการศึกษาเล่าเรียน ทำให้ไม่มีความสนใจในเรื่องของสิ่งเสพย์ติดตามทฤษฎีของเฮิร์สคิ ส่วนเหตุผลประการที่สอง ที่ทำให้ตัวแปรภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารไม่มีอิทธิพลต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดของนักเรียน น่าจะเนื่องมาจาก ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน โดยให้ครูในโรงเรียนเป็นผู้ตอบ ซึ่งจำนวน ครูผู้ตอบมีน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน จึงทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่พบอิทธิพลของภาวะผู้นำที่มีต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติด ส่วนเหตุผลประการที่สามคือ คะแนนภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารส่วนใหญ่มีค่าสูงมาก แสดงว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางการศึกษาสูงใกล้เคียงกันทุกโรงเรียน จึงทำให้ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำหรับสถานศึกษา

1. จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การเสริมสร้างเจตคติที่ถูกต้องต่อสิ่งเสพย์ติด และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ให้แก่นักเรียน สามารถทำได้โดยการส่งเสริมลักษณะเฉพาะบุคคล ได้แก่ การช่วยเหลือให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง การส่งเสริมความผูกพันทางสังคม ได้แก่ การทำให้นักเรียนมีความผูกพันกับครอบครัว ผูกพันกับโรงเรียน และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การส่งเสริมครอบครัวของนักเรียนให้มีความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้อง และคนในครอบครัวควรมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ตลอดจนการส่งเสริมปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ การอบรมสั่งสอนของครู และมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน

2. โรงเรียนควรหาวิธีการช่วยเหลือ นักเรียนที่เรียนอ่อนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและมีความสุขกับการศึกษาเล่าเรียน และแนะนำให้นักเรียนทุ่มเทเวลาไปในการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การเล่นกีฬา ดนตรี ศิลปะ เพื่อจะได้ไม่มีเวลาไปสนใจสิ่งเสพย์ติด

3. การอบรมสั่งสอน ครูไม่ควรพูดจารุนแรงหรือทำให้นักเรียนเกิดความท้อแท้หมดกำลังใจ แต่ควรให้ความสนใจดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อครู ต่อความคิดเห็น และความคาดหวังของครู รวมทั้งยอมรับและมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครู ซึ่งจะส่งผลทำให้นักเรียนมีเจตคติและพฤติกรรมต่อต้านสิ่งเสพย์ติดได้

2. สำหรับครอบครัว

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว การสร้างความรู้สึกผูกพันต่อครอบครัว และการแนะนำให้เด็กใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ จะเป็นปัจจัยปกป้องให้เด็กปลอดภัยจากการถูกชักจูงให้หันไปสนใจสิ่งเสพย์ติดได้ ดังนั้น ครอบครัวจึงควรให้การส่งเสริมปัจจัยเหล่านี้ให้มาก เพราะการห้ามหรือสอนให้เด็กปฏิเสธสิ่งเสพย์ติดแต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่ใช่วิธีการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ

3. สำหรับนักเรียน

คุณลักษณะที่นักเรียนควรสร้างขึ้นในตนเองเพื่อปกป้องตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ได้แก่ การไม่ใช้สิ่งเสพย์ติดใด ๆ เลย แม้แต่เหล้าหรือบุหรี่ เพราะเป็นสารตั้งต้นไปสู่สิ่งเสพย์ติดอันตรายอื่นๆ ต่อไป การหลีกเลี่ยงคบเพื่อนที่ใช้สิ่งเสพย์ติด ไม่เที่ยวกลางคืน และใช้เวลาว่างทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ มีความรู้สึกผูกพันกับครอบครัวและโรงเรียน มีความภาคภูมิใจในตนเอง พยายามเรียนให้ได้ผลการเรียนดี จะเป็นปัจจัยปกป้องให้นักเรียนปลอดภัยจากสิ่งเสพย์ติดได้

ข้อเสนอแนะสำหรับในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความผูกพันทางสังคมของนักเรียนด้านอื่นๆ ด้วยเช่น ความผูกพันกับศาสนาหรือความผูกพันกับเพื่อนที่ดี เพราะอาจเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดด้วย

2. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพหุระดับ ด้วยเทคนิคเอชแอลเอ็ม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่ออธิบายอิทธิพลของชุดตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามด้วยสมการพยากรณ์ เท่านั้น แต่ยังมิได้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ตัวแปรต้น มีต่อตัวแปรตามในรูปในรูปสมการพยากรณ์ที่แสดงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของตัวแปรทั้งหมด ในลักษณะของ Path Model ดังนั้นผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อไป จึงควรนำตัวแปรเหล่านี้ไปวิเคราะห์ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ แบบพหุระดับ (Multi level causal analysis) โดยให้ตัวแปรอิทธิพลจากครอบครัว และโรงเรียนเป็นตัวแปรสาเหตุ และลักษณะส่วนบุคคล กับลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นตัวแปรคันกลาง เพื่อทำให้ผลการวิเคราะห์มีประสิทธิภาพสูงสุดในแง่ของการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแต่ละระดับ ที่ส่งผลต่อตัวแปรตามในโมเดลการวิจัยต่อไป

3. การวิจัยครั้งนี้พบว่า เจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติด ยังคงมีความแปรปรวนระหว่างโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือยังสามารถหาตัวแปรในระดับโรงเรียนมาอธิบายความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพย์ติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพย์ติดได้อีก ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ว่าควรจะศึกษาตัวแปรอื่นๆ ในระดับโรงเรียนเพิ่มขึ้น เช่น ประเภทของกิจกรรมในการป้องกันสิ่งเสพย์ติด ขนาดของโรงเรียน ความใกล้ชิดสิ่งเสพย์ติดของโรงเรียน เป็นต้น

4. ควรนำแบบวัดความผูกพันทางสังคมไปใช้กับนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ เมื่อพบว่าโรงเรียนใดมีค่าเฉลี่ยความผูกพันทางสังคมต่ำก็ควรเข้าไปวิจัยเชิงพัฒนา โดยนำตัวแปรอิสระที่พบในงานวิจัยนี้ว่ามีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดไปใช้ในการพัฒนานักเรียน เช่น การพัฒนานักเรียนให้มีความภาคภูมิใจสูงขึ้น หรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เป็นต้น

5. ศึกษาความผูกพันทางสังคมในด้านอื่นๆ ให้กว้างขวางขึ้น เช่น ความผูกพันกับศาสนา ความผูกพันกับเพื่อนที่ดี ซึ่งอาจพบว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันสิ่งเสพย์ติดด้วยเช่นกัน

6. ทำการวิเคราะห์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับ โดยเพิ่มเป็น 3 ระดับ และให้ปัจจัยจากชุมชนเป็นตัวแปรอิสระในระดับที่สูงกว่า ทั้งนี้เนื่องจากมีผลงานวิจัยจำนวนมากที่พบว่าชุมชนมีบทบาทในการช่วยป้องกันสิ่งเสพย์ติดให้แก่เยาวชนด้วยเช่นกัน และนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติดของรัฐบาลปัจจุบันก็เน้นในเรื่องของการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชนเพื่อเป็นพลังแผ่นดินในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพย์ติด

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ตาราง 32 จำนวนครู และ จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเขต และ ขนาดโรงเรียน

เขต	รายชื่อโรงเรียน	ขนาดโรงเรียน	จำนวน / คน	
			ครู	นักเรียน
พระนคร	สวนกุหลาบวิทยาลัย	ใหญ่พิเศษ	7	93
พระนคร	มัธยมวัดมกุฎกษัตริย์	ใหญ่	17	88
พระนคร	เบญจมราชาลัย	ใหญ่	6	73
คลองเตย	สายน้ำผึ้ง	ใหญ่พิเศษ	25	77
คลองเตย	ปทุมคงคา	ใหญ่	22	97
สาทร	วัดสุทธิวราราม	ใหญ่พิเศษ	21	93
สาทร	ยานนาเวศวิทยาคม	ใหญ่	22	86
สาทร	สตรีศรีสุริโยทัย	ใหญ่	11	94
วังทองหลาง	บดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี)	ใหญ่พิเศษ	15	99
วังทองหลาง	นวมินทราชินูทิศ บดินทร์เดชา	ใหญ่พิเศษ	8	88
บางกะปิ	บางกะปิ	ใหญ่พิเศษ	18	100
บางกะปิ	เทพลีลา	ใหญ่	10	67
ยานนาวา	นนทรีวิทยา	ใหญ่พิเศษ	24	88
ยานนาวา	เจ้าพระยาวิทยาคม	ใหญ่	15	99
ราชเทวี	สันติราษฎร์วิทยาลัย	ใหญ่พิเศษ	5	69
ราชเทวี	ศรีอยุธยา	ใหญ่พิเศษ	10	75
ดุสิต	ราชวินิต มัธยม	ใหญ่	6	75
ดุสิต	มัธยมวัดเบญจมบพิตร	กลาง/เล็ก	21	97
ดินแดง	สุรศักดิ์มนตรี	ใหญ่พิเศษ	12	91
ดอนเมือง	ดอนเมืองทหารอากาศบำรุง	ใหญ่พิเศษ	47	97
บึงกุ่ม	นวมินทราชูทิศ กทม.	ใหญ่พิเศษ	13	101

ตาราง 32 (ต่อ) จำนวนครู และ จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเขต และ ขนาดโรงเรียน

เขต	รายชื่อโรงเรียน	ขนาดโรงเรียน	จำนวน / คน	
			ครู	นักเรียน
บางรัก	พุทธจักรวิทยา	กลาง/เล็ก	30	98
บางพลัด	วัดบวรมงคล	กลาง/เล็ก	29	91
ป้อมปราบ	เทพศิรินทร์	ใหญ่พิเศษ	14	111
ป้อมปราบศัตรู	สายปัญญา	ใหญ่	10	67
พ่าย	สตรีวิทยา 2	ใหญ่พิเศษ	24	94
ลาดพร้าว	ฤทธิยะวรรณาลัย	ใหญ่พิเศษ	29	100
สายไหม	ไตรมิตรวิทยาลัย	กลาง/เล็ก	16	99
สัมพันธวงศ์	บางปะกอกวิทยาคม	ใหญ่พิเศษ	19	46
ราษฎร์บูรณะ	สารวิทยา	ใหญ่พิเศษ	24	43
จตุจักร	บางมดวิทยา	ใหญ่	15	47
จอมทอง	โพธิสารพิทยากร	ใหญ่	21	90
ตลิ่งชัน	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา	ใหญ่	34	89
ห้วยขวาง	มัธยมวัดธาตุทอง	ใหญ่	5	64
วัฒนา	วัดพุทธบูชา	ใหญ่	15	44
ทุ่งครุ	มัธยมวัดดาวคะนอง	กลาง/เล็ก	14	40
ธนบุรี				
รวม	36		634	2,970

ตาราง 33 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาของบิดา – มารดา รายได้ สถานภาพสมรสของบิดามารดา เหตุผลที่แยกกันอยู่ การพักอาศัย เกรดเฉลี่ยสะสม สิ่งเสพติดที่นักเรียนเคยใช้ การเคยเห็นผู้ใช้สิ่งเสพติด

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	1488	50.2
หญิง	1475	49.8
ระดับการศึกษาของบิดา		
ไม่ได้เรียน	17	0.6
ประถมศึกษา	699	23.5
มัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา	904	30.4
ปริญญาตรีหรืออนุปริญญา	808	27.2
ปริญญาโทหรือเอก	146	4.9
ไม่ทราบ	355	12.0
อื่น ๆ	29	1.0
ระดับการศึกษาของมารดา		
ไม่ได้เรียน	36	1.2
ประถมศึกษา	896	30.2
มัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา	823	27.7
ปริญญาตรีหรืออนุปริญญา	752	25.3
ปริญญาโทหรือเอก	102	3.4
ไม่ทราบ	327	11.0
อื่น ๆ	28	0.9
รายได้		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	629	21.6
มากกว่า 10,000 – 20,000 บาท	1201	41.2
มากกว่า 20,000 – 50,000 บาท	716	24.6
มากกว่า 50,000 บาท	368	12.6
สถานภาพสมรสของบิดามารดา		
แยกกันอยู่	543	19.0
อยู่ด้วยกัน	2313	81.0

ตาราง 33 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ของบิดา – มารดา รายได้ สถานภาพสมรสของบิดามารดา เหตุผลที่แยกกันอยู่ การพักอาศัย เกรดเฉลี่ยสะสม สิ่งเสพติดที่นักเรียนเคยใช้ การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เหตุผลที่แยกกันอยู่		
มารดาถึงแก่กรรม	42	7.3
บิดาถึงแก่กรรม	117	20.3
ถึงแก่กรรมแล้วทั้งคู่	10	1.7
หย่าร้าง	345	60.0
อื่น ๆ	61	10.6
พักอาศัยอยู่กับ		
บิดาและมารดาที่แท้จริง	2176	74.1
บิดาเท่านั้น	107	3.6
มารดาเท่านั้น	275	9.4
บิดาและมารดาเลี้ยง	37	1.3
มารดาและบิดาเลี้ยง	76	2.6
อื่น ๆ	267	9.1
เกรดเฉลี่ยสะสม		
0 – 1.00	53	1.8
มากกว่า 1.00 – 2.00	494	16.8
มากกว่า 2.00 – 3.00	1021	34.8
มากกว่า 3.00 – 4.00	1369	46.6
สิ่งเสพติดที่นักเรียนเคยใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
บุหรี่	286	9.6
สุรา	320	10.8
กาว	32	1.1
ยาบ้า	10	0.3
ยาอี	5	0.2
กัญชา	23	0.8
เฮโรอีน	6	0.2
ฝิ่น	8	0.3

ตาราง 33 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ของบิดา – มารดา รายได้ สถานภาพสมรสของบิดามารดา เหตุผลที่แยกกันอยู่ การพักอาศัย เกรดเฉลี่ยสะสม สิ่งเสพติดที่นักเรียนเคยใช้ การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สิ่งเสพติดที่นักเรียนเคยใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
สารระเหย	12	0.4
โคเคน	9	0.3
อื่น ๆ	30	1.0
ไม่เคยใช้สิ่งเสพติดเลย	2369	79.8
การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด – บุหรี่		
ไม่เคยเห็น	54	1.9
คนไม่รู้จัก	1262	44.9
เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	300	10.7
คนในบ้าน	1197	42.6
การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด – สุรา		
ไม่เคยเห็น	163	5.8
คนไม่รู้จัก	1184	42.1
เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	127	4.5
คนในบ้าน	1339	47.6
การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด – กาว		
ไม่เคยเห็น	1135	40.3
คนไม่รู้จัก	1605	57.1
เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	42	1.5
คนในบ้าน	31	1.1
การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด – สารระเหย		
ไม่เคยเห็น	1478	52.5
คนไม่รู้จัก	1293	46.0
เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	23	0.8
คนในบ้าน	19	0.7

ตาราง 33 (ต่อ) จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ของบิดา – มารดา รายได้ สถานภาพสมรสของบิดามารดา เหตุผลที่แยกกันอยู่ การพักอาศัย เกรดเฉลี่ยสะสม สิ่งเสพติดที่นักเรียนเคยใช้ การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด – ยาบ้า		
ไม่เคยเห็น	1646	58.5
คนไม่รู้จัก	1118	39.7
เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	23	0.8
คนในบ้าน	26	0.9
การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด – กัญชา		
ไม่เคยเห็น	1615	57.4
คนไม่รู้จัก	1106	39.3
เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	64	2.3
คนในบ้าน	28	1.0
การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด – ยาอี		
ไม่เคยเห็น	1774	63.1
คนไม่รู้จัก	1011	35.9
เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	15	0.5
คนในบ้าน	13	0.5
การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด – เฮโรอีน		
ไม่เคยเห็น	1786	63.5
คนไม่รู้จัก	1006	35.8
เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	9	0.3
คนในบ้าน	12	0.4
การเคยเห็นผู้ที่ใช้สิ่งเสพติด – ฝิ่น		
ไม่เคยเห็น	1779	63.2
คนไม่รู้จัก	1011	35.9
เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	9	0.3
คนในบ้าน	14	0.5

ตาราง 34 ค่าเฉลี่ยเจตคติต่อสิ่งเสพติด พฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดและของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรอิสระ

ตัวแปร	เจตคติต่อสิ่งเสพติด		พฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด	
	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย
เพศ				
ชาย	1,477	4.8162	1,476	4.6677
หญิง	1,471	5.1234	1,472	4.7785
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน				
0 - 1.00	53	4.2466	52	4.2842
มากกว่า 1.00 - 2.00	490	4.3437	488	4.4076
มากกว่า 2.00 - 3.00	1,015	4.9263	1,017	4.7020
มากกว่า 3.00 - 4.00	1,364	5.2557	1,365	4.8685

ตาราง 35 ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามทฤษฎีของเฮิร์สคี ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษา รายได้ และรายชื่อโรงเรียน

ตัวแปร	ความผูกพันกับครอบครัว		ความผูกพันกับโรงเรียน		ความเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	
	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย
เพศ						
ชาย	1,484	4.6308	1,481	4.3431	1,471	4.0264
หญิง	1,473	4.8081	1,472	4.4332	1,472	4.2075
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน						
0 – 1.00	53	4.2213	53	4.0294	53	3.4464
มากกว่า 1.00 – 2.00	493	4.4092	493	4.0236	487	3.5971
มากกว่า 2.00 – 3.00	1018	4.6906	1016	4.3493	1014	4.0462
มากกว่า 3.00 – 4.00	1,367	4.8746	1,365	4.5609	1,363	4.3746
ระดับการศึกษาของบิดา						
ไม่ได้เรียน	17	4.2699	17	3.8359	17	3.7882
ประถมศึกษา	696	4.7366	695	4.3934	693	4.0743
มัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา	903	4.9673	904	4.3530	903	4.0743
ปริญญาตรีหรืออนุปริญญา	808	4.8296	805	4.5028	801	4.2663
ปริญญาโทหรือเอก	146	4.6874	146	4.3008	144	4.1400
ไม่ทราบ	354	4.5434	353	4.2844	352	3.9526
อื่น ๆ	28	4.5849	28	4.1857	28	4.1679

ตาราง 35 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามทฤษฎีของเฮิร์สคี ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษา รายได้ และรายชื่อโรงเรียน

ตัวแปร	ความผูกพันกับครอบครัว		ความผูกพันกับโรงเรียน		ความเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	
	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย
ระดับการศึกษาของมารดา						
ไม่ได้เรียน	36	4.4864	36	4.1772	36	3.4924
ประถมศึกษา	892	4.7254	893	4.3688	888	4.0913
มัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา	823	4.6852	823	4.3302	822	4.0786
ปริญญาตรีหรืออนุปริญญา	752	4.8724	749	4.5399	749	4.2560
ปริญญาโทหรือเอก	102	4.6923	102	4.5112	100	4.2777
ไม่ทราบ	327	4.4746	326	4.2112	323	3.9251
อื่น ๆ	26	4.6192	25	4.3658	26	4.5692
รายได้						
ต่ำกว่า 10,000 บาท	626	4.5914	626	4.2806	621	3.9368
มากกว่า 10,000 – 20,000 บาท	1199	4.7177	1199	4.4074	1198	4.1165
มากกว่า 20,000 – 30,000 บาท	716	4.7931	715	4.4266	710	4.2497
มากกว่า 50,000 บาท	367	4.7961	366	4.4294	366	4.1624
สถานภาพทางการสมรส						
อยู่ด้วยกัน	2308	4.7570	2306	4.4008	2299	4.1340
แยกกันอยู่	543	4.6083	543	4.3304	541	4.0378

ตาราง 35(ต่อ) ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามทฤษฎีของเฮิร์สคี ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษา รายได้ และรายชื่อโรงเรียน

รายชื่อโรงเรียน	ความผูกพันกับครอบครัว		ความผูกพันกับโรงเรียน		ความเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	
	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย
โรงเรียนหมายเลข 1	88	4.4937	88	4.1929	87	3.8604
โรงเรียนหมายเลข 2	90	4.7178	90	4.4610	89	4.4562
โรงเรียนหมายเลข 3	99	4.7496	98	4.3728	99	4.0838
โรงเรียนหมายเลข 4	97	4.6938	98	4.3322	97	4.2577
โรงเรียนหมายเลข 5	67	4.7207	67	4.2914	67	4.0375
โรงเรียนหมายเลข 6	89	4.6474	89	4.3528	89	4.3174
โรงเรียนหมายเลข 7	96	4.3729	96	4.0885	92	3.7391
โรงเรียนหมายเลข 8	97	4.6800	97	4.3165	97	4.0674
โรงเรียนหมายเลข 9	75	4.5884	75	4.3154	75	3.8771
โรงเรียนหมายเลข 10	93	4.6928	93	4.5583	93	4.3108
โรงเรียนหมายเลข 11	76	4.9418	76	4.4238	76	4.3031
โรงเรียนหมายเลข 12	92	4.8909	90	4.4142	90	4.2578
โรงเรียนหมายเลข 13	99	4.8020	99	4.4880	99	4.2377
โรงเรียนหมายเลข 14	64	4.5258	64	4.1797	64	3.6179
โรงเรียนหมายเลข 15	47	4.6440	47	4.2459	47	3.8147
โรงเรียนหมายเลข 16	67	4.7716	67	4.3015	67	3.5068
โรงเรียนหมายเลข 17	99	4.6888	98	4.2939	99	4.1551
โรงเรียนหมายเลข 18	91	4.7451	91	4.4292	91	4.2373
โรงเรียนหมายเลข 19	111	4.7640	111	4.6532	111	4.1342
โรงเรียนหมายเลข 20	69	4.6813	69	4.4549	69	4.1507
โรงเรียนหมายเลข 21	86	4.8485	86	4.5221	86	4.5130
โรงเรียนหมายเลข 22	100	4.6901	100	4.4267	100	4.1518
โรงเรียนหมายเลข 23	88	4.7727	88	4.4775	88	4.1273
โรงเรียนหมายเลข 24	91	4.4319	91	4.0462	91	3.1720

ตาราง 35 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามทฤษฎีของเฮิร์สคี ได้แก่ ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน และความเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษา รายได้ และรายชื่อโรงเรียน

รายชื่อโรงเรียน	ความผูกพันกับครอบครัว		ความผูกพันกับโรงเรียน		การทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ	
	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย
โรงเรียนหมายเลข 25	88	4.9311	88	4.6769	88	4.3398
โรงเรียนหมายเลข 26	73	4.8781	73	4.4796	73	4.2630
โรงเรียนหมายเลข 27	94	5.0046	94	4.6496	94	4.4628
โรงเรียนหมายเลข 28	94	4.6836	93	4.1879	94	4.0543
โรงเรียนหมายเลข 29	96	4.3729	96	4.0885	92	3.7391
โรงเรียนหมายเลข 30	100	4.9479	100	4.7230	100	4.8220
โรงเรียนหมายเลข 31	43	4.8013	43	4.4904	43	4.3514
โรงเรียนหมายเลข 32	46	4.8734	46	4.3490	46	4.4621
โรงเรียนหมายเลข 33	40	4.7453	40	4.4250	40	4.0625
โรงเรียนหมายเลข 34	101	4.7587	101	4.4420	99	3.9017
โรงเรียนหมายเลข 35	43	4.9791	43	4.5961	43	4.5814
โรงเรียนหมายเลข 36	75	4.5493	75	4.1160	75	3.6280

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เลขที่แบบสอบถาม…….....

แบบสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง อิทธิพลของครอบครัว และโรงเรียนที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ฉบับ ให้นักเรียนอ่านคำชี้แจงของแต่ละฉบับแล้วตอบให้ครบทุกข้อและให้ตรงกับความจริงหรือความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนกรอกข้อมูลลงในช่องว่างที่จัดไว้ให้หรือเขียนเครื่องหมาย ลงใน ☐ ที่ตรงกับความจริง

1. เพศของนักเรียน
   ☐ ชาย ☐ หญิง
2. บิดาของนักเรียนมีการศึกษาในระดับใด
   ☐ ไม่ได้เรียน ☐ ประถมศึกษา
   ☐ มัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา ☐ ปริญญาตรีหรืออนุปริญญา
   ☐ ปริญญาโทหรือเอก ☐ ไม่ทราบ
   ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....
3. มารดาของนักเรียนมีการศึกษาในระดับใด
   ☐ ไม่ได้เรียน ☐ ประถมศึกษา
   ☐ มัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา ☐ ปริญญาตรีหรืออนุปริญญา
   ☐ ปริญญาโทหรือเอก ☐ ไม่ทราบ
   ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....
4. ผู้ปกครองของนักเรียน (ถ้านักเรียนไม่ได้อยู่กับบิดามารดาให้ตอบข้อนี้ด้วย) มีการศึกษาในระดับใด
   ☐ ไม่ได้เรียน ☐ ประถมศึกษา
   ☐ มัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา ☐ ปริญญาตรีหรืออนุปริญญา
   ☐ ปริญญาโทหรือเอก ☐ ไม่ทราบ
   ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

5. รายได้ของบิดามารดารวมกัน (หรือรายได้ของผู้ปกครอง)

☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท ☐ มากกว่า 10,000 – 20,000 บาท

☐ มากกว่า 20,000 – 50,000 บาท ☐ มากกว่า 50,000 บาท

6. สถานภาพสมรสของบิดามารดา

☐ อยู่ด้วยกัน ☐ แยกกันอยู่ เพราะเหตุใด

☐ มารดาถึงแก่กรรม ☐ บิดาถึงแก่กรรม

☐ ถึงแก่กรรมแล้วทั้งคู่ ☐ หย่าร้าง

☐ อื่นๆ (ระบุ).....

7. ปัจจุบันนักเรียนพักอาศัยอยู่กับใคร

☐ บิดาและมารดาที่แท้จริง ☐ บิดาเท่านั้น

☐ มารดาเท่านั้น ☐ บิดาและมารดาเลี้ยง

☐ มารดาและบิดาเลี้ยง ☐ อื่น (ระบุ).....

8. ในภาคเรียนที่ผ่านมานักเรียนได้เกรดเฉลี่ยสะสมเท่าไร

☐ 0-1.00 ☐ มากกว่า 1.00-2.00 ☐ มากกว่า 2.00-3.00 ☐ มากกว่า 3.00-4.00

9. สิ่งเสพติดที่นักเรียนเคยใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ บุหรี่ ☐ สุรา ☐ กาว ☐ ยาบ้า ☐ ยาอี ☐ กัญชา

☐ เฮโรอีน ☐ ฝิ่น ☐ สารระเหย ☐ โคเคน ☐ อื่นๆ.....

☐ ไม่เคยใช้สิ่งเสพติดชนิดใดเลย

10. นักเรียนเคยเห็นใครใช้สิ่งเสพติดเหล่านี้บ้าง (โปรดขีด ลงในช่อง ☐)

บุหรี่	☐ คนในบ้าน	☐ เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	☐ คนที่ไม่รู้จัก	☐ อื่นๆ.....
สุรา	☐ คนในบ้าน	☐ เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	☐ คนที่ไม่รู้จัก	☐ อื่นๆ.....
กาว	☐ คนในบ้าน	☐ เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	☐ คนที่ไม่รู้จัก	☐ อื่นๆ.....
สารระเหย	☐ คนในบ้าน	☐ เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	☐ คนที่ไม่รู้จัก	☐ อื่นๆ.....
ยาบ้า	☐ คนในบ้าน	☐ เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	☐ คนที่ไม่รู้จัก	☐ อื่นๆ.....
กัญชา	☐ คนในบ้าน	☐ เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	☐ คนที่ไม่รู้จัก	☐ อื่นๆ.....
ยาอี	☐ คนในบ้าน	☐ เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	☐ คนที่ไม่รู้จัก	☐ อื่นๆ.....
เฮโรอีน	☐ คนในบ้าน	☐ เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	☐ คนที่ไม่รู้จัก	☐ อื่นๆ.....
ฝิ่น	☐ คนในบ้าน	☐ เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	☐ คนที่ไม่รู้จัก	☐ อื่นๆ.....
อื่นๆ.....	☐ คนในบ้าน	☐ เพื่อนสนิทที่โรงเรียน	☐ คนที่ไม่รู้จัก	☐ อื่นๆ.....

<u>ฉบับที่ 2</u> ตอนที่ 1 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

<u>คำชี้แจง</u> ให้นักเรียนอ่านข้อความเกี่ยวกับการปฏิบัติของผู้เลี้ยงดูที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด (จะเป็นพ่อแม่ หรือผู้ปกครองที่แทนพ่อแม่ก็ได้) แล้วพิจารณาว่าข้อความเหล่านั้นตรงกับการปฏิบัติของผู้เลี้ยงดูที่แสดงต่อนักเรียนมากน้อยเพียงใด

ข้อ	ข้อความ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
1.	ผู้ปกครองมีเวลาให้คำปรึกษาแก่ฉัน เมื่อฉันมีปัญหา						
2.	ผู้ปกครองมีเวลาทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกับฉัน เช่น สวดมนต์ ก่อนนอนหรือไปวัด						
3.	ผู้ปกครองมีเวลาพักผ่อน หรือทำกิจกรรมในบ้านร่วมกันกับฉัน						
4.	ผู้ปกครองไม่มีเวลาสนใจเอาใจใส่ดูแลฉัน						
5.	ผู้ปกครองยินดีรับฟังความรู้สึกและความคิดเห็นของฉัน						
6.	ผู้ปกครองแสดงความรักเห็นอกเห็นใจและให้กำลังใจเมื่อฉันมีทุกข์						
7.	เมื่อฉันทำผิดผู้ปกครองขู่ คาดโทษ ติเตียน หรือเยาะเย้ย						
8.	ผู้ปกครองพูดคุยกับฉันด้วยความเข้าใจกัน โดยไม่มีข้อขัดแย้ง						
9.	ผู้ปกครองชมเชยให้กำลังใจและชี้ให้เห็นว่าตัวฉันมีจุดเด่นอะไรบ้าง						
10.	ผู้ปกครองเชื่อถือและไว้วางใจฉันโดยอนุญาตให้ฉันตัดสินใจบางเรื่องด้วยตนเอง						
11.	ผู้ปกครองแนะนำให้ฉันตั้งเป้าหมายชีวิตและพยายามทำให้สำเร็จตามเป้าหมาย						
12.	เมื่อฉันทำผิดผู้ปกครองตักเตือนด้วยเหตุผลโดยไม่ลงโทษอย่างรุนแรง						
13.	ผู้ปกครองตั้งกฎระเบียบที่เข้มงวด โดยไม่คำนึงถึงความต้องการของฉัน						
14.	ผู้ปกครองแนะนำให้ฉันต้องบอกก่อนออกนอกบ้านว่าจะไปทำอะไรกับใครที่ไหนเพื่อทางบ้านจะได้ไม่เป็นห่วง						

ข้อ	ข้อความ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
15.	ผู้ปกครองห้ามไม่ให้ฉันไปเที่ยวตอนกลางคืน						
16.	ผู้ปกครองห้ามไม่ให้ฉันสูบบุหรี่, ดื่มสุรา, เสพสิ่งเสพติด						
17.	เมื่อฉันทำผิด ผู้ปกครองจะบอกสิ่งที่ถูกต้องทันที เพื่อให้ฉันรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่ควรทำ						
18.	ผู้ปกครองไม่มีความแน่นอนในการอบรมเลี้ยงดูบางครั้งเข้มงวด บางครั้งปล่อยตามใจ						
19.	ผู้ปกครองปล่อยให้ฉันทำอะไรๆ ได้ตามใจชอบ โดยไม่มีการห้าม (แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ผิด)						
20.	ผู้ปกครองกำหนดให้ฉันต้องกิน นอน เล่น ทำการบ้านตามเวลา						
21.	ผู้ปกครองกำหนดให้สมาชิกทุกคนในบ้านมีหน้าที่รับผิดชอบงานบางอย่างซึ่งต้องทำเป็นประจำ เช่น ทำความสะอาด, ให้อาหารสัตว์						
22.	ผู้ปกครองฝึกให้ฉันช่วยเหลือสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์						
23.	ผู้ปกครองไม่ได้มีการกำหนดว่าฉันจะต้องรับผิดชอบอะไรในบ้าน						
24.	ผู้ปกครองสอนให้ฉันรู้จักวิธีคลายเครียด เช่น ฝึกสมาธิ เล่นดนตรี						
25.	ผู้ปกครองสอนให้ฉันมองโลกในแง่ดี และมีอารมณ์ขัน						
26.	ผู้ปกครองสอนฉันให้แบ่งเวลาในการทำงานจะได้เสร็จทันและไม่เครียด						
27.	ผู้ปกครองพยายามทำความรู้จักกับเพื่อนของฉัน						
28.	ผู้ปกครองของฉันพยายามทำความรู้จักกับผู้ปกครองของเพื่อนฉัน						
29.	ผู้ปกครองแนะนำให้ฉันพาเพื่อนมาเที่ยวที่บ้าน หรือให้ฉันไปบ้านเพื่อนที่มีผู้ใหญ่ดูแล						
30.	ผู้ปกครองชี้ให้ฉันเห็นโทษของสิ่งเสพติด						

ข้อ	ข้อความ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
31.	ผู้ปกครองทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการไม่ใช้สิ่งเสพติด						
32.	ผู้ปกครองส่งเสริมให้ฉันดูข่าวเกี่ยวกับคนที่ได้รับโทษจากสิ่งเสพติด						
33.	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการทำกิจกรรมป้องกัน สิ่งเสพติด						
34.	ผู้ปกครองสอนให้ฉันรู้จักรับผิดชอบชั่วดีและตัดสินใจเลือกทำแต่สิ่งที่ดี						
35.	เมื่อฉันมีปัญหาผู้ปกครองสอนให้ฉันคิดวิธีแก้ปัญหาหลายๆ ทาง						
36.	ผู้ปกครองสอนให้ฉันเลือกทางแก้ปัญหาที่มีข้อดีมากที่สุดและข้อเสียน้อยที่สุด						
37.	ผู้ปกครองสอนให้ฉันนำคำสอนทางศาสนามาใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต						
38.	ผู้ปกครองสอนฉันให้รู้จักหลีกเลี่ยงเมื่อมีคนชวนให้ใช้สิ่งเสพติด เช่น เดินหนี, เปลี่ยนเรื่องพูด, หรือปฏิเสธอย่างหนักแน่น						
39.	ผู้ปกครองแนะนำให้ฉันเกาะกลุ่มอยู่กับเพื่อนที่ไม่ใช้สิ่งเสพติด						
40.	ผู้ปกครองสอนให้ฉันมีจิตใจที่เข้มแข็งเป็นตัวของตัวเองโดยไม่กลัวคำขู่ของเพื่อน						

ฉบับที่ 2 ตอนที่ 2 แบบสอบถามความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ พิจารณาอย่างรอบคอบแล้วจึงตอบโดยทำเครื่องหมาย ในช่องว่างทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 6 ช่อง เพียงช่องเดียว

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.	สมาชิกในบ้านชอบพูดคุยหยอกล้อกันอย่างสนุกสนาน						
2.	สมาชิกในบ้านชอบพาฉันไปเที่ยวด้วย						
3.	สมาชิกในบ้านรักใคร่ปรองดองกัน						
4.	เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในบ้าน สมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือกันในการแก้ไข						
5.	วันใดที่ฉันกลับบ้านผิดเวลา ทุกคนในบ้านแสดงความห่วงใย						
6.	สมาชิกในบ้านชอบทะเลาะเบาะแว้งและไม่ลงรอยกัน						
7.	สมาชิกในบ้านต่างคนต่างอยู่ไม่สนใจกัน						
8.	ฉันมักมีเรื่องทะเลาะหรือโต้เถียงกับคนในบ้าน						
9.	ฉันมักถูกคนในบ้านรังแกหรือทำร้ายจิตใจ						
10.	บ้านของฉันมีบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่ายจนไม่อยากอยู่						

<u>ฉบับที่ 2</u> ตอนที่ 3 แบบสอบถามความผูกพันกับครอบครัว

<u>คำชี้แจง</u> โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วพิจารณาเลือกเฉพาะที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดโดยขีดเครื่องหมาย ลงในช่องใดช่องหนึ่งทางขวามือเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อความ

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.	ฉันสามารถเล่าความรู้สึกของฉันให้คนในครอบครัวฟังได้อย่างเปิดเผย						
2.	ฉันทำทุกอย่างที่อยากทำ โดยไม่สนใจว่าคนในครอบครัวจะรู้สึกอย่างไร						
3.	ฉันชอบที่จะทำกิจกรรมต่างๆ กับคนในครอบครัว						
4.	ไม่มีประโยชน์อะไรที่ฉันจะต้องทำตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ในครอบครัว						
5.	ความคิดเห็นของฉันกับผู้ใหญ่ในครอบครัวมักจะสอดคล้องกัน						
6.	ฉันเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ในครอบครัว						
7.	การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ จะช่วยให้ชีวิตของฉันประสบความสำเร็จในอนาคตได้						
8.	เวลาออกไปนอกบ้าน ฉันมักจะบอกผู้ใหญ่ในครอบครัวว่าฉันไปไหนกับใคร						
9.	เวลามีปัญหาฉันมักจะปรึกษาคนในครอบครัวมากกว่าปรึกษาเพื่อน						
10.	ฉันคิดว่าการประพฤติปฏิบัติของผู้ใหญ่ในครอบครัวเป็นแบบฉบับที่ดีสำหรับฉัน						

ฉบับที่ 3 ตอนที่ 1 แบบสอบถามการอบรมสั่งสอนของอาจารย์

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนแล้วพิจารณาว่านักเรียนมีความคิดเห็นตรงกับข้อความเหล่านี้มากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ในช่องทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 6 ช่อง ที่มีคำตอบให้เลือก 6 ระดับดังนี้

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.	อาจารย์เอาใจใส่หมั่นไต่ถามทุกข์สุขของนักเรียน						
2.	อาจารย์ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา						
3.	อาจารย์เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและรับฟังเหตุผลของนักเรียน						
4.	อาจารย์สอนสนุก และมีกิจกรรมน่าสนใจที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียน						
5.	อาจารย์สอนนักเรียนให้รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล						
6.	ในการทำกิจกรรมต่างๆ อาจารย์เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดเอง ทำเองตามความถนัดและความสนใจ						
7.	อาจารย์ประพฤติดี มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน						
8.	อาจารย์ใช้อำนาจดุด่า โดยไม่ฟังเหตุผลของนักเรียน						
9.	อาจารย์เข้มงวดเรื่องการเรียนจนฉันไม่อยากเข้าเรียน						
10.	อาจารย์เข้มงวดเรื่องระเบียบวินัยจนฉันเกิดความเครียด						

ฉบับที่ 3 ตอนที่ 2 แบบสอบถามความผูกพันกับโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วพิจารณาเลือกเฉพาะที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดโดยขีดเครื่องหมาย ลงในช่องใดช่องหนึ่งทางขวามือเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อความ

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.	ฉันตั้งใจว่าจะเรียนที่โรงเรียนนี้ไปจนจบชั้นสูงสุด						
2.	ฉันอยากจะลาออกจากโรงเรียนนี้ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้						
3.	ฉันคิดว่าระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนที่เป็นอยู่ทุกวันนี้มีความ เหมาะสมดีแล้ว						
4.	ฉันชอบทำงานกลุ่มกับเพื่อนที่โรงเรียน						
5.	ฉันทำตามความพอใจของตนเองโดยไม่สนใจกฎระเบียบของโรงเรียน						
6.	ฉันไม่อยากมาโรงเรียน เพราะเนื้อหาวิชายากจนฉันทำแบบฝึกหัดหรือทำการบ้านไม่ได้						
7.	ฉันรู้สึกเบื่อหน่ายต่อบรรยากาศการเรียนการสอนในห้องเรียน						
8.	ฉันรู้สึกใส่ใจหรือแคร์ต่อความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อตัวฉัน						
9.	เมื่อมีปัญหาฉันจะไม่ลังเลเลยที่จะปรึกษากับอาจารย์ที่โรงเรียน						
10.	ฉันมีความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับอาจารย์บางท่านที่โรงเรียน						

ฉบับที่ 4 ตอนที่ 1 แบบสอบถามเจตคติต่อสิ่งเสพติด

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ และพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วจึงตอบโดยทำเครื่องหมาย ในช่องทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 6 ช่อง เพียงช่องเดียวที่มีคำตอบให้เลือก 6 ระดับดังนี้

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.	สิ่งเสพติดมีประโยชน์ทำให้สบายใจและลืมความทุกข์ของตัวเองได้						
2.	สิ่งเสพติดช่วยเพิ่มความสนุกสนานในงานสังสรรค์ระหว่างเพื่อนฝูง						
3.	การติดสิ่งเสพติดสามารถทำให้คนกลายเป็นอาชญากรได้ง่าย						
4.	เมื่อพบว่ามีคนติดสิ่งเสพติดในละแวกบ้าน หรือโรงเรียน ฉันจะบอกให้ผู้ใหญ่ทราบ						
5.	ถ้าเพื่อนสนิทไม่ยอมเลิกเสพสิ่งเสพติด ฉันจะเลิกคบหากับเขา						
6.	ฉันคงจะรู้สึกเสียใจถ้าเพื่อนในกลุ่มตกเป็นทาสสิ่งเสพติด						
7.	การเสพสิ่งเสพติดเป็นการบั่นทอนสุขภาพร่างกาย						
8.	เพื่อนที่มีพ่อแม่ขายหรือเสพสิ่งเสพติดเป็นผู้ที่เสี่ยงต่อการติดสิ่งเสพติด						
9.	ถ้าเพื่อนสนิทติดสิ่งเสพติดฉันจะพาเขาไปรับการบำบัดรักษาทันที						
10.	การสูดดมสารระเหย เช่น ทินเนอร์ น้ำมันเบนซินหรือกาวบางชนิดไม่เป็นผลเสียต่อสุขภาพ						
11.	ฉันจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับผู้ที่ติดสิ่งเสพติด						
12.	การเสพสิ่งเสพติดเป็นการทำลายเศรษฐกิจของชาติ						

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
13.	ผู้ที่ค้าขายสิ่งเสพติดเป็นคนเห็นแก่ตัว						
14.	การเสพสิ่งเสพติดช่วยให้มีความรู้สึกโก้เก๋						
15.	ฉันจะไม่เข้าไปในสถานที่ซื้อขายสิ่งเสพติด เพราะอาจถูกชักจูงให้ทดลองเสพสิ่งเสพติดได้						
16.	ฉันจะย้ายที่อยู่ถ้าบ้านของฉันอยู่ในย่านที่มีการเสพสิ่งเสพติด						
17.	การเสพสิ่งเสพติดจะทำให้ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน						
18.	ฉันพร้อมที่จะช่วยชาติในการป้องกันการแพร่ระบาดของสิ่งเสพติด						
19.	เมื่อพบคนที่ติดสิ่งเสพติด ฉันจะหลีกเลี่ยงไม่ยอมพูดคุยด้วย						
20.	เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน ฉันอาจจำเป็นต้องใช้สิ่งเสพติดเพื่อให้เข้ากับเพื่อนได้						

ฉบับที่ 4 ตอนที่ 2 แบบสอบถามความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ในช่องคำตอบที่ใกล้เคียงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด (คำตอบของนักเรียนไม่มีถูกหรือผิด เพียงแต่นักเรียนตอบตามความรู้สึกที่แท้จริง ซึ่งเป็นความรู้สึกของตัวเอง ไม่ใช่ความรู้สึกที่คนอื่นคิดว่านักเรียนควรจะต้องรู้สึกอย่างนั้น

ข้อ	ข้อความ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
1.	เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ฉันมีความพอใจในตัวเอง						
2.	บางครั้งฉันคิดว่าตัวเองไม่มีอะไรดีเลย						
3.	ฉันรู้สึกว่า ฉันมีอะไรดีๆ หลายอย่าง						
4.	ฉันสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ดีเท่ากับที่คนส่วนใหญ่ทำกัน						
5.	ฉันรู้สึกว่าตัวเองไม่มีอะไรที่น่าภาคภูมิใจมากนัก						
6.	บางครั้งฉันรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนไม่มีประโยชน์เอาเสียเลย						
7.	ฉันรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนมีค่า อย่างน้อยก็เท่ากับคนทั่วๆ ไป						
8.	ฉันปรารถนาที่จะมีความนับถือตัวเองให้มากกว่านี้						
9.	ฉันมักจะรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนล้มเหลว						
10.	ฉันมีทัศนคติที่ดีต่อตัวเอง						

ฉบับที่ 4 ตอนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

คำชี้แจง กรุณาอ่านข้อความต่อไปนี้อย่างละเอียด แล้วพิจารณาว่านักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมเหล่านี้มากน้อย เพียงใด แล้วกาเครื่องหมาย ลงในช่องทางขวามือ

ข้อ	ข้อความ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
1.	ฉันเลือกคบเพื่อนที่มีความประพฤติดี						
2.	ฉันคบเพื่อนที่เรียนเก่ง						
3.	ฉันหลีกเลี่ยงคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด						
4.	ฉันเลิกคบเพื่อนที่ยุยงให้ฉันทดลองใช้สิ่งเสพติด						
5.	ฉันปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงเมื่อมีคนชวนให้ลองสิ่งเสพติด						
6.	ฉันหลีกเลี่ยงการเที่ยวสถานเริงรมย์เวลากลางคืน						
7.	ฉันสร้างแรงจูงใจให้กับตนเองโดยคิดถึงความสำเร็จในอนาคต						
8.	ฉันหาความสุขให้กับตัวเองโดยไม่สนใจว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร						
9.	ฉันเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติด						
10.	ฉันเข้าค่ายฝึกอบรมเพื่อป้องกันสิ่งเสพติด						
11.	ฉันพยายามทำใจให้สบาย และหาวิธีคลายเครียดโดยไม่ใช้สิ่งเสพติด						
12.	ฉันแก้ปัญหาด้วยเหตุผลโดยไม่เชื่อตามคำบอกของเพื่อน						
13.	เมื่อมีความทุกข์ ฉันคิดหาวิธีที่จะต่อสู้โดยไม่ท้อแท้หรือหลีกหนี						
14.	ฉันใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้อยากลองใช้สิ่งเสพติด						

ฉบับที่ 4 ตอนที่ 4 แบบสอบถามการทุ่มเทเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่สังคมยอมรับ

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในชีวิตประจำวันของนักเรียน ขอให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริงว่าเคยทำพฤติกรรมเหล่านี้มากน้อยเพียงใด (โปรดเขียนเครื่องหมาย ลงในช่องว่างที่ให้ไว้)

ข้อ	ข้อความ	ระดับปฏิบัติ					
		ไม่เคยเลย	น้อย	ค่อนข้างน้อย	ค่อนข้างบ่อย	บ่อย ๆ	ทำเป็นประจำ
1.	ฉันตั้งใจเรียนเพื่อทำเกรดให้ดีที่สุด						
2.	ฉันทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียน						
3.	ฉันช่วยทำงานบ้าน						
4.	ฉันเข้าร่วมกิจกรรมดนตรี กีฬา ศิลปะ ฯลฯ						
5.	ฉันเข้าร่วมกลุ่มวิชาการ เช่น กลุ่มภาษาอังกฤษ						
6.	ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ทำความสะอาด, จัดการจราจร						
7.	ฉันทำกิจกรรมทางศาสนา เช่น สวดมนต์, ไปวัด						
8.	ฉันใช้เวลาว่างทำกิจกรรมกับสมาชิกในครอบครัว						
9.	ฉันอ่านหนังสืออ่านเล่น หรือทำงานอดิเรกที่ชอบ						
10.	ฉันใช้เวลาพักผ่อนอยู่ในบ้าน						

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดพิจารณารายการแต่ละข้อแล้วเขียนเครื่องหมาย ลงในช่องใดช่องหนึ่งใน 6 ช่อง ทางขวามือที่ตรงกับระดับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน

ข้อ	รายการ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
1.	โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องสิ่งเสพติดแก่นักเรียน						
2.	อาจารย์ที่ปรึกษาในทุกกลุ่มวิชามีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียน						
3.	โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน						
4.	โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเพื่อสอดแทรกหลักธรรมทางศาสนาให้แก่นักเรียน						
5.	โรงเรียนมีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการอบรมให้ความรู้เรื่องสิ่งเสพติดแก่นักเรียน						
6.	โรงเรียนมีการจัดอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อคอยดูแลและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหา						
7.	โรงเรียนมีการจัดให้อาจารย์ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนที่มีปัญหาครอบครัว						
8.	โรงเรียนร่วมมือกับครอบครัว และชุมชน ในการจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียน เช่น จัดการแข่งกีฬา, แสดงดนตรี ฯลฯ						
9.	โรงเรียนมีการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้ปกครองในการป้องกันสิ่งเสพติด						
10.	โรงเรียนมีการจัดระบบควบคุมไม่ให้มีใครนำสิ่งเสพติดมาใช้หรือจำหน่ายในโรงเรียน						
11.	โรงเรียนร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุขในการตรวจหาสารเสพติดให้กับนักเรียน						
12.	โรงเรียนมีการจำแนกกลุ่มนักเรียนที่ใช้และไม่ใช้สารเสพติดเพื่อจัดกิจกรรมตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม						
13.	อาจารย์ช่วยกันสอดส่องดูและเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนใช้สารเสพติด						
14.	อาจารย์ขอให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันไม่ให้มีใครนำสิ่งเสพติดเข้ามาในโรงเรียน						
15.	โรงเรียนมีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพติดอย่างต่อเนื่องและจริงจัง						

เลขที่แบบสอบถาม.....

แบบสอบถามอาจารย์
ที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้สำหรับอาจารย์ผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอน คือ
   ตอนที่ 1 แบบสอบถามความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารมี 17 ข้อ
   ตอนที่ 2 แบบสอบถามมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียนมี 25 ข้อ
3. แบบสอบถามฉบับนี้ใช้สำหรับการทำปริญญานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตเรื่อง “อิทธิพลของโรงเรียนและครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียน” เท่านั้น
4. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้จะเสนอผลการวิจัยในภาพรวมจึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบ แต่จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาที่จะได้มีข้อมูลเพื่อใช้ในการปรับปรุงงานด้านการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียนต่อไป
5. กรุณาตอบให้ครบทุกข้อตามสภาพความเป็นจริง

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

สุภาพร ธนะชานันท์
นิสิตปริญญาเอก สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

<u>ตอนที่ 1</u> แบบสอบถามความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร

<u>คำชี้แจง</u> ข้อความต่อไปนี้เป็นการถามความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน โปรดทำเครื่องหมาย ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุดเพียงช่องเดียวใน แต่ละข้อ

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.	ผู้บริหารร่วมกับคณะครูกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางด้านการเรียนการสอนของโรงเรียน						
2.	ผู้บริหารร่วมกับคณะครูปฏิบัติงานเพื่อไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน						
3.	ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน						
4.	ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการนำผลงานวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน						
5.	ผู้บริหารมีการวางแผนร่วมกับคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่างๆ เพื่อสนองความต้องการทางการเรียนของนักเรียน						
6.	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำโครงการของโรงเรียนที่ได้วางแผนไว้ไปปฏิบัติให้บังเกิดผล						
7.	ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันประเมินผลโครงการต่างๆ ของโรงเรียน						
8.	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานทางการศึกษาของโรงเรียน						
9.	ผู้บริหารสนับสนุนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของนักเรียน						

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
10.	ผู้บริหารสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางสังคมของนักเรียน						
11.	ผู้บริหารกำกับดูแลให้ครูสอนตามตารางเวลาที่กำหนด						
12.	ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาระเบียบวินัยของนักเรียน						
13.	เมื่อนักเรียนทำผิดผู้บริหารคำนึงถึงความจำเป็นหรือเจตนาของนักเรียนมากกว่าการยึดถือกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด						
14.	ผู้บริหารแจ้งให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบว่าทางโรงเรียนมีความหวังอย่างสูงเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน						
15.	ผู้บริหารปฐมนิเทศคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ของโรงเรียน						
16.	ผู้บริหารมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูด้วยความเป็นธรรม						
17.	ผู้บริหารส่งเสริมครูในด้านความรู้ทางวิชาการและพัฒนาวิชาชีพ						
18.	ผู้บริหารโรงเรียนของท่านได้รับความเชื่อมั่นและไว้วางใจด้านการบริหารงานจากครูในโรงเรียนมาก						
19.	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของโรงเรียน						
20.	ผู้บริหารรับฟังและนำความคิดเห็นของครูไปใช้ในการแก้ปัญหาของโรงเรียน						

ตอนที่ 2 แบบสอบถามมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดพิจารณารายการแต่ละข้อแล้วเขียนเครื่องหมาย ลงในช่องใดช่องหนึ่งใน 6 ช่อง ทางขวามือที่ตรงกับระดับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน

ข้อ	รายการ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
1.	โรงเรียนมีการจัดทำแผนงานป้องกันสิ่งเสพติดตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ						
2.	โรงเรียนมีการประชุมระดมสมองอาจารย์ทั้งโรงเรียนเพื่อวางแผนป้องกันสิ่งเสพติด						
3.	โรงเรียนมีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาสิ่งเสพติดในโรงเรียนเพื่อนำมาใช้ในการจัดทำแผนงาน						
4.	โรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานต้านสิ่งเสพติดอย่างชัดเจน						
5.	โรงเรียนให้ทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร อาจารย์ ผู้แทนนักเรียน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพติด						
6.	โรงเรียนเชิญชวนให้คนในชุมชน เช่น ผู้ปกครอง, องค์กรเอกชน, สถาบันทางศาสนา ฯลฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพติด						
7.	โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องสิ่งเสพติดแก่นักเรียน เช่น จัดนิทรรศการ, แจกแผ่นพับ ฯลฯ						
8.	อาจารย์ที่ปรึกษาในทุกกลุ่มวิชามีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียน						
9.	โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมหรือเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน						

ข้อ	รายการ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
10.	โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเพื่อสอดแทรกหลักธรรมทางศาสนาให้แก่นักเรียน						
11.	โรงเรียนมีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการอบรมให้ความรู้เรื่องสิ่งเสพติดแก่นักเรียน						
12.	โรงเรียนมีการจัดอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อคอยดูแลและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหา						
13.	โรงเรียนมีการจัดให้อาจารย์ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนที่มีปัญหาครอบครัว						
14.	โรงเรียนร่วมมือกับครอบครัว และชุมชน ในการจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียน เช่น จัดการแข่งกีฬา, แสดงดนตรี ฯลฯ						
15.	โรงเรียนมีการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้ปกครองในการป้องกันสิ่งเสพติด						
16.	โรงเรียนมีการจัดระบบควบคุมไม่ให้มีใครนำสิ่งเสพติดมาใช้หรือจำหน่ายในโรงเรียน						
17.	โรงเรียนร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุขในการตรวจหาสารเสพติดให้กับนักเรียน						
18.	โรงเรียนมีการจำแนกกลุ่มนักเรียนที่ใช้และไม่ใช้สารเสพติดเพื่อจัดกิจกรรมตามความเหมาะสมของนักเรียนแต่ละกลุ่ม						
19.	โรงเรียนกำหนดให้อาจารย์ทุกคนมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนใช้สารเสพติด						
20.	โรงเรียนขอให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันไม่ให้มีใครนำสิ่งเสพติดเข้ามาในโรงเรียน						

ข้อ	รายการ	ระดับปฏิบัติ					
		มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	ไม่เคยเลย
21.	โรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายของโครงการป้องกันสิ่งเสพติดอย่างชัดเจน และประเมินผลได้						
22.	โรงเรียนมีการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินโครงการป้องกันสิ่งเสพติดก่อน ระหว่าง และหลังดำเนินการ						
23.	โรงเรียนมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานด้านสิ่งเสพติด						
24.	โรงเรียนมีการรายงานผลการดำเนินงานด้านการป้องกันสิ่งเสพติดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ						
25.	โรงเรียนมีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพติดอย่างต่อเนื่องและจริงจัง						

ภาคผนวก ค

การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ตาราง 36 ค่า Item – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
ผู้บริหารร่วมกับคณะครูกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางด้านการเรียนการสอนของโรงเรียน	.668
ผู้บริหารร่วมกับคณะครูปฏิบัติงานเพื่อไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน	.722
ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน	.706
ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการนำผลงานวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน	.641
ผู้บริหารมีการวางแผนร่วมกับคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการทางการเรียนของนักเรียน	.763
ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำโครงการของโรงเรียนที่ได้วางแผนไว้ไปปฏิบัติให้บังเกิดผล	.721
ผู้บริหารร่วมกับคณะครูร่วมกันประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน	.705
ผู้บริหารเปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานทางการศึกษาของโรงเรียน	.741
ผู้บริหารสนับสนุนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเชาวน์ปัญญาของนักเรียน	.740
ผู้บริหารสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางสังคมของนักเรียน	.608
ผู้บริหารกำกับดูแลให้ครูสอนตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนด	.634
ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาระเบียบวินัยของนักเรียน	.711
เมื่อนักเรียนทำผิดผู้บริหารคำนึงถึงความจำเป็นหรือเจตนาของนักเรียนมากกว่าการยึดถือกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด	.434
ผู้บริหารแจ้งให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบว่าทางโรงเรียนคาดหวังความเป็นเลิศด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	.549
ผู้บริหารปฐมนิเทศคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน	.752
ผู้บริหารมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูด้วยความเป็นธรรม	.744
ผู้บริหารส่งเสริมครูในด้านความรู้ทางวิชาการและพัฒนาวิชาชีพ	.748
ผู้บริหารได้รับความเชื่อมั่นและไว้วางใจด้านการบริหารงานจากครูในโรงเรียน	.749

ตาราง 36 (ต่อ) ค่า Item – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดความเป็นผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหาร

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของโรงเรียน	.764
ผู้บริหารรับฟังและนำความคิดเห็นของครูไปใช้ในการแก้ปัญหาของโรงเรียน	.743
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	.952

ตาราง 37ค่า Item – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
โรงเรียนมีการจัดทำแผนงานป้องกันสิ่งเสพติดตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ	.702
โรงเรียนมีการประชุมระดมสมองอาจารย์ทั้งโรงเรียนเพื่อวางแผนป้องกันสิ่งเสพติด	.767
โรงเรียนมีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาสิ่งเสพติดในโรงเรียนเพื่อนำมาใช้ในการวางแผน	.788
โรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพติดอย่างชัดเจน	.769
โรงเรียนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหา	.774
โรงเรียนเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันสิ่งเสพติด	.774
โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องสิ่งเสพติดแก่นักเรียน	.765
อาจารย์ที่ปรึกษาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียน	.744
โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมหรือเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน	.719
โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเพื่อสอดแทรกหลักธรรมทางศาสนาให้แก่นักเรียน	.696
โรงเรียนมีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการอบรมให้ความรู้เรื่องสิ่งเสพติดแก่นักเรียน	.789
โรงเรียนมีการจัดอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อคอยดูแลและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหา	.680
โรงเรียนมีการจัดให้อาจารย์ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนที่มีปัญหาครอบครัว	.625
โรงเรียนร่วมมือกับครอบครัว และชุมชนในการจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียน	.704
โรงเรียนมีการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้ปกครองในการป้องกันสิ่งเสพติด	.797
โรงเรียนมีการจัดระบบควบคุมไม่ให้มีใครนำสิ่งเสพติดมาใช้หรือจำหน่ายในโรงเรียน	.783

ตาราง 37(ต่อ) ค่า Item – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
โรงเรียนร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุขในการตรวจหาสารเสพติดให้กับนักเรียน	.688
โรงเรียนมีการจำแนกกลุ่มนักเรียนที่ใช้และไม่ใช้สารเสพติดเพื่อจัดกิจกรรมตามความเหมาะสมของนักเรียนแต่ละกลุ่ม	.632
โรงเรียนกำหนดให้อาจารย์ทุกคนมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนใช้สารเสพติด	.783
โรงเรียนขอให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันไม่ให้มีใครนำสิ่งเสพติดเข้ามาในโรงเรียน	.776
โรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายของโครงการป้องกันสิ่งเสพติดอย่างชัดเจนและประเมินผลได้	.803
โรงเรียนมีการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินโครงการป้องกันสิ่งเสพติดก่อน ระหว่าง และหลังดำเนินการ	.791
โรงเรียนมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานด้านสิ่งเสพติด	.793
โรงเรียนมีการรายงานผลการดำเนินงานด้านการป้องกันสิ่งเสพติดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ	.793
โรงเรียนมีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพติดอย่างต่อเนื่องและจริงจัง	.808
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	.971

ตาราง 38ค่า Item – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
ผู้ปกครองมีเวลาให้คำปรึกษาแก่ฉัน เมื่อฉันมีปัญหา	.648
ผู้ปกครองมีเวลาทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกับฉัน	.466
ผู้ปกครองมีเวลาพักผ่อนหรือทำกิจกรรมในบ้านร่วมกันกับฉัน	.541
ผู้ปกครองไม่มีเวลาสนใจเอาใจใส่ดูแลฉัน	.377
ผู้ปกครองยินดีรับฟังความรู้สึกและความคิดเห็นของฉัน	.639
ผู้ปกครองแสดงความรักเห็นอกเห็นใจและให้กำลังใจเมื่อฉันมีทุกข์	.673
เมื่อฉันทำผิดผู้ปกครองขู่ คาดโทษ ติเตียน หรือเยาะเย้ย	.271
ผู้ปกครองพูดคุยกับฉันด้วยความเข้าใจกัน โดยไม่มีข้อขัดแย้ง	.564
ผู้ปกครองชมเชยให้กำลังใจและชี้ให้เห็นว่าตัวฉันมีจุดเด่นอะไรบ้าง	.607
ผู้ปกครองเชื่อถือและไว้วางใจฉันโดยอนุญาตให้ฉันตัดสินใจบางเรื่องด้วยตนเอง	.521
ผู้ปกครองแนะนำให้ฉันตั้งเป้าหมายชีวิตและพยายามทำให้สำเร็จตามเป้าหมาย	.538
เมื่อฉันทำผิดผู้ปกครองตักเตือนด้วยเหตุผลโดยไม่ลงโทษอย่างรุนแรง	.477
ผู้ปกครองตั้งกฎระเบียบที่เข้มงวด โดยไม่คำนึงถึงความต้องการของฉัน	.241
ผู้ปกครองแนะนำให้ฉันต้องบอกก่อนออกนอกบ้านว่าจะไปทำอะไรกับใครที่ไหน	.359
ผู้ปกครองห้ามไม่ให้ฉันไปเที่ยวตอนกลางคืน	.184
ผู้ปกครองห้ามไม่ให้ฉันสูบบุหรี่, ดื่มสุรา, เสพสิ่งเสพติด	.290
เมื่อฉันทำผิด ผู้ปกครองจะบอกสิ่งที่ถูกต้องทันที	.607
ผู้ปกครองไม่มีความแน่นอนในการอบรมเลี้ยงดู	.300
ผู้ปกครองปล่อยให้ฉันทำอะไรๆ ได้ตามใจชอบ โดยไม่มีการห้าม (แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ผิด)	.267
ผู้ปกครองกำหนดให้ฉันต้องกิน นอน เล่น ทำการบ้านตามเวลา	.201
ผู้ปกครองกำหนดให้สมาชิกทุกคนในบ้านมีหน้าที่รับผิดชอบงานบางอย่างซึ่งต้องทำเป็นประจำ	.340
ผู้ปกครองฝึกให้ฉันช่วยเหลือสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์	.547
ผู้ปกครองไม่ได้มีการกำหนดว่าฉันจะต้องรับผิดชอบอะไรในบ้าน	.069
ผู้ปกครองสอนให้ฉันรู้จักวิธีคลายเครียด	.551

ตาราง 38(ต่อ) ค่า Item – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
ผู้ปกครองสอนให้ฉันมองโลกในแง่ดี และมีอารมณ์ขัน	.623
ผู้ปกครองสอนฉันให้แบ่งเวลาในการทำงานจะได้เสร็จทันและไม่เครียด	.648
ผู้ปกครองพยายามทำความรู้จักกับเพื่อนของฉัน	.523
ผู้ปกครองของฉันพยายามทำความรู้จักกับผู้ปกครองของเพื่อนฉัน	.430
ผู้ปกครองแนะนำให้ฉันพาเพื่อนมาเที่ยวที่บ้าน หรือให้ฉันไปบ้านเพื่อนที่มีผู้ใหญ่ดูแล	.343
ผู้ปกครองชี้ให้ฉันเห็นโทษของสิ่งเสพติด	.558
ผู้ปกครองทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการไม่ใช้สิ่งเสพติด	.405
ผู้ปกครองส่งเสริมให้ฉันดูข่าวเกี่ยวกับคนที่ได้รับโทษจากสิ่งเสพติด	.510
ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการทำกิจกรรมป้องกันสิ่งเสพติด	.504
ผู้ปกครองสอนให้ฉันรู้จักรับผิดชอบชั่วดีและตัดสินใจเลือกทำแต่สิ่งที่ดี	.657
เมื่อฉันมีปัญหาผู้ปกครองสอนให้ฉันคิดวิธีแก้ปัญหาหลายๆ ทาง	.696
ผู้ปกครองสอนให้ฉันเลือกทางแก้ปัญหาที่มีข้อดีมากที่สุด และข้อเสียน้อยที่สุด	.664
ผู้ปกครองสอนให้ฉันนำคำสอนทางศาสนามาใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต	.508
ผู้ปกครองสอนฉันให้รู้จักหลีกเลี่ยงเมื่อมีคนชวนให้ใช้สิ่งเสพติด	.547
ผู้ปกครองแนะนำให้ฉันเกาะกลุ่มอยู่กับเพื่อนที่ไม่ใช้สิ่งเสพติด	.499
ผู้ปกครองสอนให้ฉันมีจิตใจที่เข้มแข็งเป็นตัวของตัวเองโดยไม่กลัวคำขู่ของเพื่อน	.528
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	.922

ตาราง 39ค่าItem – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
สมาชิกในบ้านชอบพูดคุยหยอกล้อกันอย่างสนุกสนาน	.480
สมาชิกในบ้านชอบพาฉันไปเที่ยวด้วย	.438
สมาชิกในบ้านรักใคร่ปรองดองกัน	.634
เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในบ้าน สมาชิกทุกคนในบ้านให้ความร่วมมือกันในการแก้ไข	.577
วันใดที่ฉันกลับบ้านผิดเวลา ทุกคนในบ้านแสดงความห่วงใย	.466
สมาชิกในบ้านชอบทะเลาะเบาะแว้งและไม่ลงรอยกัน	.641
สมาชิกในบ้านต่างคนต่างอยู่ไม่สนใจกัน	.699
ฉันมักมีเรื่องทะเลาะหรือโต้เถียงกับคนในบ้าน	.654
ฉันมักถูกคนในบ้านรังแกหรือทำร้ายจิตใจ	.676
บ้านของฉันมีบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่ายจนไม่อยากอยู่	.668
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	.872

ตาราง 40ค่าItem – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดความผูกพันกับครอบครัว

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
ฉันสามารถเล่าความรู้สึกของฉันให้คนในครอบครัวฟังได้อย่างเปิดเผย	.442
ฉันทำทุกอย่างที่อยากทำ โดยไม่สนใจว่าคนในครอบครัวจะรู้สึกอย่างไร	.316
ฉันชอบที่จะทำกิจกรรมต่างๆ กับคนในครอบครัว	.591
ไม่มีประโยชน์อะไรที่ฉันจะต้องทำตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ในครอบครัว	.433
ความคิดเห็นของฉันกับผู้ใหญ่ในครอบครัวมักจะสอดคล้องกัน	.484
ฉันเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ในครอบครัว	.621
การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ จะช่วยให้ชีวิตของฉันประสบความสำเร็จในอนาคตได้	.598
เวลาออกไปนอกบ้าน ฉันมักจะบอกผู้ใหญ่ในครอบครัวว่าฉันไปไหนกับใคร	.594
เวลามีปัญหาฉันมักจะปรึกษาคนในครอบครัวมากกว่าปรึกษาเพื่อน	.565
ฉันคิดว่าการประพฤติปฏิบัติของผู้ใหญ่ในครอบครัวเป็นแบบฉบับที่ดีสำหรับฉัน	.640
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	.828

ตาราง 41ค่าItem – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดการอบรมสั่งสอนของอาจารย์

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
อาจารย์เอาใจใส่หมั่นไต่ถามทุกข์สุขของนักเรียน	.488
อาจารย์ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา	.606
อาจารย์เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและรับฟังเหตุผลของนักเรียน	.643
อาจารย์สอนสนุก และมีกิจกรรมน่าสนใจที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียน	.583
อาจารย์สอนนักเรียนให้รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล	.611
ในการทำกิจกรรต่างๆ อาจารย์เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดเอง ทำเองตามความถนัดและความสนใจ	.525
อาจารย์ประพฤติดี มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน	.578
อาจารย์ใช้อำนาจดุด่า โดยไม่ฟังเหตุผลของนักเรียน	.533
อาจารย์เข้มงวดเรื่องการเรียนจนฉันไม่อยากเข้าเรียน	.480
อาจารย์เข้มงวดเรื่องระเบียบวินัยจนฉันเกิดความเครียด	.474
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	.841

ตาราง 42 ค่า Item – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดความผูกพันกับโรงเรียน

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
ฉันตั้งใจว่าจะเรียนที่โรงเรียนนี้ไปจนจบชั้นสูงสุด	.247
ฉันอยากจะลาออกจากโรงเรียนนี้ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้	.468
ฉันคิดว่าระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนที่เป็นอยู่ทุกวันนี้มีความเหมาะสมดีแล้ว	.330
ฉันชอบทำงานกลุ่มกับเพื่อนที่โรงเรียน	.336
ฉันทำตามความพอใจของตนเองโดยไม่สนใจกฎระเบียบของโรงเรียน	.446
ฉันไม่อยากมาโรงเรียน เพราะเนื้อหาวิชายากจนฉันทำแบบฝึกหัดหรือทำการบ้านไม่ได้	.468
ฉันรู้สึกเบื่อหน่ายต่อบรรยากาศการเรียนการสอนในห้องเรียน	.499
ฉันรู้สึกใส่ใจหรือแคร์ต่อความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อตัวฉัน	.266
เมื่อมีปัญหาฉันไม่ลังเลเลยที่จะปรึกษากับเพื่อนที่โรงเรียน	.166
ฉันมีความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับอาจารย์บางท่านที่โรงเรียน	.298
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	.695

ตาราง 43 ค่า Item – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดเจตคติต่อสิ่งเสพติด

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
สิ่งเสพติดมีประโยชน์ทำให้สบายใจและลืมความทุกข์ของตัวเองได้	.583
สิ่งเสพติดช่วยเพิ่มความสนุกสนานในงานสังสรรค์ระหว่างเพื่อนฝูง	.582
สิ่งเสพติดมีประโยชน์ทำให้สบายใจและลืมความทุกข์ของตัวเองได้	.425
เมื่อพบว่ามีคนติดสิ่งเสพติดในละแวกบ้าน หรือโรงเรียน ฉันจะบอกให้ผู้ใหญ่ทราบ	.490
ถ้าเพื่อนสนิทไม่ยอมเลิกเสพสิ่งเสพติด ฉันจะเลิกคบหากับเขา	.332
ฉันคงจะรู้สึกเสียใจถ้าเพื่อนในกลุ่มตกเป็นทาสสิ่งเสพติด	.650
การเสพสิ่งเสพติดเป็นการบั่นทอนสุขภาพร่างกาย	.453
เพื่อนที่มีพ่อแม่ขายหรือเสพสิ่งเสพติดเป็นผู้ที่เสี่ยงต่อการติดสิ่งเสพติด	.484
ถ้าเพื่อนสนิทติดสิ่งเสพติดฉันจะพาเขาไปรับการบำบัดรักษาทันที	.453
การสูดดมสารระเหย เช่น ทินเนอร์ น้ำมันเบนซินหรือกาวบางชนิดไม่เป็นผลเสียต่อสุขภาพ	.281
ฉันจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับผู้ที่ติดสิ่งเสพติด	.589
การเสพสิ่งเสพติดเป็นการทำลายเศรษฐกิจของชาติ	.609
ผู้ที่ค้าขายสิ่งเสพติดเป็นคนเห็นแก่ตัว	.603
การเสพสิ่งเสพติดช่วยให้มีความรู้สึกโก้เก๋	.529
ฉันจะไม่เข้าไปสถานที่ซื้อขายสิ่งเสพติด เพราะอาจถูกชักจูงให้ทดลองเสพสิ่งเสพติดได้	.605
ฉันจะย้ายที่อยู่ถ้าบ้านของฉันอยู่ในย่านที่มีการเสพสิ่งเสพติด	.268
การเสพสิ่งเสพติดจะทำให้ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน	.371
ฉันพร้อมที่จะช่วยชาติในการป้องกันการแพร่ระบาดของสิ่งเสพติด	.576
เมื่อพบคนที่ติดสิ่งเสพติด ฉันจะหลีกเลี่ยงไม่ยอมพูดคุยด้วย	.459
เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน ฉันอาจจำเป็นต้องใช้สิ่งเสพติดเพื่อให้เข้ากับเพื่อนได้	.573
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	.876

ตาราง 44 ค่า Item – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ฉันมีความพอใจในตัวเอง	.451
บางครั้งฉันคิดว่าตัวเองไม่มีอะไรดีเลย	.553
ฉันรู้สึกว่า ฉันมีอะไรดี ๆ หลายอย่าง	.501
ฉันสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีเท่ากับที่คนส่วนใหญ่ทำกัน	.526
ฉันรู้สึกว่าตัวเองไม่มีอะไรที่น่าภาคภูมิใจมากนัก	.532
บางครั้งฉันรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนไม่มีประโยชน์เอาเสียเลย	.585
ฉันรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนมีค่า อย่างน้อยก็เท่ากับคนทั่ว ๆ ไป	.484
ฉันปรารถนาที่จะมีความนับถือตัวเองให้มากกว่านี้	.208
ฉันมักจะรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนล้มเหลว	.567
ฉันมีทัศนคติที่ดีต่อตัวเอง	.513
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	.812

ตาราง 45 ค่า Item – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดพฤติกรรมป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
ฉันเลือกคบเพื่อนที่มีความประพฤติดี	.479
ฉันคบเพื่อนที่เรียนเก่ง	.311
ฉันหลีกเลี่ยงคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด	.468
ฉันเลิกคบเพื่อนที่ยุยงให้ฉันทดลองใช้สิ่งเสพติด	.507
ฉันปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงเมื่อมีคนชวนให้ลองสิ่งเสพติด	.538
ฉันหลีกเลี่ยงการเที่ยวสถานเริงรมย์เวลากลางคืน	.548
ฉันสร้างแรงจูงใจให้กับตนเองโดยคิดถึงความสำเร็จในอนาคต	.569
ฉันหาความสุขให้กับตัวเองโดยไม่สนใจว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร	.135
ฉันเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ป้องกันสิ่งเสพติด	.473
ฉันเข้าค่ายฝึกอบรมเพื่อป้องกันสิ่งเสพติด	.305
ฉันพยายามทำใจให้สบาย และหาวิธีคลายเครียดโดยไม่ใช้สิ่งเสพติด	.554
ฉันแก้ปัญหาด้วยเหตุผลโดยไม่เชื่อตามคำบอกของเพื่อน	.325
เมื่อมีความทุกข์ ฉันคิดหาวิธีที่จะต่อสู้โดยไม่ท้อแท้หรือหลีกหนี	.540
ฉันใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้อยากลองใช้สิ่งเสพติด	.462
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	.807

ตาราง 46 ค่า Item – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดการใช้เวลาในการทำกิจกรรมประจำวัน

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
ฉันตั้งใจเรียนเพื่อทำเกรดให้ดีที่สุด	.718
ฉันทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียน	.688
ฉันช่วยทำงานบ้าน	.660
ฉันเข้าร่วมกิจกรรมดนตรี กีฬา ศิลปะ ฯลฯ	.610
ฉันเข้าร่วมกลุ่มวิชาการ เช่น กลุ่มภาษาอังกฤษ	.529
ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ทำความสะอาด, จัดการจราจร	.526
ฉันทำกิจกรรมทางศาสนา เช่น สวดมนต์, ไปวัด	.608
ฉันใช้เวลาว่างทำกิจกรรมกับสมาชิกในครอบครัว	.668
ฉันอ่านหนังสืออ่านเล่น หรือทำงานอดิเรกที่ชอบ	.674
ฉันใช้เวลาพักผ่อนอยู่ในบ้าน	.631
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	.892

ตาราง 47 ค่า Item – total correlation รายข้อและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดมาตรการในการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน

ตัวแปร	ค่า Item-Total Correlation
โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องสิ่งเสพติดแก่นักเรียน	.613
อาจารย์ที่ปรึกษาในทุกกลุ่มวิชามีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียน	.686
โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน	.690
โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเพื่อสอดแทรกหลักธรรมทางศาสนาให้แก่นักเรียน	.708
โรงเรียนมีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการอบรมให้ความรู้เรื่องสิ่งเสพติดแก่นักเรียน	.694
โรงเรียนมีการจัดอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อคอยดูแลและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหา	.677
โรงเรียนมีการจัดให้อาจารย์ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนที่มีปัญหาครอบครัว	.478
โรงเรียนร่วมมือกับครอบครัวและชุมชนในการจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียน	.599
โรงเรียนมีการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้ปกครองในการป้องกันสิ่งเสพติด	.654
โรงเรียนมีการจัดระบบควบคุมไม่ให้มีใครนำสิ่งเสพติดมาใช้หรือจำหน่ายในโรงเรียน	.576
โรงเรียนร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุขในการตรวจหาสารเสพติดให้กับนักเรียน	.636
โรงเรียนมีการจำแนกกลุ่มนักเรียนที่ใช้และไม่ใช้สารเสพติดเพื่อจัดกิจกรรมตามความเหมาะสม	.513
อาจารย์ช่วยกันสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนใช้สารเสพติด	.668
อาจารย์ขอให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลเพื่อป้องกันไม่ให้มีใครนำสิ่งเสพติดเข้ามาในโรงเรียน	.648
โรงเรียนมีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งเสพติดอย่างต่อเนื่องและจริงจัง	.649
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	.916

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสุภาพร ธนะชานันท์
วันเดือนปีเกิด	3 พฤศจิกายน 2497
สถานที่เกิด	กทม.
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	4/31 ซ.13 ม.เสรีอ่อนนุช เขตประเวศ กทม. 10250
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สถาบันพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2514	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนศึกษานารี
พ.ศ. 2518	กศ.บ. (มัธยมศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
พ.ศ. 2523	ค.ม. ครุศาสตร์มหาบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2548	วท.ด. (วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ